

ПРИРАЧНИК

ПРИРАЧНИК ЗА НАТО

Public Diplomacy Division
NATO
1110 Brussels, Belgium

Division Diplomatie publique
OTAN
1110 Bruxelles, Belgique

ISBN 92-845-0182-2

HB-MAC-0406

© NATO 2006

ОРГАНИЗАЦИЈА НА СЕВЕРНОАТЛАНТСКИОТ ДОГОВОР (НАТО)

ЗЕМЈИ-ЧЛЕНКИ

Белгија		Бугарија		Канада		Чешка	
Данска		Естонија		Франција		Германија	
Грција	Унгарија	Исланд	Италија	Летонија	Литванија		
Луксембург		Холандија		Норвешка		Полска	
Португалија		Романија	Словачка	Словенија		Шпанија	
Турција	Обединетото Кралство			Соединетите Американски Држави			

Со потпишувањето на Северноатлантскиот договор, во април 1949 година во Вашингтон, беше создаден Сојузот за колективна одбрана, како што е дефинирано во член 51 од Повелбата на Обединетите Нации. Договорот има неограничено траење.

Амблемот на НАТО беше усвоен како симбол на Атлантската алијанса од страна на Северноатлантскиот совет во октомври 1953 година. Кругот претставува симбол на единството и соработката, а стрелките на компасот го означуваат заедничкиот пат кон мирот по којшто одат земјите-членки.

Признанија

Секторот за јавна дипломатија би сакал да им се заблагодари на членовите на Меѓународниот штаб кои вложија време и знаење во ова издание на Прирачникот за НАТО. Секторот, исто така, би сакал да му се заблагодари на господин Николас Шервен, кој беше иницијатор на Прирачникот за НАТО. Со својата посветеност и познавање на Алијансата тој ги водеше читателите низ годините, запознавајќи ги со оваа сложена организација која постојано се менува.

Прирачникот за НАТО го издава Секторот за јавна дипломатија при НАТО со овластување од Генералниот секретар, како референтна книга за Алијансата и за политиката на Алијансата. Формулациите што се користат го одразуваат колку што е можно поблиску консензусот меѓу земјите-членки, што е основа за сите одлуки на Алијансата. Меѓутоа, овој прирачник не претставува документ на НАТО за кој постои формална согласност и затоа не може да ги претставува официјалните мислења и ставови на одделни влади по секое прашање што се разгледува.

СОДРЖИНА

Признанија	4
Предговор	9

Дел I

Вовед во Алијансата

Што е НАТО?	15
Потекло на Алијансата	16
Основните безбедносни задачи на НАТО	18
Соочување со безбедносната средина што постојано се менува	21
Заклучок	31

Дел II

Политиката и одлучувањето

ГЛАВА 1:	Главните институции во креирањето на политиката и одлучувањето	35
ГЛАВА 2:	Управување со кризи	45
ГЛАВА 3:	Димензијата на планирањето на одбраната	55
ГЛАВА 4:	Заеднички финансирани ресурси, буџети и финансиски менаџмент	63
ГЛАВА 5:	Нуклеарната политика	73
ГЛАВА 6:	Економската димензија	77

Дел III

Цивилните и воените структури на НАТО

ГЛАВА 7:	Цивилната организација и цивилните структури	83
ГЛАВА 8:	Клучните функции на Меѓународниот штаб	87
ГЛАВА 9:	Воената организација и воените структури	97
ГЛАВА 10:	Клучните функции на Меѓународниот воен штаб	115
ГЛАВА 11:	Специјализирани организации и агенции	121

ГЛАВА 12:	Преглед на главните комитети и на политичките тела на НАТО	127
------------------	--	-----

ДЕЛ IV

УЛОГАТА НА АЛИЈАНСАТА ВО ОПЕРАЦИИТЕ НА ОДРЖУВАЊЕ И ПОДДРШКА НА МИРОТ

ГЛАВА 13:	Улогата на НАТО во Босна и Херцеговина	161
ГЛАВА 14:	Конфликтот на Косово и улогата на КФОР	167
ГЛАВА 15:	Улогата на НАТО во поранешната југословенска Република Македонија*	173
ГЛАВА 16:	Улогата на НАТО во Авганистан	175
ГЛАВА 17:	Улогата на НАТО во Ирак	181
ГЛАВА 18:	Улогата на НАТО во Дарфур	185

ДЕЛ V

БОРБА ПРОТИВ НОВИТЕ ЗАКАНИ И РАЗВИВАЊЕ НОВИ КАПАЦИТЕТИ

ГЛАВА 19:	Улогата на Алијансата во борбата против тероризмот и ширењето на оружје за масовно уништување	189
ГЛАВА 20:	Новите капацитети	199

ДЕЛ VI

ОТВОРАЊЕТО НА АЛИЈАНСАТА ЗА НОВИ ЗЕМЈИ-ЧЛЕНКИ

ГЛАВА 21:	Процесот на проширување	209
ГЛАВА 22:	Акциониот план за членство	215

ДЕЛ VII

ПАРТНЕРСТВОТО И СОРАБОТКАТА

ГЛАВА 23:	Евроатлантското партнерство: Евроатлантскиот партнерски совет и Партнерството за мир	219
ГЛАВА 24:	НАТО и Русија	237
ГЛАВА 25:	НАТО и Украина	247

ГЛАВА 26:	Соработката со земјите од медитеранскиот регион и, пошироко, со земјите од Блискиот Исток	259
ГЛАВА 27:	Соработката со земјите од Југоисточна Европа	267

Дел VIII

Односите меѓу НАТО и ЕУ

ГЛАВА 28:	Стратешкото партнерство меѓу НАТО и Европската унија	273
------------------	--	-----

Дел IX

ПОШИРОКАТА ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА ЗА БЕЗБЕДНОСТ

ГЛАВА 29:	Односите на НАТО со Обединетите нации	285
ГЛАВА 30:	НАТО и Организацијата за безбедност и соработка во Европа	291
ГЛАВА 31:	Соработката со другите меѓународни организации	295
ГЛАВА 32:	Соработката со парламентарните и со невладините организации	299

Дел X

ПРОГРАМИ, АКТИВНОСТИ, ОРГАНИЗАЦИИ И АГЕНЦИИ

ГЛАВА 33:	Противвоздушна одбрана	307
ГЛАВА 34:	Рано противдесантско предупредување	311
ГЛАВА 35:	Раководење со воздушниот сообраќај и со воздушниот простор	315
ГЛАВА 36:	Соработката и планирањето на планот на вооружувањето	317
ГЛАВА 37:	Контрола на оружјето и разоружување	323
ГЛАВА 38:	Планирање на вонредните состојби од невоен карактер	333
ГЛАВА 39:	Комуникациско-информативни системи	341
ГЛАВА 40:	Образование и обука	345
ГЛАВА 41:	Електронско војување	357
ГЛАВА 42:	Логистика	359
ГЛАВА 43:	Метеорологија	369

ГЛАВА 44:	Воена океанографија	371
ГЛАВА 45:	Комуникациско-информативни програми во областа на јавната дипломатија	373
ГЛАВА 46:	Научни програми и програми за животната средина во рамките на јавната дипломатија	379
ГЛАВА 47:	Истражување и технологија	389
ГЛАВА 48:	Стандардизација	393

Прилози

Прилог 1	Кратенки	399
Прилог 2	Северноатлантскиот договор	423

ЗАБЕЛЕШКА: Забелешките во оваа публикација за поранешната југословенска Република Македонија се означени со ѕвездичка (*) и се однесуваат на следнава фуснота:
„Турција ја признава Република Македонија под нејзиното уставно име“.

ПРЕДГОВОР

Северноатлантската алијанса (НАТО) беше формирана со потпишување на Вашингтонскиот договор во 1949 година. Со договорот, којшто е краток и јасен модел, беше поплочен патот за приспособување на Алијансата кон динамиката на меѓународната безбедност, која постојано се менува. Договорот нуди вградена флексибилност и простор за работа на проблеми, како и можност за примена на решенијата што го отсликуваат опкружувањето коешто постојано се менува. Во член 9 авторите на Договорот ја изложуваат флексибилната организациска структура на Алијансата, којашто се заснова единствено на институционално тело, со авторитет во форма на Совет одговорен за имплементација на Договорот и за создавање на други подредени тела за какви што ќе постои потреба. Оваа далековидост и овозможи на Алијансата да се развие и да се приспособи на новите услови во текот на целото нејзино постоење.

Во текот на првите четириесет години од своето постоење НАТО помина низ цела серија реформи и реорганизации, дизајнирани за да се прилагоди на повремениите шанси што се појавуваа а кои одеа подалеку од ограничувањата на Студената војна, сè со цел безбедноста на земјите-членки да се постави на попозитивна и постабилна основа. Во релативно краткиот временски период од завршувањето на Студената војна, Алијансата мина низ процес на многу посуштински трансформации, приспособувајќи се на промените во безбедносното опкружување чијшто обем и интензитет во почетокот можеа да ги предвидат само малкумина.

Токму во 1990 година НАТО за првпат одговори на крајот на познатата поделба Исток-Запад, на познатите идеолошки, политички и воени непријателски односи и на исчезнувањето на конвенционалните воени закани по безбедноста на Евроатлантската област. Алијансата дефинираше нов безбедносен концепт и склучи интензивни партнерства со други земји, вклучувајќи ги и своите поранешни непријатели, и прифати нови земји-членки. Покрај тоа, НАТО за првпат презеде мировни операции во конфликтни области надвор од Алијансата, отворајќи го патот за водечката улога што ќе ја има во операциите на управување со кризи на мултинационално ниво и во договорите за широка соработка со другите организации.

По нападите на САД од 11 септември 2001 година борбата против тероризмот се искачи на самиот врв на меѓународната агенда, а во тие рамки и на врвот на агендата на НАТО. Како резултат на процесот на трансформација, со кој се одликуваа првите десет години по

завршувањето на ерата на Студената војна, активностите на Алијансата добија покохерентна димензија и поголема итност.

Денес, реакцијата на Алијансата на новото безбедносно опкружување (по 11 септември) се заснова на јасно поставени принципи, договорени од страна на владите на земјите-членки. Сојузниците се согласија дека мора да бидат подготвени на колективен начин да помогнат во одвраќањето, спречувањето и нивната одбрана и заштита од терористичките напади однадвор и дека ова може да вклучува и преземање акции против терористите и против оние кои им даваат засолниште и заштита. Тие, исто така, се согласија дека Алијансата не треба да биде географски ограничена од претходно утврдените граници, односно дека таа мора да има капацитет да дејствува на начин и на места каде што ќе биде потребно. Можеби ќе треба да се обезбедат средства и капацитети за конкретни случаи, односно за да се помогне во операциите што ги спроведуваат другите меѓународни организации или коалиции на земјите кои се членки на НАТО.

За Алијансата овие одлуки значеа големи и опсежни барања, не само во смисла на стекнување на потребните капацитети, туку и во смисла на одржливата политичка волја на земјите-членки да ги прифатат последиците од политиките што ги прифатиле и да обезбедат средства за нивна имплементација. Потребата од разгледување и ажурирање на политиката и на структурата нема да заврши со исполнување на сегашните заложби. Модернизацијата и рационализацијата и натаму ќе останат фактори што постојано ќе се натпреваруваат, со оглед на тоа дека и заканите по безбедноста и по стабилноста не се статични.

Начинот на кој Алијансата одговараше на предизвиците во минатото и начинот на кој се подготвува да ги исполни претстојните задачи кои се подеднакво голем предизвик се предмет на ова ново издание на Прирачникот за НАТО. Тој нуди сеопфатна анализа на развојот на Алијансата до есента 2005 година, а дополнителни информации можат да се најдат на веб-страницата на НАТО (www.nato.int), којашто нуди пристап до информациите во врска со развојот на настаните што влијаат на Алијансата, како и до текстовите од официјалните изјави и комуникеа, написите и говорите на квалификувани коментатори кои нудат независна проценка и анализа.

Накратко, **Дел I** од Прирачникот нуди вовед во Алијансата и дава основно објаснување на потеклото и на основните задачи на Алијансата, како и на главните сфери на нејзиниот развој од формирањето до денес. Во него е даден преглед на правците на политиката на земјите-членки на НАТО во однос на мултинационалната безбедност, со посебен акцент на поновата ера по Студената војна, и се анализираат главните теми на

агендата на Алијансата во првите години на 21 век. Главните тела кои одлучуваат и клучните принципи и политики по коишто се води Алијансата се опишани во **Дел II**. Тој е надополнет со **Дел III**, во кој се опишани цивилните и воените структури и агенции формирани од НАТО, со цел да се осигури дека поставените задачи можат да се спроведат.

Оперативната улога во однос на мировните операции е предмет на **Дел IV**, кој ја проверува имплементацијата на одлуките на Алијансата во однос на Босна и Херцеговина, Косово, поранешната југословенска Република Македонија*, Авганистан, Мисијата на НАТО за обука во Ирак и мисијата во Дарфур, во Судан. **Дел V** се осврнува на мерките што ги презема Алијансата во борбата против заканата од тероризам и ширење на оружје за масовно уништување и ги опишува новите капацитети коишто не се доволно развиени.

Фундаментален аспект на стратегијата на НАТО од почетокот на деведесеттите години на минатиот век е отворањето на Алијансата за нови членки (**Дел VI**) и проширувањето на контактите и соработката со земјите кои не се членки, преку цел спектар билатерални и мултилатерални односи и партнерства. Прегледот на ваквиот развој на настаните и на улогата на овие партнерства, како и практичните форми на соработка, е даден во **Дел VII**, каде што е претставен развојот на Евроатлантското партнерство засновано на столбовите на Евроатлантскиот партнерски совет и програмата на Партнерството за мир, кои се надополнуваат, како и односите и различните форми на соработка што ги разви НАТО со Русија, Украина, земјите од Медитеранскиот дијалог, Југоисточна Европа и, од неодамна, со земјите од Блискиот Исток, преку Истанбулската иницијатива за соработка.

Институционалната соработка, а особено стратегиските партнерства меѓу НАТО и Европската унија, одигра важна улога во развојот на регионалната безбедност. Тоа е предмет на **Дел VIII**. Пошироката институционална рамка за безбедност и соработка меѓу НАТО и Обединетите нации, Организацијата за безбедност и соработка во Европа и другите меѓународни организации е опишана во **Дел IX**.

Дел X се осврнува на програмите и на активностите коишто ја претставуваат главната потпора за ефективната на Алијансата на повеќе различни полиња на планирање и соработка, кои ја сочинуваат безбедносната рамка на денешнината. Обезбедени се информации за логистиката, стандардизацијата, комуникациите, вооружувањето, управувањето со воздушниот простор и воздушниот сообраќај, како и активностите на противвоздушната одбрана, кои овозможуваат силите на земјите-членки на НАТО и на земјите-партнери да дејствуваат заедно. Во овој дел се дадени информации за активностите на полето на

планирањето на вонредните состојби од невоен карактер и за помошта при несреќи, за јавната дипломатија, комуникациско- информативните програми, како и за конкретната соработка и соработката во областа на животната средина и општествената сфера, кои се пренасочени со цел директно да одговорат на новите предизвици.

Дополнителни информации во врска со кратенките што вообичаено се користат се дадени во **Прилог 1**.

ДЕЛ I

ВОВЕД ВО АЛИЈАНСАТА

ШТО Е НАТО?

Организацијата на Северноатлантскиот договор претставува сојуз на 26 земји од Северна Америка и од Европа посветени на исполнувањето на целите на Северноатлантскиот договор, потпишан во Вашингтон на 4 април 1949 година.

Во согласност со Договорот, основната улога на НАТО е со примена на политички и воени средства да ја штити слободата и безбедноста на своите земји-членки, да ги штити заедничките вредности на демократијата на своите сојузници, слободата на поединецот, улогата на законот и мирното надминување на недоразбирањата и да ги промовира овие вредности во рамките на евроатлантската област. Алијансата обезбедува форум во кој земјите од Северна Америка и од Европа можат да се консултираат меѓу себе за прашањата од заеднички интерес и да преземат здружени активности во насока на решавање на истите.

Односите меѓу земјите-членки од Северна Америка и од Европа во рамките на Алијансата го претставуваат темелот на оваа организација. Овие земји ги споделуваат истите основни вредности и интереси и се залагаат за одржување на демократските принципи, а безбедноста на Европа и на Северна Америка се неразделиви.

Алијансата се заснова на идејата за одбрана на сите нејзини земји-членки од агресија или од заканите за агресија, како и на принципот според кој нападот врз една или врз неколку земји-членки ќе се смета за напад врз сите земји-членки.

НАТО и натаму останува меѓувладина организација во која секоја земја-членка го задржува својот суверенитет. Сите одлуки на НАТО се носат заеднички, со консензус од страна на сите земји-членки. Најважно тело на НАТО коешто одлучува е Северноатлантскиот совет, кој ги обединува претставниците на сите сојузници на ниво на амбасадори, министри и шефови на држави и влади. Секоја земја-членка е целосно вклучена во процесот на одлучувањето како еднаква, без оглед на нејзината големина или политичка, воена и економска сила.

Сојузниците ја задржуваат можноста за независна акција во однос на заедничките одлуки и заедничките акции. Меѓутоа, откако ќе се донесат, сојузничките одлуки овозможуваат унифицирана и концентрирана акција, која ќе биде зајакната со политичката солидарност. Пример за тоа се одлуките што беа донесени во врска со помошта на САД по нападите од 11 септември 2001 година. За првпат во својата историја НАТО се повика на членот 5 од Вашингтонскиот договор којшто уредува дека оружениот

напад против една или повеќе членки на Алијансата ќе се смета за оружен напад против сите. Оттаму сите членки на Алијансата жестоко ги осудија нападите врз САД и со своите реакции обезбедија поддршка за САД.

НАТО нема сопствени оперативни сили, освен оние што му се доделени од земјите-членки или од земјите-партнери за спроведување на одредени мисии. За оваа цел на располагање стојат низа механизми: процесите на планирање на одбраната и на ресурсите кои се основата на соработката во Алијансата; имплементацијата на политичките заложби за подобрување на капацитетите; и воената структура којашто ги комбинира функциите на организацијата за планирање на мултинационалните сили со системот на команда и контрола на воените сили на Алијансата. Со други зборови, под команда на стратегиските команданти на НАТО, Организацијата обезбедува заедничко планирање, вежбовни активности и оперативно распоредување на силите кои ќе ги обезбедат земјите-членки во согласност со заеднички договорениот процес на планирање на силите. Сè на сè, важен дел на улогата на НАТО е да дејствува како катализатор за генерирање на силите кои се потребни за да се одговори на условите и да се оспособат земјите-членки да земат учество во операциите на управување со кризи, нешто што не би можеле да го направат сами.

Благодарение на дијалогот и соработката со земјите кои не се членки на НАТО се надминаа поделбите од ерата на Студената војна, а безбедноста и стабилноста се проширија многу подалеку од границите на НАТО. Алијансата ја продлабочува и ја проширува својата соработка со Русија и со Украина, како и со другите земји-партнери – некои од нив веќе станаа членки – како и со земјите од програмата на Медитеранскиот дијалог и пошироко кон Блискиот Исток. Исто така, зајакната е и соработката со другите меѓународни организации, а особено со Европската унија, со која се развива стратегиско партнерство. Структурите и механизмите на НАТО обезбедуваат рамка за овие различни форми на соработка, кои се интегрален дел од секојдневните активности на Алијансата.

Потеклото на Алијансата

Во периодот од 1945 до 1949 година соочувајќи се со итната потреба од економска обнова, западноевропските земји и нивните северноамерикански сојузници со загриженост ја следеа експанзионистичката политика и методите на СССР. Исполнувајќи ги поствоените цели за намалување на своите одбранбени капацитети и демобилизирајќи ги своите сили, западните влади беа мошне вознемирени од сè појасниот факт дека советското раководство планира да ги задржи своите воени капацитети во полна сила. Исто така, имајќи ги предвид изразените идеолошки цели

на Советската комунистичка партија беше очигледно дека апелите за почитување на Повелбата на Обединетите нации и за почитување на меѓународните договори, постигнати на крајот на Втората светска војна, нема да го гарантираат националниот суверенитет или независност на демократските држави соочени со заканите за агресија однадвор или со опасностите од внатрешна субверзија. Ваквото стравување беше уште повеќе зајакнато со наметнувањето на недемократските форми на владеење и репресијата на ефективната опозиција и на основните човекови и граѓански права и слободи во многу земји од Централна и од Источна Европа, како и на други места во светот.

Меѓу 1947 и 1949 година серија драматични политички настани ги доведоа работите до точка на вриење. Во овој период се појавија директни закани по суверенитетот на Норвешка, Грција, Турција и други западноевропски земји, во јуни 1948 година се случи државниот удар во Чехословачка, а во април истата година започна нелегалната блокада на Берлин. Потпишувањето на Бриселскиот договор во март 1948 година ја означи решеноста на петте западноевропски земји – Белгија, Франција, Луксембург, Холандија и Обединетото Кралство – за развој на заеднички одбранбен систем и за зајакнување на врските меѓу нив, на начин што ќе им овозможи да им се спротивстават на политичките и на воените закани по нивната безбедност.

Бриселскиот договор претставуваше прв чекор во повоената обнова на западноевропската безбедност и ја формираше Одбранбената организација на Западната унија Исто така, тоа беше и прв чекор во процесот што водеше кон потпишување на Северноатлантскиот договор во 1949 година и создавањето на Северноатлантската алијанса.

Потоа следуваа преговорите со САД и со Канада за креирање на единствена Северноатлантска алијанса заснована на безбедносните гаранции и на заемните заложби меѓу Европа и Северна Америка. Данска, Исланд, Италија, Норвешка и Португалија беа поканети од страна на силите на Бриселскиот договор да земат учество во овој процес. Овие преговори кулминираа со потпишувањето на Вашингтонскиот договор во април 1949 година, со што се воспостави заеднички безбедносен систем заснован врз партнерството меѓу овие 12 земји. Во 1952 година кон Договорот се приклучија и Грција и Турција. Сојузна Република Германија и се приклучи на Алијансата во 1955 година, а во 1982 членка на НАТО стана и Шпанија. Во 1990 година со обединувањето на Германија поранешната Германска Демократска Република стана дел од безбедносната заштита на Алијансата, како интегрален дел на обединетата земја. Чешка, Унгарија и Полска влегоа во НАТО во 1999 година. Во 2003 година уште седум земји (Бугарија, Естонија, Летонија, Литванија, Романија, Словачка

и Словенија) беа поканети да започнат со преговорите за пристапување, а формално се приклучија во март 2004 година.

Северноатлантската алијанса беше формирана врз основа на договорот меѓу земјите-членки кои слободно и се приклучија по јавната дебата и соодветниот парламентарен процес. Договорот ги потврдува нивните поединечни права, како и нивните меѓународни обврски во согласност со Повелбата на Обединетите нации. Според Договорот, земјите-членки ја презедоа обврската да ги споделуваат ризиците и задолженијата за колективна безбедност и се обврзаа дека нема да преземат други меѓународни обврски што би можеле да бидат во судир со овој договор.

Од своето формирање, пред повеќе од половина век, НАТО главно се фокусира на обезбедувањето на непосредната одбрана и безбедноста на своите земји-членки. И денес ова е клучна задача на Алијансата, но нејзиниот главен фокус мина низ повеќе фундаментални промени, со цел да и се овозможи на Алијансата да им се спротивстави на новите закани и да одговори на новите предизвици.

Основните безбедносни задачи на НАТО

Основната и истрајна цел на НАТО, претставена во Вашингтонскиот договор, е да ја штити слободата и безбедноста на сите свои членки со политички, но и со воени средства. Заснована врз заедничките вредности на демократијата, човековите права и владеењето на законот, Алијансата уште од својот почеток се стремеше кон тоа да обезбеди траен и мирен поредок во Европа. Меѓутоа, остварувањето на оваа цел може да биде загрозеено од кризи и од конфликти надвор од евроатлантската област. Оттаму, Алијансата не само што обезбедува одбрана за своите членки, туку придонесува и кон мирот и стабилноста и пошироко од географскиот простор, дефиниран како област на Северноатлантскиот договор, преку партнерства и операции за управување со кризи.

Водечкиот принцип според кој работи Алијансата е заедничката заложба и заемната соработка меѓу суверените држави во поддршката на неделивоста на безбедноста на сите нејзини членки. Солидарноста и кохезијата во рамките на Алијансата, преку секојдневната соработка во политичката и во воената сфера, гарантираат дека ниту една земја-членка не е принудена во справувањето со основните безбедносни предизвици да се потпира само на сопствените национални можности. Без да се лишуваат од нивното право и обврска да ги преземат своите суверени одговорности во областа на одбраната, Алијансата им овозможува

на земјите-членки преку колективните напори да одговарат на своите основни национални безбедносни цели.

Основните безбедносни задачи на НАТО се опишани во Стратегискиот концепт на Алијансата. Тоа е авторитативен документ за целите на Алијансата и ги дава насоките за политичките и за воените средства што треба да се користат за да се остварат овие цели. И натаму тој е основа за спроведување на политиката на Алијансата во целост. Меѓутоа, менувањето на опасностите и свеста за заканите резултираше со континуиран процес на приспособување на оваа стратегија, како своевидна гаранција дека се воспоставени политичката рамка, воените структури и воените капацитети кои се потребни за справување со предизвиците на современото општество.

Стратегискиот концепт што за првпат беше објавен во 1991 година според содржината и според формата драматично се разликуваше од претходните документи. Тој ја задржа безбедноста на своите членки како основна цел на НАТО, но ја искомбинира со конкретни обврски во насока на унапредена и проширена безбедност на Европа како целина, преку партнерство и соработка со поранешните непријатели. Покрај ова, беше објавен документ од јавен карактер, отворен за дискусија и коментари од страна на парламентите, експертите за безбедност, новинарите и пошироката јавност. Стратегискиот концепт беше повторно разгледан во 1999 година, обврзувајќи ги сојузниците не само на заедничка одбрана, туку и на мир и стабилност во пошироката евроатлантска област. Тој се состои од следниве политички елементи:

- широк пристап кон безбедноста, со опфаќање на политичките, економските, социјалните и еколошките фактори, како и на одбранбената димензија на Алијансата;
- силна предаденост на трансатлантските односи;
- одржување на воените капацитети на Алијансата за да се обезбеди ефективност на воените операции;
- развој на европски капацитети во рамките на Алијансата;
- одржување на соодветни структури и процедури за спречување на конфликти и за управување со кризи;
- ефективни партнерства со земјите кои не се членки на НАТО, засновани на соработка и дијалог;
- проширување на Алијансата и политиката на отворена врата, насочена кон потенцијалните нови членки, и

- континуирани напори насочени кон далекосежна контрола на вооружувањето, разоружувањето и договорите за спречување на ширењето.

Оваа широка дефиниција на безбедноста покрај одбранбената димензија ја согледува и важноста на политичките, економските, социјалните и на еколошките фактори. Партнерството и соработката со другите земји, како и соработката со другите регионални и меѓународни организации - Обединетите нации и стратешкото партнерство што се развива меѓу НАТО и Европската унија - придонесуваат кон воспоставување на односи кои заемно се зајакнуваат и се надополнуваат и кон поефективно спречување на конфликтите и управување со кризите.

Конкретните задачи на Алијансата се опишани во Стратешкиот концепт. Тоа се следниве:

Да се обезбеди еден од неопходните темели за стабилна евроатлантска **безбедносна** средина, заснован врз развојот на демократските институции и предаденоста кон мирното решавање на споровите, при што ниту една земја нема да биде во можност да заплашува или да принудува некоја друга земја со закана или со употреба на сила.

Да служи, како што е наведено во член 4 од Вашингтонскиот договор, како основен трансатлантски форум за **консултации** на сојузниците по прашањата коишто влијаат врз нивните витални интереси, вклучително и можниот развој на настаните кои би можеле да наметнат ризици по безбедноста на членките, и за соодветна координација на нивните напори во областите од заеднички интерес.

Да се **брани** и да ги **одвраќа** сите закана со агресија против која било земја-членка на НАТО, како што е уредено во членовите 5 и 6 од Вашингтонскиот договор.

Да се унапреди безбедноста и стабилноста на евроатлантската област:

За да биде подготвена за секој случај и со консензус, во согласност со членот 7 од Вашингтонскиот договор, да придонесе кон ефективно спречување на конфликтите и да се вклучи активно во **управувањето со кризите**, вклучувајќи ги и операциите на реакција на кризи.

Да се промовира **партнерство**, соработка и дијалог од широк обем со другите земји во евроатлантската област, со цел да се

зголеми транспарентноста, заемната доверба и капацитетите за заедничка акција со Алијансата.

По нападите врз САД од 11 септември, приоритет им беше даден на аспектите како што се: подоброто споделување на разузнавачките информации што се однесуваат на заканите со тероризам; зајакнувањето на соработката и партнерството со другите земји надвор од Алијансата и со другите организации воопшто, пред сè од аспект на заканите со тероризам; зајакнувањето на улогата на Центарот за оружје за масовно уништување во воената подготвеност за борба против заканите со оружје за масовно уништување (ОМУ) и на способноста да се дејствува во опкружувањето со ОМУ, приспособувајќи ги структурите на силите и подобрувајќи ги воените капацитети во другите релевантни области

Соочување со безбедносната средина што постојано се менува

Историската одлука на НАТО да се повика на член 5 од Вашингтонскиот договор и да им понуди помош на Соединетите Американски Држави (по 11 септември 2001 година) го означил почетокот на еден нов поттик во процесот на трансформација на НАТО, кој требаше да се осврне на речиси сите аспекти на активност на Алијансата.

Покрај борбата против тероризмот, и низа други фактори ја потенцираа потребата од приспособување на структурите и политиките на Алијансата. Тоа, пред сè се однесува на зголемената закана наметната од оружјето за масовно уништување и потребата од нови оперативни капацитети во критичните области. Свое влијание имаа и барањата за проширување на НАТО, како и улогата на партнерствата со Русија, Украина и со земјите од ПЗМ коешто се развива, важноста на Медитеранскиот дијалог и Истанбулската иницијатива за соработка, како и стратегиското партнерство со Европската унија. Водечката улога на НАТО во Меѓународните сили за поддршка на безбедноста во Авганистан и континуираната улога на Алијансата на Балканот, исто така, довело до приспособување на Организацијата на условите под кои треба да се вршат овие операции, пред сè мисиите во Ирак и во Судан и акциите за помош во Пакистан.

Многу од промените во насока на спроведување на процесот на трансформација беа претставени на Самитот на НАТО во Прага (21-22 ноември 2002), а беа спроведени на Самитот во Истанбул (28-29 јуни 2004). Беа опфатени пет главни области: членството на Алијансата; реформите во цивилните и во воените структури на НАТО; прифаќањето на новите улоги; развојот на новите капацитети, и промовирањето на новите односи.

Пристапувањето на нови членки

Пристапувањето на првите три источноевропски држави во 1999 година се совпадна со 50-годишнината на Алијансата, што беше означена со Вашингтонскиот самит во април истата година. Тоа продолжи во 2004 година, со најголемиот бран проширувања во НАТО од создавањето на Сојузот, кога беа примени седум нови членки. На Самитот во Истанбул лидерите на 26-те земји-членки се собраа за првпат по петтата рунда проширувања. Сојузничките лидери потврдија дека вратата на НАТО ќе остане отворена за европските демократии кои имаат желба и кои се способни да ги преземат одговорностите и обврските што ги носи членството, во согласност со член 10 од Вашингтонскиот договор.

Реформирање на цивилните и воените структури на НАТО

Процесот на проширување се одрази и на потребата од поголем простор за работа во седиштето на НАТО во Брисел, па во 1999 година беше донесена одлука за изградба на нов и поголем простор. Покрај тоа, во 2002 година беа направени низа внатрешни промени, заради приспособување на Меѓународниот штаб и на Меѓународниот воен штаб на новите задачи и приоритети на Алијансата.

Паралелно со ова, структурата на воената команда на НАТО беше целосно реорганизирана, отсликувајќи ги фундаменталните промени во начинот на размислување на Алијансата. Командната структура претходно беше поделена на две главни географски области, при што едната стратесиска команда ја покриваше Европа, а другата северноатлантската област. Овие команди беа заменети со една оперативна команда – Сојузничката команда за операции (АСО) – и со една функционалната команда - Сојузничката команда за трансформација (АСТ). АСО е стратесиска команда за сите операции на НАТО, додека АСТ е одговорна за континуираната трансформација на воените капацитети на НАТО и за промовирање на интероперабилноста. Иако командната структура беше значително изменета по завршувањето на Студената војна, оваа реформа обезбеди структура што може да се фокусира на еден систематски начин на олеснување на трансформацијата на воените капацитети, врз континуираната основа на идентификување на новите потреби. Имено, во реалноста нејзината улога се сведува на тоа да потврди дека Алијансата располага со капацитетите коишто и се потребни за спроведување на задачите и дека силите што треба да одговорат на новите обврски ќе и бидат достапни на Алијансата - брзо и на начин што ќе значи дека ќе може да се потпре на нив.

Зголемен обем на воени операции на НАТО

Обемот на воените операции преземени од страна на НАТО значително се зголеми во споредба со неговата почетна инволвираност во обновата на стабилноста во Босна и Херцеговина, во почетокот на деведесеттите години од минатиот век. Оттогаш, НАТО беше дел од неколку мировни операции во рамките на и надвор од својот традиционален простор на дејствување и одговорност и ги унапреди своите напори во борбата против сè поголемата закана од тероризмот.

Помош во стабилизирање на Балканот

Природата на ангажманот на НАТО во поранешна Југославија се менуваше, иако неговата заложба за долгорочна стабилност во цела Југоисточна Европа остана подеднакво силна. Целта на НАТО е да се обнови безбедноста во регионот и да се поработи со партнерите на прашањето на интеграцијата на Југоисточна Европа во евроатлантските структури. Ова бара изградба на издржливи мултиетнички демократии, искоренување на организираниот криминал и соработка и воспоставување на владеењето на правото, регионална соработка и целосно почитување на меѓународните обврски, вклучувајќи го и Меѓународниот суд за воените злосторства во поранешна Југославија .

На Самитот во Прага во ноември 2002 година Алијансата ја потврди својата намера да го задржи присуството во регионот и подготвеноста да им помогне на земјите преку своите програми за помош. Босна и Херцеговина и Србија и Црна Гора ја манифестираа својата желба за учество во програмата Партнерство за мир при НАТО, а поранешната југословенска Република Македонија* се приклучи кон Акциониот план за членство во НАТО, заедно со Албанија и Хрватска, како еден вид подготовка за можното идно членство.

До почетокот на векот НАТО учествуваше во операции во евроатлантската област. Меѓутоа, на состанокот што се одржа на 14-15 мај 2002 во Рејкјавик, Исланд, НАТО го премина Рубикон, изјавувајќи дека Алијансата е подготвена да се впушти во операции надвор од традиционалната област на одговорност. Оваа одлука го отвори патот кон новите предизвици и можности за Алијансата, која подоцна учествуваше во активностите во Авганистан, Ирак, Судан и во Пакистан

Раководење со Меѓународните безбедносни сили за помош во Авганистан

Веднаш по терористичките напади во Њујорк и Вашингтон, САД ја започнаа операцијата „Истрајна слобода“, контратерористичка операција во Авганистан, којашто два месеца подоцна беше засилена со Меѓународните безбедносни сили на ООН за помош (ISAF). Крајната цел на ISAF е да му се помогне на Авганистан да излезе од речиси четиридецениското авторитарно владеење, странска окупација и граѓанска војна, со што авганистанската територија стана погодна база за обука на терористи. Во почетокот командата со силите ротираше, со поддршка од НАТО. Меѓутоа, во август 2003 година НАТО ја презеде целосната одговорност за нивното раководење. Есента 2003 година Советот за безбедност на ООН донесе нова резолуција, со што се овласти проширувањето на операциите на ISAF во областите надвор од Кабул, преку Тимовите за обнова на провинциите (PRT).

НАТО постепено презема сè поголем број PRT во различни делови од Авганистан и затоа - иако мандатот на ООН јасно регулира дека мисијата на ISAF е да и помогне на Владата на Авганистан да обезбеди сигурна и безбедна средина за спроведување на слободни и фер избори, ширење на владеење на правото и признавање на земјата. Улогата на НАТО во Авганистан, исто така, може да се смета и како дел од напорите на НАТО во борбата против тероризмот. Постојат тековни дебати за да се провери во колкава мера може да се постигне синергија меѓу операцијата „Истрајна слобода“ и ISAF, особено затоа што низа земји од НАТО обезбедуваат сили и опрема за обете.

Воспоставување на мисија за обука во Ирак

Во Ирак НАТО се обврза да обезбеди различни форми на поддршка. На 8 ноември 2002 година Советот за безбедност на ООН ја издаде Резолуцијата 1441, со која на Ирак - кој беше осомничен дека произведува оружје за масовно уништување – му се даде последна шанса да ги испочитува обврските коишто беа повторувани во сите претходни резолуции на Советот за безбедност. Во посебна декларација, објавена на Самитот во Прага на 21-22 ноември, лидерите од НАТО ветија поддршка за имплементација на оваа Резолуција. Меѓутоа, ирачкиот лидер Садам Хусеин и натаму не ги почитуваше, со што предизвика сомнеж кај членовите на Советот, а тоа беше причина некои од нив да ја поддржат итната воена акција, а други да инсистираат на тоа на инспекторите за оружје да им се даде повеќе време за да си ја завршат работа. Поделбата на меѓународното мислење, исто така, се одрази и врз

НАТО. Во меѓувреме, а во согласност со член 4 од Северноатлантскиот договор, турската Влада побара консултации поради можната опасност од ирачка страна. По интензивната дискусија беа преземени одбранбени мерки за да и се помогне на Турција во рамките на операцијата „Израз на одвраќање“.

САД ја водеа операцијата „Слобода за Ирачаните“ во март 2003 година и го протераа режимот на Садам Хусеин. Полска се согласи да го преземе раководењето со една мултинационална дивизија во рамките на меѓународните сили за стабилизација распоредени во Ирак, а на 2 јуни 2003 година Северноатлантскиот совет се согласи да побара од Полска да ја поддржи оваа операција на повеќе полиња.

Една година подоцна лидерите од НАТО се согласија да и помогнат на привремената влада на Ирак, обучувајќи ги нејзините безбедносни сили. За таа цел беше воспоставена мисијата на НАТО за спроведување на обуката. Поинаква од оперативните мисии што вклучуваат борбени сили, мисијата на НАТО за обука блиску соработува со ирачките власти, како и со Мултинационалните сили во Ирак под раководство на САД. Безбедноста и заштитата за самата мисија ја обезбедуваат дел од мултинационалните сили, а делумно и НАТО. Оттогаш се донесени и други мерки, како што е формирањето на Центарот за обука, образование и доктрина, со поддршка од НАТО, кој се концентрира на обуката на ирачкиот безбедносен персонал за лидерство и помош од НАТО во координацијата на обуката што се обезбедува од различни земји-членки, на билатерална основа - како во, така и надвор од Ирак.

Обезбедување на логистичка поддршка за Африканската унија во Судан

Неодамна, во април 2005 година, г. Алфа Оумар Конаре, претседавачот на Комисијата на Африканската унија, му пиша на генералниот секретар на НАТО со молба НАТО да помогне во проширувањето на мировната мисија на Африканската унија во западниот регион на Дарфур, во Судан, за да се запре насилството што се случуваше во тој регион. На 9 јуни, на состанокот на министрите за одбрана на НАТО во Брисел, Алијансата формално ја најави својата поддршка со воздушен транспорт и обука, а на 1 јули започнаа првите операции на воздушен транспорт.

Борба против тероризмот

Во своите поединечни и колективни напори во борбата против растечките закани од меѓународниот тероризам, сојузничките влади ги изнесоа своите иницијативи насочени кон намалување на терористичките активности во балканскиот регион, на терен спроведени од силите на НАТО, како и операциите „Активен напор во Средоземјето“ и „Орелот помага“.

Операцијата „Активен напор“ претставува поморска операција под раководство на поморските сили на НАТО за откривање и одвраќање на терористичките активности во Средоземјето. Операцијата започна во октомври 2001 година и, со оглед на нејзиниот успех и ефикасност, подоцна се прошири на два случаја: прво, да ја покрива Гибралтарската Теснина, во март 2003 година, а потоа да го покрива целокупното Средоземје, во март 2004 година. Почетната операција беше ограничена на источниот дел од Средоземно Море.

Операцијата „Орелот помага“ беше една од мерките што ги побараа САД по 11 септември. Авион од Системот на НАТО за противдесантско предупредување и контрола (AWACS) патролираше во американскиот воздушен простор во период од седум месеци, од средината на октомври 2001 година до средината на мај 2002. Приближно 830 членови на екипажот од 13 земји-членки на НАТО реализираа околу 4.300 часа летање и повеќе од 360 оперативни полетувања.

Авионот на НАТО за противдесантско предупредување и контрола е користен само неколкупати, и тоа во одбрана од можни терористички напади, што вклучуваше и употреба на т.н. одметнати авиони, како и во порутински операции, при големи настани за НАТО и за ЕУ коишто бараат дополнителна заштита. Во јули 2004 година по барање на одредени влади се преземаа активности за зголемување на безбедноста и заштитата за време на Европското фудбалско првенство во Португалија, како и за време на Олимпијадата во Грција.

Осовременување на воените капацитети на НАТО

Проширениот обем на воени операции на НАТО радикално ги трансформираше воените потреби на Алијансата. Големите одбранбени сили од минатото требаше да бидат заменети со сили што би се користеле за операции на реакција од релативно мал размер, во зависност од флексибилноста, мобилноста и од способноста за распоредување на значителна оддалеченост од нивните вообичаени оперативни бази.

На Самитот во Прага владите на земјите-членки го иницираа процесот на модернизација, со цел НАТО да може на ефективен начин да се справи со безбедносните предизвици на 21 век. Беше договорен пакет мерки за да се унапредат воените оперативни капацитети на Алијансата. Тоа вклучуваше нова иницијатива за капацитети наречена Прашко предавање на капацитетите, создавање на НАТО-Силите за реакција и обликување на воената командна структура на Алијансата. Ова се трите клучни воени трансформациски иницијативи коишто се неопходни за приспособувањето на воените капацитети на НАТО.

Покрај ова, шефовите на државите и владите од НАТО побараа да се вложат поголеми напори во областа на споделувањето на разузнавачките информации и договори за управување со кризи, да се подобри соработката со земјите-партнери, преку Партнерскиот акционен план за борба против тероризмот, и поголема соработка на полето на помошта во справувањето со последиците од терористичките акции, вклучувајќи ја и имплементација на Акциониот план за планирање на вонредни состојби од невоен карактер (СЕР), во однос на цивилната подготвеност за можни напади со хемиски, биолошки или радиолошки (CBR) агенси. Беа одобрени пет иницијативи за одбрана од атомско, биолошко и хемиско (АБХ) оружје: прототип на мобилна лабораторија за АБХ анализа; прототип на тим за реакција на АБХ настани; виртуелен центар на извонредност за одбрана од АБХ оружје; резерва на НАТО за биолошка и хемиска одбрана, и систем за следење на болести. Другите иницијативи вклучуваат: воспоставување на мултинационален баталјон за CBRN, одбрана од кибернетички напади и противракетна одбрана, со објавување на новата Физибилити-студија на НАТО за противракетна одбрана (MDFS), со цел да се проверат можностите за заштита на територијата на Алијансата, силите и населените центри од закани за ракетни напади.

Имплементацијата на Прашкото предавање на капацитетите беше проследена на Самитот во Истанбул во јуни 2004 година, со иницирање на низа мултинационални проекти насочени кон унапредување на воените капацитети во критичните области, како што се: стратегиските капацитети за транспортирање по воден и по воздушен пат, полнење со гориво во лет и копнениот систем на Алијансата за следење. Одобрени се т.н. цели на „корисност“, вклучувајќи ја и обврската на земјите-членки во секое време да бидат подготвени за распоредување, како и за одржување на сили од поголеми размери во рамките на операциите на Алијансата. Промените во одбранбеното планирање и процесите на собирање сили во рамките на НАТО беа најавени, со цел политичката согласност за започнување на една операција да се поврзе со обезбедувањето на силите потребни за нејзино спроведување. Меѓутоа, останала важните предизвици, вклучувајќи го и развојот на подобрените мерки за борба против закани наметнати

од тероризмот, проблематичните држави и ширењето на оружје за масовно уништување од државните и од недржавните актери.

Лидерите од НАТО се согласија да развијат технички капацитети за заштита на цивилите и на воените сили од терористички напади. Овие капацитети вклучуваат: одбрана од оружје за масовно уништување; заштита на авионите со широк труп од рачни минофрлачи; заштита на хеликоптерите од закани од копно; заштита на пристаништата и на бродовите; одбрана од импровизирани експлозивни направи, и поголема ефикасност во откривањето мини. Покрај ова, беше постигнат и договор за подобрување на размената на разузнавачките информации и за спроведување ревизија на актуелната разузнавачка структура на НАТО. Мандатот што и беше доделен на Разузнавачката единица за терористички закани - којашто беше создадена по нападите врз САД на 11 септември 2001, а потоа стана постојан дел на Алијансата - беше проширен, така што сега ја вклучува и анализата на терористичките закани во целост, покрај оние насочени конкретно против НАТО. Исто така, владите од НАТО се согласија да ја унапредат способноста на Организацијата да и помогне на секоја земја-членка во справувањето со терористичките закани или со последиците од терористичките напади. Капацитетите и средствата на НАТО, како што се авионот AWACS, Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди и Мултинационалниот баталјон за хемиска, биолошка, радиолошка и нуклеарна одбрана, можат да им се стават на располагање на земјите-членки кои ќе побараат таков вид помош.

Зајакнување и проширување на партнерствата

Заради сè поголемата потреба од солидарност во денешното безбедносно опкружување, а особено во борбата против тероризмот и ширењето на оружје за масовно уништување, партнерските политики на НАТО постепено се шират, во насока на градење поблиски и поефективни односи со поголемиот број земји и меѓународни институции. Ова ги вклучува и партнерските земји во евроатлантската област, земјите од поширокиот средоземен регион, „контакт-земјите“ (Јапонија, Австралија, Пакистан и Кина) и меѓународните организации, како што се Европската унија, Организацијата за безбедност и соработка во Европа и ООН. Овие политики го ставаат акцентот на големиот придонес кон меѓународната безбедност што може да произлезе од една зајакната соработка.

Односите меѓу НАТО и Русија

Развојот на партнерството меѓу НАТО и Русија кое ќе биде насочено кон резултати и ќе води кон изнаоѓање заеднички пристап кон заедничките предизвици по безбедноста, исто така претставува важен елемент на агендата на НАТО за трансформација. Создавањето на Советот на НАТО и Русија во мај 2002 година го означи почетокот на еден попрагматичен однос, фокусиран на активности како што се: одбраната од тероризам, одбранбените реформи, спречување на ширењето на оружје за масовно уништување, воената соработка и обука, планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, одбраната од ракетна закана и подготовката на можни нови заеднички мировни операции.

Односите меѓу НАТО и Украина

Што се однесува до Украина, НАТО-сојузниците силно ја охрабруваа земјата да ги спроведе неопходните реформи и да преземе итни мерки коишто би биле неопходни за земјата да ја оствари долгорочната цел за целосна интеграција во евроатлантските безбедносни структури. Портокаловата револуција во ноември 2004 година ги поттикна надежите за забрзување на овој процес, а како реакција на аспирациите на земјата за членство во НАТО, министрите за надворешни работи во април 2005 година иницираа Интензивирај дијалог со Украина. Меѓутоа, тие повторно ја нагласија потребата од конзистентен и мерлив напредок во демократските реформи и повторила дека за темпото со кое ќе се оди напред, сепак, одлучува Украина.

Односите со земјите-партнери

Кога седумте поранешни земји-партнери станаа членки на НАТО, во март 2004 година, балансот меѓу земјите-членки и земјите-партнери коишто соработуваа во рамките на Евроатлантскиот партнерски совет и Партнерството за мир значително се измени. Исто така, земјите-партнери што останаа се наоѓаат во различни региони и имаат различни безбедносни потреби. Некои и натаму се кандидати за идно членство во НАТО, додека други демонстрираа желба за развој на конкретни програми за соработка со НАТО, без да се бара идно членство. Квалитетот на овие партнерства е надграден, а нивниот обем проширен. Истовремено, Алијансата го зголеми својот интерес за Кавказ и за Централна Азија и прави практични чекори за развој на поблиска соработка со земјите-партнери во овие региони, вклучувајќи го и назначувањето на специјални претставници на НАТО за двата региона и назначувањето на офицер за врски во секоја област.

Медитеранскиот дијалог

Од своето создавање во 1994 година Медитеранскиот дијалог придонесе кон градењето доверба и соработка меѓу НАТО и седумте земји-учеснички – Алжир, Египет, Израел, Јордан, Мавританија, Мароко и Тунис. Политичките и практичните димензии на оваа програма постепено се надградуваат, со цел да се охрабри ефективната дискусија по безбедносните прашања од заеднички интерес, вклучувајќи го и тероризмот, а притоа односите се трансформираат од дијалог во партнерство.

Истанбулската иницијатива за соработка

Во Истанбул во јуни 2004 година лидерите од Алијансата ја иницираа Истанбулската иницијатива за соработка. Таа има за цел да му помогне на поширокиот регион на Блискиот Исток преку промовирање на практична соработка со заинтересираните земји, почнувајќи со земјите од Заливскиот совет за соработка. Во центарот на иницијативата е понудата на совети, во согласност со специфичните потреби на секоја земја, и прашањата, како што се реформата, буџетирањето, планирањето во одбраната и цивилно-воените односи. Иницијативата, исто така, се осврнува и на промовирањето на соработката меѓу војските, борбата против тероризмот, преку споделување на информации, поморската соработка и ширењето на оружја за масовно уништување и средствата за нивно лансирање.

Соработка со други меѓународни организации

На институционално ниво, меѓународните организации - вклучувајќи ги и Обединетите нации, Европската унија и ОБСЕ - ја признаваат потребата на заканите, како што е тероризмот, да се одговори со сите расположливи средства и, пред сè, овие напори да се координираат, а не да се потпираат само на ресурсите на една организација.

Односите меѓу НАТО и ЕУ се развиваат многу брзо, односно за многу краток временски период. На 16 декември 2002 година Европската унија и НАТО ја донесоа заедничката декларација за Европската безбедносна и одбранбена политика (ESDP), којашто обезбеди формална основа за соработка во областите на управување со кризи и спречување на конфликти. На 17 март 2003 година тие усвоија група клучни документи за соработка познати како пакетот „Берлин плус“, што овозможуваат пристап на ЕУ до колективните средства и капацитети на НАТО за операции под раководство на ЕУ. Во пракса тие и овозможуваат на Алијансата да ги поддржи операциите под раководство на ЕУ во кои НАТО како целина не е вклучена. Ова го поплочи патот за двете организации да се договорат за деталите околу модалитетите на трансфер на одговорностите

на Европската унија за воените операции со кои раководеше НАТО во поранешната југословенска Република Македонија* во 2003 и од декември 2004 година во Босна и Херцеговина.

Заклучок

Како меѓувладина организација со заеднички вредности, општа одлучност за нивна одбрана и мерки што се развиваат со цел сите потребни капацитети да им бидат достапни секогаш и секаде каде што ќе им бидат потребни, Алијансата е способна да се концентрира на актуелните безбедносни предизвици. Операциите што ги спроведува на Балканот и во Авганистан и оние кои ги поддржува во Ирак и во Дарфур, комбинирани со сè поголемата сила на своите билатерални и мултилатерални партнерства со земјите кои не се членки на НАТО, како и со другите организации, ја демонстрираат нејзината континуирана ефективност.

Меѓутоа, и натаму остануваат застрашувачките предизвици. Во јануари 2004 година, по преземањето на своите обврски како нов генерален секретар на НАТО, Јап де Хоп Шефер посочи на што мора да се стави акцент во справувањето со истите: успешно спроведување на актуелните оперативни улоги на Алијансата, особено на Косово и во Авганистан, реакција на секоја одлука од земјите-членки во насока на зголемување на улогата на Алијансата во Ирак, континуирана имплементација на процесот на трансформација и остварување на прагматичен и реалистичен трансатлантски однос во кој ќе доминира довербата.

ДЕЛ II

ПОЛИТИКАТА И ОДЛУЧУВАЊЕТО

- Глава 1 Главни институции во креирањето на политиката и одлучувањето
- Глава 2 Управување со кризи
- Глава 3 Димензијата на планирањето на одбраната
- Глава 4 Заеднички финансирани ресурси, буџети и финансиски менаџмент
- Глава 5 Нуклеарната политика
- Глава 6 Економската димензија

ГЛАВА 1

ГЛАВНИ ИНСТИТУЦИИ ВО КРЕИРАЊЕТО НА ПОЛИТИКАТА И ОДЛУЧУВАЊЕТО

Принципот на одлучување со консензус се применува во целата Алијанса, отсликувајќи го фактот дека земјите-членки се тие кои одлучуваат и секоја од нив е инволвирана во процесот на одлучување. Овој принцип се применува на секое ниво на организацијата.

Главни институции за креирање на политиката и одлучувањето во рамките на Алијансата се Северноатлантскиот совет, Комитетот за планирање на одбраната и Групата за нуклеарно планирање. Секоја од нив игра витална улога во процесите на советување и одлучување, кои се камен-темелник на соработката, заедничкото планирање и заедничката безбедност на земјите-членки.

Одлуките што ги носи секое од овие тела го имаат истиот статус и ја претставуваат договорената политика на земјите-членки, без оглед на нивото на коешто се донесуваат. Овие високи тела имаа свои подредени тела, а тоа се специјализираните комитети коишто, исто така, се состојат од официјални лица кои ги претставуваат своите земји. Структурата на овој комитет го обезбедува основниот механизам благодарение на кој Алијансата има капацитет да советува и да одлучува, а секоја земја-членка да биде претставена на секое ниво и на сите полиња на коишто дејствува НАТО.

Одлучување со консензус

Одлуките во НАТО се носат врз основа на консензус, по дискусија и консултации меѓу земјите-членки. Една одлука донесена со консензус претставува договор постигнат со заемна согласност и поддршка од секоја земја-членка. Тоа значи дека секоја одлука што ќе се донесе во НАТО е израз на колективната волја на суверените држави кои се членки на Алијансата. Токму овој процес на одлучување ги дава силата и капацитетот на НАТО.

Кога ќе се појави некое несогласување, се дискутира сè додека не се постигне одлука, а во некои случаи ова може да резултира со признание дека било невозможно да се постигне договор. Меѓутоа, општо гледано, обично се изнаоѓаат заемно прифатливи решенија. Овој процес е брз, затоа што членките постојано се консултираат и честопати однапред ги знаат и ги разбираат ставовите на другите. Консултациите се мошне

важен дел од процесот на одлучување. Тие овозможуваат комуникација меѓу членките, а основна цел е одлуките што се носат колективно да бидат конзистентни со нивните национални интереси.

Северноатлантски совет

Северноатлантскиот совет (НАС) има ефективна политичка власт и овластувања да одлучува. Него го сочинуваат постојани претставници на сите земјите-членки, кои се состануваат најмалку еднаш неделно. Советот, исто така, се состанува и на повисоки нивоа, на пример на ниво на министрите за надворешни работи, министрите за одбрана или шефовите на држави и влади, но ја има истата надлежност и овластувања, а неговите одлуки го имаат истиот статус и валидност без оглед на тоа на кое ниво ќе се состане. Советот има важен јавен профил и дава изјави и соопштенија по одредени прашања, појаснувајќи ги политиката и одлуките на Алијансата пред пошироката јавност и пред владите на земјите кои не се членки на НАТО.

Советот е единственото тело во рамките на Алијансата кое своите овластувања ги влече експлицитно од Северноатлантскиот договор. Самиот Совет е одговорен според Договорот за воспоставување на подредени тела. Подоцна се формирани многу комитети и групи за планирање, како поддршка на работата на Советот или со цел да ја преземат одговорноста на одредени полиња, како што се планирањето на одбраната, нуклеарното планирање и воените прашања.

Оттука, Советот обезбедува единствен форум за консултации од широк спектар меѓу владите на земјите-членки, по сите прашања коишто влијаат на нивната безбедност, и претставува најважно тело за одлучување во НАТО. Сите земји-членки на НАТО имаат еднакво право да ги изразат своите гледишта во рамките на Советот. Одлуките се израз на колективната волја на владите на земјите-членки кои дошле до општа согласност. Владите на сите земји-членки претставуваат страна во политиката, формулирана во Советот или во рамките на неговата надлежност и сфера, со консензус на кој се засноваат одлуките.

Кога Советот се состанува на ниво на амбасадори или постојани претставници на земјите-членки, тој честопати се нарекува „Постојан совет“. Двапати годишно, а понекогаш и почесто, Советот се состанува на министерско ниво, на формални или неформални сесии, при што секоја земја е претставена од нејзиниот министер за надворешни работи. Самитите на кои присуствуваат шефовите на држави или влади се одржуваат секогаш кога треба да се разгледаат особено важни

прашања или во моменти кои се мошне важни за развојот на сојузничката безбедносна политика.

Советот вообичаено се состанува најмалку еднаш неделно, но тој може да се свика и итно, секогаш кога ќе се јави потреба. Со состаноците на Советот претседава генералниот секретар на НАТО, а во негово отсуство неговиот заменик. Најстариот постојан претставник во Советот ја добива титулата декан на Советот. Овде пред сè станува збор за пригодна титула, но деканот може да биде повикан и да има и поконкретна улога, односно да добие улога на претседавач, на пример при свикнување состаноци и дискусии за време на избор на нов генерален секретар.

На состаноците на министрите за надворешни работи, министерот за надворешни работи на некоја од земјите ја презема улогата на почесен претседател. Позицијата ротира на годишно ниво меѓу земјите-членки, по редоследот на англиската азбука. Редоследот на претседавање со Постојаниот совет е воспоставен врз основа на времетраењето на службата, но на состаноците на Советот на секое ниво постојаните претставници седат на масата според името на земјата што ја претставуваат, по редоследот на англиската азбука. Истата процедура се следи во целата комисииска структура на НАТО.

Точките што се разгледуваат и одлуките што се носат на состаноците на Советот ги покриваат сите аспекти на активностите на Организацијата и честопати се засноваат на извештаи и препораки подготвени од подредените комитети, по барање на Советот. Темите можат да бидат иницирани и од секој од националните претставници или од генералниот секретар. Постојаните претставници дејствуваат според инструкциите од своите земји, пренесувајќи ги и објаснувајќи ги пред колегите гледиштата и политичките одлуки на своите влади. И обратно, тие ги известуваат своите влади за гледиштата што биле изнесени и за ставовите што биле заземени од страна на другите влади, информирајќи ги за новите моменти и за текот на настаните во насока на постигнување консензус по битните прашања или области каде што националните ставови се разидуваат.

Кога мора да се донесе некоја одлука, договорот за тоа што ќе се преземе се носи со едногласна одлука или со заемна согласност. Нема гласање или одлука со мнозинство гласови. Секоја земја-членка која е претставена на масата на Советот или на некој од неговите подредени комитети го задржува целосниот суверенитет и одговорноста за своите одлуки.

Работата на Советот ја подготвуваат подредените комитети кои се одговорни за дадени области на политиката. Голем дел од оваа

работа ја завршува Високиот политички комитет (SPC), кој се состои од замениците на постојаните претставници, понекогаш зајакнати од соодветните национални експерти, во зависност од темата. Во вакви случаи тој е познат како SPC(R). Високиот политички комитет има посебна одговорност да ги подготви повеќето изјави или соопштенија коишто ги објавува Советот. Тој се состанува пред министерските состаноци, со цел да подготви нацрт-текстови коишто Советот треба да ги одобри. Другите аспекти на политичката работа може да ги заврши редовниот Политички комитет, кој се состои од политички консултанти или советници од националната делегација. Работата на Комитетот за планирање на одбраната и на Групата за нуклеарно планирање (NPG), се подготвува на сличен начин, од страна на Комитетот за разгледување на одбраната и Штабот на NPG, како и од другите високи комитети.

Кога Советот се состанува на ниво на министрите за одбрана кога работи на прашања од областа на одбраната и на прашања поврзани со одбранбената стратегија, други високи комитети - како што е Извршната работна група - можат да бидат инволвирани како водечки советодавни тела. Доколку на агендата на Советот се наоѓаат прашања од областа на финансиите, Високиот одбор за ресурси или Комитетите за цивилниот или за воениот буџет или Комитетот за инфраструктура, во зависност од тоа кое тело ќе биде најсоодветно, ќе одговараат пред Советот за подготовката на неговата работа. Во зависност од прашањето што е предмет на дискусија, соодветниот Висок комитет кој е одговорен за темата ја презема водечката улога во подготовката на состаноците на Советот и во проследувањето на одлуките на Советот.

Работата на Советот е поддржана од релевантните сектори и канцеларии на Меѓународниот штаб и, особено, од Секретаријатот на Советот, кој ги координира активностите на Советот и обезбедува мандатите на Советот да бидат исполнети, а неговите одлуки заведени и дистрибуирани.

Комитет за планирање на одбраната

Комитетот за планирање на одбраната (DPC) вообичаено се состои од постојаните претставници, но се состанува на ниво на министрите за одбрана, најмалку двапати годишно, и работи главно на прашања и теми што се однесуваат на одбраната и планирањето на колективната одбрана. На овој форум се претставени сите земји-членки, со исклучок на Франција. Комитетот за планирање на одбраната им дава насоки на воените власти на НАТО и во рамките на својот спектар активности ги

има истите функции и атрибути и истите овластувања како и Советот, по прашањата во рамките на својата област на одговорност.

Работата на Комитетот за планирање на одбраната е подготвена од низа подредени комитети со конкретни одговорности и, особено, од Комитетот за разгледување на одбраната, кој го надгледува процесот на планирање на силите во рамките на НАТО и проучува други прашања поврзани со интегрираната воена структура. Како и Советот, и Комитетот за планирање на одбраната се потпира на Високиот комитет, со релевантна одговорност за подготовка и за проследување на работата што произлегува од неговите одлуки.

Група за нуклеарно планирање

Министрите за одбрана на земјите-членки кои учествуваат во Комитетот на НАТО за планирање на одбраната се состануваат во редовни интервали, во рамките на Групата за нуклеарно планирање (NPG), дискутирајќи за конкретни прашања во врска со политиката поврзана со нуклеарните сили. Овие дискусии покриваат широк спектар прашања поврзани со нуклеарната политика, вклучувајќи ги и сигурноста, безбедноста и преживувањето на нуклеарното оружје, комуникациско-информативните системи, прашањата на распоредување и пошироките прашања од заеднички интерес, како што се контролата на оружјето и нуклеарната пролиферација. Нуклеарната политика на Алијансата постојано се разгледува, а одлуките се носат заеднички, со цел да се изменат или да се приспособат во духот на новиот развој на настаните и да се ажурираат и приспособат процедурите за планирање и за консултации.

Работата на Групата за нуклеарно планирање ја подготвува Штабот на NPG, составен од членовите на националните делегации од земјите кои учествуваат во NPG, членовите на Меѓународниот воен персонал и претставниците на стратегиските команданти. Штабот спроведува детална работа во име на постојаните претставници од NPG. Групата за нуклеарно планирање се состанува еднаш неделно, а по потреба и почесто.

Групата на високо ниво (HLG) е високо советодавно тело на NPG за нуклеарната политика и за прашањата што се однесуваат на планирањето. Групата на високо ниво, исто така, има задача да ја надгледува сигурноста на нуклеарното оружје, безбедноста и прашањата поврзани со преживувањето на нуклеарното оружје. Со Групата претседаваат САД, а се состои од оние кои ја креираат политиката на национално ниво и од експерти од земјите, како и од членови на Меѓународниот персонал на НАТО и претставници на стратегиските команданти. Таа се состанува

неколкупати годишно, за да ги разгледа аспектите на нуклеарната политика, планирањето и состојбата на силите во НАТО, како и прашањата што се однесуваат на сигурноста, безбедноста и преживувањето на нуклеарното оружје.

Воен комитет

Воениот комитет е високо воено тело на НАТО, под целосна политичка надлежност на Советот, Комитетот за планирање на одбраната или Групата за нуклеарно планирање. Тој е интегрален дел од апаратот на Алијансата што ја креира политиката, одлучува и ја обезбедува неопходната врска меѓу процесот на политичкото одлучување во рамките на Северноатлантскиот совет, Комитетот за планирање на одбраната или Групата за нуклеарно планирање и интегрираните командни структури на НАТО, кои во тој контекст имаат задача да водат воени операции и да ја поттикнат натамошната воена трансформација на Алијансата.

Воениот комитет, исто така, е одговорен за надгледување на развојот на воената политика и доктрина на НАТО и тој треба да ги даде насоките на стратегиските команданти на НАТО. Стратегиските команданти се одговорни пред Воениот комитет за севкупното упатување и вршење на сите воени работи на Алијансата во рамките на нивното поле на одговорност. Во своите активности Воениот комитет е поддржан од Меѓународниот воен персонал.

Консултативен процес

Формулирањето и имплементацијата на политиката во рамките на сојузот на независните и суверени земји-членки зависи од целосната меѓусебна информираност на владите на сите земји-членки за нивните политики и намери, како и главните размислувања коишто ги издигаат. Ова бара редовни политички консултации, секогаш кога е тоа можно, во фазата на креирање на политиката, кога истата се разгледува пред да се донесе одлука на национално ниво.

Политичките консултации во НАТО започнаа како систематска вежба на првиот состанок на Советот во септември 1949 година, набрзо откако Северноатлантскиот договор стапи во сила. Оттогаш, тие се зајакнати и приспособени, со цел да можат да одговорат на најновиот развој на настаните. Главен форум за политички консултации и натаму останува Советот. Состаноците на Советот се одржуваат на колку што е можно понеформален начин, а дискусијата е отворена и директна. Генералниот секретар, како претседавач, игра важна улога во неговата работа и

дејствува како главен претставник и гласоговорник во контактите со поединечни влади, како и во контактите со јавноста.

Редовни консултации се одржуваат и во другите форуми, а сите тие го влечат своето овластување од Советот. Политичкиот комитет на високо ниво и на другите нивоа, Групата за координација на политиката, Советодавната група за политиката на Атлантот и другите специјални комитети треба да одиграат директна улога во олеснувањето на политичките консултации меѓу владите на земјите-членки. Како и Советот, и тие се помогнати од Меѓународниот персонал, кој пак одговара пред Генералниот секретар на НАТО.

Политичките консултации меѓу членките на Алијансата не се ограничени на настани што се случуваат во рамките на северноатлантската област. Настаните што се случуваат на други места, а кои имаат потенцијални импликации по Алијансата, редовно се наоѓаат на агендата на Советот и на неговите подредени комитети. Консултативната машинерија на НАТО е подготвена и достапна и во голема мерка се користи од страна на членките, со цел да ги идентификуваат - во рана фаза - областите каде што, во интерес на безбедноста и стабилноста, може да се преземе координирана акција.

Ниту потребата од консултации не е ограничена на политичките субјекти. Се одржуваат консултации од широк обем, во повеќе различни области. Процесот е континуиран и се одвива како на неформална, така и на формална основа, со минимални задоцнувања или непријатности како резултат на распореденоста на националните делегации во НАТО во рамките на истото седиште. Секогаш кога е потребно, односно кога треба да се дискутира за прашања од особена важност или за некои итни прашања, за мошне кратко време се овозможува интензивна работа со учество на претставниците на сите засегнати влади.

Консултациите во рамките на Алијансата се одвиваат во различни форми. Основното ниво на консултации подразбира едноставна размена на информации и мислења. Повисокото ниво на консултации подразбира комуникација за активностите или за одлуките кои владите веќе ги имаат донесено или можеби ќе ги донесат, а кои имаат директно или индиректно влијание врз интересите на нивните сојузници. Исто така, консултациите можат да подразбираат и предупредување за акциите или одлуките коишто владите ќе ги преземат или ќе ги донесат во иднина, со цел да се овозможи тие да бидат одобрени или прокоментирани од страна на другите. Тие можат да вклучуваат и дискусија со која треба да се постигне консензус по однос на политиките што треба да се усвојат или акциите што треба да се преземат паралелно со нив. На крајот, ќе споменеме дека тие се дизајнирани со цел да им се овозможи на земјите-членки да дојдат

до заемно прифатливи договори во однос на колективните одлуки или акции од страна на Алијансата во целина.

При креирањето на заедничкиот процес на одлучување кој зависи од консензусот и од заемната согласност, членките на Алијансата ја штитат улогата на поединечното искуство и гледиштето на секоја земја, истовремено искористувајќи ја машинеријата и процедурите што им дозволуваат да дејствуваат заедно, на брз и одлучен начин, доколку тоа го бараат условите. Практиката на размена на информации и секојдневни консултации обезбедува владите да се соберат за кратко време, секогаш кога е тоа потребно, честопати со претходно знаење за тоа што ги преокупира, а во насока на тоа да се договорот за заедничките политики. Доколку е потребно ќе се вложат напори за надминување на разликите меѓу нив, со цел здружените акции да бидат поддржани со полна сила на одлуките на коишто се согласиле владите на сите земји-членки. Откако ќе се донесат, таквите одлуки ја претставуваат заедничката одлучност на сите земји кои се инволвирани да ги имплементираат во целост. Одлуките можат да бидат политички тешки или да подразбираат одредени ресурси, со што бараат дополнителна сила и кредибилитет.

Сите земји-членки на НАТО целосно учествуваат на политичкото ниво на соработка во рамките на Алијансата и се подеднакво предадени на условите на Северноатлантскиот договор, во најмала рака на реципроцитетот изразен во член 5, кој ја симболизира неделивоста на нивната безбедност. Имено, нападот против една или повеќе од нив се смета за напад против сите.

Начинот на кој се развиваше Алијансата обезбедува варијациите во однос на барањата и политиките на земјите-членки да се земат во предвид во нивните ставови во рамките на Алијансата. Оваа флексибилност се манифестира на повеќе различни начини. Во некои случаи разликите можат, во голема мера, да бидат процедурални и на нив да се одговори без некоја потешкотија. На пример, Исланд нема воени сили и затоа на воените собири на НАТО е претставен од цивил, доколку го сака тоа. Во некои други случаи, разликите можат да бидат од посуштинска природа. Франција, една од членките оновачи на Алијансата во 1949 година, во 1966 година се повлече од интегрираните воени структури на Алијансата, но остана полноправна членка на нејзините политички структури.

Разликите меѓу земјите-членки на НАТО можат да се јават и како резултат на нивните геополитички, политички, воени или уставни состојби. Учеството на Норвешка и Данска во воените редови на НАТО, на пример, мора да е во согласност со нивното национално законодавство, коешто не дозволува на нивна територија во мирнодопски услови да бидат распоредени странски сили или нуклеарно оружје. Во друг контекст, воените команди во рамките

на интегрираните воени структури можат да ги вклучуваат само силите на оние земји кои се директно засегнати или опремени да учествуваат во дадена функција за којашто била издадена командата.

Консултации со земјите-партнери, со другите земји кои не се членки и со контакт-земјите

Соработката со земјите кои не се членки на НАТО претставува интегрален дел на безбедносната политика на Алијансата и игра фундаментална улога во секојдневната работа. Преку спроведувањето на соработката и различните форми на партнерства со земјите кои не се членки, НАТО не само што ја зголемува безбедноста и стабилноста на своите земји-партнери, туку ја зајакнува и својата безбедност. Затоа, партнерството и соработката се дел од двонасочниот процес од кој имаат корист и земјите-партнери и земјите-членки. За секоја од нив тоа е можност да се разговара за безбедносните прашања и да се соработува на различни полиња, помагајќи да се надминат поделбите и потенцијалните области на несогласување коишто би можеле да доведат до нестабилност и до конфликт.

Со земјите-партнери се одржуваат редовни консултации во врска со релевантните политички прашања, во контекст на Евроатлантскиот партнерски совет со Русија, преку Советот на НАТО и Русија; со Украина преку Комисијата на НАТО и Украина; и со учесниците во Медитеранскиот дијалог на НАТО, преку Медитеранската група за соработка. НАТО, исто така, понуди рамка за соработка и со земјите од поширокиот регион на Блискиот Исток, преку Истанбулската иницијатива за соработка, а одржува и консултативен форум за соработка со земјите од Балканот, преку Иницијативата на Југоисточна Европа.

Принципите по коишто се водат консултациите на овие форуми се моделирани според оние коишто одамна ја имаат создадено основата за консултации со самата Алијанса и се спроведуваат со истата отвореност и дух на соработка. Улогата на секоја од овие институции и начинот на кој земјите-партнери и оние кои не се членки учествуваат во процесот на одлучување, што се однесува на операциите под водство на НАТО или акциите коишто ги помагаат, се детално опишани во Дел VII. И, конечно, постојат одредби за консултациите на НАТО со секој активен учесник во Партнерството за мир, доколку партнерот согледа директна закана по својот територијален интегритет, политичката независност или по безбедноста.

Процесот на соработка на национално ниво е зајакнат со соработката меѓу НАТО и низа други мултинационални организации кои треба да играат клучна улога по прашања поврзани со безбедноста. Оттаму, НАТО не работи во изолација. Покрај задачите во кои игра водечка улога,

Алијансата дејствува и во насока на поддршка и дополнување на работата на другите организации, во поставувањето на основите за посигурна, постабилна и помирна меѓународна средина, во којашто стопанствата ќе можат да просперираат, а поединците да напредуваат. Поконкретно, НАТО презеде воени операции за поддршка на принципите и резолуциите на Обединетите нации. Таа блиску соработува со своите земји-членки од Европа, во развивањето на ефективно стратегиско партнерство меѓу Алијансата и Европската унија. А Алијансата, во различни контексти, блиску соработува со Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), со Советот на Европа и со другите меѓународни и невладини организации. Овие различни односи се опишани во Дел IX.

Иако НАТО нема формални институционални врски со одделни земји надвор од рамката на билатералните и мултилатералните структури што се опишани погоре, улогата на Алијансата за безбедноста во светот води кон тоа многу други земји да бараат ажурирани информации за политиката и за активностите на НАТО, да останат во контакт и да ги разгледуваат можностите за учество во одредени проекти. Различните оперативни улоги што ги презема Алијансата, исто така, служат за зголемување на интеракцијата со земјите кои ги помагаат ваквите напори.

Во такви случаи, во согласност со насоките издадени од Северноатлантскиот совет, соработката се разгледува случај по случај. Одлуките се носат во светлината на заемната корист, потенцијалните трошоци, приоритетот што и се дава на соработката со земјите-партнери и нивото до којшто се споделуваат вредностите што ги претставува Алијансата.

Воспоставени се контакти и размени со бројни земји, наречени „контакт-земји“ а коишто имаат изразено желба да воспостават дијалог со Алијансата. Низа години, НАТО учествува во редовна размена на гледишта со Јапонија, и тоа на сите нивоа. Од неодамна, Алијансата во неформалните контакти даде позитивен одговор на интересот на Кина. Исто така, воспоставени се редовни контакти на сите нивоа и со други земји, како што се Нов Зеланд и Австралија. Во некои случаи, овие дијалози можат да бидат дополнети со учество во конкретните активности на НАТО или со заедничко учество на одредени настани.

Операциите под раководство на НАТО на Балканот, во Медитеранот и во Авганистан, како и мисијата за обука во Ирак, којашто беше договорена во јуни 2004 година, претставуваат конкретни примери за практичната соработка меѓу Алијансата и земјите кои не се членки, ниту пак се поврзани со НАТО преку формални партнерства. Меѓу земјите кои имаат испратено сили за овие операции се и Аргентина, Австралија, Чиле, Нов Зеланд и Обединетите Арапски Емирати.

ГЛАВА 2

УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ

Стратегискиот концепт на Алијансата од 1999 година го идентификува управувањето со кризи како една од фундаменталните безбедносни задачи. Тој ја обврзува Алијансата да биде подготвена да даде свој придонес кон ефективното спречување на конфликтите и активниот ангажман во управувањето со кризите, вклучително и операциите на реакција на кризи. Овој услов е исполнет преку комбинација од ефективни процедури за консултации, договори за управување со кризи, воени капацитети и подготовки за планирање на вонредни состојби од невоен карактер.

Уште од првите години на постоењето, основна задача на НАТО беше да развие процес на планирање на одбраната, комбиниран со воените капацитети коишто се потребни за Алијансата да биде способна да се справи со колективните операции на одбраната, во согласност со член 5 од Договорот. Меѓутоа, во својата понова историја НАТО има донесено одлуки коишто резултираа со операции што не се опфатени со член 5, надвор од територијата на земјите-членки, операции кои имаа за цел да се спречи проширувањето на некој конфликт или да се одговори на заканите за дестабилизација на другите земји во регионот, вклучувајќи ги и земјите-членки или партнери на НАТО. Истовремено, Алијансата презеде низа мерки за развој на своите капацитети за одговор на кризи, кои не се опфатени со член 5.

Развојот на настаните од почетокот на деведесеттите години на минатиот век

Една од најзначајните улоги на НАТО во годините по завршувањето на Студената војна претставуваше единствениот придонес што можеше да се даде во однос на напорите на пошироката меѓународна заедница за спречување на појавата на конфликти, а кога ќе се појавеше конфликт и на напорите да се обнови и да се зачува мирот. Во јуни 1992 година, на состанокот на Северноатлантскиот совет во Осло, НАТО понуди поддршка на поединечна основа, а во согласност со сопствените процедури, преку мировните и другите операции за кои беше одговорна Конференцијата за стабилност и соработка во Европа (којашто во 1995 стана Организација за безбедност и соработка во Европа - ОБСЕ). Неколку месеци подоцна истата обврска беше преземена и во однос на мировните операции под капата на Обединетите нации. Алијансата беше подготвена да даде

позитивен одговор на можните иницијативи на Генералниот секретар на ООН, кој побара помош од НАТО во спроведувањето на резолуциите на Советот за безбедност на ООН.

Во периодот од 1992 до 1995 година НАТО презеде низа операции на мониторинг и спроведување, како поддршка на последователните резолуции на Советот за безбедност на ООН во врска со континуираната криза и влошувањето на ситуацијата во поранешна Југославија. Меѓутоа, Силите за имплементација, под раководство на НАТО (ИФОР), во Босна и Херцеговина - формирани во декември 1995 година заради имплементација на воените аспекти од Дејтонскиот мировен договор, со кој се стави крај на босанскиот конфликт - беа првата поважна манифестација на оваа политика. Оттогаш, Алијансата - во соработка со Обединетите нации, ОБСЕ и Европската унија - презеде низа други мировни операции и задачи за управување со кризи во Босна и Херцеговина, на Косово, во поранешната југословенска Република Македонија* и во Авганистан. Во август 2003 година таа го презеде раководството со Меѓународните безбедносни сили за помош (ИСАФ) во Авганистан; во август 2004 година беше воспоставена Мисијата на НАТО за обука во Ирак, со цел да и се помогне на ирачката влада во обуката и изградбата на нивните безбедносни сили; во мај 2005 година НАТО одлучи да и помогне на Африканската унија во Судан. Овие операции се подетално опишани во Дел IV.

Различни видови кризи и реакции на кризи

Управувањето со кризи подразбира употреба на воени и невоени мерки како реакција на некоја кризна ситуација што претставува закана по националната или по меѓународната безбедност. Кризата, според својата природа, може да биде политичка, воена или хуманитарна и може да биде предизвикана од политички несогласувања или од оружени конфликти, од технолошки инциденти или од природни несреќи. Управувањето со кризи се состои од различни начини на справување со различни видови кризи.

Во практиката, националната или меѓународната реакција на кризи или на други состојби кои се закануваат да прераснат во кризи зависи од природата, нивото и од сериозноста на ситуацијата. Во некои случаи постои можност кризата да се предвиди и да се спречи со дипломатски или со други мерки. Во други случаи се потребни поопсежни мерки, вклучувајќи и воена акција. Исто така, во зависност од природата на кризата може да се размислува за различни видови операции на управување со кризи од страна на националните власти.

Во рамките на НАТО постојат две широки категории операции за управување со кризи, коишто земјите-членки можат да ги земат предвид, и тоа: операции кои бараат колективна одбрана и операции на реакција на кризи кои не вклучуваат колективна одбрана.

Операциите на колективна одбрана се базираат на повикување на член 5 од Северноатлантскиот договор и се однесуваат на „операциите според член 5“. Тие го носат предзнакот дека одлуката била донесена колективно, од страна на членките на НАТО, при што нападот или актот на напад против една или повеќе членки се смета за напад против сите нив. Во својата историја, НАТО само еднаш се има повикано на член 5, и тоа во септември 2001 година, по терористичките напади против САД.

Другите операции на реакција на кризи ги вклучуваат сите воени операции на кои може да се одлучи Алијансата во ситуациите кои не се опишани во член 5. Тие можат да бидат дизајнирани како поддршка на мировните процеси во конфликтните области, па во тие услови на нив се гледа како на операции за поддршка на мирот. Меѓутоа, тие вклучуваат и цел спектар други можности, вклучително и: спречување на конфликти, мерки за чување и спроведување на мирот, креирање на мирот, градење на мирот, превентивно распоредување и хуманитарни операции. Инволвираноста на НАТО на Балканот и во Авганистан е пример за операција на управување со криза од овој вид. Друг пример е поддршката на НАТО силите од страна на полските трупи кои учествуваа во Меѓународните сили за стабилизација на Ирак и прифаќањето на одговорноста за поштата на ирачките власти, со обука на нивните национални безбедносни сили преку испраќање на Мисијата на НАТО за обука на Ирак, како што беше посочено погоре.

Природно, технолошките или природните несреќи, исто така, можат да резултираат со интервенција којашто потпаѓа под категоријата операции на реакција на кризи, која вклучува операции за помош на земјите-членки и партнери коишто се жртви на големи несреќи. НАТО обезбеди помош за Пакистан по катастрофалниот земјотрес во октомври 2005 година, а во различни случаи, исто така, и помогна и на Украина, која честопати беше жртва на поплави. Во наредните глави можете да најдете и низа други примери.

Соработката со другите организации и со земји кои не се членки на НАТО

Во зависност од случајот, НАТО одлучува за тоа дали треба да се вклучи во операции за управување со кризи. Таквите одлуки, како и сите други одлуки на Алијансата, се засноваат на консензусот меѓу земјите-членки.

Во многу од операциите во кои учествувала Алијансата, соработката и партнерството на Алијансата со другите организации претставувале мошне важен фактор. Ефективната соработка со Обединетите нации и со агенциите на ООН на теренот, соработката со Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), стратегиското партнерство на НАТО со Европската унија - коешто бележи нагорна линија и во рамките на кое е обезбедена поддршка за операциите под водство на ЕУ, при што се користат средства и капацитети на НАТО – сите тие одиграа значајна улога во одговорот на специфичните потреби што се јавуваат при различни видови кризи. Подеднакво важна е и сè поголемата соработка на Алијансата во ситуации на управување со кризи во земјите кои не се членки на НАТО, а се партнери во Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС) или во Медитеранскиот дијалог на Алијансата.

Развој на политиката

Подготвеноста на Алијансата да реагира на кризите кои се закана по безбедноста на нејзините земји-членки, со повикување на член 5 од Договорот и со имплементирање на заемните гаранции на кои се повикува според член 5, уште од самиот почеток претставува главна обврска на земјите-членки на НАТО. Како таква, подготвеноста има интегрална улога во договорите за одбрана на НАТО, кои се дизајнирани така што ќе може да се одговори на секаква можна закана, а доколку одговорот на заканата не вроди со плод ќе се преземе акција на политичко ниво, во согласност со одлуката на земјите-членки, со цел да се обезбеди и да се одржи безбедноста во северноатлантската област. Во текот на годините по Студената војна главно се претпоставуваше дека единствен услов под кој Алијансата може да се повика на член 5 би била криза што претставува закана по безбедноста на европските сојузници. Единствениот случај кога Алијансата се повика на член 5 имаше за цел да им се овозможи на сојузниците да обезбедат помош на САД, по терористичките напади на САД на 11 септември 2001 година.

Потребата Алијансата да размисли за преземање воени операции како реакција на состојби кои не се опфатени со член 5 се појави во првите години по завршувањето на Студената војна, распаѓот на Варшавскиот пакт и падот на Советскиот Сојуз. Во голем број области - како во границите, така и надвор од границите на поранешниот Советски Сојуз и на Балканот - повторно на површина излегоа тензиите од минатото и дојде до насилни конфликти меѓу различните етнички групи чиишто права, во многу случаи, биле поттиснувани половина век наназад. Ниту борбата за независност во многу од новонастанатите држави не се случи без тензии и без потенцијал за конфликти.

Кога дојде до голем етнички конфликт во поранешна Југославија, во 1992 година, и откако големиот број обиди на меѓународната заедница за решавање на кризата не вродија со успех, владите на земјите-членки на НАТО донесоа серија одлуки, дотогаш невообичаени, за искористување на капацитетите на Алијансата во оперативна насока. Но, следуваа и низа други операции за управување со кризи кои не потпаѓаат под член 5 (види во Дел V).

Операции за помош при елементарни непогоди

Управувањето со кризи претставува широк концепт што ги надминува воените операции и може да вклучува прашања како што се заштита на населението на кое му се заканува или кое е жртва на елементарна непогода. Уште во педесеттите години од минатиот век НАТО почна да развива мерки за цивилна заштита, поради опасноста од нуклеарен конфликт, и имаше можност да ги искористи капацитетите од оваа област во насока на ублажување на последиците од несреќите предизвикани од големите поплави, земјотреси, инциденти што вклучуваа големи индустриски или технолошки несреќи и хуманитарни кризи.

Во 1953 година беше спроведен првиот план за помош при елементарна непогода, по разурнувачките поплави во северна Европа, а во 1958 година беа утврдени детални процедури за координација на помошта меѓу земјите-членки во случај на несреќа. Овие процедури продолжија да важат и понатаму и ја дадоа основата за работата на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер во годините што следуваа. Тие беа сеопфатно разгледани во 1995 година, кога почнаа да се применуваат не само од страна на земјите-членки на НАТО, туку и од земјите-партнери.

Во 1998 година, по предлог на Русија, беше формиран Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRCC), заради координација на помошта обезбедена од различни земји-членки и партнери во секоја област погодена од елементарни непогоди. Евроатлантската единица за реакција при елементарни непогоди, исто така, беше воспоставена врз непостојани цивилни и воени елементи, доброволно понудени од земјите-членки или партнери, за да бидат распоредени во погодените области. Набрзо по формирањето, EADRCC беше повикан да помогне во координацијата на хуманитарната помош за косовските бегалци, како поддршка на Високиот комесаријат за бегалци при Обединетите нации (УНХЦР). Мерките за планирање на вонредните состојби од невоен карактер, исто така, овозможија интервенција при голем број елементарни непогоди (при поплавите во Албанија, Чешка,

Унгарија, Романија, Украина и САД; земјотресите во Турција и во Пакистан; пожарите во поранешната југословенска Република Македонија* и во Португалија; како и екстремните временски услови што доведоа до прекин во снабдувањето со електрична енергија во Украина и во Молдавија). НАТО, исто така, редовно спроведува вежби за планирање на вонредни состојби од невоен карактер. Дополнителни детали во врска со договорите и структурите што се релевантни за овие аспекти на управувањето со кризи се дадени во Дел X

Одлучувањето во рамките на управувањето со кризи

При реакција на ситуации кои бараат управување со кризи, одлуките се донесуваат со колективна одлука на владите на земјите-членки на НАТО, во рамките на Северноатлантскиот совет. Во зависност од природата на кризата, тие можат да вклучуваат политички и воени мерки, како и мерки за справување со вонредни состојби од невоен карактер. Сите одлуки во врска со планирањето, распоредувањето или употребата на воените сили се носат само со политичко овластување од страна на земјите-членки. Таквите одлуки можат да резултираат со употреба на различни механизми за справување со кризи, како што е размената на разузнавачки и други информации и податоци, споредбата на различни согледувања и приоди и други мерки насочени кон хармонизирање на гледиштата на земјите-членки. Во остварувањето и имплементацијата на своите одлуки, Советот можеби ќе биде поддржан од специјализираните комитети, како што се: Групата за политичка координација, Воениот комитет и Високиот комитет за планирање на вонредни состојби од невоен карактер. Исто така, во целост ќе се искористат и ќе се повлечат комуникациско-информативните системи што му стојат на располагање, вклучително и Центарот на НАТО за состојби, кој постојано и континуирано, секој ден во годината, собира и дистрибуира политички, економски, воени, разузнавачки и други информации.

При секаков вид кризи НАТО може да преземе водечка улога или да даде поддршка во вид на активност на управување со кризи, преземена под раководство на Обединетите нации, ОБСЕ, Европската унија или од страна на една или повеќе земји-членки на НАТО. Во секој случај, фокусот на инволвираноста на НАТО е насочен кон тоа да се даде важен и јасен придонес за успешно управување и справување со кризи.

Процес на управување со кризи

Алијансата мора да биде подготвена да спроведе цел спектар задачи кои се или не се опфатени со член 5, во услови кои - во многу случаи - тешко ќе можат да се предвидат, бидејќи секоја криза е на одреден начин единствена. Како и да е, процесот со кој Алијансата се осврнува и се обидува да управува и да се справи со некоја криза може да се планира со разумна самодоверба. Процесот на управување со кризи е дизајниран така што ќе може да ги олесни политичките консултации и процесот на одлучување во релативно раната фаза од појавата на некоја криза, со цел соодветните комитети на НАТО да имаат доволно време за да ја искоординираат својата работа и навремено да го советуваат Советот. Исто така, тој му овозможува на врховниот командант на сојузничките сили за Европа, како стратегиски командант кој е одговорен за операциите на сојузничката команда, да започне со мерките за подготовка во разумен временски рок. Овие активности, пак, можат да обезбедат брз совет за Советот, од страна на воените власти на НАТО.

При барање за можни операции за реакција за криза во услови на појава на криза, процесот на управување со кризи се состои од пет последователни фази: првични индикации и предупредување за можна криза; проценка на состојбата и конкретни или потенцијални импликации по безбедноста на Алијансата; развој на препорачаните опции за реакција, како и планирање и спроведување на одлуките на Советот.

Ефективноста на системот за реакција на кризи и на севкупниот процес на управување со кризи во рамките на НАТО може да биде утврдена, во голема мера, според ефективноста и ефикасноста на структурите и на процедурите на Организацијата за управување со кризи при Седиштето на НАТО, кои мора да бидат подготвени да реагираат, да бидат флексибилни и прилагодливи. Тие, исто така, мора да ја олеснат меѓусебната соработка на другите елементи во рамките на процесот на управување со кризи за таа да се одвива лесно и без проблеми, елементи како што се НАТО-Системот за реакција при кризи (NCRS), Системот на НАТО за разузнавање и предупредување (NIWS), Системот на НАТО за оперативно планирање и Планирањето на НАТО за вонредни состојби од невоен карактер. Центарот за состојби при НАТО го поддржува процесот со комуникациски и други неопходни услови.

Имајќи ги предвид на одлуките за трансформирање на структурите и капацитетите на НАТО, донесени на Вашингтонскиот самит во 1999 година, постојните алатки за управување со кризи повеќе не се сметаа за доволно добро приспособени на ризиците и предизвиците со коишто можеше да се соочи Алијансата. Согласно со тоа, во август 2001 година Северноатлантскиот совет ги одобри политичките насоки за развој на

единствениот целосно интегриран Систем на НАТО за реакција при кризи (NCRS).

Терористичките напади на САД во септември 2001 година ја забрзаа потребата од реализација на оваа задача и ја дадоа нова димензија на рамката на управувањето со кризи во НАТО, која тогаш се фокусираше пред сè на потребата од колективна одбрана. Во јуни 2002 година Советот ги обезбеди и политичките насоки за развој на Воениот концепт за одбрана од тероризам. Важен резултат на оваа одлука беше воведувањето мерки за зајакнување на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер за непредвидливи ситуации кои се или не се предвидени со овој член, како и справување со последиците од вонредните состојби од невоен карактер и несреќите што произлегуваат од употребата на хемиски, биолошки, радиолошки или нуклеарни агенции (CBRN).

Имајќи ги предвид новите ризици, како и потребата на Алијансата да се осврне на неопходноста од посложен кризен менаџмент, вклучувајќи ја и можноста за поддршка на операциите кои не се операции на НАТО, а вклучуваат една или повеќе нејзини земји-членки, беа донесени неколку подалекосежни одлуки во однос на севкупната одбранбена позиција на НАТО. Тие резултираа со нова поставеност на силите и со нова командна структура, со трансформација на структурите на персоналот, нови мерки во однос на одбраната од тероризам, со воспоставување на Силите на НАТО за реакција, подобрување на капацитетите, развој на стратегиски партнерства со Европската унија, со унапредена соработка со земјите-партнери и зајакнат Медитерански дијалог на Алијансата.

Системот на НАТО за реакција при кризи, кој е во фаза на развој, ги зема предвид и ги надополнува овие нови концепти, капацитети и аранжмани на НАТО. Негова цел е да ја обезбеди Алијансата со сеопфатен збир од опции и мерки за соодветно управување и реакција на кризи, целосно искористувајќи ги средствата и капацитетите што се воведуваат како резултат на одлуките што ги донесоа шефовите на држави и влади од НАТО на последователните самити.

Редовно се организираат вежби за тестирање и развој на процедурите за управување со кризи, во корелација со државните центри и стратегиските команданти на НАТО. Таквите вежби и договори, како и процедурите и условите од кои зависи процесот на управување со кризи, ги координира Комитетот на Советот за операции и вежби (COEC).

Активностите на управување со кризи коишто ги вклучуваат земјите-партнери на НАТО се координирани и од COEC и се наоѓаат во рамките на договорените области на дејствување според Евроатлантскиот партнерски работен план и Индивидуалните партнерски програми. Тие вклучуваат

брифинзи и консултации, експертски посети, курсеви за управување со кризи, учество на земја-партнер на некоја годишна вежба за управување со кризи во рамките на НАТО и обезбедување генерички документи за управување со кризи кај заинтересираните земји-партнери.

Координацијата на активностите за управување со кризи при несреќи и вонредни состојби од невоен карактер во евроатлантската област се одвива во рамките на Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRCC). Улогата на Центарот е да ја олесни координацијата на реакцијата на вонредните состојби од невоен карактер и несреќи, вклучувајќи и справување со последиците што се јавуваат како резултат на терористички напади. Доколку условите го бараат тоа, Центарот по потреба може да се надгради и да функционира 24 часа, седум дена во неделата.

ГЛАВА 3

ДИМЕНЗИЈАТА НА ПЛАНИРАЊЕТО НА ОДБРАНАТА

Во сегашното политичко и стратегиско опкружување во Европа, успехот на улогата на Алијансата во зачувувањето на мирот и спречувањето на војната зависи уште повеќе отколку во минатото од ефективноста на превентивната дипломатија и од успешното управување со кризите што имаат последици по безбедноста. На тој начин, политичките, економските, социјалните и еколошките елементи на безбедноста и стабилноста стануваат сè поважни.

Како и да е, одбранбената димензија на Алијансата претставува конкретен израз на севкупната улога на одвраќање, што се однесува на одбраната на нејзините земји-членки, и оттука придонесува кон одржување на стабилноста во Европа. Одржувањето на соодветниот воен капацитет и јасната подготвеност да се дејствува на колективен начин, во рамките на заемната одбрана, и натаму е во центарот на безбедносните цели на Алијансата. Во крајна линија, овој капацитет - во комбинација со политичката солидарност - е дизајниран во насока на тоа да се спречи секаков обид за принуда или заплашување и да се осигури дека воената агресија упатена кон Алијансата никогаш не би се сметала како опција која има шанси за успех, со што се гарантира безбедноста и територијалниот интегритет на земјите-членки и се штити Европа, во целост, од последиците што би можеле да произлезат од каков и да е вид закани против Алијансата.

Паралелно со тоа, планирањето на одбраната е основа на сите операции за управување со кризи и на сите воени операции. Неговиот распон е проширен, со цел да се овозможи НАТО да реагира на многу поширок спектар непредвидливи состојби, за разлика од минатото, а силите на Алијансата се радикално реорганизирани за да се обезбедат цел спектар стратегии и планови за одбрана - почнувајќи од конвенционално одвраќање, па сè до решавањето на конфликтите, поддршката на мирот, хуманитарните интервенции и другите оперативни задачи што треба да се исполнат.

Рамката за процесот на планирање на одбраната во НАТО е обезбедена со нагласените принципи кои ја сочинуваат основата на колективната безбедност, во целина: политичката солидарност меѓу земјите-членки, промовирањето на соработката и силните врски меѓу нив, на сите полиња каде што ова им служи на нивните заеднички и поединечни интереси, споделувањето на улогите и одговорностите и препознавањето

на заемните заложби и заедничката потфати за одржување на соодветни воени сили, во поддршка на стратегијата и политиката на Алијансата.

При утврдувањето на големината и природата на нивниот придонес кон колективната одбрана, земјите-членки на НАТО целосно го сочувале својот суверенитет и независноста во дејствувањето. Во секој случај, природата на одбранбената структура на НАТО бара од земјите-членки при остварувањето на своите поединечни одлуки да ги земат предвид севкупните потреби на Алијансата. Поради ова, тие ги следат договорените процедури за планирање на одбраната, кои ја обезбедуваат методологијата и машинеријата за утврдување на силите потребни за имплементација на политиките на Алијансата за координација на националните планови за одбрана и за воспоставување на цели за планирање на силите што се во интерес на Алијансата во целина.¹ Процесот на планирање зема предвид повеќе фактори, вклучувајќи ги и политичките услови што се менуваат, проценките обезбедени од стратегиските воени команданти на силите на НАТО, кои треба да ги исполнат своите задачи, технолошкиот развој, важноста на правична поделба на улогите, ризиците и обврските во рамките на Алијансата и поединечните економски и финансиски капацитети на земјите-членки. На тој начин, процесот обезбедува заедно да се разгледаат сите релевантни фактори, со цел да се обезбеди најдобра употреба на колективните национални ресурси коишто се достапни за улогите на НАТО.

Блиската координација меѓу Меѓународниот цивилен и воен персонал, воените власти на НАТО и владите се одржува преку годишна размена на информации на национален план. Оваа размена на информации овозможува намерите на секоја земја да бидат споредени со севкупните потреби на НАТО и, доколку е потребно, да бидат препознаени, при што ќе се имаат на ум новите министерски директиви, потребите од модернизација и промените на улогите и обврските на самите сили. Сите овие аспекти се ревидираат и се проучуваат во секоја фаза од циклусот на планирање на одбраната.

Разгледување на процесот на планирање на одбраната

По ревизијата по барање на министрите за одбрана во 2003 година, шефовите на држави и влади на Самитот во Истанбул во 2004 година ги поздравиле промените во процесот на планирање на Алијансата, со цел планирањето повеќе да одговара на моменталните и на идните оперативни

¹ Франција не учествува во договорите за планирање на силите на НАТО.

барања. Промените што ги договорија се во насока на поддршка на идната трансформација на воените капацитети на Алијансата, преку кохерентен и насочен процес чијашто цел е НАТО да продолжи да ги развива силите и капацитетите потребни за спроведување на цел спектар задачи на Алијансата. Ова вклучува обезбедување поддршка за операциите што би можеле да се преземат под водство на Европската унија, во контекст на неговото стратегиско партнерство со НАТО. Исто така, во тој контекст процесот им овозможува на сите европски сојузници да имаат корист од поддршката на НАТО, во контекст на нивното оперативно планирање за спроведување на операциите под раководство на ЕУ.

Од 1991 година појдовна точка за планирање на одбраната беше Стратегискиот концепт на Алијансата, кој ги постави генералните цели на Алијансата и средствата за нивно остварување. Оригиналниот Стратегиски концепт беше заменет со новиот Стратегиски концепт на Алијансата, одобрен од шефовите на државите од НАТО на нивниот самит во Вашингтон, во април 1999 година. Прегледот на планирањето на одбраната спроведен од страна на Комитетот за разгледување на одбраната во текот на 2003 и 2004 година, што резултираше со промени чијашто цел беше да се олесни трансформацијата на воените капацитети на НАТО, исто така како појдовна точка го зема Стратегискиот концепт, заедно со развојот на новите задачи на Алијансата и предизвиците и еволуцијата на безбедносното опкружување во целост.

Додека планирањето на одбраната, во својата најширока смисла, опфаќа широк спектар дисциплини на планирање, кои се движат од планирање на силите и на вооружувањето, па сè до аспектите како што се логистиката, стандардизацијата, нуклеарното планирање, комуникациите, планирањето вонредни состојби од невоен карактер, противвоздушната одбрана (види во Дел X) и планирањето на ресурсите (види во Дел II), областа на планирање на одбраната испитана во текот на гореспоменатиот преглед ги вклучува процедурите за планирање на силите на НАТО и нивните односи со овие дисциплини. Улогата на планирањето на одбраната, во овој контекст, се состои во тоа да се обезбеди рамка којашто овозможува договори за национално и мултинационално планирање на одбраната, коишто ќе бидат усогласени со цел на најефективен можен начин да одговорат на утврдените барања на Алијансата. Целта е да се обезбеди достапност на националните сили и капацитети кои се потребни за цел спектар мисии на Алијансата, преку утврдување на целите за имплементација и проценка на степенот до кој се постигнуваат овие цели.

Заклучоците од прегледот препорачаа да се сочуваат основните принципи на процесот на планирање на одбраната, онака како што се развиваше, вклучувајќи ја и неговата структура од три столба. Ова се

заснова на следново: прво, на севкупните политички насоки; второ, на прифаќањето на договорените цели на планирање, кои треба да ги исполнат целите утврдени во насоките; и, трето, на систематскиот процес на разгледување, со цел да се следи и, онаму каде што е потребно, да се приспособи или да се коригира имплементацијата на целите. Меѓутоа, воведени се промени коишто влијаат на времетраењето на циклусот на планирање и, периодично, на чекорите што ги вклучува. Утврдени се промените во процедурите за развој на политичките насоки и нивоата на кои се подготвени, при што се прави разлика меѓу сеопфатната политичка насока, договорена на високо ниво, и подеталната насока којашто е рутински објаснета како дел од вообичаените процедури на процесот на планирање на одбраната во рамките на НАТО, под овластување на Северноатлантскиот совет или Комитетот за планирање на одбраната.

Политичката насока ќе вклучува разгледување на еден концепт познат како „ниво на амбиција“ на НАТО. Ова се однесува на договорената проценка од страна на владите на земјите-членки во врска со бројот, нивото и природата на операциите што би требала да ги спроведе Алијансата. Во однос на планирањето на силите, дополнително на таа проценка, политичката насока ги вклучува насоките што се договорени на состанокот на министрите за одбрана во рамките на Комитетот за планирање на одбраната и дополнителните насоки коишто се договорени на состанокот на Комитетот за планирање на одбраната на постојаната сесија на ниво на амбасадори.

Треба да се споменат и другите две области коишто се опфатени со ревизијата и кои водат кон промени во процесот на планирањето на одбраната. Најпрво, ревизијата дозволува поврзување во рамките на процедурите за планирање на мерките за унапредување на соработката меѓу НАТО и Европската унија, на полето на планирањето на одбраната и подобрувањето на капацитетите. Ова има за цел да се овозможи посеопфатен осврт на прашањето за расположливоста на силите за операции под раководство на ЕУ. Второ, прегледот ја препознава потребата од подобра координација и усогласување на сите дисциплини на планирањето на одбраната и овозможува да се обезбеди изведување на дополнителни работи во соодветните области, во насока на остварување на поставената цел.

Во согласност со препораките од ревизијата, насоките кои се бараат како прв чекор во процесот ги даваат министрите за одбрана, на секои четири години, со можност за нивно ажурирање на секои две години, доколку е потребно, во рамките на еден документ познат како „Министерски насоки“. Тој ги дава насоките во однос на планирањето на одбраната воопшто и, поконкретно, насоките на планирањето на силите,

отсликувајќи ги политичките, економските, технолошките и воените фактори коишто можат да влијаат на развојот на силите и капацитетите и нивните стратегиски импликации. Тој ги утврдува приоритетите и областите коишто загрижуваат и на кои треба да се осврнат пред се воените власти на НАТО при подготовката на целите на своите сили, но и земјите во рамките на сопственото планирање. Овој документ се однесува на планирањето на силите и капацитетите потребни за колективна одбрана и за непредвидливите ситуации коишто се случуваат надвор од опсегот на член 5 од Вашингтонскиот договор и може да обезбеди насоки за соработката со другите организации, а од 1997 година во него е вклучено и политичкото насочување во дефинирањето на можниот спектар операции под европско водство.

Планирани цели и цели на силите

Конкретните цели на планирањето на оружените сили на секоја земја-членка се развиени врз основа на Министерските насоки. Овие цели, чијашто појдовна точка е идентификацијата на воените барања на Стратегиските команди на НАТО, ги вклучуваат и целите на силите на НАТО, развиени од нацрт-предлозите на силите изнесени од Сојузничката команда за трансформации и дизајнирани со цел да и овозможат на Сојузничката команда за операции да оствари цел спектар оперативни мисии коишто можат да и бидат доделени од страна на Северноатлантскиот совет. Последователно, нацрт-предлозите ги разгледуваат сите земји поединечно и, доколку е потребно, ги дополнуваат пред тие да бидат колективно проверени од страна на Воениот комитет на НАТО. Оваа проверка ја зема предвид воената валидност и техничката остварливост на предлозите и врз основа на заклучоците на Воениот комитет резултира со нацрт-цели на силите, кои се поднесуваат до Комитетот за планирање на одбраната, за да бидат прифатени и формално одобрени како цели на силите на НАТО. Во одредени случаи, целите на силите можат да бидат дополнети со целите за реинвестирање, кои се подготвуваат како реакција на барањата на владите на земјите-членки. Тие можат да ги комбинираат, од една страна, идентификацијата на елементите на силите коишто веќе не се потребни за да одговорат на барањата на Алијансата, па оттаму можат да бидат елиминирани, и, од друга страна, идентификацијата на другите приоритетни капацитети коишто можат да се исполнат со ресурсите што се ослободени.

Целите, генерално гледано, покриваат четиригодишен период, но во некои случаи гледаат и подалеку во иднината. Процедурите, исто така, предвидуваат дека целите треба да се ажурираат кога тоа го бараат условите, вообичаено во средината на циклусот на планирањето.

Преглед на одбраната

Третиот крак од циклусот за планирање на силите е процесот на ревизија на одбраната, што се случува секоја втора година и се спроведува во текот на еден период нешто подолг од дванаесет месеци. Тој се состои од поединечна и од колективна проверка и проценка на плановите на силите и соодветното финансиско планирање на одделни земји-членки, мерени според параметрите утврдени во Целите на силите на НАТО, за десетгодишен период на планирање.

Ревизијата на одбраната им служи на две цели. Таа дозволува да се направи проценка на степенот до кој поединечните земји одговараат на своите цели, во смисла на Целите на силите на НАТО, целите во однос на исходот и националните цели на искористеност. Таа, исто така, овозможува проценка на нивото до коешто комбинираниите воени сили и капацитети можат да одговорат на политичките насоки издадени за моменталниот циклус на планирање. Овие проценки претставуваат и мерка и корективен механизам, овозможувајќи да се нагласат слабостите и областите каде што зголемената мултинационална соработка може да понуди предности. Поопшто гледано, оценките се однесуваат на нивото на кое товарот на давање придонес кон капацитетите на Алијансата и воените операции е правично распореден меѓу земјите-членки.

За да се спроведе ревизија на одбраната неопходно е да постојат добро воспоставени механизми, почнувајќи од издавањето на Прашалникот за планирање на одбраната и анализата на одговорите од истиот, што резултира со нацрт-поглавја на земјите засновани врз информациите од меѓународниот персонал за планирање на одбраната при НАТО и од двете стратегиски команди. По трилатералниот состанок со секоја земја-членка, што вообичаено се случува во земјите, ревидираните поглавја на земјите подлежат на воена проверка на ниво на Комитетот за ревизија на одбраната. Ова, пред сè, има за цел да се надминат можните разлики меѓу националните цели или целите на силите на НАТО или плановите. Кога беше завршена оваа проверка, поглавјата на земјите се трансформираа во поединечни национални прилози на општиот извештај, кој треба да се поднесе до Комитетот за планирање на одбраната на пролетниот министерски состанок.

Овој процес се повторува за секоја земја-членка којашто учествува во интегрираната воена структура, за период од неколку месеци, кулминирајќи со подготовка на Општиот извештај. Последниов, исто така, вклучува и извештај од Воениот комитет за тоа колку новиот План на силите на НАТО воено одговара на степенот на воениот ризик поврзан со истиот. Конечно, Општиот извештај содржи дел координиран со релевантните тела на Европската унија и се заснова на придонесите на релевантните европски

земји-членки, поставувајќи го нивото до коешто може да се очекува дека новиот план ќе одговори на потребите на силите и капацитетите на ЕУ.

Севкупниот процес на планирање на силите може да содржи уште еден дополнителен елемент, во форма на Сеопфатната сумирана проценка на планирањето на одбраната, што може да биде претставена во секое време од страна на Генералниот секретар на НАТО, кој го презентира своето гледиште за сегашната и за идната состојба на одбраната на Алијансата и на плановите за своите сили. Проценката може да послужи за нагласување на точките во врска со специфичните национални планови, да ги идентификува прашањата коишто можеби ќе треба да бидат разгледани од страна на министрите за одбрана и кои ќе треба да помогнат во воспоставувањето на врските меѓу различните сфери на планирање на одбраната, кои во друг случај можеби нема да бидат земени предвид во меѓусебна врска.

Многу од горенаведените елементи на одбраната на НАТО и процедурите за планирање на силите сè повеќе се користат во рамките на структурите на Партнерството за мир, како средства за унапредување на интероперабилноста меѓу воените структури на НАТО и нејзините земји-партнери, помагајќи го процесот на реформа на одбраната во земјите-партнери и олеснувајќи го учеството на земјите-партнери во операциите под раководство на НАТО.

ГЛАВА 4

ЗАЕДНИЧКИ ФИНАНСИРАНИ РЕСУРСИ, БУЏЕТИ И ФИНАНСИСКИ МЕНАЏМЕНТ

НАТО е меѓувладина организација на која земјите-членки и доделуваат ресурси коишто се потребни за нејзиното секојдневно функционирање и за да се обезбедат потребните услови за консултации, одлучување и последователно спроведување на договорените политики и активности. Таа е поддржана од воена структура којашто обезбедува заедничка одбрана на земјите-членки, соработка со земјите-партнери на НАТО и имплементација на политиките на Алијансата во однос на зачувувањето на мирот и на другите полиња. Со оглед на тоа дека НАТО има само ограничен број постојани штабови и мал број постојани сили, поголемиот дел од придонесот на секоја земја-членка во НАТО, во смисла на ресурси, потпаѓа директно под трошоците на сопствените национални оружени сили и нивните напори да станат интероперабилни со оние на другите земји-членки, за да можат да учествуваат во мултинационалните операции. Земјите-членки, исто така, ги пресметуваат и трошоците за распоредување на силите, секогаш кога доброволно ќе пријават сили за учество во операции под раководство на НАТО.

Оттука, со неколку исклучоци, финансиите на НАТО не го покриваат обезбедувањето на воените сили или набавката на физички воени средства, како што се бродовите, подморниците, авионите, тенковите, артилеријата или системите на вооружување. Важен исклучок се Силите на НАТО за рано противдесантско предупредување и контрола, флота авиони со радари кои се набавени со заеднички средства и се заедничка сопственост, па оттаму и заеднички се одржуваат и се користат од страна на земјите-членки, под оперативна команда и контрола на командантот на Силите на НАТО, кој одговара пред стратегиските команданти на НАТО. НАТО, исто така, финансира и инвестиции кои се однесуваат на колективните потреби, како што се противвоздушната одбрана, системите за команда и контрола или комуникациските системи насекаде во Алијансата, кои не можат да бидат обврска што треба да ја исполни само една земја-членка. Таквите инвестиции се предмет на одржување, обнова и - во крајна линија - предмет на замена, во согласност со технолошкиот развој и потребите кои постојано се менуваат, а трошоците - исто така - претставуваат значителен дел од финансиите на НАТО.

Земјите-членки директно придонесуваат во буџетите со кои управува НАТО, во согласност со договорената формула за делење на трошоците,

генерално пресметана според нивната способност да платат. Овие придонеси претставуваат мал процент од севкупниот буџет за одбраната на секоја членка и како општо правило ги финансираат трошоците на оние делови на структурата на НАТО во коишто учествуваат. Овие придонеси во рамките на НАТО честопати го следат принципот на заедничкото финансирање.

И проектите можат да бидат заеднички финансирани, што значи дека земјите-учеснички можат да ги идентификуваат потребите, приоритетите и договорите за финансирање. Но, НАТО е транспарентна организација што обезбедува политички и финансиски надзор. Договорите за заедничко финансирање типично водат кон воспоставување на организација за управување и агенција за имплементација во областите како што се производството на авиони и хеликоптери, противвоздушната одбрана и логистиката. Дополнително, земјите-членки на НАТО можат да соработуваат во рамките на НАТО на ад хок основа, во однос на цел спектар други поограничени активности. Оваа соработка може да добие форма на договори за фондовите на доверители, придонеси во натура, ад хок договори за споделување на трошоците и донации.

Заедничко финансирање

Како што беше речено погоре, голем дел од ресурсите се национални. Целта на планирањето на ресурсите во НАТО е да се обезбедат потребните капацитети, но тоа се фокусира и на елементите што се заеднички во рамките на заемното финансирање, т.е. онаму каде што се собираат ресурсите на членките во рамките на НАТО. Кога ќе се идентификува потребата од трошок, се водат дискусии меѓу потенцијалните земји кои би го поддржале истиот, за да се утврди дали треба да се примени принципот на заедничко финансирање. Со други зборови, треба да се утврди дали барањето е во служба на интересите на сите земји кои придонесуваат и, оттаму, дали треба да се носи колективно.

Структурата на заедничкото финансирање е разновидна и децентрализирана. Одредени мултинационални активности на соработка, во врска со истражувањето, развојот, производството и логистичката поддршка, не ги вклучуваат сите, а во некои случаи можат да вклучат само мал број земји-членки. Овие активности, а со повеќето од нив управуваат организациите на НАТО за производство и логистика, се предмет на општите финансиски и ревизорски правила на НАТО. Меѓутоа, во други случаи тие дејствуваат со виртуелна автономија, според правата одобрени од Северноатлантскиот совет.

Критериумите за заедничко финансирање постојано се ревидираат, а промените можат да се воведат како резултат на новите непредвидливи ситуации – на пример, потребата да се развијат јасни дефиниции за дел од трошоците на НАТО за реакција на кризи, кои би требале да се вклучат во меѓународните буџети и оние кои би требало да бидат финансирани од националните буџети. Други промени можат да се јават како резултат на организацискиот или технолошкиот развој на работите или, едноставно, од потребата за контрола на трошоците, со цел да се одговори на потребите во рамките на одредени финансиски ограничувања. И покрај овие предизвици, принципот на заедничкото финансирање врз основа на консензус останува основен принцип во работењето на Алијансата.

Договорите за заедничко финансирање главно ги вклучуваат Цивилните и воените буџети на НАТО, како и Безбедносната инвестициска програма на НАТО (NSIP). Ова се единствените фондови во кои властите на НАТО ги идентификуваат потребите и ги утврдуваат приоритетите во согласност со сеопфатните цели и приоритети на НАТО.

Цивилниот буџет

Цивилниот буџет е формулиран според рамката заснована на целта, која што воспоставува јасни врски меѓу Стратегиските цели на НАТО и ресурсите коишто се потребни за да се постигнат тие цели. Тој обезбедува средства за трошоците на персоналот, за оперативните трошоци и за капиталните и програмските трошоци кои се потребни за да се постигнат четирите водечки цели и трите дополнителни цели.

Водечки цели се:

- обезбедување на ефективна политика, планирање и ресурси во поддршка на операциите на НАТО во евроатлантскиот регион и пошироко;
- спроведување на потребната политика и планирање во насока на промоција и поддршка на подобрените капацитети на Алијансата;
- консултации за поддршка и активности на соработка со партнерите заради зајакнување на безбедноста и како реакција на новите безбедносни предизвици и закани против евроатлантскиот регион, и
- градење на свест и поддршка на НАТО, нејзините операции и нејзината улога во промовирањето на безбедноста преку јавна дипломатија.

Дополнителните цели се:

- обезбедување професионални услуги и услуги на поддршка за Северноатлантскиот совет, подредените комитети и Меѓународниот штаб;
- функционирање и одржување на Седиштето на НАТО, објектот и локацијата;

- обезбедување на безбедносна политика на секоја земја од НАТО и обезбедување на сигурно и безбедно опкружување за целиот персонал и за сите операции на НАТО.

Граѓанскиот буџет се финансира пред сè од министерствата за надворешни работи на секоја земја-членка, под надзор на Комитетот за граѓански буџет, и се имплементира од Меѓународниот персонал на НАТО.

Воениот буџет

Воениот буџет ги покрива оперативните трошоци и трошоците за одржување на меѓународната воена структура. Тој го вклучува, на пример, Воениот комитет, Меѓународниот воен персонал, воените агенции, двете стратески команди и здружените команди, системите за контрола и информирање, агенциите за истражување и развој и Силите на НАТО за рано противвасантско предупредување и контрола. Воениот буџет, исто така, ги покрива и оперативните трошоци на командните структури за операциите за реакција при кризи и мисиите што ги спроведува НАТО.

Воениот буџет е финансиран од министерствата за одбрана на секоја земја-членка и е под надзор на Комитетот за воен буџет, а се спроведува од поединечните буџетски носители.

Безбедносно-инвестициската програма на НАТО

Земјите-членки на НАТО, исто така, придонесуваат и кон Безбедносно-инвестициската програма на НАТО (NSIP). Таа ги покрива поголемите инвестиции за изградба и инвестициите за системите за команда и контрола кои се потребни за поддршка на улогите на стратеските команди на НАТО, но коишто излегуваат од рамките на националните потреби за одбрана на поединечните земјите-членки. И воениот буџет и NSIP се водат по правилото „над и преку“: „заедничкото финансирање ќе се концентрира на обезбедувањето на потребите коишто се над и преку оние за коишто би било разумно да се очекува дека ќе бидат достапни од националните ресурси“. NSIP, на пример, ги опфаќа и барањата за операциите на реакција на кризи и воените инсталации и капацитети како што се комуникациско-информативните системи, воздухопловните командни и контролни системи, сателитските комуникации, воените штабови, аеродромите, цевководите и складиштата за гориво, пристаништата и помошните средства за навигација.

NSIP е финансирана од министерствата за одбрана на сите земји-членки и е под надзор на Комитетот за инфраструктура. Проектите се

спроведуваат или од страна на поединечните земји-домаќини или од различни агенции и стратегиски команди на НАТО, во зависност од нивната сфера на стручност.

Управување со ресурсите

Од средината на деведесеттите години, под притисок на идејата за оптимизирање на распределбата на заеднички финансираните воени ресурси, земјите-членки ја зајакнаа раководната структура на НАТО преку промовирање на развојот на пакетите капацитети и преку воспоставување на Високиот одбор за ресурси (SRB), кој е одговорен за севкупното управување со воените ресурси на НАТО (со исклучок на ресурсите покриени од цивилниот буџет).

Пакетите капацитети ги идентификуваат достапните средства коишто им стојат на располагање и им се потребни на воените команданти на НАТО за исполнување на посочените задачи. Тоа се водечките средства за проценка на заеднички финансираните дополнувања (во смисла на капиталните инвестиции и повратните оперативни трошоци и трошоците за одржување), како и цивилниот и воениот персонал кој треба да ја исполни задачата. Овие пакети ги разгледува Високиот одбор за ресурси, составен од националните претставници, претставниците на Воениот комитет и стратегиските команданти на НАТО, како и претседавачот со Воениот буџет, инфраструктурата и комитетите на НАТО за одбранбениот персонал. Одборот ги одобрува пакетите капацитети од аспект на имплементацијата на нивните ресурси, пред да бидат одобрени од страна на Северноатлантскиот совет и Комитетот за планирање на одбраната, како надлежни органи. Тој, исто така, на годишно ниво, дава препорака за одобрение на еден сеопфатен Среднорочен план за ресурси, којшто ги утврдува финансиските граници за следната година и планираните цифри за наредните четири години.

Во рамките на овие параметри, Воениот буџет и комитетите за инфраструктура и одбранбен персонал ја надгледуваат подготовката и спроведување на своите буџети и планови. Одборот подготвува и годишен извештај, кој му дозволува на Северноатлантскиот совет, заради следење на адекватноста на распределбата на ресурсите во однос на потребите, да ги разгледа и импликациите на заеднички финансираните воени ресурси за заеднички финансираните буџети на НАТО за новите политики на Алијансата.

Финансиски менаџмент

Финансискиот менаџмент во рамките на НАТО е структуриран на начин што обезбедува крајната контрола на трошоците да биде во рацете на земјите-членки, поддржувајќи ги трошоците на дефинираната активност. На тој начин тој е предмет на консензус меѓу нив.

Контролата може да се применува на сите нивоа на одлучување, во смисла на општите ограничувања (на пример, со доделување наменски средства за оперативните трошоци) или преку конкретни ограничувања (на пример, со привремена имобилизација на кредитите или со наметнување на конкретни економски мерки). Овие контроли можат да бидат уредени според условите под кои е дадено одобрението за буџетот или да се применат од страна на земјите коишто се вклучени преку вонредни интервенции во текот на спроведувањето на буџетот. Финансиските менаџери, како што е Генералниот секретар, стратегиските команданти на НАТО и подредените команданти, како и другите назначени шефови на телата на НАТО, имаат релативно дискреционо право во однос на предлагањето и изведувањето на буџетите.

Ниту едно тело не врши директна управна контрола врз сите четири главни елементи на финансиската структура на Организацијата - Меѓународниот персонал (финансиран од цивилниот буџет), Меѓународната воена структура (финансирана од воениот буџет), Безбедносната инвестициска програма и специјализираните организации за производство и за логистика. Последниве се делат на две групи: оние кои се финансирани според договорите применети за меѓународните воени структури и оние кои дејствуваат според овластувањата дадени од Северноатлантскиот совет, со нивните сопствени управни одбори, со финансиските комитети и со јасни извори за финансирање во рамките на националните министерства за финансии.

Финансиски менаџмент со организациските буџети

Финансискиот менаџмент на цивилниот и на воениот буџет се разликува од финансискиот менаџмент на Безбедносно-инвестициската програма. Финансиската регулатива ги обезбедува основните принципи на унифицирањето, околу кои е артикулирана севкупната финансиска структура. Тие се одобрени од страна на Северноатлантскиот совет и се дополнети со правилата и процедурите, кои се приспособени на специфичните тела и програми на НАТО.

Буџетот се донесува на годишно ниво и тој се поклопува со календарската година. Тој се подготвува под надлежност на шефот на

соодветното тело на НАТО, разгледан и препорачан за одобрување врз основа на консензус од Финансискиот комитет составен од претставници од земјите-членки кои даваат придонес, а се одобрува за спроведување од страна на Северноатлантскиот совет. Неуспехот да се постигне консензус пред почетокот на финансиската година подразбира дека буџетот нема да биде одобрен, а финансирањето на операциите под надзор на Финансискиот комитет оди преку привремено доделување на сума ограничена на нивото на буџетот одобрен за претходната година. Овој режим може да трае шест месеци, по што Советот е обврзан да одлучи да го одобри буџетот или да го овласти продолжувањето на временото финансирање.

Кога буџетот е одобрен, шефот на телото има право да го спроведе, преку доделување и трошење на средствата за одобрените цели. Ова дискреционо право е ограничено на различни нивоа на ограничување, пропишани со финансиската регулатива во врска со ваквите прашања, како регрес на конкурентно наддавање за договорите за снабдување со стоки и услуги или како трансфер на кредити заради коригирање на преголемите или на премногу малите проценки за потребните финансии. Дискреционата надлежност за спроведување на буџетот може да биде дополнително ограничена со специфичните обврски за барање одобрение за доделување и трошење. Тие можат повремено да бидат наметнати од страна на Финансискиот комитет, во интерес на обезбедување на строга примена на новите политики или мониторинг на имплементацијата на сложените иницијативи, како што е организациското реструктурирање.

Финансиско управување на Безбедносно-инвестициската програма на НАТО

Имплементацијата на Безбедносно-инвестициската програма ја има својата почетна точка во пакетите капацитети. Откако ова ќе се одобри, може да се започне со одобрување на поединечните проекти, за што ќе биде одговорен Комитетот за инфраструктура. Домаќинот (земјата на чијашто територија ќе се спроведува проектот, агенцијата на НАТО или стратегиската команда) подготвува барање за авторизација. Откако Комитетот ќе се согласи со проектот, земјата-домаќин може да продолжи со финалниот дизајн, со доделувањето договор и со имплементацијата. Освен ако не се договори поинаку од страна Комитетот за инфраструктура, процесот на наддавање се спроведува меѓу фирмите од оние земји кои придонесуваат во проектот.

Системот на финансиски менаџмент којшто важи за NSIP се заснова на меѓународниот процес на финансиска проверка. Земјите-домаќини

поднесуваат извештај за предвидените трошоци за авторизираните проекти, во рамките на нивната одговорност. По договорот за прогнозите на Комитетот за инфраструктура, Меѓународниот персонал ги пресметува сумата што треба да ја плати секоја земја и сумата што треба да ја добие секоја земја-домаќин. Дополнителните пресметки ги утврдуваат сумите и валутите за исплата, како и тоа која земја или агенција на НАТО ќе ги добие тие средства. Овие суми се пресметуваат на три месеци. Откако некој проект ќе биде завршен, истиот ќе биде предмет на проверка од страна на Заедничката инспекција за крајно прифаќање, за да се провери дали завршената работа е во согласност со спектарот одобрени активности. Откако ќе се одобри овој извештај од страна на Комитетот за инфраструктура, истиот се додава на инвентарот на НАТО.

Постојат неколку нивоа на финансиско известување. Двапати годишно, Меѓународниот штаб за секоја земја-домаќин подготвува полугодишни финансиски извештаи за проектите кои се во тек. Профактурите и фактурите се објавуваат на три месеци. Овие извештаи се однесуваат на трансферите на средства меѓу земјите-домаќини. Профилот на трошоците на NSIP се подготвува секоја пролет и ги покрива нивоата на трошоци на NSIP за наредните 10 години. Финансиските извештаи на NSIP се подготвуваат секоја пролет. Тие ја отсликуваат финансиската состојба на NSIP, онаква каква што била на 31 декември секоја година, и даваат преглед на активностите во текот на годината. Овие извештаи служат како основа за дискусијата во Комитетот за инфраструктура, во врска со државата што е предмет на NSIP.

Финансиска контрола

Што се однесува на воениот и цивилниот буџет, шефот на овластеното тело на НАТО во крајна линија е одговорен за соодветната подготовка и за спроведувањето на буџетот, а административната поддршка за оваа задача во голема мера му е доверена на неговиот финансиски контролор. Назначувањето на овој службеник е прерогатив на Северноатлантскиот совет, иако тој може да му ја додели оваа задача на релевантниот Финансиски комитет. Секој финансиски контролор има право на крајно повикување на Финансискиот комитет, во случај на постојано несогласување со шефот на даденото тело на НАТО во врска со планираната трансакција. Одговорноста за управување со финансиите на NSIP ја сноси контролорот на инфраструктурата. Преку професионалниот персонал, тој врши финансиска контрола и надзор на имплементацијата.

Главна задача на финансиските контролори на стратегиските команди на НАТО, т.е. финансиските контролори на Врховната сојузничка

команда за Европа и Врховната сојузничка команда за трансформации (за дополнителни информации во врска со овие команди види во Дел III) е да се осигура дека потребните фондови за финансирање на спроведувањето на буџетот се периодично повикани од страна на земјите-членки кои даваат придонес во согласност со нивниот договорен дел од трошоците и за суми пресметани со цел да се избегне акумулирањето на вишок кеш во меѓународната благајна. Исходот од овие активности се отсликува во годишните финансиски извештаи, подготвени и претставени за верификација пред Меѓународниот одбор на ревизори.

Независниот Меѓународен одбор на ревизори за НАТО е одговорен за ревизијата на сметките на различните тела на НАТО и за ефикасноста и ефективноста на нивните операции од финансиска перспектива, како и за ревизија на трошоците според Безбедносно-инвестициската програма на НАТО. Мандатот на Одборот вклучува не само финансиски ревизии, туку и ревизија на остварениот ефект, со што ја проширува својата улога надвор од заштитната отчетност на прегледот на менаџерските практики воопшто. Одборот е составен од службеници, вообичаено повлечени од националните ревизорски тела на земјите-членки, кои се назначени од Советот и кои за својата работа се одговорни само пред Советот. Главна задача на Одборот е да го увери Северноатлантскиот совет и владите на земјите-членки дека заедничките фондови се користат за покривање на овластените трошоци, а трошоците се во рамките на доделените финансиски овластувања.

ГЛАВА 5

НУКЛЕАРНАТА ПОЛИТИКА

Нуклеарната стратегија и поставеноста на силите на НАТО се нераздвојни елементи на севкупната стратегија на Алијансата за спречување на можните војни. Тие ја исполнуваат фундаменталната политичка улога за зачувување на мирот и придонесуваат кон стабилноста во евроатлантскиот регион. Меѓутоа, со битните подобрувања во областа на безбедноста коишто беа постигнати по завршувањето на Студената војна, Алијансата беше во можност радикално да го намали своето потпирање на нуклеарните сили. Нуклеарните сили на НАТО – Франција, Обединетото Кралство и САД – презедоа унилатерални чекори, откажувајќи ги планираните програми за модернизација на своите нуклеарни сили. Исто така, стратегијата на Алијансата - иако и натаму беше насочена кон спречување на војните – беше таква што веќе не доминираше можноста за ескалација на нуклеарното оружје, а нуклеарните сили веќе немаа за цел некоја одредена земја. Во рамките на чекорите што се преземаа за приспособување на новото безбедносно опкружување, промените на нуклеарните елементи во стратегијата и поставеноста на силите беа меѓу првите и најостри мерки.

Нуклеарните сили на НАТО придонесуваат кон европскиот мир и стабилноста, нагласувајќи ја нерационалноста на поголемите војни во евроатлантскиот регион. Со тоа ризиците од агресија против НАТО се неисплатливи и неприфатливи, на начин на кој самите конвенционални сили не можат. Тие, исто така, креираат несигурност за секоја земја којашто би можела да размислува да дојде до политичка или до воена предност, преку заканата со или употребата на нуклеарно, биолошко или хемиско (NBC) оружје против сите сојузници. Промовирајќи ја европската стабилност и помагајќи да се обесхрабрат заканите во врска со употребата на оружјето за масовно уништување и придонесувајќи кон одвраќање од идејата за таквата примена на нуклеарното оружје, нуклеарната поставеност на НАТО им служи не само на интересите на НАТО-сојузниците, туку и на своите земји-партнери и на Европа во целина.

Намаленото потпирање на НАТО на нуклеарните сили беше манифестирано со големи рестрикции на самите сили. Во 1991 година Алијансата одлучи да го намали количеството оружје што требаше

да се одржува за нејзините супстратегиски² сили во Европа за над 85 насто, споредено со нивоата за време на Студената војна. Покрај намалувањата на супстратегиските сили, и стратегиските сили коишто им беа на располагање на силите на НАТО сојузниците исто така беа драматично намалени.

Единственото нуклеарно оружје на копно коешто НАТО и натаму го задржа во Европа се гравитациските бомби за авионите со двоен капацитет. И количеството на ова оружје беше значително намалено и се чува на помал број локации, во услови на висок степен на обезбедување. Нивоата на подготвеност што се однесуваат на авионите со двоен капацитет постепено се намалуваат, а сè поголем акцент се става на нивните конвенционални улоги.

НАТО сојузниците просудија дека во догледна иднина може да се одговори на потребите на Алијансата преку оваа „супстратегиска“ позиција на силите. НАТО, исто така, декларираше дека зголемувањето на Алијансата нема да бара промени во нејзината моментална нуклеарна поставеност. Земјите од НАТО немаат намера ниту план и причина да распоредат нуклеарно оружје на територијата на новите членки, ниту пак имаат некаква потреба да сменат кој било аспект од нуклеарната поставеност или нуклеарната политика на НАТО. Всушност, тие не предвидуваат каква било потреба од такво нешто во иднина.

Колективната безбедност, која се обезбедува преку нуклеарниот статус на НАТО, ја споделуваат сите земји-членки на Алијансата, со што им влеваат чувство на сигурност на оние членки кои би можеле да се чувствуваат ранливи. Присуството на нуклеарните сили на САД во Европа и нивното ставање на располагање на НАТО, обезбедува битна политичка и воена врска меѓу европските и северноамериканските членки на Алијансата. Во исто време, учеството на земјите кои не располагаат со нуклеарно оружје во нуклеарните сили на Алијансата ја демонстрира солидарноста на Алијансата и заемната заложба на нејзините земји-членки да ја одржат својата безбедност и да ги споделат проблемите и ризиците.

2 Термините „стратегиско“ и „супстратегиско“ имаат различни значења во различни земји. Стратегиското нуклеарно оружје обично се дефинира како оружје со „интерконтинентален“ дострел (над 5.500 км), но во некои контексти тоа може да значи и балистички проектили од среден дострел. Терминот „супстратегиско“ нуклеарно оружје се користи во документите на НАТО од 1989 година, за да го означи нуклеарното оружје од среден и краток дострел, а сега се однесува пред сè на оружјето за авионите на НАТО со двоен капацитет, на мал број Тридент боеви глави на Обединетото Кралство, во една супстратегиска улога (другото супстратегиско нуклеарно оружје е повлечено од Европа, а потоа и уништено).

Следењето на политиките кои ја диктираат нуклеарната позиција на НАТО е нешто што, исто така, го споделуваат сите земји-членки. Групата за нуклеарно планирање на НАТО има свој форум во кој министрите за одбрана од сојузничките земји, без оглед на тоа дали имаат или немаат нуклеарно оружје (со исклучок на Франција, којашто не учествува), подеднакво учествуваат во развојот на нуклеарната политика на Алијансата и во одлуките за нуклеарната позиција на НАТО.

ГЛАВА 6

ЕКОНОМСКАТА ДИМЕНЗИЈА

Основа за економската соработка во рамките на Алијансата е член 2 од Северноатлантскиот договор, според кој земјите-членки „ќе се обидат да го елиминираат конфликтот од своите меѓународни економски политики и ќе ја охрабруваат економската соработка меѓу кои било земји или меѓу сите нив“.

Клучни дејности на НАТО се безбедноста и одбраната, така што нејзината работа на полето на економијата се фокусира на конкретните економски прашања во врска со безбедноста и одбраната, каде што може да се понуди додадена вредност. Таа има сеопфатен пристап кон безбедноста, дефиниран во Стратегискиот концепт од 1999 година, кој покрај незаменливата одбранбена димензија на Алијансата ја препознава и важноста на економските фактори, како и значењето на политичките, социјалните и на еколошките аспекти. Соодветно на тоа, Организацијата ја зајакнува соработката со своите членки секогаш кога се работи за економски прашања од посебен интерес за Алијансата. Ова особено важи за прашањата што имаат директни безбедносни и одбранбени импликации. Алијансата дејствува како форум во кој се испитуваат различни и меѓусебно поврзани аспекти на политичките, воените и економските прашања.

Економскиот комитет на НАТО е единствениот форум на Алијансата што е засегнат исклучиво од консултациите во однос на економскиот развој, со директно влијание по безбедносната политика. Тој се состанува во различни формати и е поддржан од Дирекцијата за одбранбена и безбедносна економија при Секторот за политички прашања и безбедносна политика при Меѓународниот персонал на НАТО.

Во контекст на севкупните безбедносни интереси на Алијансата и во согласност со нејзините приоритети, работата на Комитетот покрива широк спектар прашања и редовно вклучува подготовка на анализи и проценки во врска со политичката и безбедносната агенда на НАТО. Блиската соработка се одржува преку мрежа на експерти од центрите кои и овозможуваат на Дирекцијата да служи како единствен форум за споделување на информациите и експертизата во однос на одбранбените и безбедносните економски прашања поврзани со земјите и регионите кои ја засегаат НАТО и областите каде што НАТО игра оперативна улога. Економските и финансиските димензии на тероризмот станаа цврст дел од оваа агенда. Врз основа на придонесот што го даваат земјите-членки,

редовно се подготвуваат усогласени проценки на прашањата поврзани со економската материја, за потребите на Северноатлантскиот совет, сојузничките центри и воените тела.

Дирекцијата за одбранбена и безбедносна економија, исто така, е инволвирана и во следењето на општите економски и одбранбено-економски аспекти на Акциониот план за членство (види во Дел VI), како што се дозволивоста и одржливоста на трошоците во одбраната.

Друг важен аспект на економската димензија на НАТО се нејзините активности на соработка со земјите-партнери и со другите земји со кои Алијансата има развиено односи на соработка, вклучувајќи ги и безбедносната и одбранбената економска активност кои се спроведуваат во рамките на Евроатлантскиот партнерски совет, Советот на НАТО и Русија, Комисијата на НАТО и Украина и односите на НАТО со Иницијативата на Југоисточна Европа, Медитеранскиот дијалог и земјите од Истанбулската иницијатива за соработка (види во Дел VII). Ова ги вклучува и економските аспекти на буџетот на одбраната и менаџментот со ресурси во однос на трошоците за одбраната, прашања што се однесуваат на одбранбена конверзија (на пример, во врска со преквалификацијата на воениот персонал и пренамената на воените локации и на воената индустрија), економските аспекти на меѓународната борба против тероризмот и други релевантни економски и безбедносни прашања.

Соработката во контекст на Евроатлантскиот партнерски совет се одвива преку конференции, работилници и експертски состаноци. Шемите на заедничката соработка, исто така, се развиени и во однос на надворешните институции, како што е Џорџ Маршал Центарот за безбедносни студии. Овие механизми овозможуваат искуството на земјите од НАТО во голем број области да им биде достапно и на земјите-партнери, како на пример искуството на НАТО во врска со економските димензии за градење на одбранбените институции, економските и финансиските аспекти на тероризмот, економските аспекти на безбедноста и одбраната во Јужен Кавказ и новите техники на менаџирање на одбранбените ресурси во земјите-сојузници и во земјите-партнери. Дирекцијата, исто така, ги следи и одбранбените и безбедносните економски прашања вклучени во Индивидуалните партнерски акциони планови.

Соработката со Русија во рамките на Ад хок работната група за реформи во одбраната во рамките на Советот на НАТО и Русија е фокусирана пред сè на размените на експертско ниво, во однос на широк спектар теми кои варираат - од макроекономските, финансиските, буџетските и социјалните аспекти на реформата во одбраната, па сè до реструктурирањето на наменската индустрија во одбраната. Второ, во јуни 2001 година беше потпишан Меморандум за договор со руското

Министерство за одбрана за отворање на Центар на НАТО и Русија за информации, консултации и за обука на воениот персонал што требаше да биде отпуштен или беше отпуштен од оружените сили на Руската Федерација. Овој центар кој дејствува во шест руски воени окрузи е финансиски поддржан од НАТО и организира курсеви за обука, курсеви од типот „обучи го инструкторот“ и средби со експерти во дадени области. Центарот, исто така, има богата веб-страница со широк спектар практични информации за отпуштените воени лица. Работата на Центарот е конкретен и практичен пример за соработката меѓу НАТО и руското Министерство за одбрана.

Конкретни активности во областа на економската соработка се спроведуваат и во рамките на годишните целни планови на НАТО и Украина. Тие вклучуваат состаноци на Заедничката работна група за економска безбедност, курсеви за економските аспекти на буџетскиот процес во одбраната, размени во врска со реструктурирањето на наменските индустрии во одбраната и социјалните прашања поврзани со реформата во одбраната. Исто така, има и редовни консултации за општата економска политика и за структуралните и макроекономските трендови во Украина. Од 1999 година НАТО финансира курсеви за преквалификација во различни градови во Украина, кои нудат можност за изучување на странски јазици и менаџерски техники за околу стотина поранешни украински воени лица годишно. Оваа програма даде опипливи резултати, со што значително се олесни процесот на реинтеграција на распуштениот воен персонал.

Дирекцијата за одбранбена и безбедносна економија, исто така, ги следи сеопфатните програми за преквалификација на распуштениот воен персонал и пренамената на воените бази во Југоисточна Европа. НАТО презеде водечка улога по овие прашања и во рамките на Пактот за стабилност на Југоисточна Европа. Преку експертските тимови од земјите-сојузници и земјите-партнери под раководство на Дирекцијата, НАТО обезбедува совети за низа земји, во однос на развојот на соодветни програми за пренамена приспособени на нивните потреби. Тимовите нудат експертиза, техничка помош и препораки засновани на општите искуства и ја земаат предвид конкретната состојба во однос на засегнатите земји. Работата на НАТО на ова поле придонесува последователно кон тешкиот процес на реформи во одбраната и пренамената на одбраната во регионот. Шемите за пренамена во одбраната, спроведени со помош на НАТО, ја покажаа својата вредност како еден вид шематски план за имплементација на проектот.

ДЕЛ III

ЦИВИЛНИТЕ И ВОЕНИТЕ СТРУКТУРИ НА НАТО

- Глава 7 Цивилната организација и цивилните структури**
- Глава 8 Клучните функции на Меѓународниот штаб**
- Глава 9 Воената организација и воените структури**
- Глава 10 Клучните функции на Меѓународниот воен штаб**
- Глава 11 Специјализирани организации и агенции**
- Глава 12 Преглед на главните комитети и на политичките тела на НАТО**

ГЛАВА 7

ЦИВИЛНАТА ОРГАНИЗАЦИЈА И ЦИВИЛНИТЕ СТРУКТУРИ¹

Седиштето на НАТО во Брисел, Белгија, е политичкото седиште на Алијансата. Тоа е домот на националните делегации на земјите-членки и на канцелариите за врски или на дипломатските мисии на земјите-партнери. Работата на овие делегации и мисии ја поддржуваат Меѓународниот штаб и Меѓународниот воен штаб, исто така лоцирани во Седиштето на НАТО.

Кога одлуките што ги носат земјите-членки имаат воени импликации, НАТО има воена инфраструктура и знаење за да одговори на овие барања. Воениот комитет ги препорачува мерките коишто се сметаат за потребни за заедничката одбрана на евроатлантската област и ги обезбедува насоките за двајцата стратегиски команданти на НАТО (врховниот сојузнички командант за операции, со седиште во Монс, Белгија, и врховниот сојузнички командант за трансформација во Норфолк, Вирџинија, САД). Воениот комитет лоциран во Седиштето на НАТО е поддржан од Меѓународниот воен штаб, кој има слична улога како и Меѓународниот штаб за Северноатлантскиот совет.

Во седиштето на НАТО има приближно 4.200 вработени со полно работно време. Од нив, околу 2.100 се членови на националните делегации на земјите-членки и членови на персоналот на националните воени претставници во НАТО. Во Меѓународниот штаб (вклучувајќи ги и агенциите и другите тела на НАТО) има приближно 1.200 цивили и околу 500 членови на Меѓународниот воен штаб од кои приближно 90 се цивили. Исто така, има нешто повеќе од 400 членови на мисиите на партнерите во НАТО. Цивилниот персонал вработен во НАТО насекаде низ светот, вклучувајќи ги и агенциите на НАТО лоцирани надвор од Брисел и цивилите кои служат како дел од персоналот на воените команди на НАТО, брои околу 5.200 членови.

Национални делегации

Националната делегација на секоја земја-членка има статус на амбасада и на нејзино чело се наоѓа амбасадор (се нарекува и постојан

¹ Главите што следуваат даваат опис на цивилната и на воената организација на НАТО, како и на нејзините главни структури. Заради тековните реформи во Меѓународниот персонал и во Меѓународниот воен персонал, подетални и ажурирани податоци, вклучувајќи ги и органограмите, можете да најдете на веб-страницата на НАТО (www.nato.int).

претставник), кој дејствува според инструкциите што ги добива од својата земја и за своите активности ги известува националните власти. Персоналот на делегациите се состои од државни службеници од министерствата за надворешни работи и од други министерства кои се релевантни за поддршката на НАТО, а кои ги претставуваат земјите од каде што доаѓаат.

Офицерите за врски на земјите-партнери се дипломатски мисии на чиешто чело се наоѓа амбасадор или шеф на мисијата, кој е одговорен за комуникацијата меѓу земјата и НАТО.

Генерален секретар

Генералниот секретар има три главни улоги: прво, тој претседава со Северноатлантскиот совет, Комитетот за планирање на одбраната и со Групата за нуклеарно планирање, како и со Евроатлантскиот партнерски совет, Советот на НАТО и Русија, Комисијата на НАТО и Украина и Медитеранската група за соработка; второ, тој е главниот гласноговорник на Алијансата и ја претставува Алијансата во име на земјите-членки, отсликувајќи ги нивните заеднички ставови по политичките прашања; и трето, тој е највисокиот извршен функционер во Меѓународниот штаб на НАТО, одговорен за закажување на состаноците на персоналот и за надзор над нивната работа.

Генералниот секретар го номинираат владите на земјите-членки за почетен период од четири години. Вообичаено, се работи за државник со министерско искуство во владата на една од земјите-членки, кој се јавува како олеснувач при одлучувањето, водејќи го и насочувајќи го процесот на градење консензус и одлучување во рамките на Алијансата. Тој може да предлага точки за дискусија и има овластување да ја користи својата позиција во случај на спор меѓу земјите-членки.

Неговата улога му дозволува да наметнува значително влијание врз процесот на одлучување, почитувајќи го притоа фундаменталниот принцип според кој надлежноста за одлучување е единствено во рацете на владите на земјите-членки. Оттука, неговото влијание главно служи за охрабрување и за стимулирање на владите да преземат иницијативи и, тогаш кога е потребно, да ги помират своите позиции во интерес на Алијансата во целост.

Како највисок претставник на Алијансата, генералниот секретар зборува во нејзино име, и тоа не само пред јавноста, туку и во своите надворешни односи со другите организации, со владите на земјите кои не се членки и со меѓународните медиуми.

На генералниот секретар му помага заменик-генералниот секретар, кој го заменува генералниот секретар во негово отсуство. Заменик-генералниот секретар претседава со низа високи комитети, ад хок групи и работни групи.

Меѓународен штаб

Меѓународниот штаб претставува советодавно и административно тело коешто ја поддржува работата на националните делегации во Седиштето на НАТО, на различни нивоа на комитетот. Тој ги следи одлуките на комитетите на НАТО и ги поддржува процесот на градење консензус и процесот на одлучување. Персоналот на Меѓународниот штаб го сочинуваат претставници од земјите-членки на Алијансата, регрутирани директно од НАТО или предложени од страна на нивните влади.

ГЛАВА 8

КЛУЧНИТЕ ФУНКЦИИ НА МЕЃУНАРОДНИОТ ШТАБ

Во однос на безбедносното опкружување коешто постојано се менува, лидерите од НАТО редовно ја разгледуваат структурата на Меѓународниот штаб на Организацијата, со цел тој да ги отсликува новите мисии и приоритети на Алијансата. Како последица на тоа, реструктурирањето стана постојана карактеристика на Организацијата.

Ова објаснува зошто овој прирачник нуди објаснувања на функциите што треба да ги исполни Меѓународниот штаб, наспроти деталниот опис на обврските на различните структури – сектори и независни канцеларии коишто го сочинуваат Меѓународниот штаб. Ажурираните органограми и појаснувања можат да се најдат на веб-страницата на НАТО, заедно со ажурираните верзии на структурата на Меѓународниот воен штаб и воените командни структури.

Пред сè, важно е да се нагласи дека примарна улога на Меѓународниот штаб е да обезбеди совети, насоки и административна поддршка за националните делегации во Седиштето на НАТО. Второ, од чисто организациска гледна точка, може да се забележи дека на чело на сите сектори стои помошник-генерален секретар, кој е поддржан од еден или од двајца заменици, а на чело на независните канцеларии стојат директори.

Генералниот секретар, кој е на чело на Меѓународниот штаб (IS), а во исто време - од административна гледна точка - е член на IS, има свој Кабинет, а тоа подразбира и директор и персонал, заменик-генерален секретар, Канцеларија на правниот советник и Единица за планирање на политиката.

ДАВАЊЕ ПОЛИТИЧКИ СОВЕТИ И ПОЛИТИЧКИ НАСОКИ

Политичките аспекти на фундаменталните безбедносни задачи треба секојдневно да се менаџираат. Тие опфаќаат широк спектар прашања од врвот на политичката агенда на Алијансата, којашто вклучува регионални, економски и безбедносни прашања, прашања во врска со односите со другите меѓународни организации и со земјите-партнери.

Голем број тела на високо ниво треба да бидат информирани за овие политички прашања. Северноатлантскиот совет, на пример, како и другите комитети на НАТО можат да побараат информации, додека другите оддели на Меѓународниот штаб и на Меѓународниот воен штаб

треба да се советуваат за моменталните и за идните политички прашања. Генералниот секретар, исто така, бара информации кои се релевантен дел од политичката агенда на НАТО, како што се: историските забелешки, најновите извештаи и говори и сл. Дополнително, и за состаноците кои ги вклучуваат земјите-членки на НАТО и земјите-партнери, како и за политичките контакти со соодветните национални власти, е неопходна политичка подготовка, во насока на поддршка на процесот на политичките консултации. Ова го обезбедува персоналот одговорен за политичките прашања.

Сè на сè целта е да се обезбедат политички насоки за имплементација на горенаведената политика. Во однос на процесот на проширување, на пример, се обезбедуваат совети, поддршка и помош за земјите-членки, поканетите земји и за релевантните тела на НАТО во справувањето со процесот на пристапување на новите земји-членки. Истото важи, на пример, и за земјите кои се дел од Акциониот план за членство, за развојот на стратегиското партнерство меѓу НАТО и ЕУ и за проширувањето на соработката со земјите-партнери. Другите прашања на кои се осврнува вклучуваат и обезбедување политичка експертиза за земјата и поддршка за оперативните прашања на полето на управувањето со кризи; координација на политичките и на економските аспекти на соработката, во однос на улогата на НАТО во борбата против тероризмот, и координација на политичките аспекти вклучени во унапредувањето на подготвеноста и ефективноста на сојузничките сили за операциите на реакција на употребата на оружјето за масовно уништување. Исто така, треба да се спомене и придонесот кон активностите на Алијансата во однос на јавните односи, кои се креирани со цел надворешната публика во земјите-членки и во земјите-партнери, како и на други места, да се информира за задачите, политиките и целите на НАТО

Развивање и имплементација на одбранбената политика и димензијата на планирање

Развојот и спроведувањето на аспектите на одбранбената политика на основните безбедносни задачи на НАТО вклучува и планирање на одбраната, нуклеарната политика и одбраната од оружје за масовно уништување. Одбранбената димензија, исто така, се состои од оперативни прашања, но – заради поголема јасност - тие се објаснети и во следниот поднаслов.

Покрај на генералниот секретар, и на земјите-членки и на земјите-партнери им е потребен политички совет и поддршка за развојот и имплементацијата на одбранбената политика и за димензијата на

планирање на Алијансата и на партнерските активности. Ова ја вклучува и реакцијата на Алијансата на тероризам; одбранбената страна на соработката на НАТО со Европската унија (вклучувајќи го и договорот *Берлин плус*), соработката со Обединетите нации и со другите меѓународни организации како и политичко-воените аспекти на агендата на НАТО за трансформација и иницијативите во однос на капацитетите, вклучувајќи ја и командната структура на НАТО и структурата на силите (а особено имплементацијата на Силите на НАТО за реакција), Прашкото ангажирање на капацитетите и политичките насоки за развој на капацитетите. Исто така, тука спаѓа и поддршката на процесот на планирање и анализа за земјите-партнери, како и другите одбранбени аспекти на соработката со земјите во рамките на Партнерството за мир, Медитеранскиот дијалог, а по потреба и со другите земји.

Дополнително, Центарот за оружје за масовно уништување (WMDC), лоциран во Седиштето на НАТО, е одговорен за поддршка на споделувањето на информациите и на разузнавачките информации на ова поле.

Управување со оперативните средства и капацитети на НАТО за реакција на кризи

Надгледувањето на оперативните капацитети кои се потребни за да се одговори на задачите на НАТО за одвраќање, одбрана и управување со кризи е непходно за успехот на мисиите на НАТО. Обврските вклучуваат: кризен менаџмент и мировни активности од страна на НАТО, планирање на вонредни состојби од невоен карактер и вежби што ги вклучуваат и оперативните ангажмани на НАТО.

Меѓународниот штаб ги поддржува и ги советува повисоките комитети вклучени во горенаведените области и се подготвува да ги следи нивните дискусии и одлуки. Ова се однесува на Групата за координација на политиката, на Високиот комитет за планирање на вонредни состојби од невоен карактер и на Комитетот на Советот за операции и вежби. Меѓународниот штаб, исто така, придонесува кон имплементација на Работната програма на НАТО и Русија, Акциониот план на НАТО и Украина и Работната програма на Медитеранскиот дијалог во секоја од овие конкретни области на одговорност.

Информативните и комуникациските процеси, технолошките аспекти на механизмите на управување со кризи, заедничките вежби и планирањето на вонредните состојби од невоен карактер овозможуваат управување со другите тела на НАТО и со другите меѓународни организации.

Во оперативната сфера постојат Оперативни тактички сили, кои ја надгледуваат улогата на силите раководени од НАТО во различни кризни области. Постојат насоки за објаснување на идните процедури и договори на Алијансата за управување со кризи, а Центарот за состојби обезбедува континуирани и безбедни врски меѓу Седиштето на НАТО и владите на земјите-членки на НАТО, стратегиските команди, другите воени структури и другите организации.

На полето на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, Меѓународниот штаб ја поддржува работата на специјализираните одбори за планирање на вонредните состојби од невоен карактер и на комитетите кои се одговорни за договарање на употребата на цивилните ресурси во поддршка на операциите на НАТО и заштита на цивилното население. Тој, исто така, одржува контакти и консултации со Обединетите нации, Светската здравствена организација, Меѓународната агенција за атомска енергија и Организацијата за забрана на хемиското оружје, како и со соодветните тела во рамките на заедничките активности на НАТО и ЕУ во однос на вонредните состојби од невоен карактер.

Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRC) ја координира помошта на земјите од ЕАПС во случај на елементарни непогоди и е одговорен за одржување и за надградување на организацијата и на процедурите на EADRC за реагирање на елементарни непогоди.

Развивање на средствата и на капацитетите

Друга област за којашто е одговорен Меѓународниот штаб е развојот и инвестирањето во средствата и во капацитетите, насочен кон унапредување на одбранбениот капацитет на Алијансата, вклучувајќи го и планирањето на вооружувањето, противвоздушната одбрана и безбедносните инвестиции.

Политичката, техничката, финансиската и процедуралната експертиза во врска со вооружувањето, противвоздушната одбрана, управувањето со воздушниот простор и безбедносните инвестиции е обезбедена и се вршат низа активности во насока на развој на воените капацитети и на инструментите за надгледување на заеднички финансираните средства на НАТО, за да се осигура дека силите што и се ставени на располагање на Алијансата се соодветно опремени, интероперабилни и способни да преземат цел спектар воени задачи. Исто така, се работи и на развојот на соработката со земјите-партнери, во контекст на Партнерството за мир, Медитеранскиот дијалог и Истанбулската иницијатива за соработка, како и на развојот на специјалните односи со Русија и со Украина.

Работата е поделена на три главни области: вооружување, противвоздушна одбрана и управување со воздушниот простор и безбедносни инвестиции. Вооружувањето обезбедува поддршка за работата на Конференцијата на националните директори за вооружување (CNAD) и нејзините подредени структури, концентрирајќи се на развојот и на набавката на воена опрема по пат на соработка. Таа се состои, на пример, од единици за копнено, воздушно или за поморско вооружување, како и од посветена Контртерористичка технолошка единица.

Во областа на противвоздушната одбрана и управувањето со воздушниот простор е обезбедена политичка и техничка експертиза, како и поддршка за два високи комитети на НАТО: Комитетот на НАТО за противвоздушна одбрана, кој ги усогласува националните политики и програми за противвоздушна одбрана, и Комитетот на НАТО за управување со воздушниот сообраќај, кој развива усогласени насоки за цивилно-воената политика и за можната употреба на воздушниот простор во поддршка на задачите и мисиите на Алијансата.

Што се однесува до безбедносните инвестиции, клучна цел е навременото обезбедување на заеднички финансираните капитални инвестиции во поддршка на оперативните барања на НАТО. Средствата за овие капацитети се обезбедуваат преку Безбедносно-инвестициската програма на НАТО (NSIP). Поддршка даваат и следниве комитети: Високиот одбор за ресурси (SRB), Комитетот за воен буџет, Комитетот за инфраструктура, Одборот на НАТО за консултации, команда и контрола (K3) и Групата при проектот за ракетна одбрана.

Областа на средствата и капацитетите, исто така, го вклучува и елементот за Поддршка од Меѓународниот штаб за Штабот за консултации, команда и контрола при Седиштето на НАТО (NHQC3S), Кабинетот на претседавачот на Високиот одбор за ресурси и Одделот за координација на политиката за ресурси.

Комуникацијата со пошироката јавност

Организацијата има обврска да ја информира пошироката јавност во земјите-членки и во земјите-партнери за активностите и за политиките на НАТО. Ова го прави преку низа различни комуникациски активности, вклучувајќи ги и контактите со медиумите, веб-страницата на НАТО, печатените и електронските публикации и семинарите и конференциите.

Овие напори придонесуваат кон подигање на јавната свест и кон подобро познавање на прашањата со коишто е засегната Алијансата,

помагајќи да се промовира конструктивна дебата за политиките и за целите на НАТО.

Персоналот што работи на односите со печатот и со јавноста ги воспоставува едни од главните односи на НАТО со надворешната јавност насекаде во светот. Тој обезбедува поддршка за генералниот секретар на НАТО, во неговата улога на водечки гласноговорник на Алијансата, и договара брифинзи и интервјуа со новинари, прес-конференции, тури за новинарите, мониторинг на медиумите, аудио-визуелна поддршка за медиумите и изложби. Во земјите-членки и во земјите-партнери постојат програми за соработка, а во различни земји се организираат и посети, семинари и конференции на кои присуствуваат лидерите кои влијаат врз градењето на мислењето, парламентарци, групи од цивилното општество и експерти од различни области. Грантовите и другите форми на поддршка за специјалните проекти се достапни и, по барање, им се дистрибуираат на печатените и на електронските медиуми. Публикациите во печатен и во електронски формат покриваат широк спектар теми поврзани со НАТО, честопати на јазиците на повеќе земји-членки на НАТО и на јазиците на земјите-партнери, и тие се дистрибуираат насекаде низ светот.

Веб-страницата на НАТО нуди пристап до најновите информации во врска со политиките и активностите на Алијансата, како и изјави за јавноста, информации и официјални документи, видео-интервјуа, аудио-досиеја, живо покривање на поголемите настани поврзани со НАТО и ресурси од библиотеката на НАТО за медиумите.

Персоналот, исто така, блиску соработува со советникот на претседавачот со Воениот комитет за јавно информирање и помага во координирањето на активностите од областа на јавната дипломатија во другите делови на Меѓународниот штаб и телата во рамките на структурата на НАТО. Активностите во врска со односите со јавноста се подетално опишани во Дел X.

Соработка со научната заедница

По нападите на САД од 11 септември 2001 година и нагласениот фокус на политиките на НАТО насочени против новите предизвици и закани, вклучувајќи и тероризам, научната програма на НАТО ја зголеми поддршката на проектите на здруженото истражување, поврзани со одбраната од тероризам и другите закани по безбедноста. Програмата служи за зајакнување на соработката меѓу земјите-членки на НАТО и земјите-партнери, преку различни форми и механизми за поддршка, вклучувајќи ги и заедничките грантови во приоритетните области, во моментот дефинирани како одбрана од тероризам, спротивставувајќи се

на другите закани по безбедноста и приоритетите на земјите-партнери. Соработката е на ниво на научници-истражувачи во земјите-членки на НАТО и оние во земјите-партнери или земјите од Медитеранскиот дијалог, кои имаат право на тоа. Поддршката за земјите-партнери преку компјутерско вмрежување, особено во Централна Азија и во Кавкаскиот регион, исто така претставува важен елемент на активностите што ги презема програмата.

Програмата, исто така, се занимава и со две други истражувачки области: човечката и општествената динамика и цивилната наука посветена на безбедноста. Студиите и работилниците се организирани со поврзување на експертите од различни владини агенции во земјите-членки на НАТО, земјите-партнери и земјите од Медитеранскиот дијалог, со цел меѓувладината акција да се сконцентрира на итните области, пред сè на еколошката безбедност. Овие области вклучуваат: какво е влијанието на воените активности врз животната средина; регионални студии вклучувајќи и прекугранични активности, спречување на конфликтите што се резултат на недостатокот на ресурси, појавата на ризици по животната средина и општеството што можат да предизвикаат економска, културна или политичка нестабилност, како и нетрадиционалните закани по безбедноста. Примерите од областите кои се предмет на проучување во последнава сфера ги вклучуваат и безбедноста на синџирот на исхраната, стратегиите за реакција на ризик и безбедноста на водните патишта и на пристаништата.

Управување со персоналот, финансиите и безбедносните стандарди

За ефективно управување со Меѓународниот штаб и за конкретно раководење со Седиштето неопходни се поддршка и конференциски служби, информации, човечки и финансиски менаџмент, како и поддршка на безбедносните служби.

Една од примарните функции е да се помогне во управувањето со човечките ресурси, како и во врска со прашањата за развој на Меѓународниот штаб, вклучувајќи го и администрирањето, регрутирањето, контактите, обуката и развојот, управувањето со остварениот ефект, поддршката на персоналот, здравствените и социјалните прашања, политиките што се однесуваат на цивилниот персонал и надоместокот и бенефициите. Водечки принцип што се применува насекаде е подобрување на половата рамнотежа и разновидноста на персоналот што работи во Седиштето на НАТО.

Тоа е, исто така, обврска на Меѓународниот штаб кој работи на управување со Седиштето надгледувајќи ја работата на Центарот на

персоналот на НАТО, што се состои од услови за исхрана, спорт и рекреација и обезбедување на редовен контакт со претставниците на Здружението на персоналот на НАТО. Услугите за поддршка што ги обезбедува менаџментот на Седиштето вклучуваат конференциски услуги, (устен и писмен превод), како и служба за информативно и системско управување. Овие служби за поддршка исто така вклучуваат и служби за изградба и тимови одговорни за внатрешните и надворешните помошни средства, одржувањето и превозот.

Со цивилниот буџет на НАТО се работи според системот на буџетирање засновано на целта. Во однос на Комитетот за цивилен буџет, персоналот има обврска да управува со годишната подготовка на буџетот и со циклусот на одобрување заснован на политичките насоки утврдени од Северноатлантскиот совет. Тие, исто така, го следат и управуваат со циклусот на набавување - почнувајќи од склучувањето на договорот и купопродажбата, па сè до приемот, инвентарското заведување и дистрибуцијата.

Северноатлантскиот совет назначува финансиски контролор кој е одговорен за повикување на средствата од земјите-членки и за контрола на трошоците во согласност со финансиската регулатива, а во рамките на релевантните буџети, имено: цивилниот буџет; новиот буџет на Седиштето на НАТО и пензискиот буџет. Ревизиите на менаџерскиот процес се спроведуваат со цел да се идентификуваат главните менаџерски ризици и тие да се држат под контрола.

Постои независен Меѓународен одбор на ревизори за НАТО, составен од високи владини претставници од ревизорските тела на земјите-членки, назначени од и одговорни пред Северноатлантскиот совет за ревизија на финансиските сметки на различни тела на НАТО, во рамките на нивните ценети тела. Негова главна задача е да ги убеди Советот и владите на земјите-членки дека заедничките средства се користат соодветно, односно за покривање на одобрените трошоци, а тие трошоци се во рамките на одобрените физички и финансиски овластувања.

Организациската, процедуралната и административната поддршка, исто така, се обезбедуваат и за сите официјални состаноци на ниво на амбасадори, министри и самити, како и за специјалните настани во Седиштето на НАТО и во странство. Истиот персонал блиску соработува и со Кабинетот на генералниот секретар, којшто има севкупна одговорност за водењето на Организацијата.

Дополнително, постои независна канцеларија во рамките на Меѓународниот штаб којашто е одговорна за обезбедување на координација и за имплементација на безбедносните стандарди насекаде во НАТО. Таа

спроведува периодични истражувања на безбедносните системи и е одговорна за безбедноста во седиштето на НАТО во Брисел. Исто така, таа е одговорна за севкупната координација на безбедноста на НАТО во земјите-членки, земјите-партнери и во земјите од Медитеранскиот дијалог, како и на цивилните и воените тела на НАТО, заради точна имплементација на безбедносната политика на НАТО насекаде во Алијансата и за проценка и имплементација на контрамерките против терористичките и разузнавачките закани.

Канцеларијата има три главни функции: надгледување на политиката, безбедносно разузнавање и заштитна безбедност.

Што се однесува до надзорот на политиката, инспекциите и испитувањата со мандат од Северноатлантскиот совет се спроведуваат во земјите-членки на НАТО, цивилните и воените тела на земјите-партнери и во земјите од Медитеранскиот дијалог, а воспоставена е соодветна заштита на информациите на НАТО. Безбедносната политика, директивите, насоките и соодветните документи се развиени и ревидирани, со цел да бидат разгледани од страна на Безбедносниот комитет на НАТО, а кога има потреба и од Северноатлантскиот совет. Безбедносните договори со земјите кои не се членки на НАТО и со меѓународните организации кои добиваат доверливи материјали од НАТО, во поддршка на активностите за соработка одобрени од Северноатлантскиот совет, се предмет на преговори. Исто така, се спроведува и безбедносно акредитирање на комуникациско-информативните системи во цивилните тела на НАТО и се даваат совети во врска со аспектите на безбедноста на информациите кои се поврзани со мултинационалните комуникациско-информативни системи. Примената на процедурите за управување со безбедносниот ризик, исто така, треба да биде осигурана во цивилните тела на НАТО, како што е случај со координацијата на елементите на НАТО во врска со адекватната методологија за проценка на безбедносниот ризик.

Безбедносните информации се однесуваат на контраразузнавачката политика и надзор насекаде низ НАТО, обезбедувајќи информации кои се однесуваат на заканите по Северноатлантскиот совет и другите водечки тела во рамките на НАТО коишто одлучуваат, како и на заканите на сметка на Воениот комитет на НАТО, преку Разузнавачката единица за терористички закани. Персоналот што работи во оваа област ја координира работата и го обезбедува секретаријатот за Специјалниот комитет на НАТО. Тие, исто така, поддржуваат и, во ограничен број случаи, спроведуваат специјални истраги и шпионски операции, раководат со сите прашања кои се однесуваат на безбедноста на персоналот во Седиштето на НАТО и цивилните и воените тела на НАТО и управуваат со Единицата за лична заштита на генералниот секретар.

Заштитната безбедност вклучува низа елементи: координирани програми и операции на заштитна безбедност, вклучувајќи и физички, персонални и информатички безбедносни мерки во Седиштето на НАТО; давање совети во врска со заштитните безбедносни мерки за новите објекти на Седиштето на НАТО; координирање на безбедносните аспекти на министерските и на другите состаноци на НАТО на високо ниво, во Седиштето на НАТО и во земјите-членки и земјите-партнери, а во рамките на Програмата на НАТО за кибернетичка одбрана, управување и работа со Центарот за координација на капацитетите на НАТО за реакција на компјутерските инциденти (NCIRC CC), одговорен за координација, насекаде низ НАТО, на свеста за безбедноста на информациите и реакција на компјутерските безбедносни инциденти, како што е појавата на компјутерски вируси и нападите на мрежата.

ГЛАВА 9

ВОЕНАТА ОРГАНИЗАЦИЈА И ВОЕНИТЕ СТРУКТУРИ

Во претходните глави беше опишано Седиштето на НАТО во Брисел, коешто претставува политичко седиште на Алијансата и каде што постојаните претставници, на амбасадорско ниво, се состануваат во Северноатлантскиот совет, под претседателство на генералниот секретар, за да разговараат за и да ја одобрат политиката на НАТО. Во оваа глава се опишани воените компоненти на Организацијата, како што се: Воениот комитет (Највисокото воено тело на НАТО), двајцата стратегиски команданти и воено-командната структура. Работата на Воениот комитет е поддржана од Меѓународниот воен штаб, како што е појаснето во главата што следува.

Воен комитет

Воениот комитет (ВК) е високо воено тело во НАТО под целосна политичка надлежност на Северноатлантскиот совет и, по потреба, на Комитетот за планирање на одбраната и Групата за нуклеарно планирање. Со неговите состаноци претседава избран претседавач (ПБК) и тој е примарен извор на воени совети за Северноатлантскиот совет, Комитетот за планирање на одбраната и Групата за нуклеарно планирање. Неговите членови се високи воени офицери кои служат како национални воени претставници (MILREPs) на постојаните сесии, претставувајќи ги своите началници на Генералштаб (НГШ). Воениот комитет, исто така, редовно се состанува и на повисоко ниво, односно на ниво на началници на Генералштаб, а на овие состаноци се покануваат и стратегиските команданти на НАТО.

На секојдневна основа, воените претставници работат како претставници на својата земја, презентирајќи ги колку што е можно подобро интересите на матичните земји, а притоа останувајќи отворени за преговори и за дискусии со цел да се постигне консензус. Ова честопати вклучува и постигнување договори за прифатливи компромиси, кога тоа е во интерес на Алијансата во целина и е можност за унапредување на нивните општи и политички цели. Затоа, воените претставници имаат соодветно овластување да му овозможат на Воениот комитет да ги исполни своите колективни задачи и брзо да носи одлуки.

Комитетот е одговорен за тоа да им ги препорача на политичките власти на НАТО мерките што ги смета за неопходни за заедничката одбрана на областа на НАТО и за имплементацијата на оперативните одлуки преземени од страна на Северноатлантскиот совет. Неговата

водечка улога се состои во тоа да обезбеди насоки и совети за воената политика и стратегија. Тој обезбедува насоки во однос на воените прашања за стратегиските команданти на НАТО, чишто претставници ги посетуваат овие состаноци и се одговорни за севкупното спроведување на воените активности на Алијансата под овластување на Советот, како и за ефикасната операција на агенциите на Воениот комитет.

Комитетот помага во развојот на севкупните стратегиски концепти на Алијансата и подготвува годишна долгорочна проценка за силата и за капацитетите на земјите и областите коишто претставуваат ризик за интересите на НАТО. Во време на кризи, тензии или војна, како и во однос на воените операции што ги презема Алијансата (како што се оние на Косово и во Авганистан), негова улога е да го советува Советот или Комитетот за планирање на одбраната во врска со употребата на воена сила, имплементацијата на плановите за непредвидени ситуации и развојот на соодветните правила на дејствување.

Воениот комитет, вообичаено, се состанува секој четврток, по редовниот состанок на Советот што се одржува секоја среда, за да може брзо да реагира на одлуките на Советот. Во практиката состаноците се свикнуваат секогаш кога е потребно и во такви услови и Советот и Воениот комитет се среќаваат многу почесто. Како резултат на улогата на Алијансата на Косово и во Авганистан и нејзината улога во поддршката на Ирак и Судан, постои зголемена потреба за почесто состанување на Советот и на Воениот комитет, со цел да се разгледаат оперативните прашања. Навистина, последниве години - како резултат на внатрешната и надворешната трансформација на структурата на Алијансата и интензивирањето на партнерството и соработката со другите земји, како и создавањето нови институции за надгледување на ваквиот развој на настаните или, поконкретно, поради појавата на нови закани и развојот на улогата на Алијансата во борбата против тероризмот - фреквентноста на состаноците на сите тела на Алијансата кои носат одлуки во последниве години значително се зголеми.

Воениот комитет на сесии на началниците на ГШ вообичаено се состанува трипати годишно. Два од овие состаноци на Воениот комитет се одржуваат во Брисел, а домаќин на еден е некоја од земјите-членки на НАТО, според принципот на ротирање.

Во рамките на Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС) и Партнерството за мир (ПзМ), Воениот комитет редовно се состанува со земјите од ЕАПС/ПзМ на ниво на националните воени претставници (еднаш месечно), а на ниво на НГШ (двапати годишно), за да дискутираат за прашањата што се однесуваат на воената соработка. Воениот комитет, исто така, се состанува во различни формати во рамките на Советот на НАТО и Русија и Комисијата на НАТО и Украина.

Од јануари 2001 година Воениот комитет на НАТО одржува редовни состаноци со Воениот комитет на Европската унија, на кои се дискутира по прашања од заеднички интерес кои се поврзани со безбедноста, одбраната и управувањето со кризи. Првиот состанок на Воениот комитет на сесијата на началници на ГШ со учество на началниците на ГШ од земјите од Медитеранскиот дијалог беше одржан во ноември 2004 година.

Претседавач на Воениот комитет

Претседавачот на Воениот комитет го именуваат началниците на ГШ, со мандат од три години. Тој има меѓународна надлежност, а неговите овластувања произлегуваат од Воениот комитет пред кој одговара за извршувањето на своите обврски. Вообичаено, тој претседава со сите состаноци на Воениот комитет. Во негово отсуство, него го заменува заменик-претседавачот на Воениот комитет (DCMC).

Претседавачот на Воениот комитет е истовремено и негов гласноговорник и претставник. Во име на Комитетот, тој управува со неговите секојдневни активности во врска со издавањето на потребните директиви и насоките на директорот на Меѓународниот воен штаб. Тој го претставува Воениот комитет на состаноците на високо ниво, како што се оние на Северноатлантскиот совет, Комитетот за планирање на одбраната и Групата за нуклеарно планирање, обезбедувајќи – тогаш кога е потребно – совети во врска со воените прашања.

Во рамките на своите обврски, претседавачот на Комитетот има исто така важна јавна улога, односно се јавува како висок воен гласноговорник на Алијансата во контактите со печатот и со медиумите. Тој оди во официјални посети и презема низа обврски на претставување во име на Комитетот - како во земјите-членки на НАТО, така и во земјите со кои НАТО има развиено блиски контакти во рамките на програмата Партнерство за мир, Евроатлантскиот партнерски совет, Советот на НАТО и Русија, Комисијата на НАТО и Украина и Медитеранскиот дијалог. Претседавачот, исто така, по службена должност претседава и со Академскиот советодавен одбор на НАТО-Колеџот за одбрана. Улогата на Колеџот за одбрана е опишана во Дел X.

Стратегиските команданти на НАТО

Стратегиските команданти – врховниот командант на сојузничките сили - Европа (SACEUR) и врховниот командант на сојузничките сили за трансформација (SACT) – се одговорни пред Воениот комитет за севкупното управување и спроведување на сите воени прашања во

рамките на областите за коишто се надлежни. Тие обично присуствуваат на состаноците на Воениот комитет, на сесиите на началниците на ГШ, но по потреба можат да бидат повикани да го брифираат Воениот комитет и на постојаните сесии. А што се однесува на секојдневната работа, секој од нив е претставен во Седиштето на НАТО од генерал или висок офицер, кој им помага преку одржување блиски врски со политичкиот и со воениот персонал во рамките на Седиштето на НАТО, со што се обезбедува дека протокот на информации и комуникацијата ќе функционираат ефикасно во обете насоки. Овие претставници ги посетуваат состаноците на Воениот комитет на постојаните сесии и обезбедуваат совети за работата на Воениот комитет во врска со нивните команди

Структурата на Воената команда

Воено-командната структура на НАТО, како што може да се види од Структурата на силите на НАТО, е механизам што им овозможува на воените власти на НАТО да командуваат и да ги контролираат силите што им се ставени на располагање за заеднички операции, а кои вклучуваат повеќе од една служба – копнената војска, морнарицата и воздухопловството. Таа се заснова на хиерархиската структура на стратегиските и на подредените команди.

Структурата на силите на НАТО се состои од организациските аранжмани коишто ги приближуваат силите што и се ставени на располагање на Алијансата од страна на земјите-членки, привремено или постојано, и нивните командни и контролни структури - било како дел од мултинационалните сили на НАТО, било како дополнителен национален придонес кон НАТО. Овие сили се ставени на располагање за операциите на НАТО, во согласност со однапред утврдениот критериум за подготвеност.

Со промените во структурата на силите на НАТО воведени во последниве години, акцент се стави на помалобројни и помобилни сили, кои се пофлексибилни и можат да се користат за цел спектар воени задачи, наспроти големите концентрации на сили вооружени со тешко оружје во постојаните статични штабови, што беше карактеристична структура на силите за време на Студената војна. Додека последниве беа опремени и обучени за големи одбранбени операции против поединечна армија, мнозинството сили од коишто се состои денешната структура на НАТО се дизајнирани така што ќе можат да се движат брзо во кризните или во конфликтните области каде што се потребни и тие поседуваат капацитет да ја исполнат својата улога од базата.

Гореспоменатите промени во структурата на силите резултираа со паралелна потреба за промени во командната структура на НАТО. Тие се концентрирани на намалување на бројот на командите во рамките на структурата и на рационализацијата на системот на команда и контрола, поврзувајќи различни елементи коишто заедно ги сочинуваат воените капацитети на НАТО. Овие промени се дизајнирани така што ќе им дозволат на стратегиските команданти на НАТО да спроведуваат поефективна команда и контрола на силите што им се ставени на располагање, повлекувајќи цел спектар воени капацитети потребни за спроведување на оној вид операции коишто би можеле да им бидат доверени во денешната сосема поинаква безбедносна средина.

Денешната командна структура на НАТО ги отсликува променливите стратегиски услови што можат да бидат резултат на бројни фактори, вклучувајќи го и пристапувањето на низа нови земји. Стратегиското партнерство на НАТО што се развива со Европската унија, нејзината соработка со земјите-партнери и односите со другите земји кои не се членки на НАТО, како и сè поголемата закана од тероризам и ширење на оружје за масовно уништување, се новите безбедносни предизвици на НАТО. Командната структура е дизајнирана така што може да се справи со можните задачи, ризици и потенцијални закани со кои се соочува Алијансата и да одговори на нив тогаш и таму каде што тоа ќе го побара Северноатлантскиот совет.

Во центарот на командната структура се две стратегиски команди: едната фокусирана на планирањето и на спроведувањето на сите операции кои Северноатлантскиот совет се согласил да ги преземе, а другата се занимава со трансформација на воените капацитети на НАТО, со цел да се одговори на потребите кои постојано се менуваат и да им се овозможи на воените сили што и се ставени на располагање на Алијансата да спроведат цел спектар воени задачи коишто им се доверени. Процесот на трансформација е континуиран. Тој бара поактивен развој и интеграција на иновативните концепти, доктрини и капацитети, дизајнирани во насока на подобрување на ефективноста и интероперабилноста на силите кои земјите-членки на НАТО и земјите-партнери можат да ги стават на располагање за воените операции под водство на НАТО.

Исто така, постојат низа подредени воени штабови и други компоненти на командната структура лоцирани во различни земји-членки на НАТО.

Со поделбата на обврските на стратегиските команди на оперативни и функционални, сите оперативни обврски коишто се формално заеднички на Сојузничката команда за Европа и на Сојузничката команда за Атлантикот сега се споени во една единствена европска Стратегиска команда наречена Сојузничка команда за операции (АСО), со седиште во

Монс, Белгија, под надлежност на врховниот командант на сојузничките сили - Европа (SACEUR). Назначениот офицер има две надлежности и служи паралелно како командант на Американско-европската команда.

На сличен начин, втората команда на стратешко ниво - позната како Сојузничка команда за трансформација (ACT) - се наоѓа во САД и потпаѓа под надлежност на врховниот командант на сојузничките сили за трансформација (SACT), кој истовремено служи и како командант на Командата на здружените сили на САД. Ова помага да се одржи силна трансатлантска врска, а во исто време обезбедува и пристап на силите на НАТО во процесот на трансформација што го спроведуваат САД во однос на своите воени сили.

Стратешките команданти на НАТО ги спроведуваат улогите и задачите што им се доделени од Северноатлантскиот совет или, под одредени услови, од Комитетот на НАТО за планирање на одбраната, со кој управува Воениот комитет. Обврските и задачите се засновани врз целите дадени во Стратешкиот концепт на Алијансата и во релевантните документи на Воениот комитет. Општо гледано, тоа се следниве:

Врховниот командант на сојузничките сили - Европа (SACEUR)

Врховниот командант на сојузничките сили - Европа (SACEUR) за Сојузничката команда за операции (ACO) има задача да придонесува кон мирот, безбедноста и територијалниот интегритет на земјите-членки на Алијансата, преку проценка на ризиците и на заканите, спроведување на воено планирање и идентификување и барање на силите кои се потребни за да се спроведат цел спектар мисии на Алијансата, како што беше договорено од страна на Северноатлантскиот совет, секогаш кога ќе се јави потреба за тоа.

SACEUR придонесува во врска со аранжманите на Алијансата во однос на управувањето со кризи и обезбедува ефективна одбрана на територијата на земјите од НАТО и нивните сили. Доколку дојде до агресија или доколку Северноатлантскиот совет верува дека агресијата е директна, SACEUR ги презема сите воени мерки во рамките на своите надлежности и во согласност со капацитетите на својата команда потребни за да се покаже сојузничката солидарност и подготвеност за одржување на интегритетот на територијата на Алијансата, за заштита на слободата на овие мориња и линиите на комуникација и трговија и за сочувување на безбедноста на земјите-членки на НАТО или нејзино повторно воспоставување, доколку била нарушена.

Сојузничката команда за операции, исто така, придонесува кон процесот, за да се обезбеди дека силите од кои е составена Структурата на силите на НАТО - како сега, така и во иднина - ќе имаат комбиниран или здружен воен штаб, способен да ги постигне воените капацитети потребни за изведуваче на своите задачи. Тоа го прави во консултација со Сојузничката команда за трансформација, преку синхронизирање на оперативните активности и елементите на командна структура којашто има оперативна улога во напорите за трансформација на Алијансата.

Другите задачи коишто спаѓаат на списокот обврски на Врховниот командант на сојузничките сили за Европа вклучуваат:

- поддршка на стабилноста во целата евроатлантска област, преку развој и учество во контактите меѓу војските и другите активности на соработка и вежби преземени во рамките на Партнерството за мир (ПЗМ) и активностите кои се преземаат заради унапредување на односите на НАТО со Русија, Украина и со земјите од Медитеранскиот дијалог;
- спроведување анализа на стратегиско ниво за да се идентификуваат слабостите на капацитетите и да им доделат приоритети;
- управување со ресурсите доделени од НАТО за операции и вежби и за постигнување на оперативни мисии и задачи доделени од страна на Северноатлантскиот совет; и
- во врска со Сојузничката команда за трансформации, развивање и спроведување програми за обука и вежби, во комбинирани и заеднички процедури за воените штабови и сили на земјите-членки на НАТО и земјите-партнери.

Врховниот командант на сојузничките сили за трансформација (SACT)

Сојузничката команда за трансформација (ACT) е под надлежност на Врховниот командант на сојузничките сили за трансформација (SACT), чишто обврски можат да се сведат на следново:

- поддршка на мирот, безбедноста и на територијалниот интегритет на земјите-членки на Алијансата, преку преземање водечка улога на ниво на стратегиската команда и во трансформацијата на воените структури, сили, капацитети и доктрини на НАТО, со цел да се подобри воената ефективност на Алијансата;

- спроведување на оперативна анализа на стратегиско ниво во соработка со АСО, со цел да се идентификуваат и приоритизираат видот и нивото на идните услови за капацитет и интероперабилност и да се канализираат резултатите од севкупниот процес на планирање на одбраната во рамките на НАТО;
- интегрирање и синхронизирање на трансформациските напори на НАТО во соработка со АСО, со оперативните активности и другите елементи на командната структура, со цел да се придонесе кон обезбедувањето на силите на НАТО - како сега, така и во иднина, со ефективни комбинирани или здружени воени штабови способни да побараат воени капацитети коишто се потребни за да се спроведат предвидените задачи;
- испитување на концептите и промовирање на развојот на доктрината;
- спроведување експерименти и поддржување на процесите на истражување и стекнување - инволвирани во развојот на новите технологии - во исполнувањето на оваа функција, соработка со соодветните агенции на НАТО и со одборите за управување со проекти, со цел да се идентификуваат можностите за подобрување на интероперативноста и стандардизацијата и да се обезбедат квалитативно трансформирани капацитети во корист на Алијансата;
- управување со заемно финансираните ресурси доделени за програмите за трансформација на НАТО, со цел да се обезбедат навремени и економски оправдани решенија за оперативните барања;
- спроведување на програми за обука и образование, со цел Алијансата да се обезбеди со лидери, специјалисти и персонал за штабот, обучени според заедничките стандарди на НАТО и способни да дејствуваат ефективно во воена средина на комбинирана и здружена сила;
- воспоставување и одржување на процедури креирани со цел да се обезбеди континуирано приспособување на организациите, концептите, ресурсите и образовните програми потребни за промовирање на трансформациските напори на НАТО;
- поддршка на барањата за вежби од страна на Сојузничката команда за операции, во рамките на планирањето, спроведувањето и проценката.

Заеднички улоги и одговорности

Додека новата командна структура обезбедува блиска соработка меѓу двете стратегиски команди, постои јасна поделба на нивните обврски, со цел да се избегнат непотребните преклопувања и совпаѓања во работењето. Затоа, секоја команда има добро утврдени водечки и споредни улоги. Во конкретните области каде што стратегиската команда има водечка улога, таа е одговорна за обезбедување на формалните информации за Воениот комитет, а доколку е потребно добива помош од другата стратегиска команда. Спротивно на ова, онаму каде што стратегиската команда има споредна улога, таа е одговорна за канализирање на советите на ниво на командата и персоналот до стратегиската команда којашто има водечка улога.

Иако обете стратегиски команди имаат обврски во однос на процесот на планирањето на одбраната на НАТО, со цел да се обезбеди добронасочен и кохерентен процес, кога станува збор за воените аспекти како што се разгледувањето на одбранбените барања, планирањето на силите, планирањето на вооружувањето и на логистиката, планирањето на командата и контролата, како и процесот на планирање и анализа на Партнерството за мир (ПЗМ), водечката улога ја презема Сојузничката команда за трансформација. Сојузничката команда за операции има водечка улога од воен аспект при планирањето на вонредните состојби од невоен карактер и во нуклеарното планирање, како и при проценувањето на одржливоста и на ризикот при планирањето на силите.

Командата и контролата на силите, вклучувајќи го и оперативното планирање, потпаѓа под SACEUR. Притоа, кога се работи за здружените и комбинирани концепти и доктрина, од една страна, и за вклучување на воените концепти на ПЗМ, од друга страна, одговорноста е во рацете на SACT, која учи од поуците од операциите и од вежбите, како основа за воведување на промени во врска со концептите, доктрината и капацитетите. На тој начин, тие формираат основа за стратегиски доктрини и процедури за операции развиени од страна на Сојузничката команда за операции.

Секоја стратегиска команда има сопствена структура за управување и свој буџет, како и сопствени обврски што се однесуваат на истите, вклучувајќи го и стратегискиот менаџмент, финансиското планирање и менаџирањето на ресурсите.

Управувањето со пакетите капацитети претставува друга обврска којашто ја споделуваат стратегиските команди. SACT се фокусира на развојот на капацитетите за подобрување на здружената и комбинирана ефективност за цел спектар мисии на Алијансата. SACEUR е одговорен за развојот на капацитетите кои се потребни за спроведување на операциите.

На полето на разузнавањето, Сојузничката команда за операции обезбедува разузнавачка поддршка за оперативното планирање и за операциите, додека Сојузничката команда за трансформација се концентрира на долгорочната анализа на трендовите и на развојот на разузнавачките концепти и капацитети. Слично на тоа, во сферата на комуникациско-информативните системи, поделбата на обврските овозможува АСО да се фокусира на оперативното планирање и на идентификувањето на недостатоците, додека АСТ се концентрира на идните концепти, капацитети и структури.

Во однос на вежбите, обуката, проценката и експериментите, SACT има водечка улога во здруженото образование и обука на НАТО и на ПЗМ и во политиката што се однесува на нив. Креирањето, спроведувањето и проценката на експериментите, со цел да се помогне во развојот и во тестирањето на концептите кои се развиваат, како и во развојот на доктрината и на технологијата, претставуваат дел од оваа задача. Блиската координација со SACEUR и со земјите-членки се остварува на тој начин што се земаат предвид планирањето и пристапот кон силите за обука и вежбите и експериментите преземени заради исполнување на целите на трансформацијата.

Колективната обука, на НАТО и ПЗМ, на силите и на подредените елементи на оперативната командна структура, кои се ставени на располагање, е обврска на SACEUR, поддржан од АСТ, којашто обезбедува помош во подготовката, планирањето и при проценката на вежбите.

Сојузничката команда за трансформација има водечка улога во научното истражување и во развојот, иако Сојузничката команда за операции спроведува сопствена оперативна анализа и обезбедува техничка поддршка за командната структура и за операциите.

Оперативната структура

Сите операции на НАТО влечат мобилни или статички елементи и капацитети коишто се ставени на располагање на интегрираната командна структура и на структурата на силите, приспособени на потребите и на предизвиците на конкретната операција. Ова важи во зависност од тоа дали станува збор за операции што ги презема Алијансата како одговор на заканата против една или повеќе земји-членки, во согласност со член 5 од Северноатлантскиот совет (познати како операции според член 5) или како мировна поддршка или, пак, во други воени операции за кои одлучил Северноатлантскиот совет (операции кои не се според член 5)

Командно-контролната структура функционира на три нивоа - стратегиско, оперативно и составно ниво.

На стратегиско ниво, Сојузничките здружени сили се ангажирани во рамките на политичко-воената рамка, одобрени од Воениот комитет и од Северноатлантскиот совет, дизајниран заради исполнување на стратегиските цели на Алијансата. Свкупната команда во секоја операција на стратегиско ниво ја презема SACEUR, кој ги извршува своите обврски од седиштето на Сојузничката команда за операции во Врховниот штаб на сојузничките сили во Европа (SHAPE), во Монс, Белгија. SACEUR е одговорен за подготовката и за спроведувањето на сите воени операции на Алијансата, во согласност со поделбата на одговорностите меѓу стратегиските команди прикажани погоре. Тој ги издава стратегиските воени насоки на подредените команданти и ги координира мултинационалната поддршка, зајакнувањето и назначувањето на различните елементи и компоненти на командната структура.

Во услови кога политичките одлуки се носат врз основа на рамковниот договор постигнат меѓу НАТО и Европската унија, во врска со поддршката на воените операции под водство на ЕУ од страна на НАТО, од SACEUR - исто така - може да се бара да обезбеди штаб за таквите операции, отворен за учество на сите сојузници.

Инволвираноста на земјите-партнери во командните аранжмани е слична како и нивната вклученост во една договорена политичко-воена рамка за операциите на ПЗМ под раководство на НАТО.

На оперативно ниво, планирањето и спроведувањето на операциите врз основа на добиените стратегиско-воени насоки е во рацете на назначениот командант на оперативно ниво, кој ја извршува својата обврска преку здружен постојан или мобилен оперативен штаб.

Алијансата има три постојани здружени штаба на оперативно ниво: два штаба на Здружената команда на силите (JFC), со седиште во Брунsum, Холандија, и во Неапол, Италија, и трет пограничен здружен штаб со седиште во Лисабон, Португалија. Постојат аранжмани за нив коишто се разликуваат, со цел да се осигури дека - доколку е потребно - најмалку две операции можат да се спроведат истовремено, и тоа во потребниот временски период, и дека нивните различни компоненти можат да бидат откриени. Оперативната команда и контролата на Силите за реакција на НАТО ротираат меѓу трите здружени штаба.

Двете команди на Здружените сили имаат подредени команди на копнената, поморската и на воздухопловната компонента. Третиот здружен штаб нема обврски на постојан оперативен штаб и, пред сè, е одговорен за обезбедувањето поддршка на операциите на Комбинираните здружени тактички сили.

На ниво на командната компонента, низа штабови на командната компонента обезбедуваат експертиза специфична за службата на командите на здружените сили на оперативно ниво, како и совет за здруженото оперативно планирање и спроведување. Постојат два штаба на командно ниво за копнената компонента - Штабот на командата на копнената компонента во Хајделберг, во Германија, и Штабот на командата на копнената компонента во Мадрид, во Шпанија. Исто така, постојат два статички штаба на командата на воздухопловната компонента во Рамштајн, Германија, и во Измир, Турција, и два статички штаба на командата на поморската компонента во Нортвуд, Англија, и во Неапол, Италија. Секој од штабовите на командата на компонентите е поддржан од другите специјализирани тела и подредени елементи, во зависност од природата и од степенот на инволвираните операции, и тие можат да бидат издигнати, доколку е потребно, преку дополнителните елементи и персоналот на соодветните нивоа на подготвеност и обука.

Дополнително на горенаведената структура на командите на компонентите, Штабот на сојузничката подморничка команда е лоциран во Норфолк, Вирџинија, и е подреден на SACEUR, а финансиран од страна на САД. Тој има водечка одговорност за севкупната координација на подморничките прашања на Алијансата, во врска со Штабот на командата на подморничката компонента во Нортвуд, Англија,

Трансформацискиот процес и структура

Трансформацијата на воените капацитети на НАТО се состои од блиску поврзани функции коишто соработуваат во осврнувањето на клучната задача за воведување подобрувања во капацитетите кои се потребни за да се осигура дека Алијансата може да одговори на предизвиците на моменталното и на идното безбедносно опкружување, идентификувајќи ги идните здружени концепти на стратегиско ниво, развивајќи, интегрирајќи и тестирајќи нови оперативни концепти, доктрини, организациски структури, капацитети и технологии и придонесувајќи кон имплементација на подобрувањата.

Организацијата на Сојузничката команда за трансформација е дизајнирана така што треба да овозможи различните процеси коишто се инволвирани во започнувањето со подобрувањата, да бидат преземени во рамките на една кохерентна, интегрирана трансформациска рамка. Работата вклучува неколку дистинктивни, но поврзани функции, како и стратегиски концепти, идентификување на политиката и на потребите; планирање и имплементација на способноста; заеднички и комбиниран концепт за развој, експериментирање, проценка и доктрина; идно истражување на капацитетите и на технологијата и обука и образование.

Седиштето на SACT во Норфолк, Вирџинија, одржува блиски контакти со Командата на здружените сили на САД и претставува централна точка за надгледување на целиот процес на трансформација, координирајќи ги горенаведените функции. Тоа го прави преку мрежата центри и ентитети во рамките на воената структура на НАТО, лоцирани во Европа и во САД, придонесувајќи кон различните аспекти на процесот на трансформација. Некои од овие центри или ентитети поддржуваат повеќе од една функција или процес.

Во организациска смисла, покрај штабот во Норфолк, Сојузничката команда за трансформација има елемент со персонал на АСТ во Седиштето на НАТО во Брисел, за да го поддржи претставникот на SACT во Воениот комитет, плус елемент на персоналот на АСТ лоциран заедно со SHAPE, на тој начин обезбедувајќи врски и координација со Сојузничката команда за операции, Меѓународниот штаб, Меѓународниот воен штаб, националниот воен претставник и другите тела и агенции на НАТО одговорни за планирање на одбраната и на ресурсите и за прашањата на имплементацијата.

Во рамките на структурата на АСТ, исто така, постои и Здружен воен центар (JWC) со база во Европа, лоциран во Ставангер, Норвешка, кој ги промовира и ги спроведува здружените и комбинирани експерименти, анализата и процесите на развој на доктрината заради постигнување на максимална трансформациска синергија и заради подобрување на капацитетите и интероперабилноста на НАТО. Центарот придонесува кон развој на нови технологии, моделирање и симулација и спроведува обука и програми за развој на новите концепти и доктрини.

Структурата на АСТ вклучува и Центар за заедничка анализа и поуки, лоциран во Монсанто, Португалија, кој ја храни мрежата за трансформација со резултатите од заедничката анализа и со поуките.

Преку својот центар за истражување, лоциран во Бидгожч, Полска, JWC обезбедува програми за обука со цел да им помогне на обата стратегиски команданти и да придонесе кон проценката на обуката на здружените сили, што ја спроведува Сојузничката команда за операции. Тој одржува формални врски со другите агенции и тела на НАТО, како и со националните и мултинационалните центри и установи за обука.

Центарот за подводно истражување во Ла Специа, Италија, спроведува истражувања и ги интегрира националните напори за поддршка на подводните оперативни и трансформациски барања. Во заливот Соуда, во Грција, во тек е процесот на формирање на Центарот на НАТО за поморски операции на спречување.

Исто така, постојат низа образовни институции во рамките на воената структура на НАТО, вклучувајќи го и Колеџот за одбрана во Рим, Италија, Школата на НАТО во Оберамергау, Германија, и ЦИС Школата на НАТО во Латина, Италија, кои ги координираат своите активности со Сојузничката команда за трансформација.

Бројните центри за надградување, основани на национално или на мултинационално ниво, обезбедуваат можности за подобрување на интероперабилноста и на капацитетите, тестирање и развој на доктрини и потврдување на новите концепти преку експериментирање. Соработката меѓу центрите за надградување и стратегиските команданти, воспоставена врз основа на конкретните меморандуми за разбирање изготвени меѓу земјите-учеснички и соодветната стратегиска команда.

Воени сили

Во основа, НАТО нема независни воени сили освен оние што ги даваат земјите-членки за воени операции. Затоа, кога Северноатлантскиот совет ќе одлучи да започне нова операција, земјите-членки мора да ги стават на располагање своите сили преку процесот на генерирање сила. Ова може да вклучува и сили од земјите кои не се членки на НАТО, како на пример од земјите од Партнерството за мир и од Медитеранскиот дијалог. Откако овие сили ќе ја завршат својата мисија, тие се реинтегрираат во своите национални воени структури.

Работата заедно бара компатибилност на опремата и доволно ниво на интероперабилност, на пример за да им се овозможи на силите да бидат снабдени со гориво или со други намирници од страна на друга земја. Силите на НАТО и земјите-партнери, исто така, се обучуваат заедно, учествуваат на курсевите на стандардизираните оперативни процедури и јазици, спроведуваат воени симулации и учествуваат на други мултинационални вежби, а сите тие служат за да се унапреди нивната способност да преземат комбинирани (мултинационални) операции.

Како и да е, постојат низа заеднички одбранбени капацитети, пред сè флота на авиони на Системите за противдесантско предупредување и контрола (AWACS), кои обезбедуваат воздушно следење, рано предупредување и команда и контрола. По терористичките напади на САД во 2001 година, авион од типот AWACS беше испратен на територијата на САД. По барање на Турција во 2003 година тие беа испратени да ја чуваат турската територија од потенцијални напади што произлегуваа од конфликтот во Ирак. Тие, исто така, честопати се користат како поддршка на обезбедувањето на големите настани, како што беа Олимписките игри во Атина во 2004 година.

Покрај авионот AWACS, капацитетите на НАТО за противдесантско предупредување и контрола вклучуваат и значителна мултинационална поддршка и авиони за обука, интегриран радарски систем и заеднички инфраструктурни инсталации. Таквите сили имаат мултинационален персонал, обезбеден од земјите-членки, за овие конкретни улоги во рамките на интегрираната структура на силите на Алијансата.

Цивилно-воената соработка

Во денешното безбедносното опкружување, блиската соработка меѓу цивилните и воените тела станува сè поважен фактор за успешно спроведување на воените операции, особено во постконфликтните мировни операции, како операциите на Алијансата на Балканот и во Авганистан. Цивилно-воената соработка ја вклучува и неопходната координација меѓу НАТО и оперативните команди и цивилните организации, вклучувајќи ги и локалните власти и локалното население во секоја дадена област на операциите, како и меѓународните, националните и невладините организации и агенции.

Во почетокот само еден мултинационален проект спонзориран од шест земји од НАТО (Чешка, Данска, Германија, Холандија, Норвешка и Полска), Северната група за цивилно-воена соработка (CIMIC), формално го доби својот статус на меѓународно воено седиште на НАТО, на 15 јануари 2003 година.

Нејзината улога се состои во тоа да ги обезбеди командантите на НАТО, како и цивилните институции, со потребната експертиза, за да се создадат условите коишто се потребни за премостување на цивилно-воениот јаз во воените операции, особено во постконфликтните мировни операции, кога соработката меѓу сите оние кои се инволвирани претставува неопходен фактор вомагањето на локалните власти во обновата на социјалните структури и на нормалните услови за живот на локалното население. Цивилно-воената соработка, исто така, може да биде и важен аспект за хуманитарната помош, помошта при несреќи или другите операции при вонредни состојби од невоен карактер, што ги спроведуваат националните или меѓународните воени сили.

Лоцирана во Будел, Холандија, Северната група за цивилно-воена соработка (CIMIC) е функционално поврзана со Командниот штаб на здружените сили во Брунсум и воспоставува работни и образовни односи со овој штаб. Меѓутоа, нејзината улога е во тоа да понуди поддршка за сите операции на НАТО. Нејзиниот главен приоритет е да се воспостави ефективен оперативен капацитет, фокусирајќи се во почетокот на обуката и на образованието на персоналот на CIMIC. Слична идеја беше развиена

и од страна на Италија, Унгарија и Грција, за формирање на Јужната група за цивилно-воена соработка (CIMIC), која ќе му се приклучи на Командниот штаб на здружените сили во Неапол.

Резервни сили

Важноста на резервните сили расте со порастот на бројот на воените операции што ги спроведува меѓународната заедница во форма на, на пример, „коалиција на оние кои сè подготвени“ и операциите под мандат на ООН под водство на различни меѓународни организации.

Комитетот на националните резервни сили (NRFC) претставува централен форум на Алијансата за прашањата што се однесуваат на резервистите и има задача да подготвува концептуални предлози и да развива пристапи за Воениот комитет (ВК) и за земјите-членки во оваа област.

NRFC постојано ги разгледува актуелните проблеми во однос на превентивната безбедност и воспоставува меѓусебни односи по прашањата што ги засегаат резервистите, на колку што е можно посеопфатен начин и со колку што е можно поголемо предвидување, за да ја исполни својата улога на советодавно тело. Тој, исто така, служи како форум за размена на информации меѓу одделни земји-членки на НАТО кои работат на прашањата што се однесуваат на резервистите, заради усогласување на резервните сили секогаш кога е можно, во согласност со најдобрите практики. Од 1996 година NRFC се фокусираше на зајакнувањето на оперативната подготвеност на резервните сили на НАТО, преку проширување на размената на информации и ангажирањето на резервни сили заедно со активните сили. Се проверуваат низа клучни области, како што се системите за мобилизација, барањата за обука и последователната обука на резервистите, како и мотивацијата на резервистите.

NRFC беше формиран во 1981 година. Во моментот речиси сите земји-членки на НАТО се членки на Комитетот, а Меѓународниот воен штаб, Сојузничката команда за операции и Сојузничката команда за трансформација се претставени во истиот преку офицери за врска (а Австралија со постојан набљудувач). Тој одржува пленарни конференции најмалку двапати годишно.

Делегациите на NRFC се назначени од страна на националните министерства за одбрана, а националните шефови на делегациите (HoD) главно се оние кои се на чело на резервната компонента или се комесари на резервната компонента во сојузничките сили.

NRFC обезбедува насоки за Меѓусебно поврзаната конфедерација на резервните офицери - CIOR (Confédération interalliée des officiers de réserve), која ги поврзува сите постоечки здруженија на резервни офицери во земјите од НАТО. CIOR е неполитичка, невладина и непрофитабилна организација посветена на соработката меѓу националните асоцијации на резервни офицери од земјите од НАТО и на солидарноста во рамките на Атлантскиот сојуз.

Членовите на овие здруженија се активни како цивили на полето на бизнисот, индустријата, академскиот и политичкиот живот и на другите полиња на професионалното ангажирање, покрај нивната улога како резервни офицери. Затоа, тие се во позиција да придонесат за подобро разбирање на безбедносните и на одбранбените прашања на населението во целина, како и да обезбедат цивилна експертиза и искуство за задачите и предизвиците со коишто се соочуваат резервните сили во НАТО.

CIOR беше основан во 1948 година од здруженијата на резервните офицери од Белгија, Франција и од Холандија. Нејзините главни цели вклучуваат работа заради поддршка на политиките на НАТО и помош заради остварување на целите на Алијансата, одржување контакти со воените власти и команди на НАТО и развој на меѓународните контакти меѓу резервните офицери, со цел да се подобри заемното знаење и разбирање.

Делегатите во CIOR се избрани од своите национални здруженија на резервни офицери. Шефот на секоја делегација е потпретседател на CIOR. Меѓународниот претседател и генералниот секретар на CIOR се избираат од страна на Извршниот комитет, политичкото тело на CIOR коешто одлучува за тоа која земја ќе претседава, каде ќе се одржи конгресот, кои проекти ќе се преземат од страна на различни комисии и крајните акции што ќе се преземат во однос на тие проекти.

Confédération interalliée des officiers médicaux de réserve (Меѓусебно поврзаната Конфедерација на санитетски резервни офицери - CIOMR) е асоцијативен член на CIOR. Таа ги одржува своите сесии во исто време и на исто место со летниот конгрес и зимската конференција на CIOR, но следи сопствена агенда за разгледување на медицинските прашања.

CIOMR беше формирана во 1947 година, како официјална организација на санитетските офицери во рамките на резервните сили од земјите што станаа членки на НАТО. Првично беше формирана од Белгија, Франција и во Холандија, додека денес Организацијата ги вклучува сите земјите-членки на CIOR. Нејзините цели вклучуваат: воспоставување на блиски професионални односи со докторите по медицина и со санитетските служби на резервните сили на земјите-членки на НАТО, проучување

на прашањата кои се значајни за резервните санитарски офицери, вклучувајќи и медицинско-воена обука и промовирање на ефективна соработка со активните сили на Алијансата.

Секогаш кога е тоа можно, CIOR, CIOMR и NRFC се состануваат во исто време и на исто место. Трите тела, исто така, се обидуваат да ги усогласат своите ценети програми и проекти.

Имињата и адресите на националните здруженија на резервни офицери кои се приклучени кон CIOR, како и дополнителни информации за CIOR и за CIOMR, можете да добиете од:

CIOR Liaison Office (Канцеларија за врски на CIOR) NATO/IMS/P1P/CIOR NATO HQ 1110 Brussels Belgium Tel: 32 2 707 5295	Reserve Affairs Advisor (Советник за прашањата кои се однесуваат на резервната компонента) Public Inform. Office 7010 SHAPE Belgium Tel: 32 65 44 33 89	The Secretary General (Генералниот секретар) CIOMR 6 Boterdorpse Verlaat 3054 XL Rotterdam The Netherlands Fax: 31 10 4635307
---	--	--

ГЛАВА 10

КЛУЧНИТЕ ФУНКЦИИ НА МЕЃУНАРОДНИОТ ВОЕН ШТАБ

На истиот начин на кој Меѓународниот персонал претставува извршна агенција, поддржувајќи го Советот и неговите комитети, и Меѓународниот воен штаб (IMS), под надлежност на неговиот директор, претставува извршна агенција што го поддржува Воениот комитет. Слично на тоа, и Меѓународниот штаб минува низ редовно реструктурирање, поради што понатаму во текстот се појаснети неговите клучни функции, а не толку неговата структура и улога. Најнови информации во врска со структурата на НАТО можат да се најдат на веб-страницата на НАТО (www.nato.int).

Директорот на Меѓународниот воен штаб (DIMS) е генерал или висок офицер избран од Воениот комитет, односно од кандидатите предложени од земјите-членки. По насоките коишто ќе ги утврди тој, IMS подготвува проценки, студии и извештаи кои ја сочинуваат основата за дискусијата во Воениот комитет и основата на одлуките што ќе ги донесе Воениот комитет. Исто така, тој е одговорен за планирање, проценка и за препорачување на политиката во врска со воените прашања коишто треба да ги разгледа Воениот комитет, обезбедувајќи имплементација на политиките и на одлуките на Комитетот, во согласност со упатствата. IMS ја обезбедува неопходната врска меѓу политичките тела на Алијансата кои одлучуваат и стратегиските команданти и одржува блиска врска со цивилниот Меѓународен штаб.

IMS се состои од воен персонал испратен да работи во седиштето на НАТО, како дел од Меѓународниот штаб за заедничките интереси на Алијансата, а не толку во име на земјата од којашто доаѓа. На некои работни места во IMS е поставен цивилен персонал, кој работи на административните позиции и на позициите за поддршка. Покрај поддршката на работата на Воениот комитет, подготовката и следењето на своите одлуки, IMS е активно инволвиран и во процесот на соработка во рамките на ЕАПС и ПЗМ, како и во Советот на НАТО и Русија, Комисијата на НАТО и Украина и во Медитеранскиот дијалог. Земјите-партнери се претставени во рамките на Меѓународниот воен штаб и во делови од интегрираната воена структура. Претставниците се наречени „персонал на Партнерството за мир“. Во време на тензии, кризи или непријателства или за време на вежбите на НАТО, IMS го организира управувањето со кризите, засновано врз функционалните воени ќелии.

Координацијата на работата на персоналот и контролата на протокот на информации и на комуникацијата - како во рамките на IMS, така и меѓу IMS и другите делови од Седиштето на НАТО - е обврска на извршниот координатор кој работи во рамките на Канцеларијата на директорот на IMS. Извршниот координатор и неговиот/нејзиниот персонал, исто така, обезбедуваат административна поддршка и процедурален совет за Воениот комитет.

Исто така, постои и финансиски контролор, кој ги советува клучните официјални претставници за сите финансиски и фискални прашања што се однесуваат на групата буџети со која раководи IMS. За финансиското управување со буџетот на IMS, финансискиот контролор одговара пред Комитетот за воен буџет. Тој/таа, исто така, има задача да ги подготвува, приспособува, администрира и да ги надгледува сите прашања кои се однесуваат на буџетот, заради нивно презентирање пред Комитетот за воен буџет, и да врши финансиски надзор над работењето на телата на НАТО кои имаат свои буџети, а со кои управува IMS (Агенцијата за стандардизација на НАТО, НАТО-Колеџот за одбрана и Агенцијата за истражување и технологија). На крај, финансискиот контролор е одговорен и за спроведувањето на внатрешните ревизии на сметките и на активностите со финансиски последици, во рамките на неговото/нејзиното поле на одговорност.

Канцеларијата на Директорот на IMS вклучува и правен советник. Тој му служи на директорот и на IMS во целост, обезбедувајќи совет за меѓународните и за националните правни импликации од сите аспекти на воените мисии на НАТО и од воениот совет што го дава Воениот комитет на Северноатлантскиот совет. Правен совет се дава во врска со правните аспекти на воените операции, обезбедени од Воениот комитет за Северноатлантскиот совет. Правниот совет се дава и во однос на правните аспекти на операциите, поддршката на операциите, меѓународните закони и договори што можат да се однесуваат на оружениот конфликт, копнените, воздушните и поморските оперативни планови, правилата на дејствување, политиката која има за цел употреба на сила, логистиката и прашањата во врска со набавките, инсталациите и друго. Советот, исто така, може да се осврне и на заложите на НАТО во однос на воените и цивилните ентитети кои не се дел од НАТО, како и на меѓународните правни прашања во врска со улогата на IMS.

Советникот за информирање на јавноста го советува претседавачот на Воениот комитет, заменик-претседавачот и директорот на IMS во врска со прашањата што се однесуваат на информирањето на јавноста и се јавува како гласноговорник на претседавачот и на Воениот комитет. Овој службеник, исто така, е одговорен за развојот и за следењето на политиката и на доктрината на военото информирање на јавноста. За

време на операциите на НАТО, советникот за информирање на јавноста е претставник на IMS во сите комитети и работни групи коишто работат на прашањата и настаните во врска со информирањето на јавноста и тој ги координира и ги спроведува стратегиите за информирање на јавноста. Тој/таа блиску соработува со Меѓународниот штаб и со организациите за информирање на јавноста во рамките на стратегиските команди и националните министерства за одбрана.

Директорот на Меѓународниот воен штаб е поддржан од неговите помошници, а секој од нив е одговорен за одредена област.

Планирањето и политиката

Една од функциите е да се развие и да се координира придонесот на Воениот комитет кон политиката на НАТО и прашањата на планирање, одбранбената политика, стратегиското планирање, планирањето на специјалната политика за оружје, ширењето на оружјето за масовно уништување, одбраната и планирањето на силите, Силите на НАТО за реакција (NRF) и Прашкото ангажирање на капацитетите (PCC). Работата е поделена на три главни области: *стратегиската политика и концептите, нуклеарната, биолошката и хемиската (NBC) политика и планирањето на одбраната и силите*. Во овој контекст треба да се спомене и придонесот кон развојот на политичко-воените концепти, студии и проценки, процесот на планирање на одбраната и на силите во рамките на НАТО, двегодишниот преглед на одбраната и долгорочните концептуални студии. Персоналот ги развива и ги претставува гледиштата на Воениот комитет и на стратегиските команданти на НАТО во однос на прашањата што се однесуваат на воената политика во различните тела на НАТО. Тој е одговорен и за концептуалниот развој на документите кои се однесуваат на односите меѓу НАТО и ЕУ и за стратегиското партнерство меѓу НАТО и ЕУ, како и за она што следува во однос на прашањата што се однесуваат на договорот *Берлин плус* (види во Дел VIII).

Регионалната соработка и безбедност

Во фокусот на Меѓународниот воен штаб се и соработката и регионалната безбедност, вклучувајќи ги и воените контакти и соработката во рамките на Евроатлантскиот партнерски совет и Партнерството за мир, Советот на НАТО и Русија, Комисијата на НАТО и Украина и Медитеранскиот дијалог. Исто така, треба да се спомене и военото советување во врска со инволвираноста на НАТО во различни аспекти на разоружувањето, контролата на вооружувањето и прашањата на соработката во однос на безбедноста,

како и соработката со Организацијата за безбедност и соработка во Европа на полето на разоружувањето, контролата на вооружувањето и безбедноста. Меѓународниот воен штаб обезбедува персонал за Западната канцеларија за консултации (WCO) во Виена, формирана со цел да се олесни и да се унапреди соработката меѓу НАТО и ОБСЕ.

Односите со земјите-партнери се интегрирани во секојдневната работа на IMS. Од 1994 година се отворени голем број канцеларии за врски на земјите-партнери, а од 1997 година и постојани дипломатски мисии во Седиштето на НАТО. Воените врски со земјите-партнери се дополнително зајакнати со персоналот на Партнерството за мир, кој се состои од офицери од земјите-членки на НАТО и од земјите-партнери, лоцирани во рамките на IMS во Седиштето на НАТО, како и во рамките на интегрираната воена структура на НАТО. Офицерите од земјите-партнери кои ги пополнуваат овие места паралелно со офицерите од земјите-членки на НАТО во меѓународно својство, учествуваат во подготовката на дискусиите за политиката и за имплементацијата на одлуките во врска со политиката, како и во справувањето со релевантните воени прашања кои се однесуваат на Партнерството за мир.

Операции

Друга важна функција на Меѓународниот воен штаб е поддршката на Воениот комитет во развојот на актуелните оперативни планови и во осврнувањето на прашањата во врска со поставеноста на силите на НАТО и прашањата на воениот менаџмент, во врска со улогата на НАТО во услови на меѓународна криза. Овде, исто така, треба да се спомене и промоцијата и развојот на мултинационалната обука и на вежбите за земјите од НАТО и од ПЗМ, како и напорите за координација во однос на развојот на ефективните информативни операции на НАТО и соодветната обука и вежби. Исто така, обезбедена е и поддршка за Комитетот на НАТО за противвоздушна одбрана и за прашањата на противвоздушната одбрана воопшто. Офицерот за врски на НАТО во Обединетите нации обезбедува редовен контакт со ООН, во име на Меѓународниот воен штаб и Организацијата во целост, тогаш кога тоа е потребно.

Разузнавање

Секојдневно се обезбедува стратегиска разузнавачка поддршка за генералниот секретар, Северноатлантскиот совет и Комитетот за планирање на одбраната, Воениот комитет и за другите тела на НАТО. Средувањето и проценката на разузнавачките информации добиени од земјите-членки на

НАТО и командите на НАТО се одвива во IMS, а потоа тие се дистрибуираат во рамките на Седиштето на НАТО, додека командите за агенциите, организациите и за земјите од НАТО се централизирани и координирани.

Се изготвуваат и се дистрибуираат и проценки на стратешкото разузнавање, се управува и се координира со документите во врска со разузнавачката политика, како и со основните разузнавачки документи, а се одржуваат и селектирани бази на податоци и служби за дигитални разузнавачки информации. Дополнителните функции вклучуваат стратешко предупредување и улоги на управување со кризи, врски со другите тела на НАТО и со земјите кои имаат специјализирани разузнавачки функции, информирање на телата на НАТО за релевантниот развој на настаните и олеснување на формулацијата на военото советување кај политичките власти на НАТО.

Логистика и ресурси

Во областа на логистиката и ресурсите се исполнуваат низа важни функции: менаџмент на ресурсите на Алијансата, во поддршка на воените тела на НАТО; развој и ажурирање на воената политика и на процедурите за менаџмент на ресурсите на Алијансата, и поддршка со персонал и соодветно претставување на Воениот комитет во врска со:

- прашањата кои се однесуваат на развојот и на проценката на воената политика и на процедурите на НАТО во врска со оружјето, истражувањето и технологијата и активностите на стандардизација поврзани со Воениот комитет;
- прашањата во врска со логистиката, санитетското планирање и планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, воениот и цивилниот персонал и нивните функции, и заеднички финансираните ресурси обезбедени од страна на Програмата на НАТО за безбедносно инвестирање и од Воениот буџет;
- од аспект на персоналот кој работи на регионалната соработка и безбедноста, сите прашања во врска со логистиката и вооружувањето, вклучувајќи ги и истражувањето и технологијата, управувањето со ресурсите и активностите на стандардизација на Воениот комитет со сите земји и организации кои соработуваат со НАТО.

Консултации, команда и контрола (К3)

Персоналот за консултации, команда и контрола при Седиштето на НАТО (NHQC3S) претставува комбиниран персонал составен од цивилни

членови на Меѓународниот штаб и офицери на Меѓународниот воен штаб кои ги опслужуваат потребите на Северноатлантскиот совет, Воениот комитет и Одборот на НАТО за КЗ (NC3B) во областа на консултациите, командата и контролата. Тој е административно лоциран во рамките на структурата на Меѓународниот воен штаб и работи под надлежност на директорот, NHQC3S, кој е потпретседател на Одборот на НАТО за КЗ, и претставникот на Воениот комитет во Одборот. Членовите на NHQC3S им даваат поддршка на NC3B и на неговите поткомитети, а воедно го советуваат и Воениот комитет за КЗ/ пакетите политички стандарди, производи, анализа и капацитети на комуникациско-информативниот систем (КИС).

НАТО - Центар за состојби

НАТО-Центарот за состојби (SITCEN) им помага на Северноатлантскиот совет, Комитетот за планирање на одбраната и на Воениот комитет во исполнувањето на нивните ценети функции на полето на консултациите. SITCEN служи како централна точка во рамките на Алијансата за прием, размена и за дистрибуирање на политичките, воените и економските информации и 24 часа ги следи политичките, воените и економските прашања од интерес за НАТО и за земјите-членки на НАТО. SITCEN, исто така, е одговорен за целокупната надворешна комуникација во Седиштето на НАТО - како заштитена така и незаштитена - овозможувајќи контакт со земјите, со стратегиските команди и со другите меѓународни организации и обезбедувајќи услуги на географска поддршка за Седиштето на НАТО. Тој помага и во обезбедувањето брзо ширење на консултациите во период на тензии или кризи и ги одржува и ажурира релевантните информации во текот на таквите периоди.

Канцеларијата на жените во силите на НАТО

Оваа канцеларија има секретаријат и дејствува како советник на Комитетот на жени во силите на НАТО (CWINF). Таа е одговорна за развојот на мрежата одбранбени и други меѓународни агенции кои се занимаваат со ангажирање жени во војската, обезбедувајќи брифинзи за половата интеграција и собирање и менаџирање на релевантни информации за дистрибуирање во земјите-членки, земјите-партнери и во земјите од Медитеранскиот дијалог, како и за другите меѓународни агенции и истражувачи. Канцеларијата служи како централна точка на НАТО за сите прашања во врска со регрутирањето, вработувањето, обуката и развојот, како и квалитетот на животот на жените во униформа, и го испитува нивното влијание и нивоата на подготвеност и способност да работат во рамките на една мултинационална средина за време на мисиите под водство на НАТО.

ГЛАВА 11

СПЕЦИЈАЛИЗИРАНИ ОРГАНИЗАЦИИ И АГЕНЦИИ

Покрај своето политичко седиште и воените командни структури, НАТО исто така има и низа специјализирани агенции лоцирани во различни земји-членки. Со оглед на тоа дека Меѓународниот штаб и Меѓународниот воен штаб ги покриваат секојдневните активности на Алијансата, како и активностите што се однесуваат на политичката и на воената агенда, агенциите имаат обврски во повеќе технички полиња и области на специјализација, кои се надополнуваат и претставуваат интегрален дел од агендата на НАТО. Тие даваат совети и спроведуваат истражувања, ја поддржуваат имплементацијата на одлуките на Алијансата, обезбедуваат услуги за комуникациско-информативните системи и управуваат со програмите за соработка. Една од нивните главни улоги е да се овозможи најдобра употреба на ограничените одбранбени ресурси на земјите-членки, преку развивање на заеднички проекти, процедури и стандарди.

На Самитот во Прага, во ноември 2002 година, генералниот секретар на НАТО доби обврска од шефовите на влади и држави од НАТО да спроведе преглед на улогата и на потребите на агенциите на НАТО, вклучувајќи ги и нивните односи со структурите на НАТО, во целина, и поконкретно, со Северноатлантскиот совет. Целта на овој преглед е да се провери ефективноста и кохерентноста на структурата, можностите за рационализација на проектот и подобрувања во каналите за известување, како и механизмите за координација и односите меѓу улогите на агенциите и тековниот процес на трансформација во целост, вклучувајќи ги и мерките за подобрување на капацитетите.

Прегледот се спроведува паралелно со пренасочувањето на ресурсите и рационализацијата на воената структура договорена на Самитот во Прага, особено оние аспекти кои имаат влијание врз улогата на Сојузничката команда за трансформација, којашто има водечка улога во однос на развојот на воените структури, сили, капацитети и доктрини, процесите на истражување и стекнување интероперабилност, прашањата на стандардизација и програмите за обука и за образование.

Во основа, постојат два типа агенции: оние кои дејствуваат како проект-координатори и оние кои обезбедуваат услуги. Неколку од агенциите се занимаваат со идентификување на колективните потреби на земјите-членки и со управување со производството и со логистиката во заедничките проекти за набавка во нивно име. Од едната страна на скалата се агенциите кои раководат со големите проекти и затоа работат со големи буџети, како што се Агенцијата на

НАТО за управување со програмата за рано противдесантско предупредување и контрола (НАРМА), Агенцијата на НАТО за управување со системот за команда и контрола во воздухопловството (НАСМА), Агенцијата на НАТО за системот за собирање и искористување на информациите од борбеното поле (BICES) и Агенцијата за управување со системот на цевководите во Централна Европа (СЕРМА). Други агенции за логистика се занимаваат со практичната соработка во однос на сите аспекти на логистичката поддршка, вклучувајќи ги и купувањето стоки потребни за логистиката и одржување на одбранбената опрема. Главната логистичка агенција на ова поле е Агенцијата на НАТО за одржување и снабдување (НАМСА), лоцирана во Луксембург. Таа обезбедува економична логистичка поддршка за системите на НАТО за вооружување, со кои оперираат 25 од земјите-членки на НАТО, и им помага на Алијансата и на нејзините земји-партнери во набавката на опрема, резерви делови и услови за одржување и за поправка на објектите со најмали можни трошоци.

Преку Управните одбори или Управните комитети агенциите поднесуваат извештај до Северноатлантскиот совет, под чија надлежност вообичаено работат. Шефовите на агенциите редовно се состануваат, одржуваат состаноци со генералниот секретар на НАТО и имаат брифинзи за најновиот развој на настаните и за размислувањата во однос на набавките во одбраната, планирањето и операциите и за политиката во однос на персоналот и безбедноста. Тие се поддржани од сопствениот персонал и ги координираат своите напори со цел да дадат придонес кон севкупниот процес на унапредување по прашањата кои се дел од актуелната агенда на НАТО, на пример преку развивање на практиките за стандардизација и заедничките системи за кодификација.

Програмите на активности преземени од агенциите значително варираат и бараат различни форми на буџетирање и различни финансиски аранжмани за споделување на трошоците кои ги отсликуваат нивните специфични улоги и различно членство. Секоја агенција се раководи од сопствената специфична повелба, а нејзиниот однос со земјата во којашто е лоцирана и со другите земји-учеснички е предмет на конкретните меморандуми за разбирање.

Прашањата на стандардизацијата и на интероперабилноста на силите од земјите-членки на НАТО и земјите-партнери и натаму останува на врвот на агендата на Алијансата, од аспект на нејзината улога во помагањето на мултинационалните воени операции. Агенцијата на НАТО за стандардизација работи во насока на имплементација на заедничките стандарди и приспособување на процедурите и практиката што е неопходна за нивно остварување.

Агенцијата на НАТО за консултации, команда и контрола (NC3A), лоцирана во Брисел и во Хаг, е уште една Агенција којашто има преземено големи обврски во име на Алијансата, за развој на сојузничките капацитети

во областа на комуникациско-информативните системи. Нејзината улога е да обезбеди дека структурите за команда и контрола и силите на земјите од НАТО и партнерските земји се способни да комуницираат меѓу себе, особено за време на кризи. Агенцијата се справува со прашањата, како што се: оперативното истражување, разузнавањето, следењето, извидувањето, воздухопловната команда и контрола и комуникациско-информативните системи. Таа обезбедува централно планирање, архитектура на системите, интеграција на системите, дизајн, планирање на системите и техничка поддршка и контрола на конфигурацијата.

Заедничките студии, преку соработката на полето на научното истражување, се поддржани од Агенцијата на НАТО за истражување и технологија (RTA), лоцирана во Нули во Франција, во име на Воениот комитет на НАТО, и од Конференцијата на националните директори за вооружување (CNAD), која е одговорна за соработката по прашањата што се однесуваат на обезбедувањето на одбраната. Исто така, постојат низа специјализирани агенции на НАТО ангажирани за управување со програмите за набавка, како што е Агенцијата на НАТО за креирање и управување, производство и логистика на системот за противвоздушна одбрана од среден дострел (NAMEADSM), Агенцијата на НАТО за управување со развојот, производството и логистиката за ЕФ 2000 и Торнадо (NETMA), Агенцијата на НАТО за управување со дизајнот, развојот, производството и логистиката на хеликоптерите (NAHEMA), како и Канцеларијата на НАТО за менаџмент со HAWK (NHMO).

Другите агенции и организации се активни на полиња, како што се: планирањето вонредни состојби од невоен карактер, управувањето со воздушниот сообраќај, електронското војување, метеорологијата и воената океанографија. Дополнително, постојат низа мултинационални институции кои имаат клучна улога на полето на образованието и обуката, како што е НАТО-Колеџот за одбрана во Рим, Италија, НАТО-Школата во Оберамергау, Германија, и Школата на НАТО за комуникациско-информативни системи во Латина, Италија.

Дополнителни информации за улогите на одредени агенции се дадени во релевантните поглавја во Дел X .

Дополнителни информации:

NATO Battlefield Information Collection and Exploitation Systems (BICES) Agency

(Агенција на НАТО за системот за собирање и искористување на информациите од борбеното поле (BICES))

Z Building – Blvd Léopold III
1110 Brussels, Belgium

Central Europe Pipeline Management Agency (CEPMA)

(Агенција за управување со системот на цевководи во Централна Европа (CEPMA))

11bis rue du Général Pershing, BP 552
78005 Versailles CEDEX, France

Common Regional Initial ACCS Programme/Regional Programme Office (CRIAP/RPO)

(Заедничка регионална прва ACCS програма/Регионална канцеларија на програмата (CRIAP/RPO))

Quartier Reine Elisabeth Bloc 5A
Rue d'Evere
1140 Brussels, Belgium

NATO ACCS Management Agency (NACMA)

(Агенција на НАТО за управување со ACCS (NACMA))

Z Building – Bld Léopold II
1110 Brussels, Belgium

NATO Helicopter Design and Development, Production and Logistics Management Agency (NAHEMA)

(Агенција на НАТО за управување со дизајнот, развојот, производството и логистиката на хеликоптерите (NAHEMA))

Le Quatuor Bâtiment A-42,
Route de Galice
13090 Aix-en-Provence, France

NATO Medium Extended Air defence System Design and Development, Production and Logistics Management Agency (NAMEADSMA)

(Агенција на НАТО за креирање и управување, производство и логистика на системот за противвоздушна одбрана од среден дострел (NAMEADSMA))

620 Discovery Drive
Building 1 - Suite 300
Huntsville, AL 35806, USA

NATO Maintenance and Supply Agency (NAMSA)

(Агенција на НАТО за одржување и за снабдување (NAMSA))
8302 Capellen, Luxembourg

NATO Consultation, Command and Control Agency (NC3A)

(Агенцијата на НАТО за консултации, команда и контрола (NC3A))

NC3A Brussels
Z Building – Blvd Léopold II
1110 Brussels, Belgium

NC3A The Hague
PO Box 174
2501 CD The Hague, Netherlands

NATO Airborne Early Warning and Control Programme Management Agency (NAPMA)

(Агенција на НАТО за управување со програмата за рано противдесантско предупредување и контрола (NAPMA))

Akerstraat, 6445
CL Brunssum, Netherlands

NATO Defense College (NDC)

(НАТО-Колеџ за одбрана)

Via Giorgio Pelosi 1
00143 Rome, Italy

NATO Standardisation Agency (NSA)

(Агенција на НАТО за стандардизација)

NATO Headquarters
1110 Brussels, Belgium

Research and Technology Agency (RTA)

(Агенција за истражување и технологија)

BP 25, F-92201 Neuilly-sur-Seine CEDEX, France

NATO CIS Services Agency (NCSA)

(Агенција на НАТО за КИС услуги)

SHAPE, B-7010, Belgium

ГЛАВА 12

ПРЕГЛЕД НА ГЛАВНИТЕ КОМИТЕТИ И НА ПОЛИТИЧКИТЕ ТЕЛА НА НАТО

Клучот на главните комитети на НАТО

Главните форуми за консултација и одлучување во Алијансата се поддржани од структурата на комитетот којашто обезбедува секоја земја-членка да биде претставена на секое ниво, на сите полиња на дејствување на НАТО во коишто учествува. Некои од комитетите беа формирани уште од самите почетоци на развојот на НАТО и дадоа голем придонес кон процесот на одлучување на Алијансата во текот на повеќе години. Други беа формирани неодамна, во контекст на внатрешното и надворешното приспособување по завршувањето на Студената војна и го изменија безбедносното опкружување во Европа.

Следниов дел дава резиме на членството, претседавањето, улогата, нивоата, подредената структура и главниот извор на поддршка на персоналот на водечките комитети на НАТО. Генералниот секретар е титуларен претседавач на низа политички комитети, со кои претседаваат или копретседаваат високи официјални претставници одговорни за соодветната област. Мора да се забележи дека имињата на секторите за кои се одговорни одредени помошници на генералниот секретар или заменик-помошници на генералниот секретар можат да бидат сменети по реформите на Меѓународниот штаб коишто се одвиваат редовно. За најнови информации, ве молиме проверете на веб-страницата на НАТО, (www.nato.int).

Главен извор на поддршката покажана во рамките на соодветните комитети е секторот на Меѓународниот штаб со примарна одговорност за предметот на интерес. Многу од комитетите, исто така, се поддржани од Меѓународниот воен штаб.

Сите комитети на НАТО одлучуваат или формулираат препораки за повисоките власти врз основа на размената на информации и консултации коишто водат кон консензус. Нема гласање или донесување одлука со мнозинство гласови.

Мора да се забележи дека Воениот комитет на НАТО му е подреден на Северноатлантскиот совет и на Комитетот за планирање на одбраната, но има специјален статус како високо воено тело на НАТО. Улогата на Воениот комитет е опишана во Глава 8.

Воениот комитет, како и повеќето Комитети наброени подолу, редовно се состануваат заедно со претставниците на земјите-партнери во рамките на Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС) и со претставниците на земјите од Медитеранскиот дијалог.

1. Северноатлантски совет (NAC)
2. Комитет за планирање на одбраната (DPC)
3. Група за нуклеарно планирање (NPG)
4. Воен комитет (MC)
5. Извршна работна група (EWG)
6. Сили за посебна намена на високо ниво (HLTF)
7. Здружен комитет за пролиферација (JCP)
8. Политичко-воен управен комитет за Партнерството за мир (PfP/SC)
9. Комитет на НАТО за противвоздушна одбрана (NADC)
10. Тело на НАТО за консултации, команда и контрола (K3) (NC3B)
11. Управен одбор на Организацијата на НАТО за управување со системот на воздушна команда и контрола (ACCS) (NACMO BoD)
12. Висок политички комитет (SPC)
13. Советничка група за политиката во однос на Атлантикот (APAG)
14. Политички комитет (PC)
15. Висока политичко-воена група за пролиферација (SGP)
16. Координативен комитет за верификација (VCC)
17. Политичка координативна група (PCG)
18. Комитет за ревизија на одбраната (DRC)
19. Конференција на националните директори за вооружување (CNAD)
20. Комитет на НАТО за стандардизација (NCS)
21. Комитет за инфраструктура
22. Висок комитет за планирање на вонредни состојби од невоен карактер (SCEPC)

23. Конференција на НАТО за високи претставници од логистиката (SNLC)
24. Комитет за наука (SCOM)
25. Комитет за предизвиците на модерното општество (CCMS)
26. Комитети за цивилен и воен буџет (CBC/MBC)
27. Висок одбор за ресурси (SRB)
28. Висока одбранбена група за пролиферација (DGP)
29. Група на високо ниво (NPG/HLG)
30. Економски комитет (EC)
31. Комитет за јавна дипломатија (CPD)
32. Комитет на Советот за операции и вежби (COEC)
33. Комитет на НАТО за управување со воздушниот сообраќај (NATMC)
34. Управен одбор на Организацијата за управување со системот на цевководи во Централна Европа (CEPMO BoD)
35. Комитет на НАТО за системите на цевководи (NPC)
36. Комитет на НАТО за безбедност (NSC)
37. Специјален комитет
38. Комитет за архиви

1. Северноатлантски совет (НАС)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Генералниот секретар
Улога	Надлежен за одлучувањето во Северноатлантската алијанса. Единственото тело формално формирано со Северноатлантскиот договор кое има надлежност да формира „такви подредени тела за какви што има потреба“ заради имплементација на Договорот.
Главни нивоа	Постојано (постојани претставници / амбасадори); Министерско (министри за надворешни работи и/или за одбрана); Самити (шефови на држави и влади)
Главни подредени комитети	Советот е поддржан од голем број комитети кои покриваат цел спектар активности на Алијансата
Поддршка од Меѓународниот штаб	Сите сектори на Меѓународниот штаб - посредно или непосредно - ја поддржуваат работата на Советот. Улогата на Советот, како тело одговорно за исполнување на целите на Договорот, вклучува и креирање на голем број агенции и организации кои, исто така, ја поддржуваат неговата работа на специјализираните полиња.

2. Комитет за планирање на одбраната (DPC)

Членови	Земјите-членки кои учествуваат во интегрираната воена структура на НАТО (сите земјите-членки, со исклучок на Франција)
Претседавач	Генералниот секретар
Улога	Водечко надлежно тело коешто одлучува за прашањата во врска со планирањето на колективната одбрана и интегрираната воена структура на НАТО
Ниво	Постојано (постојани претставници / амбасадори); Министерско (министри за одбрана)
Главни подредени комитети	Комитетот за ревизија на одбраната
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање

3. Група за нуклеарно планирање (NPG)

Членови	Сите земји-членки, со исклучок на Франција
Претседавач	Генералниот секретар
Улога	Водечко надлежно тело коешто одлучува за прашањата во врска со нуклеарната политика на Алијансата
Ниво	Министри за одбрана, постојани претставници
Главни подредени комитети	Групата на високо ниво, Групата на персоналот на NPG
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање (Дирекцијата за нуклеарна политика)

4. Воен комитет (МС)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Претседавачот на Воениот комитет
Улога	Високи воени власти во НАТО, под целосна надлежност на Северноатлантскиот совет и на Комитетот за планирање на одбраната
Ниво	Началници на ГШ / началници за одбрана, постојани воени претставници
Главни подредени комитети	Работните групи на Воениот комитет и низа здружени цивилни и воени тела, исто така, поднесуваат извештај до Воениот комитет, како и до Советот и до Комитетот за планирање на одбраната.
Поддршка од Меѓународниот штаб	Меѓународниот воен штаб; КЗ персоналот при Седиштето на НАТО (NHQC3S)

5. Извршна работна група (EWG)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Заменик-генералниот секретар
Вршител на должност претседавач	Помошникот на генералниот секретар за одбранбена политика и планирање
Улога	Високо советодавно тело на Северноатлантскиот совет за одбранбените прашања што ги засегаат земјите-членки
Ниво	Советници за одбрана од националните делегации
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање

6. Сили за посебна намена на високо ниво (HLTF)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Заменик-генералниот секретар
Вршител на должност претседавач	Помошникот на генералниот секретар за политички прашања и безбедносна политика
Улога	Советодавно тело за министрите за надворешни работи и одбрана, во врска со прашањата што се однесуваат на контролата на конвенционалното оружје
Ниво	Експерти од министерствата за надворешни работи и одбрана, на ниво на политички директори; Политички советници на делегациите во НАТО
Главни подредени комитети	HLTF, на ниво на заменици
Поддршка од Меѓународниот штаб	Одделот за контрола и координација на вооружувањето, Кабинетот на заменик-генералниот секретар

7. Здружен комитет за пролиферација (JCP)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Заменик-генералниот секретар
Улога	Високо советодавно тело коешто обезбедува извештаи за координација за Северноатлантскиот совет во врска со политичко-воените и одбранбените аспекти на ширењето на оружјето за масовно уништување
Ниво	Членови на Високата политичко-воена група за пролиферација (SGP) и на Високата одбранбена група за пролиферација (DGP), кои се состануваат на заедничка сесија
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање (Центарот за оружје за масовно уништување)

8. Политичко-воен управен комитет за Партнерството за мир (PfP/SC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Заменик-генералниот секретар
Вршител на должност претседавач	Помошникот на генералниот секретар за политички прашања и безбедносна политика, Помошникот на генералниот секретар за одбранбена политика и за планирање
Заменик на вршителот на должност претседавач	Директорот, Сектор за евроатлантска интеграција и партнерство, Сектор за политички прашања и безбедносна политика; раководителот на Одделот за соработка во одбраната, Сектор за одбранбена политика и планирање
Улога	Водечко тело што ја креира политиката и советодавно тело на Северноатлантскиот совет за сите аспекти на Партнерството за мир, вклучувајќи го Процесот на планирање и анализа на ПзМ (PARP), за кој се состанува во специјален формат
Ниво	Претставници на државните делегации (по двајца членови од делегација); членството често се менува во зависност од предметот на дискусијата
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за политички прашања и безбедносна политика; Секторот за одбранбена политика и планирање

9. Комитет на НАТО за противвоздушна одбрана (NADC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Заменик-генералниот секретар
Улога	Ги советува Северноатлантскиот совет и ЕАПС за сите аспекти на противвоздушната одбрана, вклучувајќи ја и ракетната одбрана; промовира усогласување на државните напори за меѓународното планирање во врска со командата и контролата на воздушниот простор и оружјето за противвоздушна одбрана
Ниво	Високи национални воени или извршни функционери кои се инволвирани во управувањето и политиката во однос на противвоздушната одбрана и системите за команда и контрола на воздушниот простор
Главни подредени комитети	Претставниците на противвоздушната одбрана (ADREPS); Панелот за противвоздушната одбрана (PAD); Меѓуштабната група за рано предупредување (EWISG)
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за инвестирање во одбраната (Дирекцијата за противвоздушната одбрана и управување со воздушниот простор)

10. Тело на НАТО за консултации, команда и контрола (КЗ) (NC3B)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Заменик-генералниот секретар
Постојан претседавач	Помошникот на генералниот секретар за инвестирање во одбраната
Ко-потпретседавач	Директорот на КЗ персоналот при Седиштето на НАТО и избраниот ко-потпретседавач
Улога	Високо повеќенационално тело коешто дејствува во име и е одговорно за Северноатлантскиот совет и за Комитетот за планирање на одбраната по сите прашања што се однесуваат на консултациите, командата и контролата (КЗ) во целата Организација
Ниво	КЗ Одборот обединува по двајца високи претставници од секоја земја вклучени во управувањето и во политиката на Комуникациско-информативните системи (КИС) во поддршка на КЗ, поготвени да земат предвид широк спектар функционални обврски на Одборот; 1 претставник од Воениот комитет; 1 претставник од секоја Стратегиска команда; 1 претставник од следниве комитети на НАТО: CNAD, SCEPC/CCPC, COEC, NADC, NACMO BoD, NAPMO BoD, NSC, SRB, PMSC, NCS и RTB; генералниот директор, NC3A и директорот, Агенцијата на НАТО за КИС-услуги (NCSA)
Главни подредени комитети	Групата на националните претставници за КЗ, кои работат како Одбор во рамките на постојаната сесија, работните групи и поткомитети + 8 поткомитети со својата потструктура на редовни и ад хок работни групи
Поддршка од Меѓународниот штаб	КЗ персоналот при Седиштето на НАТО (NHQC3S)

11. Управен одбор на Организацијата на НАТО за управување со системот на воздушната команда и контрола (ACCS) (НАСМО BoD)

Членови	24 земји учеснички (земјите-членки на НАТО, со исклучок на Исланд и Луксембург)
Претседавач	Заменик-генералниот секретар
Национален претседавач	(Потпретседавачот на Комитетот на НАТО за противвоздушна одбрана (NADC))
Улога	Обезбедува планирање и имплементација на Програмата на Системот на НАТО за команда и контрола на воздушниот простор
Ниво	Високи национални воени или извршни функционери кои се инволвирани во управувањето со противвоздушната одбрана и со системите за командата и контролата на воздушниот простор
Главни подредени комитети	Советодавниот комитет на ACCS
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за инвестирање во одбраната (Дирекцијата за противвоздушната одбрана и управување со воздушниот простор)

12. Висок политички комитет (SPC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за политички прашања и безбедносна политика
Улога	Високо советодавно тело на Северноатлантскиот совет за политички и специфични политичко-воени прашања, зајакнато со експерти кога работи на одредени прашања (SPC(R)).
Ниво	Замениците на постојаните претставници
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за политички прашања и безбедносна политика, а по потреба и другите сектори на Меѓународниот штаб

13. Советничка група за политиката во однос на Атлантикот (APAG)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за политички прашања и безбедносна политика
Улога	Советодавно тело на Северноатлантскиот совет задолжено за проверка на релевантните долгорочни предвидувања во однос на безбедносната политика
Ниво	Национални претставници на ниво на политички директори, кои дејствуваат како поединечни експерти. APAG се состанува еднаш годишно, со учество на земјите-партнери.
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за политички прашања и за безбедносна политика

14. Политички комитет (PC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за политички прашања и безбедносна политика
Улога	Советодавно тело на Северноатлантскиот совет за политички прашања
Ниво	Политичките советници од националните делегации, по потреба зајакнати со експерти
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за политички прашања и безбедносна политика

15. Висока политичко-воена група за пролиферација (SGP)

Членови	Сите земји-членки
Претседава	Помошникот на генералниот секретар за политички прашања и безбедносна политика
Улога	Високо советодавно тело за политичко-воените аспекти на ширењето на оружјето за масовно уништување
Ниво	Високи национални официјални лица задолжени за политичките и за безбедносните прашања што се однесуваат на спречување на ширењето
Главни подредени комитети	Исто така, се состанува со Високата одбранбена група за пролиферација (DGP) и станува Здружен комитет за пролиферација (JCP)
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање (Центарот за оружје за масовно уништување)

16. Координативен комитет за верификација (VCC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Раководителот на Одделот за контрола и координација на вооружувањето, Кабинетот на заменик-генералниот секретар
Улога	Главно тело за одлучување во врска со прашањата што се однесуваат на имплементацијата на контролата на конвенционалното оружје и на верификациската координација
Ниво	Пленарни сесии, работни групи, експертски групи, семинари/работилници со експерти од министерствата за надворешни работи и од министерствата за одбрана, експерти од единиците за верификација и секретари на делегациите
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Одделот за контрола и координација на вооружувањето, Кабинетот на заменик-генералниот секретар

17. Политичка координативна група (PCG)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за одбранбена политика и планирање и помошникот на генералниот секретар за операции
Улога	Главен форум за консултации и советодавно тело на Северноатлантскиот совет за политичко-воени прашања (вклучувајќи и мировни операции)
Ниво	Заменици, постојани претставници и националните воени претставници
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање и Секторот за операции

18. Комитет за ревизија на одбраната (DRC)

Членови	Сите земји-членки, со исклучок на Франција
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за одбранбена политика и планирање
Улога	Високо советодавно тело на Комитетот за планирање на одбраната, кое работи на планирањето на силите и на другите прашања во врска со интегрираната воена структура
Ниво	Советниците за одбрана од националните делегации
Главни подредени комитети	Работна група на DRC
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање

19. Конференција на националните директори за вооружување (CNAD)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Генералниот секретар
Постојан претседавач	Помошникот на генералниот секретар за инвестирање во одбраната
Улога	Го советува Северноатлантскиот совет за сите прашања поврзани со вооружувањето. Одговорна за подобрување на воените капацитети, преку промовирање на заедничкото развивање и економичното набавување на оружјето, при што ќе се унапредува интероперабилноста и ќе се олесни технолошката и индустриската соработка меѓу земјите-членки и земјите-партнери.
Ниво	Националните директори за вооружување
Главни подредени комитети	Претставниците на националните директори за вооружување (NADREPS); Армиската група на НАТО за вооружување (NAAG); Воздухопловната група на НАТО за вооружување (NAFAG); Поморската група на НАТО за вооружување (NNAG); Индустриската советничка група на НАТО (NIAG); Групата национални директори за шифрирање; Групата на CNAD за безбедност на муницијата (CASG); Групата на CNAD за управување со животниот циклус (LCMG), Одборот за истражување и технологија (кој, исто така, поднесува извештај и до Воениот комитет); Сојузничкиот управен комитет за копнен надзор (AGS SC); Активниот слоевит управен комитет за одбрана од балистички проектили (ALTBMD SC); Центарот за анализа на информациите за безбедноста на муницијата (MSIAC)
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за инвестирање во одбраната (Директорат за вооружување)

20. Комитет на НАТО за стандардизација (NCS)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Генералниот секретар
Постојан ко-претседавач	Помошникот на генералниот секретар за инвестирање во одбраната и директорот на Меѓународниот воен штаб
Улога	Високо тело на Алијансата одговорно за обезбедување на координирано советување за Северноатлантскиот совет за севкупните прашања на стандардизацијата
Ниво	Високите функционери од државите кои ги претставуваат координираните национални ставови за стандардизацијата
Главни подредени комитети	Претставниците на NCS (NCSREPs); Штабната група на НАТО за стандардизација (NSSG)
Поддршка од Меѓународниот штаб	Агенцијата на НАТО за стандардизација (NSA)

21. Комитет за инфраструктура

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за инвестирање во одбраната
Постојан претседавач	Контролорот на програмата за инвестирање во одбраната
Улога	Одговорен за имплементација на Програмата на НАТО за инвестирање во одбраната, како што е разгледана и потпишана од Високиот одбор за ресурси и одобрена од Северноатлантскиот совет или од Комитетот за планирање на одбраната
Ниво	Советниците на националните делегации за инфраструктура; претставниците на Воениот комитет, стратегиските команданти на НАТО и агенциите на НАТО
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за инвестирање во одбраната (Директоратот за инвестирање во безбедноста)

22. Висок комитет за планирање на вонредни состојби од невоен карактер (SCEPC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Генералниот секретар
Постојан претседавач	Помошникот на генералниот секретар за операции
Улога	Високо политичко и советодавно тело на Северноатлантскиот совет за планирање на вонредните состојби од невоен карактер и за помош при непогоди. Одговорен за насочување и за координација на политиката на Одборите и на комитетите за планирање.
Ниво	Високите државни функционери одговорни за координација на активностите при вонредни состојби од невоен карактер/претставници од националните делегации
Главни подредени комитети	Одборите и комитетите за планирање (Прекуокеанските пратки, Европскиот копнен транспорт, Цивилното воздухопловство, Храна и земјоделство, Индустриска подготвеност, Планирање на цивилните комуникации, Цивилна заштита, Медицинско планирање)
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за операции (Директоратот за планирање на вонредните состојби од невоен карактер и вежби)

23. Конференција на НАТО за високи претставници од логистиката (SNLC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Генералниот секретар
Постојан претседавач	Помошникот на генералниот секретар за одбранбена политика и планирање и заменик-претседавачот на Воениот комитет
Улога	Високо тело што ги советува Северноатлантскиот совет, Комитетот за планирање на одбраната и Воениот комитет во врска со потрошувачките и логистичките прашања. Здружено цивилно/воено тело одговорно за логистичката поддршка на силите на НАТО. Примарната обврска на SNLC е, во име на Советот, да ги координира прашањата што се однесуваат на целокупната логистика со другите логистички тела на НАТО.
Ниво	Високите национални, цивилни и воени официјални претставници, одговорни за логистичките прашања во земјите-членки
Главни подредени комитети	Состанок на логистичкиот персонал на SNLC; Групата за движење и транспорт
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање (Одделот за логистика); Секторот за логистика и ресурси (IMS)

24. Комитет за наука (SCOM)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за јавна дипломатија
Улога	Главно тело што носи одлуки околу Научната програма на НАТО
Ниво	Националните експерти по научна стратегија, назначени од владите или од независните тела во земјите-членки
Главни подредени комитети	Комитетот за наука назначува низа различни поткомитети, советодавни тела и управни групи кои треба да спроведат специјални задачи
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за јавна дипломатија

25. Комитет за предизвиците на модерното општество (CCMS)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за јавна дипломатија
Улога	Главно тело кое носи одлуки за програмата на НАТО во врска со предизвиците на современото општество
Ниво	Националните претставници со експертиза и/или обврски поврзани со еколошките програми во земјите-членки
Главни подредени комитети	Претставниците назначени од земјите во поткомитетот одговорен за стипендиите на CCMS
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за јавна дипломатија

26. Комитети за цивилен и воен буџет (CBC/MBC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Национален претседавач, кој се бира по принципот на ротирање
Улога	Одговара пред Северноатлантскиот совет за проценката и препораката на годишните буџети за Меѓународниот штаб, Меѓународниот воен штаб, стратегиските команди и NAEW&C силата, како и за разгледување на буџетското извршување
Ниво	Финансиските советници од националните делегации
Главни подредени комитети	По потреба, буџетските комитети воспоставуваат работни групи
Поддршка од Меѓународниот штаб	Кабинетот на претседавачот на буџетските комитети, Секторот за извршен менаџмент (Финансиска контрола)

27. Висок одбор за ресурси (SRB)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Национален претседавач кој се бира по принципот на ротирање
Улога	Високо советодавно тело на Северноатлантскиот совет за управување со воените заеднички финансирани ресурси
Ниво	Националните претставници, претставниците на Воениот комитет, стратегиските команданти на НАТО, претседавачот на Комитетот за воениот буџет, Комитетот за инфраструктура и Комитетот на НАТО за персоналот во одбраната
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Кабинетот на претседавачот со SRB; Секторот за инвестирање во одбраната

28. Висока одбранбена група за пролиферација (DGP)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Копретседателство: една земја-членка од Северна Америка и една од Европа
Улога	Високо советодавно тело за одбранбените аспекти на ширењето на оружјето за масовно уништување и соодветните системи за достава
Ниво	Директорите за одбранбена политика од центрите на земјите
Главни подредени комитети	Управниот комитет на DGP (составен од експерти на работно ниво); се состанува со Високата политичко-воена група за пролиферација (SGP), при што прераснува во Здружен комитет за пролиферација (JCP)
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање (Центарот за оружје за масовно уништување)

29. Група на високо ниво (HLG)

Членови	Сите земји-членки, со исклучок на Франција
Претседавач	Националниот претседавач (САД)
Улога	Советодавно тело на Групата за нуклеарно планирање (NPG). Таа се состанува неколкупати годишно за да ги разгледа аспектите на нуклеарната политика на НАТО и прашањата што се однесуваат на сигурноста, безбедноста и преживувањето на нуклеарното оружје.
Ниво	Директорите за одбранбена политика од центрите на земјите
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање (Дирекцијата за нуклеарна политика)

30. Економски комитет (ЕС)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Заменик-помошникот на генералниот секретар за регионални, економски и безбедносни прашања, Секторот за политички прашања и безбедносна политика
Улога	Советодавно тело на Северноатлантскиот совет за економски прашања.
Ниво	Претставниците од делегациите во НАТО (економски советници); зајакнати состаноци, со присуство на експерти од земјите-членки
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за политички прашања и безбедносна политика, Дирекцијата за одбранбена и безбедносна економија

31. Комитет за јавна дипломатија (CPD)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за јавна дипломатија
Улога	Советодавно тело на Северноатлантскиот совет за прашањата што се однесуваат на печатот
Ниво	Претставниците од делегациите во НАТО; зајакнати состаноци, со присуство на експерти од земјите-членки
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за јавна дипломатија

32. Комитет на Советот за операции и вежби (СОЕС)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Заменик-помошникот на генералниот секретар за вонредни состојби од невоен карактер и вежби, Секторот за операции
Улога	Главен форум за консултации и за координација на активностите, процедурите и објектите на кризен менаџмент, вклучувајќи ги и комуникациските прашања, прашањата што се однесуваат на Центарот за состојби на НАТО (SITCEN) и подготовката и спроведувањето на вежбите за управување со кризи
Ниво	Политичките и воените претставници од националните делегации засегнати со управувањето со кризи и вежби
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање (планирање на вонредни состојби од невоен карактер и вежби)

33. Комитет на НАТО за управување со воздушниот сообраќај (NATMC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Избран (во моментов) заменик-помошник на генералниот секретар за противвоздушна одбрана и управување со воздушниот простор, Секторот за инвестирање во одбраната
Улога	Високо советодавно тело за прашањата поврзани со употребата на воздушниот простор и управувањето со воздушниот сообраќај
Ниво	Виши менаџери за цивилен и за воен воздушен сообраќај од земјите
Главни подредени комитети	Групата за управување со воздушниот сообраќај (ATMG), Групата за комуникација, навигација и следење (CNS), NATO/ EUROCONTROL ATM Групата за координирање на безбедноста (NEASCOG)
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за инвестирање во одбраната (Дирекцијата за управување со противвоздушната одбрана и со воздушниот простор)

34. Управен одбор на Организацијата за управување со системот на цевководи во Централна Европа (CEPMO BoD)

Членови	Учествуваат шест земји-членки (Белгија, Канада, Франција, Германија, Холандија, САД)
Претседавач	Националниот претставник
Улога	Високо управно тело за Системот на цевководи во Централна Европа (CEPS)
Ниво	Претставниците на земјите учеснички, како и претставници од Агенцијата за управување со цевководот на Централна Европа (CEPMA)
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање (Одделот за логистика); Воените власти на НАТО

35. Комитет на НАТО за системите на цевководи (NPC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Раководителот на Одделот за логистика, Секторот за одбранбена политика и планирање
Улога	Високо советодавно тело во НАТО за логистика во врска со воените испораки на нафта.
Ниво	Владините експерти за прашањата што се однесуваат на употребата на нафтата за воени потреби
Главни подредени комитети	Работната група за специјални задачи, Работната група за горива и лубрификанти, Работната група за опрема за работа со нафта
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за одбранбена политика и планирање (Одделот за логистика); воените власти на НАТО

36. Комитет на НАТО за безбедност (NSC)

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Директорот на Канцеларијата на НАТО за безбедност (NOS)
Улога	Советодавно тело на Северноатлантскиот совет за прашањата што се однесуваат на безбедносната политика на НАТО
Ниво	Претставниците на националните безбедносни власти, безбедносните службеници на националната делегација, и безбедносните службеници на цивилните и на воените тела на НАТО
Главни подредени комитети	Работната група на INFOSEC
Поддршка од Меѓународниот штаб	Безбедносната канцеларија на НАТО

37. Специјален комитет на НАТО

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Претседателството ротира на годишна основа меѓу земјите-членки
Улога	Советодавно тело на Северноатлантскиот совет за прашањата на шпионажа и терористички или други закани коишто би можеле да влијаат на Алијансата
Ниво	Раководителите на безбедносните/ разузнавачките служби од земјите-членки
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Безбедносната канцеларија на НАТО

38. Комитет за архиви

Членови	Сите земји-членки
Претседавач	Директорот на Службите за управување со информации и системи
Улога	Држејќи чекор со приспособувањето на НАТО на новата меѓународна безбедносна средина по завршувањето на Студената војна и во духот на промовирањето на поголема транспарентност, Алијансата воспостави политика на подигање на нивото на доверливост и јавно отворање на документите на НАТО што се од историска важност за истражувачките цели. Улогата на Комитетот за архиви е да ја продолжи и да ја прошири архивската програма (вклучувајќи го и обезбедувањето услови за јавен пристап) и да управува и да ја води архивата што ја држат цивилните и воените тела на Алијансата.
Ниво	Замениците на постојаните претставници, зајакнати од националните архивари
Главни подредени комитети	Н/О
Поддршка од Меѓународниот штаб	Секторот за извршен менаџмент (Службите за управување со информациите и системите, Одделот за архиви; Секретаријатот на Советот)

Клучни институции за соработка, партнерство и дијалог

Делот што следува дава преглед на членството, претседавањето, статусот и улогата, нивоата, асоцираните структури и главниот извор на персонална поддршка на институциите на соработка, партнерство и дијалог кои ги поддржуваат односите меѓу НАТО и другите земји.

Дополнителни информации во врска со овие институции можат да се најдат во Дел VII.

Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС)

Советот на НАТО и Русија (NRC)

Комисијата на НАТО и Украина (NUC)

Медитеранската група за соработка (MCG)

Групата на Истанбулската иницијатива за соработка (ICIG)

Евроатлантски партнерски совет (ЕАПС)

Членови	Четириесет и шест земји (26 земји-членки на НАТО + 20 земји-партнери)
Претседавач	Генералниот секретар.
Улога	Формиран во согласност со Основниот документ на ЕАПС од мај 1997 година, Евроатлантскиот партнерски совет е сеопфатна рамка за политичките и безбедносните консултации и за унапредената соработка во рамките на програмата на Партнерството за мир (ПзМ).
Ниво	Амбасадорско (постојаните претставници на земјите-членки на НАТО и амбасадорите на земјите-партнери); министерско (министрите за надворешни работи и одбрана); самити (шефови на држави и влади).
Главни блиски комитети	Подредените комитети на Северноатлантскиот совет кои се состануваат со земјите-партнери што учествуваат во ЕАПС/ПзМ
Персонална поддршка	Поддржани од дипломатските мисии и канцеларии за врски на земјите од ЕАПС и од штабовите на НАТО. Многу сектори на Меѓународниот штаб и на Меѓународниот воен штаб ја поддржуваат работата на ЕАПС - посредно или непосредно.

Совет на НАТО и Русија (NRC)

Членови	Сите земји-членки на НАТО и Руската Федерација
Претседавач	Генералниот секретар
Улога	Формиран во согласност со Основачкиот акт на НАТО и Русија од 27 мај 1997 година и Декларацијата на шефовите на држави и влади на земјите-членки на НАТО и Руската Федерација, објавен на нивниот самит во Рим на 28 мај 2002 година. Форум за консултации, соработка и градење консензус меѓу НАТО и Русија.
Ниво	Амбасадорско; министерско (министрите за надворешни работи и одбрана); самити (шефовите на држави и влади)
Главни блиски комитети	Нема формална структура. Меѓутоа, началниците на ГШ/началниците за одбрана се состануваат под покровителство на NRC најмалку двапати месечно. NRC, исто така, е поддржан од голем број експертски работни групи.
Персонална поддршка	Поддржан од персоналот на Русија и НАТО. Многу сектори на Меѓународниот штаб и на Меѓународниот воен штаб ја поддржуваат работата на NRC - посредно или непосредно.

Комисија на НАТО и Украина (NUC)

Членови	Сите земји-членки на НАТО и Украина
Претседавач	Генералниот секретар
Улога	Во согласност со Повелбата на НАТО и Украина, од јули 1997 година, Северноатлантскиот совет се состанува со Украина периодично, како Комисија на НАТО и Украина, по правило најмалку двапати годишно, со цел да го процени спроведувањето на односот и да го разгледа својот иден развој.
Ниво	Амбасадорско; министерско (министрите за надворешни работи и одбрана); самити (шефовите на држави и влади)
Главни подредени комитети	Низа високи комитети на НАТО редовно се состануваат со Украина, вклучувајќи го и Воениот комитет на постојаните сесии и сесиите на началниците на ГШ. NUC е поддржан од експертските работни групи, како што е Здружената работна група за реформа во одбраната.
Персонална поддршка	Поддржано од персонал од Украина и од НАТО. Многу сектори на Меѓународниот штаб и на Меѓународниот воен штаб ја поддржуваат работата на Комисијата -посредно или непосредно.

Медитеранска група за соработка (MCG)

Членови	Сите земји-членки на НАТО
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за политичките прашања и за безбедносната политика
Вршител на должност претседавач	Заменик-помошникот на генералниот секретар за регионални, економски и безбедносни работи
Улога	Советодавно тело за прашања што се однесуваат на Медитеранот
Ниво	Состаноците се одржуваат на ниво на политички советници и, по потреба, со претставници од земјите од Медитеранскиот дијалог
Главни подредени комитети	Н/О
Персонална поддршка	Секторот за политички прашања и безбедносна политика

Група на Истанбулската иницијатива за соработка (ICIG)

Членови	Сите земји-членки на Алијансата
Претседавач	Помошникот на генералниот секретар за политички прашања и безбедносна политика
Вршител на должност претседавач	Заменик-помошник, Секретар за регионални, економски и безбедносни работи
Улога	Советодавно тело за прашањата што се однесуваат на ICI
Ниво	Состаноците се одржуваат на ниво на политички советници со претставник од засегнатата земја на Истанбулската иницијатива за соработка
Главни подредени комитети	Н/О
Персонална поддршка	Секторот за политички прашања и безбедносна политика

ДЕЛ IV

УЛОГАТА НА АЛИЈАНСАТА ВО ОПЕРАЦИИТЕ НА ОДРЖУВАЊЕ И ПОДДРШКА НА МИРОТ

- Глава 13 Улогата на НАТО во Босна и Херцеговина
- Глава 14 Конфликтот на Косово и улогата на КФОР
- Глава 15 Улогата на НАТО во поранешната
 југословенска Република Македонија*
- Глава 16 Улогата на НАТО во Авганистан
- Глава 17 Улогата на НАТО во Ирак
- Глава 18 Улогата на НАТО во Дарфур

ГЛАВА 13

УЛОГАТА НА НАТО ВО БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

По крајот на Студената војна, НАТО сè повеќе беше инволвирана во операциите на чување и поддршка на мирот, распоредувајќи ги своите сили за поддршка на пошироките интереси на меѓународната заедница и блиску соработувајќи со другите организации, со цел да помогне во решавањето на длабоковкоренетите проблеми, да ги олесни страдањата и да создаде услови во коишто мировните процеси ќе можат да станат самоодржливи. Првите три операции за поддршка на мирот се случија во Европа – во Босна и Херцеговина, на Косово и во поранешната југословенска Република Македонија*, но потребата од долгорочно градење на мирот е глобална. Министрите за надворешни работи од НАТО го согледаа ова на состанокот во Рејкјавик, Исланд, во мај 2002 година, согласувајќи се околу тоа дека „за да се спроведат цел спектар мисии, Алијансата мора да биде способна да ги распореди своите сили на теренот, сили коишто можат да се распоредат брзо и насекаде каде што ќе е потребно, да одржуваат операции на одредена оддалеченост и во одреден временски период и да ги исполнат своите цели“. Оваа одлука на ефективен начин го поплучи патот за НАТО, по првпат од своето постоење, да распореди сили надвор од Евроатлантската област - во Авганистан во 2003 година. Оттогаш, Алијансата презеде активности и во Ирак и во Дарфур, во Судан.

Кога станува збор за активностите што ги преземаше Алијансата, Босна и Херцеговина беше прва по многу работи, а одлуките коишто беа носени како одговор на настаните во оваа земја помогнаа во обликувањето и во еволуцијата на Алијансата, како и во развојот на сопствените капацитети за чување и за поддршка на мирот. Алијансата спроведе воздушна кампања во Босна и Херцеговина во август и во септември 1995 година, што помогна да се стави крај на босанската војна, а потоа девет години раководеше со мировната операција во оваа земја, од декември 1995 до декември 2004 година. Во декември 2004 година, НАТО ја предаде обврската за грижа за секојдневната безбедност во Босна и Херцеговина на Европската унија, но Алијансата сепак го задржа воениот штаб во Сараево, кој се фокусираше на реформите во одбраната на Босна и Херцеговина и ја подготвуваше земјата за членство во програмата на Партнерството за мир.

Политичката основа за улогата на Алијансата во мировните операции беше воспоставена на состанокот на министрите за надворешни работи на НАТО во Осло во 1992 година. На овој состанок, министрите за надворешни работи ја најавија својата подготвеност за поддршка на мировните

активности на Алијансата, за кои беше одговорна Конференцијата за безбедност и соработка во Европа (КЕБС, подоцна преименувана во Организацијата за безбедност и соработка во Европа или ОБСЕ), во зависност од случаите и во согласност со сопствените процедури. Ова значеше и да се стават на располагање ресурсите и експертизата на Алијансата за спроведување на мировни операции.

Во декември 1992 година Алијансата изрази подготвеност за поддршка на мировните операции под надлежност на Советот за безбедност на Обединетите нации, коишто имаа примарна одговорност за меѓународниот мир и безбедност. Разгледувајќи ги мировните операции и санкции или мерките за спроведување на ембаргото кои веќе ги спроведуваа земјите од НАТО - поединечно и како сојуз, во поддршка на имплементацијата на резолуциите на Советот за безбедност на Обединетите нации во врска со конфликтот во поранешна Југославија, министрите за надворешни работи од НАТО посочија дека Алијансата е способна да одговори позитивно на натамошните иницијативи што ќе ги предложи генералниот секретар на ОН, во потрага по помош од Алијансата на ова поле.

Во периодот од 1992 до 1995 година Алијансата донесе неколку клучни мерки коишто доведоа до операции на мониторинг и последователно спроведување на ембаргото и на санкциите на ОН на Јадранско Море, како и набљудување, а потоа и наметнување на зона на забрането летање над Босна и Херцеговина. Алијансата, исто така, обезбеди воздухопловна заштита за Силите за заштита на ОН (UNPROFOR) и одобри воздушни напади, од страна на Обединетите нации, за да ја ослаби опсадата на Сараево и другите загрозуени области, означени како сигурни области.

На 30 август 1995 година авијацијата на НАТО лансираше серија прецизни напади врз селектирани цели на српските позиции во Босна и Херцеговина. Ова го означил почетокот на Операцијата „Намерна сила“, првата воздушна кампања на НАТО којашто траеше до 15 септември. Операцијата ги разнесе комуникациските врски на босанските Срби и, заедно со решителните дипломатски напори, помогна во поплочувањето на патот кон вистинскиот прекин на огнот, а пред сè го подготви теренот за успешните мировни преговори во Дејтон, Охајо, во САД.

Дејтонскиот мировен договор

Според условите на Општиот рамковен договор за мир во Босна и Херцеговина, познат под името Дејтонски мировен договор (ДМД), потпишан во Париз на 14 декември 1995 година, Силите за имплементација (IFOR) под водство на НАТО со 60.000 трупии беа формирани во рок од една година и тие требаше да ја надгледуваат имплементацијата на

воените аспекти на Договорот. Силите беа активирани на 16 декември, а трансферот на надлежностите од командантот на силите на ОН на командантот на IFOR се случи четири дена подоцна, со што сите сили од НАТО и оние кои не беа од НАТО беа ставени под команда на IFOR.

На 19 јануари 1996 година потписничките на ДМД ги повлекоа своите сили од зоната на разделување од обете страни на договорената линија на прекин на огнот и до 3 февруари сите сили кои, според условите од договорот, требаа да бидат прекомандувани беа повлечени од овие области. Преносот на територијата меѓу ентитетите на Босна и Херцеговина заврши до 19 март, со тоа што беше воспоставена нова зона на поделба. До крајот на јуни заврши прибирањето на тешкото оружје и демобилизацијата на силите во согласност со условите на ДМД. По повеќе од четири години конфликт и голем број неуспешни меѓународни иницијативи за ставање крај на истиот, за помалку од шест месеци беа поставени основите за мирот и безбедноста во Босна и Херцеговина.

IFOR значително придонесе кон креирањето безбедна средина за спроведување на цивилна и политичка обнова. Исто така, IFOR обезбеди поддршка за цивилните задачи, блиску соработувајќи со Канцеларијата на Високиот претставник (OHR), со Меѓународните полициски сили за посебна намена (IPTF), Меѓународниот комитет на Црвениот крст (ICRC), Канцеларијата на Високиот комесар на ОН за бегалци (UNHCR), Меѓународниот суд за воени злосторства во поранешна Југославија (ICTY) и многу други агенции, вклучувајќи и повеќе од 400 невладини организации кои беа активни во областа.

IFOR, исто така, и помогна на Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) во подготовката, надзорот и мониторингот на првите слободни избори во септември 1996 година, а по овие избори ја поддржа OHR вомагањето на ентитетите во Босна и Херцеговина во изградбата на новите заеднички институции. Покрај тоа, воените инженери на IFOR ги поправија и повторно ги пуштија во употреба патиштата и мостовите и одиграа витална улога во напорните активности за поправка на железницата, отворање на аеродромите за цивилна пловидба, обновата на гасоводите, водоводите и електричната мрежа, како и во обновата на училиштата и на болниците и повторното воспоставување на клучните комуникациски инсталации.

Од IFOR до SFOR

Во ноември и во декември 1996 година беше воспоставен двогодишниот план за консолидација под покровителство на Советот за имплементација на мирот, ад хок група што се состоеше од земји и

од меѓународни организации кои дадоа свој придонес во рамките на мировниот процес. Врз основа на овој план и студијата на Алијансата за безбедносните можности, министрите за надворешни работи и одбрана на НАТО заклучија дека е потребно помало воено присуство за да се обезбеди потребната стабилност и да се овозможи консолидација на мирот во областа. Тие се согласија дека НАТО треба да организира и да раководи со Силите за стабилизација (SFOR), кои се состоеја од 32.000 трупии, што беа последователно активирани на 20 декември 1996 година – на денот кога истече мандатот на IFOR – и добија нов мандат од 18 месеци.

Во согласност со Резолуцијата 1088 на Советот за безбедност на ОН, од 12 декември 1996 година, SFOR стана правен наследник на IFOR, а негова примарна задача беше да придонесе кон развојот на една безбедна средина, неопходна за консолидирање на мирот. И силите кои следуваа го задржаа името „SFOR“ и продолжија да дејствуваат на слична основа, со цел да се спречи обновувањето на непријателствата и да се помогне во креирањето на условите потребни за имплементација на цивилните аспекти на ДМД. Истовремено, Северноатлантскиот совет испланира транзициска стратегија којашто вклучуваше прогресивни редукции на нивоата на силите, како и трансфер на обврските на надлежните заеднички институции и на цивилните власти, а меѓународните тела станаа остварливи.

Со стабилизирањето на состојбите во Босна и Херцеговина, НАТО ја реструктурираше и ја намали бројноста на Силите за стабилизација. До почетокот на 2002 година тие беа намалени од почетните 32.000 трупии на приближно 19.000, кои доаѓаа од 17 земји-членки на НАТО и 15 земји кои не беа членки на НАТО, вклучувајќи го и рускиот контингент. Голем број земји кои не беа членки на НАТО, а од кои некои подоцна станаа членки, во различни временски периоди учествуваа во IFOR и во SFOR, како на пример: Албанија, Аргентина, Австрија, Бугарија, Египет, Естонија, Финска, Ирска, Јордан, Летонија, Литванија, Мароко, Романија, Словачка, Словенија, Шведска и Украина.

До јануари 2003 година SFOR беше дополнително намален за уште 12.000 трупии, со поддршка на стратегиските резервни сили и, по потреба, со континуиран мандат за помош и одржување на сигурноста и безбедноста на средината, во согласност со ДМД. Подобрувањето на севкупната безбедносна ситуација во Босна и Херцеговина во 2003 година, вклучувајќи ги и успешните операции спроведени од страна на единиците за отстранување експлозивни направи, заради уништување на големи количества гранати, пушки, пиштоли, мини и друга муниција, и овозможи на Алијансата дополнително да ја намали големината на SFOR

на остатокот на силите за одвраќање од околу 7000 трупи, повторно поддржани од страна со можности за зајакнување до средината на 2004 година.

Истовремено, успешното предавање на операцијата на НАТО на Европската унија во поранешната југословенска Република Македонија* во 2003 година го отвори патот за распоредување на мисијата на ЕУ што следувае како замена на SFOR. Согледувајќи го напредокот постигнат во Босна и Херцеговина по распоредувањето на Силите за имплементација под водство на НАТО во 1995 година, како и последователната позитивна улога преземена од SFOR, лидерите од Алијансата се согласија да ја заокружат операцијата на SFOR до крајот на 2004 година.

На 2 декември 2004 година Европската унија распореди во Босна и Херцеговина нови сили, познати под името EUFOR, кои раководеа со операцијата „Алтеа“. EUFOR имаше корист од континуираната поддршка на НАТО, во согласност со договорите *Берлин плус*, договорени меѓу двете организации (описани во Дел VIII). Подготовките за трансфер на обврските за оваа мисија беа спроведени во рамките на овие договори, при што се користеше експертизата за планирање на НАТО и се отвораше патот за Европската унија да може да ги користи колективните средства и капацитети на Алијансата. Поконкретно, одредбите му овозможија на заменик-врховниот командант на сојузничките сили во Европа (DSACEUR) да стане командант на операцијата „Алтеа“. Овие договори, исто така, овозможија пренесувањето на одговорноста за мисијата од НАТО на Европската унија да се спроведе без прекини, што овозможи оптимално искористување на ресурсите, а со тоа се избегна непотребното удвојување на активностите.

Иако улогата на НАТО, како главен обезбедувач на безбедноста во Босна и Херцеговина, заврши со истекот на мисијата на SFOR, континуираната заложба на Алијансата кон земјата се манифестираше и на други начини. На 2 декември 2004 година Алијансата воспостави воен штаб во земјата, што значеше нејзино воено присуство, со цел да им помогне на националните власти да се справат со проблемите на реформите во одбраната и да се подготват за можно идно учество во програмата на Партнерството за мир. Штабот, исто така, презеде одредени задачи за оперативна поддршка, како што се борбата против тероризмот и поддршката на Меѓународниот суд за воени злосторства во поранешна Југославија (ICTY), користејќи ги средствата и капацитетите што му се на располагање на штабот, со притворање на лицата обвинети за воени злосторства и со споделување на разузнавачките информации со Европската унија.

НАТО продолжи да ја демонстрира својата практична поддршка на напорите на Босна и Херцеговина за влез во Партнерството за мир (ПзМ) и Евроатлантскиот партнерски совет, преку активностите организирани во рамките на конкретната Програма на НАТО за соработка со оваа земја во областа на безбедноста. Активностите во рамките на програмата за 2004 година вклучуваа работилници за подготовка на владиниот буџет за одбрана за 2005 година и подготовки на буџетот за одбрана за 2006-2007. Слично на ова, во јули 2004 година се одржа и дополнителна работилница во Школата на НАТО во Оберамергау, за да се разгледаат начините за унапредување на практичната соработка и на новоформираните институции за одбрана во Босна и Херцеговина и да се избере листа на потенцијални активности на ПзМ во кои земјата, можеби, веќе беше подготвена да учествува. Во 2005 година беше воспоставена нова програма за соработка, приспособена на потребите на земјата и дизајнирана со цел да се запознае воениот и цивилниот персонал со можностите и со барањата на програмата на ПзМ.

ГЛАВА 14

КОНФЛИКТТОТ НА КОСОВО И УЛОГАТА НА КФОР

Од јуни 1999 година НАТО раководи со мировната операција на Косово, како поддршка на пошироките меѓународни активности во насока на изградбата на мирот и безбедноста во оспорената покраина. Косовските сили под водство на НАТО или КФОР беа распоредени по 78-дневните воздушни напади на Алијансата во март 1999 година, со цел да се стави крај на хуманитарната катастрофа што земаше сè поголем замав. Овие напади, коишто беа втори напади од страна на НАТО, следуваа по повеќе од една година борби во покраината и по неуспехот на меѓународните напори за решавање на конфликтот со дипломатски средства.

Тензиите на Косово беа последица од наметнувањето на непосредното владеење од страна на Белград во 1989 година во оваа доминантно албанска покраина, што резултираше со избувнување на насилство меѓу српската војска и полиција и косовските Албанци, на крајот од февруари 1998 година. Меѓународната заедница стануваше сè позагрижена поради конфликтот што ескалираше. Дополнителна причина за загриженост беа хуманитарните последици што можеа да се јават и ризикот од проширувањето на конфликтот во другите земји, како и фактот дека југословенскиот претседател Слободан Милошевиќ ги отфрли сите дипломатски обиди за изнаоѓање мировно решение за кризата, како и дестабилизаторската улога на милитантите во редот на косовските Албанци.

На 13 октомври 1998 година, Северноатлантскиот совет даде овластување за активирање на наредбите на НАТО за спроведување воздушни напади, како поддршка на дипломатските напори со кои требаше да се натера режимот на Милошевиќ да ги повлече своите сили од Косово, да соработува во насока на ставање крај на насилството и да го помогне враќањето на бегалците во нивните домови. По дополнителните дипломатски иницијативи, претседателот Милошевиќ се согласи на договор, а воздушните напади беа отповикани. Беа преземени и дополнителни мерки како поддршка на резолуциите на Советот за безбедност на ОН, со кои требаше да се стави крај на конфликтот, како и да се воспостави Косовската мисија за верификација, од страна на Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) и Мисијата на НАТО за набљудување од воздух, како и силите на НАТО за посебна намена, кои требаше да помогнат во евакуацијата на членовите на Мисијата за верификација, во случај на обнова на конфликтот.

Состојбите на Косово повторно се разгореа во почетокот на 1999 година, по неколкуте акти на провокација од обете страни и употребата на претерана сила од страна на српската војска и полиција. Ова вклучуваше и масакар на 40 невооружени цивили во селото Рачак на 15 јануари. Обновените меѓународни напори да се даде нов политички импулс во изнаоѓањето мирно решение на конфликтот резултираа со свикување на преговори меѓу страните инволвирани во конфликтот со меѓународно посредство во Лондон и во Париз. Овие преговори не успеаја, но во март 1999 година српските воени и полициски сили го зајакнаа интензитетот на своите операции, префрлајќи дополнителни трупи и тенкови во регионот, што претставуваше јасно прекршување на договореното. Соочени со оваа систематска офанзива, десетици илјади луѓе ги напуштија своите домови и станаа бегалци. Последниот неуспешен обид го направи американскиот амбасадор Ричард Холбрук, кој се обиде да го убеди претседателот Милошевиќ да ја смени својата политика. Откако беа искористени сите дипломатски средства, на 24 март 1999 година НАТО ја започна воздушната кампања против режимот на Милошевиќ.

Политичките цели на НАТО беа да се стави вистински крај на сите воени акции, на насилството и на репресијата; повлекување на војската, полицијата и на паравоените сили од Косово; стационирање на меѓународни воени сили на Косово; безусловно и безбедно враќање на сите бегалци и раселени лица и непречен пристап до нив за сите хумнитарни организации, и постигнување на политички договор за Косово, во согласност со меѓународниот закон и Повелбата на Обединетите нации.

По дипломатските активности на Русија и на Европската унија на 3 јуни, на 9 јуни беше склучен Воен технички договор меѓу НАТО и Сојузна Република Југославија. Следниот ден по потврдата дека започнало повлекувањето на југословенските сили од Косово, НАТО објави прекин на воздушните напади. На 10 јуни беше потпишана Резолуцијата 1244 на Советот за безбедност на ОН, со која се поздрави прифаќањето на принципите за политичко решение од страна на Сојузна Република Југославија, вклучувајќи и итно ставање крај на насилството и брзо повлекување на нејзината војска, полиција и на паравоените сили и распоредување на ефективно меѓународно и безбедносно присуство, со значително учество на НАТО.

Силите за Косово под раководство од НАТО

Првите елементи на КФОР влегоа на Косово на 12 јуни 1999 година. Повлекувањето на српските сили беше завршено до 20 јуни. Задачите на

КФОР вклучуваа: помош околу враќањето на бегалците или релоцирање на раселените лица и на бегалците; обнова и деминирање; медицинска помош; безбедност и јавен ред; безбедност за етничките малцинства; заштита на татковинските локации; гранична безбедност; стопирање на прекуграничниот шверц со оружје; имплементација на програмата за амнестија за оружје, муниција и експлозивни во цело Косово; уништување на оружјето; поддршка за воспоставување на цивилни институции, закон и ред, судски и казнен систем, изборен процес и други аспекти на политичкиот, економскиот и на социјалниот живот во покраината.

Во почетокот КФОР броеше околу 50.000 луѓе од земјите-членки на НАТО, земјите-партнери и земјите кои не се членки на НАТО, под обединета команда и контрола. До почетокот на 2002 година силите на КФОР беа намалени и се сведоа на околу 39.000 трупци. Подобрувањата на безбедносен план му овозможија на НАТО до јуни 2003 да го намали нивото на трупите на КФОР на околу 26.000, а до крајот на истата година на 17.500. Чекор назад во напредувањето кон стабилно, мултиетничко и демократско Косово се случи во март 2004 година, кога повторно дојде до насилства меѓу Албанците и Србите, а трупите на КФОР беа нападнати. Плановите на НАТО за такви ситуации овозможија брзо распоредување на 2.500 дополнителни трупци заради зајакнување на силите на КФОР.

Во очекување на решение за статусот на Косово, заложбите на Алијансата изразени преку КФОР тешко дека ќе бидат намалени. Во меѓувреме, мерките коишто дозволуваа враќање на бегалците, економски реформи и други стандарди беа дефинирани од страна на Обединетите нации, како неопходни услови за нормализација на состојбата. На Самитот во Истанбул шефовите на држави и влади од земјите-членки на НАТО ја осудија обновата на етничкото насилство што избувна во март 2004 година и ја потврдија заложбата на НАТО за безбедно, стабилно и мултиетничко Косово, засновано на целосна имплементација на Резолуцијата 1244 на Советот за безбедност на Обединетите нации. Тие, исто така, ја потврдија својата поддршка на договорената политика за „Стандарди пред статус“ и Механизмот за разгледување на стандардите.

Уште пред сеопфатната ревизија на Процесот на имплементација на стандардите, планирана за крајот на 2005 година, министрите за одбрана од НАТО се согласија на својот состанок во Брисел во декември 2004 година да го задржат робусниот профил на КФОР во текот на 2005 година. Во меѓувреме, во август 2005 година Северноатлантскиот совет одлучи да ги реструктурира КФОР, заменувајќи ги постојните четири мултинационални бригади со пет Сили за посебна намена. Оваа реформа е постепена и ќе дозволи поголема флексибилност, на пример, со отстранување на ограничувањата за прекугранично движење на единиците од различни

сектори во Косово. Промената на постојните бригади со Силите за посебни намени, исто така, значи дека поголем акцент ќе се стави на операциите засновани на разузнавачките информации, а силите поблиску ќе соработуваат со локалната полиција и со локалното население во прибирањето информации.

Поддршка за соседните земји

Како резултат на конфликтот на Косово, земјите во регионот се соочија со големи хуманитарни, политички и економски проблеми. Во времето на кулминацијата на косовската криза, повеќе од 230.000 бегалци пристигнаа во поранешната југословенска Република Македонија*, повеќе од 430.000 во Албанија и околу 64.000 во Црна Гора. Приближно 21.500 стигнаа во Босна и Херцеговина, а повеќе од 61.000 беа евакуирани во други земји. Во рамките на самото Косово приближно 580.000 луѓе останаа без домови. За да помогнат во олеснувањето на хуманитарната состојба на теренот, силите на НАТО доставија по воздушен пат илјадници тони храна и опрема. До крајот на мај 1999 година на Косово беа транспортирани над 4.666 тони храна и вода, 4.352 тона други стоки, 2.624 тони шатори и речиси 1.600 тони медицинска опрема.

Во поранешната југословенска Република Македонија*, НАТО-трупите изградија бегалски кампови, центри за прием на бегалците и станици за итно снабдување со храна, а пренесоа и стотици тони хуманитарна помош за оние на кои им беше потребна. Во Албанија НАТО распореди значителни сили, за да обезбеди слични форми на помош и да му помогне на УНХЦР во координацијата на летовите со хуманитарна помош, со цел да се овозможи евакуација на бегалците на безбедно место во другите земји, вклучително и земјите-членки на НАТО. Овие летови беа обезбедени со авиони од земјите-членки на НАТО. Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRCC), формиран од НАТО во јуни 1998 година, исто така одигра важна улога во координацијата на поддршката на операцијата за помош на УНХЦР.

ПЗМ ќелија на НАТО беше отворена во Тирана од 1998 до декември 2002 година, за да и помогне на Владата со програмите и процедурите на ПЗМ. Во јуни 2002 година НАТО именуваеше висок воен претставник во Албанија, со седиште во Тирана. Улогата на високиот воен претставник беше да ја советува Тирана за воените аспекти на реформите во безбедносниот сектор, вклучувајќи ја и реформата на оружените сили на Албанија и воените аспекти на Акциониот план за членство и Процесот на планирање и анализа на ПЗМ во коишто учествуваше Албанија. Штабот на НАТО во Тирана го вклучуваше и Советодавниот тим на НАТО, кој му

помагаше на високиот воен претставник во имплементацијата на овие задачи. Дополнителната задача што му беше доделена на Штабот на НАТО во Тирана беше да обезбеди поддршка за операциите под водство на НАТО во регионот. Значителен придонес кон операциите на НАТО, исто така, даде и самата Албанија, дозволувајќи ги летовите за набљудување и извидување над нејзината територија, како и преку соработката по прашањата на граничната безбедност меѓу албанската гранична полиција и воените единици и КФОР.

ГЛАВА 15

УЛОГАТА НА НАТО ВО ПОРАНЕШНАТА ЈУГОСЛОВЕНСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА*

По барање на властите во Скопје, НАТО ги започна активностите во поранешната југословенска Република Македонија*, за да помогне да се стави крај на конфликтот што ескалираше меѓу Владата и етничките албански бунтовници и да се спречи нешто што можеше да прерасне во вистинска војна.

Во јуни 2001 година претседателот на поранешната југословенска Република Македонија* Борис Трајковски побара помош за демилитаризација на Ослободителната народна армија (ОНА) и за разоружување на групите етнички Албанци кои дејствуваа на територијата на неговата земја. Како одговор, Северноатлантскиот совет презеде активности во две насоки: ги осуди нападите и донесе мерки за поддршка на владината акција против екстремистичките активности, а во исто време ургираше кај властите за умереност во нивните воени акции и за прифаќање на уставни реформи, заради поголемо учество на етничките Албанци во општеството и во политиката.

Политичкиот дијалог меѓу обете страни доведе до мировен план и до прекин на огнот. Со потпишувањето на Охридскиот договор на 13 август 2001 година се отвори патот за влез на трупите на НАТО во земјата, на 27 август 2001 година, и за почеток на интерните реформи. Во рамките на 30-дневната мисија под шифра операција „Неопходна жетва“ требаше да се собере и да се уништи целокупното оружје што доброволно го предадоа луѓето на ОНА. Операцијата вклучуваше околу 3.500 трупи на НАТО, како и нивната логистичка поддршка. Во рамките на операцијата беа собрани приближно 3.875 парчиња оружје и 397.600 други предмети, вклучувајќи и мини и експлозив. Подоцна во текот на годината, Собранието ги изгласа 15-те уставни амандмани коишто беа договорени со мировниот договор.

Во септември 2001 година претседателот Трајковски побара нови сили кои ќе ги штитат меѓународните набљудувачи од Европската унија и Организацијата за безбедност и соработка во Европа, кои ја набљудуваа имплементацијата на мировниот план во поранешната југословенска Република Македонија*. Позната како операција „Килибарна лисица“, мисијата што следувааше се состоеше од околу 700 трупи од земјите-членки на НАТО, под водство на Германија, кои ги зајакнаа веќе присутните 300 војници во земјата. Мисијата започна на 27 септември 2001 година, со мандат од три месеци, со цел да придонесе кон заштитата

на меѓународните набљудувачи кои ја надгледуваа имплементацијата на мировниот план, а последователно мандатот беше проширен.

Како одговор на барањето на претседателот Трајковски, НАТО се согласи да продолжи со поддршката на поранешната југословенска Република Македонија* со нова мисија, којашто започна на 16 декември 2002 година, позната како операција „Сојузничка хармонија“. Северноатлантскиот совет согледа дека иако операцијата „Килибарна мисија“ можеше да заврши во тој момент, натамошното меѓународно воено присуство во земјата сè уште беше неопходно, за да се намали ризикот од дестабилизација на земјата. Мисијата се состоеше од оперативни елементи со кои требаше да се обезбеди поддршка за меѓународните набљудувачи и за советодавните елементи, за да и се помогне на Владата во преземањето на одговорноста за безбедноста во целата земја.

Операцијата „Сојузничка хармонија“ под водство на НАТО продолжи до 31 март 2003 година, кога одговорноста за мисијата и беше предадена на Европската унија. НАТО одржуваше и цивилно и воено присуство во земјата, за да им помогне и да ги советува домашните власти за реформите во безбедносниот сектор што се развиваше и околу учеството на земјата во рамките на Акциониот план за членство (АПЧ).

Штабот на НАТО во Скопје беше формиран за оваа цел и тој се состои од околу 120 луѓе, односно од комбиниран воен и цивилен персонал. Се работи за нетактички штаб под команда на Висок воен претставник на НАТО. Имајќи ги предвид оштетувањата и амортизацијата на патиштата и на мостовите предизвикани од зголемениот воен сообраќај и користењето на патната мрежа за воена достава, НАТО - исто така - ја помага обновата и другите градежни проекти во земјата. Штабот на НАТО во Скопје игра важна улога во координацијата на овие активности, коишто се преземаат заедно со Факултетот за градежништво при скопскиот Универзитет.

ГЛАВА 16

УЛОГАТА НА НАТО ВО АВГАНИСТАН

НАТО раководи со меѓународните мировни активности во Авганистан уште од август 2003 година, помагајќи во воспоставувањето услови во кои земјата може да ужива во претставничката влада и во самоодржливиот мир и безбедност. Оваа операција на НАТО е прва од ваков вид надвор од Евроатлантската област. Во почетокот ограничена само на обезбедувањето безбедност во и околу Кабул, Алијансата сега ја прошири мисијата и таа покрива и други делови од земјата, преку т.н. Провинциски тимови за обнова. Имено, НАТО се обидува да и помогне на Владата на Авганистан да ја сочува безбедноста во областа во којашто дејствува, да ја поддржи владата во проширувањето на својата власт во целата земја и да помогне во обезбедувањето сигурна и безбедна средина, погодна за слободни и фер избори, ширење на владеењето на правото и процесот на обнова на земјата.

Очекувајќи го протерувањето на Ал Каеда и на Талибанот, авганистанските лидери се состанаа во Бон, Германија, во декември 2001 година за да го започнат - со меѓународна поддршка - процесот на обновата на земјата. Беше формирана нова владина структура во форма на Авганистанската преодна влада и Меѓународните безбедносни сили за помош (ISAF), формирани со Резолуциите 1386, 1413 и 1444 на Советот за безбедност на Обединетите нации, за да им се овозможи на преодните власти и на Мисијата на ОН за помош во Авганистан да дејствуваат во областа на главниот град Кабул и неговата околина, со разумно ниво на безбедност. Деталниот Воен технички договор меѓу командантот на ISAF и Авганистанската преодна влада обезбеди дополнителни насоки за операциите на ISAF.

Во почетокот со ISAF раководеше Обединетото Кралство, а потоа Турција. Германија и Холандија заеднички го презедоа раководењето со ISAF во февруари 2003 година и за тоа побараа помош од НАТО. Во август 2003 година и самата Алијанса презеде одговорност за ISAF, така што проблемот на идентификување на новите земји кои сакаа и беа подготвени да го преземат водството со мисијата за период од шест месеци беше надминат.

Меѓународниот состав на ISAF варираше, но од нивното формирање тие вклучуваа сили или помош од сите 26 земји-членки на НАТО, како и од Албанија, Азербејџан, Хрватска, Естонија, Финска, Грузија, Ирска, Нов

Зеланд, Шведска, Швајцарија и од поранешната југословенска Република Македонија*, како и елементите обезбедени од страна на Авганистан.

Политичките насоки на ISAF ги дава Северноатлантскиот совет во консултации со земјите кои учествуваат со свои трупи, а кои не се членки на НАТО. Сојузничката команда за операции на НАТО (со седиште во Врховниот штаб на сојузничките сили во Европа, лоциран во Монс, Белгија) е одговорна за штабот на операцијата, а Сојузничката команда на здружените сили во Брунсум, Холандија, дејствува како штаб на оперативно ниво.

Во почетокот јадрото на штабот на ISAF во Кабул беше формирано од Центарот на здружената команда во Хајделберг, Германија, кој го даде првиот НАТО командант на силите на ISAF. Последователно, командата премина во рацете на Канада, потоа ја презеде Еврокорпусот под француска команда, потоа Турција, па Италија. Заедно со своите цивилни елементи за поддршка, севкупната сила на ISAF достига приближно 8000 лица. Се разви план за ротација, кој обезбедува долгорочна поддршка за штабот на ISAF, барем до февруари 2008 година.

Во јануари 2004 година НАТО го назначи поранешниот турски министер за надворешни работи Хикмет Четин за Висок цивилен претставник во Авганистан, одговорен за унапредување на политичките и на воените аспекти на ангажманот на Алијансата во Авганистан. Високиот цивилен претставник работи според насоките што му ги дава Северноатлантскиот совет, во блиска координација со командантот на ISAF и Мисијата на ОН за помош на Авганистан, како и со авганистанските власти и другите меѓународни тела присутни во земјата.

Проширувањето на ISAF

Во октомври 2003 година Резолуцијата 1510 на Советот за безбедност на ОН го отвори патот за пошироката улога за ISAF во насока на поддршка на властите на Авганистан во регионите на земјата надвор од границите на главниот град. Во декември 2003 година Северноатлантскиот совет го овласти Врховниот командант на сојузничките сили во Европа да започне со процесот на проширување.

Провинциските тимови за обнова или ПТО претставуваа камен-темелник на овој процес. Тоа се тимови составени од меѓународен цивилен и воен персонал структуриран во цивилно-воени партнерства, чишто воени елементи се интегрирани во командната структура на ISAF. Нивната примарна улога е да им помогнат на властите во Авганистан да ја прошират својата власт подалеку на теренот и да го помогнат

во развојот на безбедноста. Ова вклучува воспоставување односи со локалните власти, унапредување на безбедноста во конкретните области на дејствување, поддршка на реформите во безбедносниот сектор и употреба на средствата и на капацитетите што им се на располагање како помош во напорите за обнова на провинциите.

Концептот на ПТО е нов и се покажа како ефикасно и ефективно средство за помош при креирањето безбедна средина. Со помош на овие тимови земјите коишто раководат со операциите, меѓународните организации и невладините организации требаше да ги исполнат своите улоги и да им помогнат на властите во Авганистан во обновата на земјата.

Во декември 2003 година, ISAF ја презеде командата од германскиот ПТО во Кундуз, како пилот-проект и прв чекор во процесот на проширувањето. До крајот на 2004 година ISAF ја презеде командата со воените компоненти од петте ПТО во северен Авганистан, лоцирани во Баглан, Фаизабад, Кундуз, Мајманех и Мазар-е-Шариф. НАТО, исто така, презеде одговорност за четири ПТО на запад од земјата – во Херат, Фарах, Чагчаран и Калех-Нау - во средината на 2005 година, со што вкупниот број на ПТО под водство на НАТО изнесува девет, покривајќи приближно 50 проценти од територијата на Авганистан. НАТО, исто така, одлучи да формира дополнителни ПТО на југ и на исток од Авганистан, што можеби ќе бара поголема синергија со американската операција „Истрајна слобода“.

Составот и географскиот досег на ПТО се утврдени од страна на воените власти на НАТО и водечките земји, во блиски консултации со Мисијата на ОН за помош на Авганистан и авганистанските власти, и се засновани на специфичната состојба во провинциите во кои тие дејствуваат. За специфичните цели на поединечните ПТО се земаат такви фактори како што се: локалната безбедносна состојба, статусот на реконструкција и присуството на други меѓународни агенции.

Други компоненти на ISAF

Покрај ПТО, постојат и три други главни компоненти на ISAF, и тоа:

- Седиштето на ISAF, коешто командува со Кабулската мултинационална бригада, спроведува оперативни задачи во својата област на дејствување, воспоставувајќи врски и обезбедувајќи помош во работата на Обединетите нации, авганистанските власти, владините и невладините организации

и коалициските сили под раководство на САД во Авганистан (операцијата „Истрајна слобода“).

- Кабулската мултинационална бригада, која претставува тактички штаб на ISAF и е одговорна за планирањето и за спроведувањето на секојдневните патроли и операции во рамките на цивилно-воената соработка, и
- Авганистанскиот меѓународен аеродром во Кабул, со кој управува авганистанското Министерство за цивилна пловидба и туризам, со помош на ISAF. Заедно со претставниците од другите засегнати национални и меѓународни тела, НАТО има дополнителна улога во обновата на аеродромот во Кабул.

ISAF, исто така, го поддржуваше и однесувањето на уставниот *Лоја Јурга*, или Големиот совет, од околу 500 авганистански лидери, што се одржа од декември 2003 до почетокот на јануари 2004 година и им помогна на авганистанските власти во обезбедувањето на безбедноста на Кабул во текот на процесот. Ратификацијата на новиот устав усогласен од страна на *Лоја Јурга* ги постави темелите за креирање на демократските институции и го отвори патот за слободни и правични национални избори. Како одговор на барањето од авганистанскиот претседател Хамид Карзаи, ISAF исто така обезбеди поддршка во текот на периодот на претседателските избори есента 2004 и во текот на парламентарните и локалните избори есента 2005 година.

Иако примарната одговорност за спроведувањето на претседателските избори беше во рацете на авганистанската влада помогната од UNAMA, на располагање беа ставени и дополнителни сили, вклучително и Шпанските сили за брза реакција распоредени во Марзар-е-Шариф и италијанските резервни сили на терен, лоцирани во Кабул. Беа обезбедени и дополнителни холандски и британски авиони и хеликоптери, а американски баталјон стоеше на располагање за брзо распоредување во областа, доколку е потребно. Постоеше блиска координација со другите национални и меѓународни агенции на самото место, вклучувајќи ги и Обединетите нации, Европската унија и Организацијата за безбедност и соработка во Европа.

Бонскиот договор од декември 2001 година ги дефинираше институционалните реформи потребни за поставување на темелите за стабилност, мир и просперитет во пет конкретни сфери, имено: борбата против наркотици; судските реформи; разоружувањето, демобилизацијата и реинтеграцијата; обука на Авганистанската национална армија и обука на полициските сили. Водечките земји-донатори од Г8 им помагаат на авганистанските власти во спроведувањето на програмите за реформи

во безбедносниот сектор во овие сфери. Јапонија е водечка земја којашто ја надгледува демобилизацијата, разоружувањето и процесот на реинтеграција. САД раководат со меѓународните напори за обука на Националната армија на Авганистан. Германија е водечка земја во обуката на Националната полиција на Авганистан. Италија е задолжена за помош во спроведувањето на судските реформи. Обединетото Кралство раководи со меѓународните напори во борбата против производството и трговијата со наркотици.

Во рамките на соработката меѓу НАТО и Русија се разви и заеднички пилот-проект за обука, со цел да се помогне во градењето на капацитетите во регионот за поефективно справување со трговијата со наркотици во Авганистан.

Иако процесот на разоружување, демобилизација и реинтеграција не е дел од мандатот на ISAF, неговата имплементација има значајно влијание врз операциите на ISAF, особено во и околу Кабул. Во март 2004 година церемонијата надвор од Кабул го означи собирањето на тешкото вооружување, како што се: тенковите, артилериското оружје, ракетите земја-земја и ракетните лансирни системи кои се наоѓаа на сигурни локации, во рацете на различни милитанти во главниот град. Иницирано од авганистанското Министерство за одбрана, чувањето на ова оружје функционира според системот на двоен клуч и го спречува преместувањето на ова оружје без одобрение од Министерството и од командантот на ISAF. Слична иницијатива се спроведе и во долината Паншер. Процесите на разоружување, демобилизација и реинтеграција применети за оружените сили во земјата се комбинираат, со цел да се изгради интегрирана програма којашто треба да овозможи ставање под контрола на големите количества оружје што се во оптек во Авганистан.

ГЛАВА 17

УЛОГАТА НА НАТО ВО ИРАК

По завршувањето на кампањата (под американско раководство) против Ирак и отстранувањето на режимот на Садам Хусеин во 2003 година, НАТО се вклучи - на повеќе различни начини - вомагање на ирачката транзиција. Алијансата го обучува ирачкиот персонал како во, така и надвор од Ирак, и го поддржува развојот на безбедносните институции, со цел да и помогне на земјата во изградбата на ефективни оружени сили и во обезбедувањето на сопствената безбедност. НАТО, исто така, ги координира донациите на опрема за Ирак и и дава поддршка на Полска,магајќи и околу командата со секторот во Ирак.

Во мај 2003 година Северноатлантскиот совет се согласи да и даде помош на Полска во форма на разузнавачки информации, логистика, координација на движењето, генерирање на сили и безбедни комуникации. Одлуката беше донесена на слична основа како и одлуката за обезбедување на слични сили за помош на Холандија и на Германија, кога тие заеднички ја презедоа лидерската позиција со Меѓународните безбедносни сили за помош (ISAF) во Авганистан. Оваа одлука стапи во сила веднаш.

Конференцијата за разгледување на силите се одржа во Врховниот штаб на сојузничките сили во Европа (SHAPE) во јуни 2003 година, а на неа учествуваа Полска, другите земји-членки на НАТО и земјите-партнери, кои дискутираа за потребите на силите и склучија договори за имплементација. Конференцијата претставуваше дел од нормалниот процес на воено планирање за секоја операција на НАТО и им овозможи на земјите кои учествуваа да поразговараат за деталите, да дадат понуди и да го заокружат процесот на собирање на силите. Во септември 2003 година Полска ја презеде командата со Меѓународната дивизија (MND) центар-југ, како дел од силите за стабилизација на Ирак. Оваа улога беше зајакната од НАТО, во целина, како и со билатералните придонеси (вклучувајќи ги и силите и другите форми на поддршка) од страна на низа земји-членки на НАТО и земји-партнери.

Изјавите дадени во име на Северноатлантскиот совет на крајот на 2003 година и во почетокот на 2004 година нагласија дека, без оглед на последователните одлуки што можат да се донесат во однос на безбедносната ситуација во Ирак, итни оперативни приоритети на Алијансата и натаму се успешната имплементација на улогата што ја презеде од август 2003 година, преземајќи ја командата со Меѓународните

безбедносни сили за помош во Авганистан (ISAF). Обезбедувањето ефективна имплементација на оваа задача беше предуслов за секоја последователна одлука во врска со проширената улога на Алијансата во Ирак. Меѓутоа, улогата на Алијансата во однос на напорите за стабилизација на Ирак беше подложена на континуирана ревизија.

На 28 јуни 2004 година, денот кога беше отворен Самитот на НАТО во Истанбул, суверенитетот беше формално пренесен на Привремената влада на Ирак. Како одговор на барањето од Привремената влада и по едногласното усвојување на Резолуцијата 1546 на Советот за безбедност на ОН, со која се бараше меѓународните и регионалните организации да им помогнат на мултинационалните сили во Ирак, лидерите од НАТО се согласија да и помогнат на Привремената влада, обучувајќи ги нејзините безбедносни сили, па затоа му дадоа задача на Северноатлантскиот совет да развие начини за имплементација на оваа одлука. По дискусиите со Привремената влада, вклучувајќи ги и посетите на НАТО од страна на ирачкиот министер за надворешни работи во јули и на ирачкиот претседател во септември, беше одлучено дека НАТО ќе обезбеди дополнителна помош во однос на опремата и техниката за ирачките безбедносни сили.

На 30 јули 2004 година, Советот се согласи со тоа да се формира Мисија на НАТО за спроведување на обуката, составена од околу 50 воени лица, кои ќе ја започнат обуката на селектираниот персонал од военото и цивилно седиште. За разлика од оперативните мисии коишто вклучуваат борбени сили, овде станува збор за чиста обука што ја обезбедува НАТО, под политичка контрола на Северноатлантскиот совет и во блиска соработка со ирачките власти, како и со Мултинационалните сили под водство на САД во Ирак. Целта на мисијата е да и се помогне на Привремената влада колку што е можно поскоро да развие соодветни национални безбедносни структури, за да се подобри безбедноста на ирачкиот народ. Безбедноста и заштитата на самата мисија ја обезбедуваат дел од Мултинационалните сили и, делумно, НАТО.

Конкретните задачи на мисијата вклучуваа воспоставување договори за врски меѓу ирачката Привремена влада и Мултинационалните сили; работа со ирачките власти, за да се помогне во развојот на ефективната безбедносна структура, вклучително и обука на избраниот ирачки штабен персонал во Ирак; помош во идентификувањето на ирачкиот персонал за обука надвор од Ирак; работа со Привремената влада и со Мултинационалните сили, во насока на давање подетални предлози за обуката од страна на НАТО, како и давањето совети и соработка. Обуката и менторството на избраниот ирачки персонал и развивањето на улогата

во координирањето на националните понуди за опрема и обука започнаа во август 2004 година.

Со преименуваната Мисија на НАТО за обука управува американски генерал кој е задолжен и за различните програми за обука со коишто раководат Мултинационалните сили, со што се обезбедува координација и се овозможува сочувување на дистинктивната природа на програмата на НАТО. Свкупната одговорност за програмата е во рацете на Врховниот командант на сојузничките сили за операции, во SHAPE, кој преку Воениот комитет на НАТО поднесува извештај до Северноатлантскиот совет. SHAPE е поддржан од Сојузничката команда за трансформации во Норфолк, Вирџинија, САД, која е одговорна за координација на напорите за обука надвор од Ирак.

Врз основа на она што е утврдено и врз основа на препораките од воените власти на НАТО, во септември НАТО ја најави својата намера да помогне во креирањето на Ирачкиот центар за обука, образование и доктрина. Лоциран во Багдад, Центарот се фокусира на лидерската обука на ирачките безбедносни сили и на обезбедувањето помош од страна на НАТО за координација со обуката што се нуди од различни земји-членки - како во, така и надвор од Ирак.

Во октомври 2004 година Северноатлантскиот совет го одобри Концептот за операциите за проширување на помошта на НАТО за Привремената влада на Ирак, со обука на нејзините безбедносни сили и со координација на понудите за обука и за опрема. Концептот на операциите ја даде основата за значителното практично унапредување на помошта во рамките на посебната мисија на НАТО и за развивањето на деталниот Оперативен план што Северноатлантскиот совет го одобри во ноември 2004 година.

Во почетокот на ноември 2004 година 19 Ирачани учествуваа на осумдневна обука во Центарот на НАТО за здружено војување во Ставангер, Норвешка. Тоа беше прва обука од ваков вид што се спроведе надвор од Ирак, а во согласност со горенаведените одлуки. Во обуката зедоа учество високи воени офицери и цивилниот персонал од ирачките министерства за одбрана и за внатрешни работи. Курсот беше креиран така што се фокусираше на функционирањето на штабот на оперативно ниво и служеше како пилот-проект за обуката што следуваше - како во Ирак, така и надвор од него. Ирачаните побараа и натамошната обука којшто ја обезбедува НАТО за другите организации да биде координирана од Центарот на НАТО за координација на обуката и на опремата, кој заедно со сличен центар во Багдад, работи на координацијата на барањата на ирачката Влада во однос на обуката и опремата, со поддршка што ја

нуди НАТО - како целина - и помошта што ја обезбедуваат одделни земји-членки на НАТО.

На состанокот на министрите за надворешни работи на НАТО во Брисел во декември 2004 година беше формално одобрено проширувањето на помошта што ја обезбедуваше НАТО во форма на обука за Ирак. Последователно, Мисијата на НАТО за обука беше дополнета со персоналот за обука и поддршка, кој броеше околу 300 лица, а обуката и менторството на високите ирачки претставници од безбедносниот сектор, исто така, беа зајакнати.

ГЛАВА 18

УЛОГАТА НА НАТО ВО ДАРФУР

Од јули 2005 година НАТО, заедно со Европската унија, и помага и на Африканската унија, проширувајќи ја својата мировна мисија во Дарфур, Судан, во обид да се сопре насилството. Алијансата, по воздушен пат, пренесе мировници на Африканската унија и цивилна полиција во регионот опустошен од војна и обезбеди обука за раководење со мултинационален воен штаб и за управување со разузнавањето.

Во април 2005 година Африканската унија побара од НАТО да размисли за обезбедување логистичка поддршка, со цел да помогне во проширување на операцијата во Дарфур, Мисијата на Африканската унија во Судан, за да се сопре континуираното насилство. Во мај претседавачот со Комисијата на Африканската унија, Алфа Оумар Конаре, стана првиот официјален претставник на Африканската унија кој бил во официјална посета на НАТО, за да ги достави деталите околу помошта што ја бараше Африканската унија. Во јуни, по дополнителните консултации со Африканската унија, Европската унија, Обединетите нации и НАТО формално се согласија да ја поддржат Африканската унија со воздушен транспорт и со обука.

Воздушниот транспорт на НАТО започна на 1 јули и беше координиран од страна на Европа. Специјална ќелија на Африканската унија за воздушно движење во седиштето на Африканската унија во Адис Абеба, Етиопија, го координираше движењето на трупите што доаѓаа на терен. Европската унија и НАТО обезбедуваат персонал за поддршка на ќелијата, а Африканската унија раководи со истата.

НАТО, исто така, организираше и работилници за офицерите на Африканската унија за надградување на персоналот во рамките на Истурениот штаб на интегрираните сили за посебна намена во Етиопија. Обуката се заснова на планирање на стратешко ниво и се фокусира на технологиите и на техниките за креирање на севкупната анализа и разбирање на Дарфур, како и на идентификувањето на областите каде што со примената на средствата на Африканската унија може да се влијае врз оформувањето оперативна средина за спречување на кризи. По барање на Африканската унија од 16 септември 2005 година за обука и поддршка, НАТО одлучи да ја прошири својата помош во областа на воздушниот транспорт и градењето на капацитетите до крајот на март 2006 година.

ДЕЛ V

БОРБА ПРОТИВ НОВИТЕ ЗАКАНИ И РАЗВИВАЊЕ НОВИ КАПАЦИТЕТИ

- Глава 19 Улогата на Алијансата во борбата против тероризмот
и ширењето на оружјето за масовно уништување
- Глава 20 Новите капацитети

ГЛАВА 19

УЛОГАТА НА АЛИЈАНСАТА ВО БОРБАТА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМОТ И ШИРЕЊЕТО НА ОРУЖЈЕТО ЗА МАСОВНО УНИШТУВАЊЕ

Терористичките напади врз Њујорк и Вашингтон од 11 септември 2001 година претставуваа поттик САД, како и целата Алијанса, да преземат мерки за борба против тероризмот. За помалку од 24 часа по нападите, за првпат во својата историја НАТО се повика на член 5, односно на клаузулата за колективна одбрана од нејзиниот основачки договор. Политичкото значење на оваа одлука лежи во фактот дека според член 5 нападот на една или повеќе земји-членки на НАТО - во Европа или во Северна Америка - ќе се третира како напад против сите земји-членки. Оттаму, нападите на САД беа третирани како напад против сите членки на Алијансата, а земјите-членки и земјите-партнери во повеќе наврати го осудија тероризмот, без оглед на формата во којашто се јавува.

Практичните импликации од одлуката беа без преседан, бидејќи Алијансата за првпат распореди сили и други средства како поддршка на операција преземена во согласност со член 5. По барање на САД сојузниците се согласија да преземат осум конкретни мерки на поддршка. Една од нив беше во САД да се испрати авион на НАТО со систем за противдесантско предупредување и контрола (AWACS), за да се помогне во патролирањето во американскиот воздушен простор. Операцијата беше позната како „Орелот помага“ и продолжи до средината на мај 2002 година. Втората мерка се состоеше од контратерористичката операција „Активен напор“, преземена на 26 октомври 2001 година во Средоземно Море, операција која сè уште трае.

По повикувањето на член 5 и преземањето на операцијата со цел да се помогне во обезбедувањето на воздушниот простор на САД и патролирањето по Средоземно Море, следувааше уште една важна работа којашто се случуваше по „првпат“ во историјата на НАТО. Во август 2003 година Алијансата ја презеде првата мировна операција надвор од Европа, формирајќи ги Меѓународните безбедносни сили за помош (ISAF) на Авганистан. По ова следуваа и други мисии надвор од областа.

Паралелно со овие активности, во тек беше и целосното реструктурирање на воените капацитети, со започнување на Прашкото ангажирање на капацитетите и со одлуката за креирање на Силите на НАТО за реакција (NRF). Повеќе детали за овие активности има во Глава 20.

Покрај гореспоменатите постоечки операции, НАТО исто така зеде учество и во борбата против тероризмот. НАТО исто така лансираше неколку политички иницијативи и практични мерки во повеќе различни области, со цел да помогне во борбата против тероризмот. НАТО го усвои Воениот концепт за одбрана од тероризам. Со усвојувањето на Партнерскиот акционен план против тероризмот се зајакна соработката со земјите-партнери и се воведоа мерки против ширењето на оружјето за масовно уништување. Беше усвоен проширен пакет антитерористички мерки, а беа претставени и нови иницијативи, со цел да се подобрат кибернетичката одбрана, планирањето на вонредните состојби од невоен карактер и цивилната заштита. Овие мерки беа зајакнати со заложбата за зајакнување на соработката со другите меѓународни организации во борбата против тероризмот.

Почетната поддршка на САД

По барање на САД, на 4 октомври НАТО-сојузниците се согласија да преземат осум мерки за да обезбедат проширување на расположливите опции во кампањата против тероризмот. Овие осум мерки го вклучуваа следново:

- зголемено споделување на разузнавачките информации;
- помош за државите кои се соочуваа со закани, поради поддршката на напорите на коалицијата;
- зголемено обезбедување на капацитетите на САД и на другите сојузници на нивна територија;
- пополнување на одредени сојузнички капацитети потребни за поддршка на антитерористичките операции;
- права за заштитени надлетувања на воените авиони на САД и на сојузниците, како дел од противтерористичките операции;
- пристап до пристаништата и до аеродромите;
- распоредување на поморските сили на НАТО во источниот дел на Средоземно Море, и
- распоредување на единиците на силите на НАТО за противдесантско предупредување и контрола како поддршка на контратерористичките операции.

Како што беше спомнато, операцијата „Орелот помага“ беше прекината од страна на Северноатлантскиот совет во мај 2002 година, по материјалните надградувања на американската противвоздушна одбрана,

унапредената соработка меѓу цивилните и воените власти на САД и повторната проценка на потребите за домашната безбедност во САД.

Операција „Активен напор“

Од октомври 2001 година елементи на Постојаните поморски сили на НАТО спроведоа антитерористички операции во Средоземно Море. Во операцијата позната како „Активен напор“ се користеа бродови, подморници и авиони, во почетокот со цел да се следат трговските бродови во источниот дел од Средоземно Море. Во март 2003 година мисијата беше проширена, вклучувајќи и придружба на цивилните бродови на земјите-членки на Алијансата кои минуваа низ Гибралтарската Теснина, а во април 2003 година и проверка на сомнителните бродови, во согласност со меѓународното право. Една година подоцна, операцијата се прошири на цело Средоземно Море. Операциите на придружба беа укинати во декември 2003 година, но силите на НАТО и натаму се подготвени да преземаат операции доколку се појави потреба од истите.

Од почетокот на својата оперативна улога во 2001, силите распоредени за потребите на операцијата биле во контакт со повеќе од 70.000 трговски бродови во Средоземно Море; спровеле операции на следење со користење на бродови, подморници и авиони, со цел да добијат прецизен преглед за поморската активност во областа; се качиле на приближно 100 бродови, во согласност со правилата на меѓународното право, и придружувале неколку стотици бродови низ Гибралтарската Теснина. Покрај Постојаните поморски сили на НАТО, во кои учествуваа неколку земји-членки, во операциите учествуваа и американски и португалски поморски патроли и други авиони, шпански авион, хеликоптери и фрегати, како и дански, норвешки и германски патролни чамци.

Ворамките на својата област на дејствување во регионот на Средоземно Море во 2003 година, обемот на потенцијалната мултинационална поддршка за операцијата „Активен напор“ беше проширен и притоа вклучуваше и земји-партнери на НАТО и земји од Медитеранскиот дијалог. Лидерите од Алијансата ги прифатија и понудите на Русија и на Украина да помогнат во операцијата, во рамките на договорите за соработка меѓу НАТО и Русија и меѓу НАТО и Украина.

За време на своето присуство во регионот на Средоземно Море, силите кои беа инволвирани во операцијата во неколку наврати беа повикани да учествуваат во вонредни ситуации коишто подразбираа, на пример, евакуација на персоналот од нафтените платформи, поради опасност од силни ветришта и немирно море, и спасување на патници од траекти.

Меѓународните безбедносни сили за помош (ISAF) во Авганистан

Воените операции под раководство на САД во Авганистан ставија крај на талибанскиот режим, кој беше заменет со администрација што се залага за мир и за обнова на земјата и за уништување на големи делови од широката мрежа на Ал Каеда во Авганистан и пошироко. Позната под името „Трајна слобода“, оваа операција беше поддржана од голем број земји-членки на НАТО, со обезбедување на специјални тимови од сопствените сили и со авиони и бродови кои ќе работат заедно со американските специјални сили, во операции на набљудување, спречување и пресретнување. Понуди за поддршка, исто така, дојдоа и од многу други земји кои не се членки на НАТО, вклучувајќи ги и Русија и Украина.

Истовремено, силите на НАТО одиграа клучна улога во мултинационалните сили под мандат на Обединетите нации, кои во почетокот беа под водство на одделни земји од НАТО - Меѓународните безбедносни сили за помош (ISAF) кои во август 2003 година беа ставени под обединета команда на НАТО. Улогата на силите се состоеше во тоа да помогнат во стабилизацијата на земјата и во креирањето услови за самоодржлив мир. Во оваа насока, ISAF може да се смета како дел од борбата на НАТО против тероризмот, бидејќи тие помагаат - иако индиректно - во настојувањето да се стави крај на терористичките активности на територијата на Авганистан.

Меѓународните безбедносни сили за помош (ISAF) се мултинационални сили од земјите-членки на НАТО и земјите-партнери. Во почетокот под команда на Обединетото Кралство, од јуни 2002 до февруари 2003 година силите беа под турска команда, под заедничка команда на Германија и Холандија, со поддршка од НАТО во конкретни области. Примерите на поддршка од различни земји вклучуваат и авионски превоз од страна на Белгија, полска болница од страна на Чешка, санитарски тим од Португалија и инженерска и логистичка поддршка од Полска.

На 17 октомври 2002 година Северноатлантскиот совет го одобри барањето на Германија и на Холандија за поддршка од страна на НАТО во подготовките за оваа улога. Помош од НАТО се бараше особено во областите на собирање сили, комуникација, и координација на разузнавачките податоци и споделување на информациите. Конференцијата за собирање сили, на којашто присуствуваа претставници од земјите-членки на НАТО и од земјите-партнери, беше одржана во Врховниот штаб на сојузничките сили во Европа (SHAPE) на 27 ноември 2002 година, со цел на земјите да им се даде можност да понудат помош, да се идентификуваат и да продискутираат за критичните недостатоци што треба да се забележат

за да се унапредат идните капацитети. Ова беше првата конференција од ваков вид што се одржа како поддршка на земјите кои понудија да ги водат воените операции што не беа под раководство на НАТО, засновани на резолуцијата на Советот за безбедност на Обединетите нации.

И операцијата „Трајна слобода“ и ISAF и натаму имаат корист од активностите на НАТО во изминатава деценија, во насока на вклучување на земјите-партнери во операциите под раководство на НАТО, како и од практичното искуство стекнато од учеството на земјите-партнери во мировните операции на Балканот. Учеството на земјите-партнери во операциите чијашто цел е искоренување на тероризмот и помагање на авганистанската влада во стабилизацијата на земјата вклучуваат и формирање бази и добивање права за прелети во земјите од кавкаскиот регион и во земјите од Централна Азија; пешадија, воена полиција, средства за нуклеарна, биолошка и хемиска заштита и транспорт од Романија – земја која во меѓувреме стана членка на НАТО; инженерска поддршка од Русија и од Словачка, којашто исто така стана членка на НАТО во 2004 година; и разузнавачка единица што му е ставена на располагање на Штабот на ISAF од страна на Шведска.

Проценката на улогата на НАТО во однос на ISAF во Авганистан е подетално опишана во Дел IV.

Антитерористички операции на Балканот

Операциите на НАТО на Балканот придонесоа кон тоа регионот да биде помалку подложен на терористички активности. Акцијата ја презедоа силите под водство на НАТО насочени против терористичките групи поврзани со мрежата на *Ал Каеда*, како дел од пошироката кампања за борба против тероризмот, особено преку мерки за попречување на нелегалното движење на луѓе, оружје и дрога.

Воениот концепт за одбрана од тероризам

Воениот концепт за одбрана од тероризам беше одобрен на Самитот во Прага одржан во ноември 2002 година. Тој ја нагласува подготвеноста на Алијансата да помогне во одвраќањето, одбраната, прекинот и во заштитата од терористички напади или закани за вакви напади кои доаѓаат однадвор, а се насочени против сојузничкото население, територии, инфраструктура и против силите, вклучувајќи и напади на терористите и на оние кои ги штитат; потребата да се обезбеди помош за националните власти во справувањето со последиците од терористичките напади; да се поддржат операциите на Европската унија и на другите

меѓународни организации или коалиции кои ги вклучуваат сојузниците, и распоредување на силите во согласност со потребите, односно на оние места од каде што ќе можат да спроведат такви мисии.

Партнерскиот акционен план во однос на тероризмот

Заедно со своите партнери, НАТО го објасни Партнерскиот акционен план во однос на тероризмот (PAP-T). Објавен на Самитот во Прага во ноември 2002 година, тој обезбедува рамка за соработка по прашањето на тероризмот, дефинирајќи ги улогите на Партнерството, како и инструментите за борба против тероризмот и за справување со последиците од истиот. Земјите од Медитеранскиот дијалог, исто така, можат да земат учество во активностите што се спроведуваат во рамките на планот.

Евроатлантскиот партнерски совет, Советот на НАТО и Русија, Комисијата на НАТО и Украина и земјите кои учествуваат во Медитеранскиот дијалог на НАТО му се придружија на НАТО во осудата на нападите од 11 септември и понудија поддршка на САД. Земјите од НАТО и натаму, во голема мера, ги користат механизмите на Партнерството за да се советуваат со земјите-партнери во врска со натамошните чекори. Тие се согласија дека сеопфатните напори кои се состојат од политички, економски, дипломатски и воени акции, како и мерките за спроведување на законите, се неопходни во борбата против тероризмот. Со други зборови, долгорочниот повеќестран пристап ја вклучува Алијансата како целина, но и сите сојузници поединечно - како членки на Алијансата, но и како членки на Обединетите нации, Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) и Европската унија.

Заштита од оружјето за масовно уништување

На Самитот во Прага во ноември 2002 година владите на земјите-членки на НАТО, исто така, ја одобрија и имплементацијата на пет нуклеарни, биолошки и хемиски (NBC) одбранбени иницијативи, креирани во насока на подобрување на одбранбените капацитети на Алијансата од оружјето за масовно уништување. Тие се состојат од:

- прототип на мобилна лабораторија за НБХ-анализа;
- здружен тим за НБХ-проценка;
- виртуелен центар за одбрана од нуклеарно, биолошко и хемиско оружје;

- биолошки и хемиски резерви на НАТО за одбрана, и
- систем за следење на болестите.

Унапреден пакет антитерористички мерки

Унапредениот пакет антитерористички мерки беше договорен на Самитот во Истанбул во јуни 2004 година. Овие мерки вклучуваат подобрена размена на разузнавачки информации преку Разузнавачката единицата на НАТО за терористички закани и преку други средства; подобрување на способноста на НАТО брзо да одговори на националните барања за помош, како реакција на терористичките напади; помош во обезбедувањето заштита за време на одредени големи настани, вклучувајќи и употреба на авионите на НАТО за рано предупредување; зајакнување на поддршката на операциите во борбата против тероризмот под водство на НАТО во Средоземно Море, на Балканот и во Авганистан; зголемена соработка со земјите-партнери и со другите меѓународни и регионални организации, и подобрување на релевантните капацитети. Тие, исто така, вклучуваат и специјализирана програма за вооружување, одобрена од Конференцијата на директорите за национално вооружување на состанокот одржан во мај 2004 година. Оваа програма се фокусира на десет области:

- справување со импровизираниот експлозивни направи, како што се автомобил-бомбите и бомбите на патиштата;
- намалување на ранливоста на големите цивилни и воени авиони од рачни противвоздушни ракети;
- намалување на ранливоста на хеликоптерите на ракетни гранати;
- заштита на пристаништата и на бродовите од брзи чамци со експлозив и нуркачи;
- откривање, заштита и отстранување на хемиското, биолошкото, радиолошкото и нуклеарното оружје;
- достапност до експлозивните направи;
- технологија за прецизно исфрлање товар од воздух за силите за специјални операции и за нивната опрема;
- разузнавање, следење, доаѓање до целите на терористите и извидување;
- технологии за спречување на нападите со минофрлачи, и
- заштита на клучната инфраструктура.

Кибернетичка одбрана

Се прават напори за зајакнување на одбраната од кибернетички напади, преку обезбедување на подобра заштита од можни прекини во НАТО и во критичната национална инфраструктура, вклучително и информативно-комуникациските системи.

Планирање на вонредни состојби од невоен карактер

Преземени се важни мерки за подобрување на подготвеноста за справување со последиците од можните терористички напади. Акциониот план за вонредни состојби од невоен карактер, во насока на подобрување на цивилната подготвеност за можни напади врз цивилното население со хемиски, биолошки и радиолошки агенси, беше развиен во октомври 2001 година, како директен одговор на настаните од 11 септември 2001 година и нападите со антракс што следуваа во САД. Оттогаш, акциониот план постојано се ажурира, со цел да ги отслика најновите сценарија на закани и научените лекции.

Во рамките на акциониот план, земјите од НАТО и партнерите работат заедно со цел да развијат современи цивилни мерки за одговор на заканите. Тие вклучуваат:

- листа на националните капацитети коишто можат да се стават на располагање за да и се помогне на една земја-членка или на земја-партнер погодена од терористички напад;
- употреба на Евроатлантскиот координативен центар за реакција при непогоди во рамките на Седиштето на НАТО, заради координација на помошта во управувањето со последиците, кои ги нудат земјите-членки и земјите-партнери како одговор на барањата на нападнатата земја;
- меѓународни вежби за управување со последиците за цивилните и за воените единици, како и за единиците на цивилната заштита;
- развивање насоки и минимум стандарди за подобрување на интероперабилноста на капацитетите понудени од страна на земјите кои обезбедуваат помош во управувањето со последиците, и
- подобра заштита на клучната инфраструктура.

Цивилна заштита

Како реакција на појавата на сè поголем број закани за време на многу важни настани, Алијансата презема специјални мерки со цел да ги искористи своите капацитети во насока на унапредување на заштитата на сите учесници. Капацитетите на НАТО за рано воздушно предупредување и другите форми на практична помош беа ставени на располагање во голем број случаи, за да се обезбеди заштита во текот на големи настани, како што се: европските првенства во фудбал, Олимписките игри во Атина и Самитот во Истанбул.

Развиена соработка

Ниту една од претходно опишаните мерки не ја негира потребата од интензивна соработка со другите меѓународни организации кои се способни да придонесат кон напорите за подобрување на одбраната од тероризам, преку размена на информации и координирана акција. На пример, НАТО и Европската унија разменуваат информации во врска со планирањето на вонредните состојби од невоен карактер и во други сродни области. НАТО активно придонесува кон работата на Комитетот на ООН за борба против тероризмот, одржува редовни консултации со Организацијата за безбедност и соработка во Европа и работи заедно со EUROCONTROL, Меѓународната организација за цивилно-воздушна пловидба и со Меѓународното здружение за воздушен транспорт, заради подобрување на цивилно-воената координација на управувањето со воздушниот сообраќај.

Шемата мерки што се преземаат последниве години во рамките на борбата против новите закани ги вклучува и националните иницијативи што ги преземаат земјите-членки, како и придонесот што го даваат другите земји, честопати вклучувајќи и други сојузнички или партнерски земји. Во мај 2003 година, на пример, САД ја лансираа Иницијативата за безбедност од пролиферација (PSI), којашто вклучуваше глобално партнерство на земјите кои се обидуваат да го сопрат протокот на опасни технологии во и од државните и недржавните актери инволвирани во пролиферацијата. Осум земји од НАТО, како и Австралија и Јапонија, уште од самиот почеток учествуваа во иницијативата, придонесувајќи со стручноста и со искуството во откривањето и во спречувањето на потенцијалните закани. НАТО поддржува и следи широк спектар политички и одбранбени иницијативи за справување со пролиферацијата. Повеќе детали за ова во Дел X .

ГЛАВА 20

НОВИТЕ КАПАЦИТЕТИ

НАТО воспоставува серија мерки коишто треба да помогнат во насока на подобрување на воените капацитети на своите земји-членки. Нивната цел е Алијансата со сигурност да ги оствари своите сегашни и идни оперативни обврски и да се бори против новите закани, како што се тероризмот и ширењето на оружјето за масовно уништување, а овие напори се надградуваат врз сеопфатниот спектар мерки што се преземени уште од завршувањето на Студената војна, заради приспособување на Алијансата на новите предизвици. Ова е особено важно со оглед на тоа дека НАТО презема нови мисии во далечни земји, како што е Авганистан, а тоа бара силите да можат да отидат подалеку, побрзо, подолго да останат на терен и – доколку е потребно - да можат да ги вршат најтешките операции. Исто така, овие сили мора да бидат соодветно опремени и заштитени за поопасните мисии што ги преземаат.

За да ги оствари овие цели, Алијансата воспостави три клучни иницијативи коишто се главна водечка сила за трансформацијата на целата организација: Прашкото ангажирање на капацитетите заради подобрување на капацитетите во клучните области, како што е стратешкото пренесување и следењето воздух-земја; насочување на воената командна структура во вистински правец, и креирање на Силите на НАТО за реакција.

Плановите за градење капацитети за сојузничко копнено следење отидоа понапред и ќе обезбедат свест за состојбата пред и за време на операциите на НАТО. За да се осврне на ширењето на оружјето за масовно уништување и на нивните средства за примена, Алијансата размислува за можноста за ракетна одбрана на својата територија, сили и населени места. Исто така, беше формиран и Мултинационален баталјон за хемиска, биолошка, радиолошка и нуклеарна (CBRN) одбрана, заради одбрана од овие закани.

Прашкото ангажирање на капацитетите

Прашкото ангажирање на капацитетите (PCC) ја наследи Иницијативата за одбранбени капацитети (DCI) лансирана на Самитот во Вашингтон во 1999 година, чијашто цел беше да ги подобри капацитетите кои беа потребни за да се осигура ефективност на идните мултинационални операции во целиот спектар мисии на Алијансата, со специјален фокус

врз интероперабилноста што се подобруваше. Додека DCI придонесе за подобрување на капацитетите на Алијансата во голем број важни области, ова беше формулирано во смисла на општите заложби на земјите-членки во целина и од нив не се бараше да поднесуваат поединечни извештаи во однос на остварениот напредок. Нападите врз САД од 11 септември 2001 година ја зголемија итноста, како и важноста на пофокусираните подобрувања на капацитетите.

НАТО презеде цврсти политички заложби за подобрување на капацитетите во 400 конкретни области коишто се од фундаментална важност за ефикасното спроведување на сите мисии на Алијансата. Тие се однесуваат на следниве области:

- хемиска, биолошка, радиолошка и нуклеарна (CBRN) одбрана;
- разузнавање, следење и наоѓање на целта;
- следење воздух-земја;
- команда, контрола и комуникации;
- борбена ефективност, вклучувајќи и муниција со прецизно водење, и поттиснување на противвоздушната одбрана на непријателот;
- стратески пренос по воздушен и по морски пат;
- воздух-воздух (во воздух) полнење со гориво, и
- мобилни единици за борбена поддршка и за поддршка на борбените служби.

Министрите за одбрана, исто така, одлучија дека оваа нова иницијатива треба да се заснова на цврстите заложби на конкретната земја преземени врз основа на националните одлуки и дека таа треба да ги опфати целните дати за коригирање на недостатоците. Дополнително на ова, ваквите заложби треба да ја унапредат мултинационалната соработка и споделувањето на улогите и треба да бидат реални и остварливи во економска смисла, паралелно со фактот дека претставуваат предизвик за земјите-членки. Исто така, тие треба да постигнат заемно зајакнување и целосна транспарентност што се однесува на активностите поврзани со Акциониот план за европските капацитети инициран од Европската унија.

Иако новата иницијатива е фокусирана на појасни и инволвирани поединечни заложби од страна на земјите-членки за унапредување на конкретните капацитети коишто треба да ги обезбедат поединечно или заедно со другите сојузници, таа е сконцентрирана и на реалните и остварливи цели. Целта беше јасна: итно да се обезбедат потребните

подобрувања на капацитетите, за да и се овозможи на Алијансата да ги спроведе сите свои задачи, без оглед на тоа каде ќе дејствува.

Затоа, РСС претставува важен напор за обезбедување на силите на Алијансата со потребните средства за брзо и ефективно спроведување на операциите, сè додека е потребно. Како резултат на овој договор, шефовите на држави и влади на Самитот во Прага се заложиле за значителни подобрувања на капацитетите. Иако водечката одговорност за ова е во рацете на владите на самите земји-членки, Алијансата утврди и колективни мерки за следење и за набљудување на напредокот и презеде акции за решавање на секој проблем што може да се појави. РСС, исто така, се обидува да ги идентификува начините за обезбедување на заедничкото зајакнување на напорите на НАТО и оние на Европската унија. Успехот на имплементацијата на овие цели, кои во исто време претставуваат и предизвик, а сепак се реални и остварливи, е од централна важност за исполнувањето на една поширока агенда, претставена во Прага.

Командните договори на НАТО

Дополнителен централен фокус на процесот на трансформација претставува правилното насочување на командните договори на НАТО, чиито клучни елементи се опишани во Дел III. Функцијата на командната структура е да планира и да спроведува операции, да ја промовира модернизацијата и интероперабилноста на сојузничките сили и да ја унапреди трансатлантската врска што е основа на соработката во рамките на Алијансата. Промените во командната структура ги отсликуваат овие императиви и и даваат на Сојузничката команда за трансформација особено важна улога во континуираниот развој. Оваа команда ги вклучува Здружениот воен центар на НАТО, Центарот за обука на здружените сили и Центарот за здружена анализа и научени лекции. Националните и мултинационалните центри за усовршување не се дел од структурата, туку се поврзани со истата и обезбедуваат унапредени можности за обука, интероперабилност, тестирање и развој на воените доктрини и проценка на новите концепти.

Силите на НАТО за реакција

Формирањето на Силите на НАТО за реакција (NRF) е интегрален дел од трансформацијата на воените капацитети на НАТО, со што се надополнува Прашкото ангажирање на капацитетите и новата командна структура.

NRF беа формирани со невидена брзина. Важноста на ова остварување не е во развојот на самите сили, туку во фактот дека нивното формирање влијае на другите области на подобрување на капацитетите и дејствува како катализатор за одржлива трансформација и развој на силите на НАТО во целина. NRF се еден од најважните исходи од Самитот во Прага.

NRF се здружени сили со копнени, поморски и воздухопловни елементи кои можат да се приспособат на поединечните мисии и брзо да се распоредат секаде каде што ќе побара Северноатлантскиот совет. Тие се изградени како сили што се состојат од технолошки напредни, флексибилни, мобилни, интероперабилни и одржливи елементи, подготвени да ги распоредат своите водечки елементи во рок од пет дена и да се одржуваат без дополнителна поддршка во период од триесет дена. Важно е да се напомене дека не станува збор за постојани сили или сили што постојано се на располагање туку за сили кои се состојат од единици за одреден временски период доделени од земјите-членки по пат на ротација, кои се обучени да дејствуваат заедно, во согласност со одредени стандарди.

Овие сили имаат за цел да ја спречат ескалацијата на судирите или на заканите за судири во контекст на поширок спор што би претставувал закана по безбедноста и стабилноста. Тие се способни сами да спроведат одредени мисии или да служат како дел од поголеми сили, придонесувајќи кон целокупниот спектар воени операции на Алијансата. Затоа, тие можат да се распоредат на голем број различни начини, на пример со цел да се покаже сила и да се демонстрира солидарност на Алијансата во услови кога некоја земја-членка се соочува со агресија, како клучен елемент на операцијата за колективна одбрана што се спроведува во согласност со член 5 од Северноатлантскиот договор; како дел од управувањето со кризи или сили за поддршка на мирот и стабилизација за операциите надвор од рамките на член 5; или како сили за напредување во рамките на воените операции од поголем размер, во исчекување на распоредувањето на други ресурси.

Прототипот на NRF составен од 9.500 трупи беше активиран во октомври 2003 година. Во исто време, на неформалниот состанок во Колорадо Спрингс, САД, министрите за одбрана од НАТО учествуваа на научен семинар на кој во центарот на вниманието беше концептуалната улога на NRF и процесот на одлучување поврзан со нивното потенцијално распоредување. На церемонијата во Брунсум, Холандија, на 15 октомври 2003 година новите сили и нивните обележја беа претставени од страна на генерал Џејмс Џоунс, врховниот сојузнички командант за Европа и стратешкиот командант на новоформираната Сојузничка команда за операции.

Во рамките на првичната демонстрација на почетните капацитети на силите, елементи на силите кои вклучуваа компоненти од единаесет земји од НАТО учествуваа во измислена операција на реакција на криза во Турција, во ноември 2003 година. Кризата вклучуваше измислена закана по персоналот на ООН и цивилите лоцирани во земја надвор од евроатлантската област, односно терористички активности од страна на непријателските сили. Тие побарале да се забрани движењето на сили и оружје, контратерористичките операции и очигледната демонстрација на солидарност на Алијансата.

Вежбите и пробите продолжиле да го унапредуваат развојот на силите по планираниот редослед. Во октомври 2004 година, за време на неформалниот состанок на министрите за одбрана од НАТО во Појана Брашов, Романија, генералниот секретар на НАТО најави дека силите го постигнале својот почетен оперативен капацитет.

Во септември 2005 година поморски и воздухопловни елементи на NRF им беа ставени на располагање на Соединетите Американски Држави, по официјалното барање поддршка по големите штети што ги направи ураганот Катрина. NRF, исто така, беа употребени и за да се обезбеди хуманитарна помош за Пакистан, по разурнувачкиот земјотрес во 2005 година.

Силите ќе бидат целосно оперативни до крајот на 2006 година, со планиран копнен елемент од околу 21.000 трупи и воздухопловни и поморски елементи со приближно иста големина.

Следење на состојбите на копно од страна на Алијансата

Значителен напредок во работата на подобрувањето на капацитетите во одредени конкретни области беше постигнат пред Самитот во Прага. Есента 2002 година плановите за капацитетот на Алијансата за копнено следење (AGS), што претставуваше клучен елемент на трансформацијата на НАТО, отидоа во позитивна насока, со најавата на одлуките за заеднички развој на радарскиот сензор што ќе одговори и на потребите на AGS-системот во сопственост на Алијансата и на националните потреби на земјите кои учествуваа во програмата за развој.

НАТО набави AGS-систем што ќе им обезбеди на командантите на Алијансата поголема прегледност за состојбата на теренот во областите каде што се спроведува мисијата. Тој ќе се состои од комбинација на радарски платформи опслужувани од луѓе или не, кои ќе можат да следат

што се случува на теренот и да им доставуваат податоци на командантите, давајќи им „очи на небото“ над одредена област.

Системот AGS ќе биде произведен од Transatlantic Industrial Partnership for Surveillance (TIPS), конзорциум од над 80 компании, кој ги вклучува European Aeronautic Defence and Space Company (EADS), Galileo Avionica, General Dynamics Canada, Indra, Northrop Grumman и Thales. Се очекува системот да го стекне својот почетен оперативен капацитет во 2010 година, а полн капацитет во 2012 година.

Како што авионот со радар на Системот на НАТО за противдесантско предупредување и контрола (AWACS) го надгледува воздушниот простор, AGS ќе може да следи што се случува на копно. AGS ќе овозможи да се согледа состојбата пред и за време на операциите на НАТО. Ова претставува значителен капацитет за современите воени операции и ќе претставува клучна алатка за Силите на НАТО за реакција (NRF).

Баталјонот за CBRN одбрана

Уште една цел на патот беше постигната на 1 декември 2003 година со постигнувањето на почетниот оперативен капацитет на Мултинационалниот баталјон на НАТО за хемиска, биолошка, радиолошка и нуклеарна одбрана (CBRN). Креирана за да обезбеди капацитети конкретно за одбрана од CBRN закани, како и за навремена проценка и советување на командантите и на силите на теренот, оваа мерка е конзистентна на концептот на NRF и ќе ги надополнува капацитетите на NRF. Во почетокот на своето формирање баталјонот беше под команда на Чешка, којашто обезбеди околу 160 стручњаци кои го сочинуваа јадрото на единицата, а учествуваа тринаесет земји-членки на НАТО.

Противракетна одбрана

НАТО спроведува проекти чијашто цел е заштита на силите, територијата и населението на Алијансата од ракетни закани. Ова е реакција на ширењето на оружјето за масовно уништување и средствата за нивна примена, вклучително и проектилите од сите дострели.

Се очекува дека до 2010 година Алијансата ќе биде подготвена да ги штити распоредените сили од балистички ракети со мал и среден дострел, со нивно пресретнување во фазата на забрзување, на средината на патеката и во крајните фази. Овој активен систем за одбрана од балистички ракети на теренот, исто така, ќе има капацитет да ги попречува авионите, беспилотните авиони и другите видови закани од воздух.

НАТО, исто така, ги разгледува и опциите за заштита на силите, територијата и населението на Алијансата од цел спектар ракетни закани. Овој обид за целосна противракетна одбрана беше инициран од страна на шефовите на држави и влади од НАТО, на Самитот во Прага во 2002 година, на кој земјите-членки на Алијансата се договорија за нова физибилити-студија за противракетна одбрана. Со студијата раководеше Агенцијата на НАТО за консултации, команда и контрола (NC3A), во рамките на Програмата на НАТО за инвестирање во безбедноста. По конкурентниот процес на наддавање и врз основа на препораките на NC3A, на победничкиот конзорциум му беше доделен 18-месечен договор за да ја испита техничката спроведливост, трошоците и временскиот распон за системите за противракетна одбрана засновани на потребите на НАТО.

ДЕЛ VI

ОТВОРАЊЕ НА АЛИЈАНСАТА ЗА НОВИ ЗЕМЈИ-ЧЛЕНКИ

Глава 21 Процесот на проширување

Глава 22 Акционен план за членство

ГЛАВА 21

ПРОЦЕСОТ НА ПРОШИРУВАЊЕ

Одредбата што се однесува на проширувањето на НАТО е дадена во член 10 од Северноатлантскиот договор. Ова е основата за „политиката на отворена врата“, политика усвоена од НАТО во врска со приклучувањето на нови земји-членки. Одлуките што се однесуваат на поканиите на потенцијалните нови земји-членки да започнат со преговорите за приклучување се носат заеднички, од сите постоечки членки на Алијансата.

Проширувањето на НАТО е тековен процес. Во периодот од 1949 година до осумдесеттите години на минатиот век кон НАТО се приклучија само четири членки – Турција и Грција (1952), Германија (1955) и Шпанија (1982). Приклучувањето на новите членки по завршувањето на Студената војна беше мошне спектакуларно, во смисла на бројот и политичкото влијание. Десетте земји – Бугарија, Чешка, Естонија, Летонија, Литванија, Унгарија, Полска, Романија, Словачка и Словенија – влегоа во НАТО во двата брана на проширување на Алијансата, а три земји – Албанија, Хрватска и поранешната југословенска Република Македонија* - во моментот се дел од Акциониот план за членство (АПЧ), програма што ги подготвува аспирантите за членство во НАТО. Процесот на проширување на НАТО, исто така, одговори и на безбедносните потреби на оние земји кои аспирираа да и се приклучат на Алијансата и помогнаа во изградбата на поголемата стабилност на цела Европа.

Почетоците на промената

Корените на промените коишто ја трансформираа политичката карта на Европа кон крајот од осумдесеттите години од минатиот век можат да се најдат во бројните настани во текот на шеесеттите и седумдесеттите години. Притоа, посебно се издвојуваат три настани: усвојувањето на Хармеловата доктрина, усвоена од Алијансата во декември 1967 година, којашто се заснова на паралелните политики на одржување на соодветната одбрана, во насока на релаксирање на тензиите во односите на релација Исток-Запад, а работи на изнаоѓање решенија за нагласените политички проблеми со кои се соочуваше Европа; воведувањето на *Ostpolitik* на канцеларот Вили Брант од страна на Владата на Сојузна Република Германија во 1969 година, со цел да се воспостави попозитивен однос со источноевропските земји и со Советскиот Сојуз, во рамките на ограничувањата наметнати од страна на домашната политика на владите

и акциите во странство; и усвојувањето на Хелсиншкиот финален акт од август 1975 година, со кој се воспоставија нови стандарди и кодекси на однесување во однос на прашањата за човековите права и воведените мерки за зголемување на заемната доверба меѓу Исток и Запад.

Серија настани со слична важност го означија курсот на односите меѓу Исток и Запад во текот на осумдесеттите години на 20 век. Во споменатата серија настани посебно значење имаат следниве: распоредот на нуклеарните сили на НАТО со среден дострел (INF) во Европа, по двонасочната одлука за нуклеарна модернизација и контрола на вооружувањето од декември 1979 година; Вашингтонскиот договор потпишан во декември 1987 година, кој доведе до уништување на американските и на советските копнени INF-проектили; првите знаци на промени во Источна Европа поврзани со појавата и признавањето - и покрај подоцнежното враќање наназад - на движењето на независниот синдикат „Солидарност“ во Полска, во август 1980 година; последиците од советската инвазија на Авганистан во декември 1979 година и конечното повлекување на советските сили од Авганистан во февруари 1989 година; и, конечно, именувањето на Михаил Горбачов за генерален секретар на Советската комунистичка партија во март 1985 година и неговите храбри потези кон *Перестројка* (реструктурирање) и *Гласност* (отвореност).

Во март 1989 година, во рамките на Конференцијата за европска безбедност и соработка (КЕБС), со ветување за нова контрола на вооружувањето, во Виена започнаа преговорите меѓу 23 земји од НАТО и Варшавскиот пакт за намалување на конвенционалните сили во Европа (CFE). Во овој контекст Самитот на НАТО одржан во Брисел на крајот на мај 1989 година беше од посебна важност. Членките ги препознаа промените што во моментот се случуваа во Советскиот Сојуз, како и во другите источноевропски земји, и го презентираа пристапот на Алијансата за надминување на поделбата на Европа и за остварување на нејзината долгорочна цел - обликување на еден праведен и мирен поредок во Европа. Тие ја повторија континуираната потреба за уверливи и ефективни сили за одвраќање и за соодветна одбрана и утврдија широка агенда за проширена источно-западна соработка.

Настаните што имаа огромна важност за целиот европски континент и за меѓународните односи, во целост, продолжија во текот на целата година. До крајот на 1989 година, како и за време на првите недели од 1990 година, беше постигнат значителен напредок во насока на реформирање на политичките и на економските системи на Полска и на Унгарија, а во Германската Демократска Република, Бугарија, Чехословачка и во Романија се преземаа низа чекори во насока на извојување на

поголема слобода и демократија. Овие случувања оддалеку ги надминаа очекувањата.

Ветувањето на кое се чекаше 40 години за да се стави крај на поделбата на Европа, а со тоа и крај на поделбата на Германија, доби реално значење со уривањето на Берлинскиот ѕид во ноември 1989 година. Покрај фундаменталниот симболизам, со падот на Сидот се отвори патот кон брзиот и драматичен напредок во повеќето земји од Централна и од Источна Европа. За помалку од една година, односно веќе на 3 октомври 1990 година, дојде до обединување на двете германски држави, со поддршка од страна на меѓународната заедница и со одобрување од Советската влада, врз основа на меѓународниот договор и демократската волја на германскиот народ во целост. Само за неколку години низа земји од Централна и од Источна Европа го поставија членството во НАТО како основна цел на својата надворешна политика, и покрај негативниот имиџ на Алијансата прикажан од Советскиот Сојуз и владите од Варшавскиот пакт за време на Студената војна.

На Лондонскиот самит во 1990 година НАТО пријателски им подаде рака на своите некогашни непријатели, започнувајќи го процесот на дијалог и соработка. Во декември 1991 година беше создаден заедничкиот форум за мултилатерални консултации и соработка, во форма на Северноатлантскиот совет за соработка (НАСС), а во јануари 1994 година беше иницирана програмата на Партнерството за мир, со цел да се обезбеди рамка за билатерална соработка со секоја земја поединечно. Во мај 1997 година Северноатлантскиот совет за соработка беше заменет со Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС) и оттогаш тој обезбедува севкупна политичка рамка за соработка меѓу НАТО и нејзините земји-партнери.

Во краток временски период сите инволвирани земји дадоа позитивен одговор на овие последователни иницијативи и се вклучија во практичните програми на соработка. Неколку земји, исто така, почнаа да бараат поддршка за нивното идно пристапување кон Северноатлантскиот договор. Во 1994 година Алијансата ја препозна потребата од обмислена реакција во рамките на своите целокупни цели и долгорочни намери за натамошна поинтензивна соработка и за поставување на основите за мир и стабилност во евро-атлантската област.

На Самитот во Брисел во јануари 1994 година лидерите од НАТО изјавија: „Очекуваме и ќе го поздравиме проширувањето на НАТО, коешто ќе достигне до демократски земји на Исток од нас“. Тие потврдија дека Алијансата е отворена за членство на другите европски земји, во насока на проширување на принципите на Северноатлантскиот договор, и дека

тоа ќе придонесе кон поголема безбедност во Северноатлантската област.

Беа преземени низа практични чекори во насока на придвижување на процесот, на начин што ќе обезбеди дека целите и политиките на Алијансата нема да бидат компромитирани, како и низа чекори со кои требаше да се убедат Русија и другите земји дека процесот нема да претставува никаква закана за нив. На Алијансата и беше потребно да демонстрира дека - напротив - со проширувањето на сферата на стабилноста во евроатлантската област ќе се унапреди и нивната безбедност, а тоа ќе биде во нивни интерес.

Студија за проширувањето на НАТО

Како резултат на тоа, во 1995 година Алијансата спроведе студија за проширувањето на НАТО, со цел да одговори на сите „зошто“ и „како“, во однос на идните примања во Алијансата. Резултатите од студијата беа споделени со заинтересираните земји-партнери, а потоа беа објавени. Што се однесува до прашањето „зошто“, во однос на проширувањето на НАТО, во студијата е изведен заклучокот дека со завршувањето на Студената војна и растурањето на Варшавскиот пакт се појавила потреба и вистинска шанса за подобрување на безбедноста во целата евроатлантска област, без повторно креирање на нови линии на поделба.

Во натамошниот текст на студијата се заклучува дека проширувањето на Алијансата ќе придонесе кон зголемена стабилност и безбедност на сите земји во евроатлантската област, преку охрабрување и поддршка на демократските реформи и воспоставување на цивилна и демократска контрола на воените сили, и дека Алијансата и натаму ќе се залага за форми и начини на соработка, консултации и постигнување консензус во односите меѓу земјите-членки и промовирање на добрососедските односи. Тоа ќе ја зголеми транспарентноста во планирањето на одбраната и военото буџетирање и ќе ја зајакне довербата меѓу државите и нивната тенденција за поблиска интеграција и соработка во Европа. Во студијата, исто така, се заклучува дека со проширувањето ќе се зајакне способноста на Алијансата да придонесе кон европската и меѓународната безбедност.

Што се однесува до тоа „како“ ќе се спроведува проширувањето, студијата потврди дека секое идно проширување на членството на Алијансата ќе биде преку пристапување на нови земји-членки кон Северноатлантскиот договор, во согласност со член 10. Откако ќе бидат примени, членките ќе ги уживаат правата и ќе ги преземат обврските што ги носи членството. Тие ќе треба да ги прифатат и да се придржуваат кон принципите, политиките и процедурите прифатени од сите членки

на Алијансата, во времето кога се приклучиле кон Алијансата. Волјата и способноста да одговорот на таквите обврски ќе претставува критичен фактор во секоја одлука што ќе ја донесе Алијансата во насока на поканата на една земја да и се приклучи.

Во студијата беа регулирани и другите услови, вклучувајќи ја и потребата земјите-кандидати да ги решат етничките недоразбирања или надворешните територијални проблеми по мирен пат, пред да можат да станат членки, како и начинот на кој треба да се однесуваат кон своите малцинства, во согласност со насоките утврдени од Организацијата за безбедност и соработка во Европа. Еден од позначајните фактори е и способноста на една земја-кандидат да придонесе на воен план кон колективната одбрана и мировните операции. Во крајна линија, студијата заклучи дека сојузниците би одлучиле со консензус дали ќе поканат дополнителни земји да им се придружат, а нивната одлука во тој момент ќе се заснова на тоа дали членството на одредена земја ќе може да придонесе кон безбедноста и стабилноста во евроатлантската област.

Приклучување кон НАТО

Со цел да се испитаат прашањата што беа поставени во студијата за проширување на НАТО од 1995 година, НАТО одлучи да спроведе „интензивиран дијалог“ со секоја од земјите коишто покажаа интерес да и се приклучат на Алијансата. Интензивираните дијалози за првпат беа започнати со Чешка, Унгарија и со Полска, во почетокот на 1997 година, во рамките на првата рунда проширување на НАТО по Студената војна во 1999 година. Уште во јули 1997 година сојузничките шефови на државите и владите беа во можност да ги поканат овие три земји да започнат преговори за пристапување. Протоколите за пристапување беа потпишани во декември 1997 година, а потоа беа ратификувани од сите 16 земји-членки на НАТО. Трите земји му се приклучија на Договорот и со тоа станаа членки на НАТО во март 1999 година.

На Самитот во Прага во ноември 2002 година сојузничките шефови на држави и влади ги поканија Бугарија, Естонија, Летонија, Литванија, Романија, Словачка и Словенија да започнат со преговорите за приклучување. Сите седум земји претходно учествуваа во Акциониот план за членство (АПЧ). Процедурите коишто ги следеа и постојните членки на НАТО и поканетите земји во наредните дванаесет месеци го илустрираат процесот на приклучување што ќе важи и за идните земји-членки.

Протоколите за приклучување беа потпишани од министрите за надворешни работи на поканетите земји во НАТО на 26 март 2003 година. До крајот на април 2004 година сите земји-членки на Алијансата

ја информираа Владата на САД за своето прифаќање на протоколите во согласност со Северноатлантскиот договор, а на 2 март 2004 година Генералниот секретар на НАТО формално ги покани седумте земји да станат членки на НАТО. На церемонијата во Вашингтон на 29 март 2004 година секоја од земјите ги депонираше своите формални инструменти за пристапување, во согласност со Договорот, со што овие земји - правно и формално - станаа членки на Алијансата.

Од моментот кога седумте земји беа поканети да започнат со преговорите за пристапување па сè до предвиденото потпишување на протоколите за пристапување, ратификацијата и членството, поканетите земји беа максимално вклучени во активностите на Алијансата, при што имаа директна корист од учеството во Акциониот план за членство. Секоја од поканетите земји, исто така, го претстави и својот план за неопходните реформи што требаше да се спроведат пред и по пристапувањето, со цел да се унапреди нивниот придонес кон Алијансата.

Новоизграденото и проширено седиштето на НАТО во Брисел беше отворено од страна на Генералниот секретар на НАТО на 17 март 2004 година, со што се обезбеди сместување за делегациите на новите земји-членки. На 2 април 2004 година, по церемонијата на подигање на знамињата на новите членки пред седиштето на НАТО, беше одржан и првиот формален состанок на Северноатлантскиот совет, на кој учествуваа 26-те земји-членки.

ГЛАВА 22

АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ЧЛЕНСТВО

На Самитот во Вашингтон во април 1999 година НАТО го промовираше Акциониот план за членство (АПЧ), со цел да им помогне на земјите кои сакаа да и се приклучат на Алијансата во нивните подготовки, обезбедувајќи совети, помош и практична поддршка. Во почетокот кон овој план се приклучија девет земји - Албанија, Бугарија, Естонија, Летонија, Литванија, Романија, Словачка, Словенија и поранешната југословенска Република Македонија*. Хрватска се приклучи во 2001 година. Подоцна, на Самитот во Прага во ноември 2002 година, седум од овие земји - Бугарија, Естонија, Летонија, Литванија, Романија, Словачка и Словенија - беа поканети да започнат со преговорите за пристапување, а формално влегоа во НАТО во март 2004 година.

Акциониот план за членство (АПЧ) во почетокот во голема мера го користеше искуството стекнато од помошта што им ја пружи на Чешка, Унгарија и на Полска, подготвувајќи ги за членство, и од работата со седумте членки кои се приклучија во март 2004 година. Според АПЧ, на земјите-аспиранти треба да им се помогне во подготовките да се фокусираат на остварувањето на целите и приоритетите поставени во нивни рамки и да се продолжи со настојувањето да се обезбедуваат цел спектар активности дизајнирани за зајакнување на кандидатурата на секоја земја, со што и се даде суштина на заложбата на НАТО да ја држи вратата за членство отворена. Меѓутоа, планот – едноставно - не е една листа за штиклирање, на којашто земјите-аспиранти треба да одговорат, а учеството во АПЧ не гарантира идно членство. Одлуката за покана на аспирантите да започнат со преговорите за пристапување се носи со консензус меѓу земјите-членки на НАТО, и тоа случај по случај.

АПЧ не ја заменува програмата на Партнерството за мир. Полното учество во ПзМ и во неговиот Процес на планирање и анализа (PARP), исто така, се смета за неопходно, затоа што им овозможува на земјите-аспиранти да развијат интероперабилност со силите на НАТО и да ги подготват структурите и капацитетите на своите сили за можното идно членство. PARP служи за различни цели. Тој обезбедува основа за унапредување на транспарентноста по прашањата што се однесуваат на политиката за одбрана и за идентификување и проценка на силите и капацитетите коишто можат да бидат достапни за мултинационална обука, како и на вежбите и операциите во однос на силите на Алијансата и реформите во одбраната.

Во почетокот на секој циклус на АПЧ, аспирантите поднесуваат годишна национална програма за подготовките за можно членство, покривајќи ги политичките, одбранбените, воените, ресурсните, безбедносните и правните прашања. Тие ги утврдуваат сопствените цели и работни планови и ги ажурираат секоја година. На крајот од циклусот НАТО изготвува извештаи за напредокот на одделни земји кои учествуваат во АПЧ, формирајќи ги на тој начин основите за дискусија меѓу Северноатлантскиот совет и засегнатите земји, во врска со постигнатиот напредок.

Албанија, Хрватска и поранешната југословенска Република Македонија* продолжуваат со својата блиска соработка со Алијансата во рамките на АПЧ, со цел да одговорат на критериумите кои се неопходни за да добијат покана за членство и да започнат со преговорите за пристапување.

ДЕЛ VII

ПАРТНЕРСТВОТО И СОРАБОТКАТА

- Глава 23 Евроатлантското партнерство: Евроатлантскиот партнерски совет и Партнерството за мир
- Глава 24 НАТО и Русија
- Глава 25 НАТО и Украина
- Глава 26 Соработката со земјите во медитеранскиот регион и, пошироко, со земјите од Блискиот Исток
- Глава 27 Соработката со земјите од Југоисточна Европа

ГЛАВА 23

ЕВРОАТЛАНТСКОТО ПАРТНЕРСТВО: ЕВРОАТЛАНТСКИОТ ПАРТНЕРСКИ СОВЕТ И ПАРТНЕРСТВОТО ЗА МИР

Политиката на Алијансата за развивање партнерства со голем број земји кои не се членки одигра клучна улога во менувањето на стратегиската средина во евроатлантската област по завршувањето на Студената војна. Со промовирањето на политичкиот дијалог и соработката во широк спектар области, различните форми на партнерства помагаат да се создаде евроатлантска безбедносна култура која се карактеризира со силна решеност за примена на меѓународната соработка во однос на задачата за работа на критичните безбедносни предизвици во рамките на и надвор од евроатлантската заедница.

Стимулирајќи ги и поддржувајќи ги реформите во одбраната во повеќе земји-партнери, Евроатлантското партнерство придонесува за демократската трансформација, помага во градењето модерни, ефективни и демократски одговорни оружени сили и други одбранбени институции и им помага на земјите-партнери да управуваат со социјалните и со материјалните последици од реформите.

Денешните предизвици по евроатлантската безбедност ги вклучуваат заканите, како што е тероризмот, кои имаат внатрешни и надворешни извори, а по природа се транснационални. Таквите закани сè почесто доаѓаат од периферијата на евроатлантската област. Во такво опкружување, меѓународната стабилност и безбедност сè повеќе зависат од домашните реформи и од далекусежната меѓународна соработка. Партнерството треба да одигра клучна улога во обете насоки.

Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС) ја дава севкупната политичка рамка за односите со земјите-партнери. Дополнително, секоја земја е способна да изгради сопствен однос со Алијансата преку Партнерството за мир (ПЗМ) – програма за практична билатерална соработка за којашто партнерите можат да изберат активности според сопствените приоритети.

НАТО, исто така, развива специјални односи со Русија и со Украина, како и со земјите од медитеранскиот регион и, пошироко, со земјите од Блискиот Исток. Опишана во другите поглавја, соработката со овие земји се гради врз повеќе активности и механизми развиени во рамките

на ЕАПС и програмата на ПзМ – двата столба кои се надополнуваат, а заеднички го формираат Евроатлантското партнерство

Еволуцијата на Евроатлантското партнерство

Уривањето на Берлинскиот сид во ноември 1989 година го означи крајот на судирот меѓу Истокот и Западот, кој доминираше во меѓународните односи и ја подели Европа по завршувањето на Втората светска војна. Во краток временски период, извонредниот чекор на промени во Централна и во Источна Европа ја соочи Алијансата со нова и сосема поинаква група предизвици од оние кои постоеја претходно. Политичката промена, на сосема поинаков начин, отвори големи можности за унапредување на безбедноста во Европа, но неизбежно доведе до појава на нови несигурности и потенцијал за нестабилност.

На Самитот што се одржа во Лондон во јули 1990 година, сојузничките лидери одговорија на тој начин што предложија нови односи на соработка со сите земји од Централна и од Источна Европа. Настаните се одвиваа со голема брзина, а во декември 1991 година НАТО веќе ја лансираше првата формална институционална структура, промовирајќи нови врски – Северноатлантскиот совет за соработка (НАСС), кој претставуваше форум што ќе ги обедини НАТО и нејзините нови земји-партнери, за да дискутираат по прашањата од заеднички интерес. Првиот состанок се одржа на 20 декември 1991 година, денот кога Советскиот Сојуз престана да постои, а на новоформираните независни земји им понуди помош во реализацијата на нивните амбиции за целосно учество како демократски земји - како на регионално ниво, така и насекаде во светот, осврнувајќи се на мултинационалните проблеми.

Огромната промена во односот кон безбедноста, исто така, беше отелотворена во еден нов стратешки концепт за Алијансата, објавен во ноември 1991 година, со кој се прифати широк пристап кон безбедноста кој се базира на три заемно зајакнувачки елементи: дијалог, соработка и одржување на капацитетите за колективна одбрана. Додека одбранбената димензија и натаму остана незаменлива, можностите за остварување на целите на Алијансата преку политички средства беа поголеми од кога и да е дотогаш. Дијалогот и соработката се неопходни сегменти од потребниот пристап за управување со разновидноста на предизвиците со коишто се соочуваше Алијансата. По завршувањето на Студената војна ова вклучуваше мерки за намалување на ризикот од појава на конфликт, како резултат на недоразбирањето, или креирање и подобро управување со кризите коишто влијаат врз безбедносните чекори што ги преземаат сојузниците заради зголемување на разбирањето и поттикнување на довербата меѓу европските

држави и новите иницијативи за проширување на можностите за вистинско партнерство во справувањето со заедничките безбедносни проблеми.

Во почетокот советувањата во рамките на НАСС се фокусираа на заостанатите безбедносни проблеми од времето на Студената војна, како што беше повлекувањето на руските трупи од балтичките држави. Политичката соработка, исто така, беше иницирана по низа безбедносни и одбранбени прашања. НАСС го расчисти патот, помагајќи околу поддршката на реформата и градењето транспарентност и доверба во целата евроатлантска област. Меѓутоа, НАСС се фокусираше на мултилатералниот политички дијалог и не им овозможи на земјите-партнери да развијат поединечни односи на соработка со НАТО, коишто би биле приспособени на нивните конкретни состојби и потреби. Ова се смени во 1994 година, со лансирањето на Партнерството за мир. Оваа голема програма на практична билатерална соработка меѓу НАТО и одделни земји-партнери претставуваше значителен скок напред во процесот на соработката. Во рок од три години остварениот напредок беше дополнително консолидиран со формирањето на Евроатлантскиот партнерски совет, кој требаше да го замени НАСС и да се надгради врз сопствените постигнувања, поплучувајќи го патот за развој на унапредено и пооперативно партнерство.

Партнерскиот процес се состои од воспоставување комуникација и разбирање меѓу сите инволвирани земји, од кои некои имаат долготрајни регионални, територијални, политички, етнички или религиозни спорови. Активностите насочени кон изнаоѓање заеднички решенија за заедничките безбедносни предизвици доведоа до важни постигнувања во надминувањето на предрасудите од минатото и до воспоставување на јасна визија за заемните бенефиции до коишто ќе се дојде преку соработката.

Од почетокот на партнерскиот процес е постигнат извонреден напредок, а програмите на ЕАПС и ПЗМ станаа клучни спојки на евроатлантската безбедносна архитектура. Постојат одредени потешкотии и уназадувања кои можеби беа неизбежни, доколку се земе предвид сложеноста на процесот на политичките и на економските промени што се случуваа во Централна и во Источна Европа и во поранешниот Советски Сојуз. Меѓутоа, само за период од неколку години, ЕАПС и ПЗМ програмата постепено развија сопствена динамика, со преземање на последователни чекори од страна на НАТО и нејзините земји-партнери за проширување на безбедносната соработка и со натамошно надградување на партнерските договори што ги создадоа.

Денес земјите-партнери редовно се консултираат со земјите-членки на Алијансата. Тие развиваат поединечна соработка по прашањата кои

вклучуваат различни аспекти на одбраната и безбедноста. Нивните воени сили често вежбаат и дејствуваат заедно, а нивните војници редовно служат заедно едни со други, во операции на поддршка на мирот под водство на НАТО. Исто така, тие заедно со земјите-членки на Алијансата работат на остварувањето на заедничката цел - борбата против тероризмот.

Потребата и самата Алијанса да помине низ далекусежна трансформација, со цел да одговори на новите предизвици на безбедносното опкружување коешто еволуира, имаше значајно влијание врз развојот на партнерство и соработката, чијшто активности и механизми мораа да бидат приспособени за да можат да одговорат на аспирациите на различните земји-партнери и да останат привлечен предлог за нив. Последователно, новите иницијативи беа лансирани на следните самити на НАТО - во Вашингтон (1999), Прага (2002) и во Истанбул (2004), заради продлабочување и унапредување на соработката меѓу земјите-членки и земјите-партнери.

Партнерство чијшто изглед постојано се менува

Евроатлантското партнерство им помогна на некои од земјите-партнери да се подготват за членство во НАТО. Тоа, исто така, обезбедува единствена рамка, така што и другите земји кои не бараат членство во Алијансата можат да дадат свој придонес кон евроатлантската безбедност.

Во изминативе години, 30 земји му се приклучија на Партнерството за мир, имено: Албанија, Ерменија, Австрија, Азербејџан, Белорусија, Бугарија, Хрватска, Чешка, Естонија, Финска, Грузија, Унгарија, Ирска, Казахстан, Киргистан, Летонија, Литванија, Молдавија, Полска, Романија, Русија, Словачка, Словенија, Шведска, Швајцарија, поранешната југословенска Република Македонија*, Таџикистан, Туркменистан, Украина и Узбекистан.

Десет од горенаведените земји-партнери оттогаш станаа членки на НАТО, а три земји кандидати работат на својата подготовка за идно членство (види во Делот VI).

Последователните рунди на проширување значително ја изменија рамнотежата меѓу земјите-членки и земјите-партнери. Постојат забележителни разлики меѓу состојбите со кои се соочуваат другите 20 земји-партнери, во смисла на нивната состојба и развој, што исто така влијае врз фокусот на партнерските активности. Некои партнери се во раните фази на развој на своите одбранбени структури и капацитети.

Други, пак, можат да придонесат со значителни сили кон операциите под водство на НАТО и да им понудат на другите земји-партнери совет, обука и помош врз основа на нивните сопствени искуства.

Босна и Херцеговина и Србија и Црна Гора, исто така, изразија желба да му се приклучат на Партнерството за мир. НАТО во целост ја поддржува оваа иницијатива, но има поставено низа услови за приклучување на обете земји кон програмата, вклучително и полна соработка со Меѓународниот суд за воени злосторства во поранешна Југославија, особено со притворање и со предавање на лицата кои се обвинети за воени злосторства.

Евроатлантски партнерски совет

Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС) обединува вкупно 46 земји – 26 земји-членки и 20 земји-партнери – во еден мултилатерален форум што обезбедува редовен дијалог и консултации меѓу нив во врска со политичките и безбедносните прашања. Тој служи како политичка рамка за поединечните билатерални односи развиени меѓу НАТО и земјите кои учествуваат во ПзМ програмата.

Одлуката за креирање на ЕАПС, донесена во 1997 година, ги отсликува согледувањата на Алијансата дека е време да се оди подалеку од постигнувањата на НАСС и да се изгради безбедносен форум што ќе одговара на сè пософистицираните односи што се развиваа со партнерите во рамките на ПзМ програмата. Нивото на соработка што е веќе постигнато беше очигледно од мировната операција под водство на НАТО во Босна и Херцеговина, каде што во 1996 година беа распоредени трупи од 14 земји-партнери за да служат рамо до рамо со колегите од Алијансата. Транзицијата од НАСС во ЕАПС беше надополнета со паралелните чекори за унапредување на улогата на Партнерството за мир со зголемување на инволвираноста на земјите-партнери во одлучувањето и во планирањето во рамките на целиот спектар партнерски активности.

Покрај краткорочните консултации во ЕАПС во врска со актуелните политички и безбедносни прашања, долгорочните консултации и соработката се одвиваат во широк спектар области. Ова вклучува: управување со кризи и операции за поддршка на мирот; регионални прашања; контрола на оружјето и прашања што се однесуваат на ширењето на оружјето за масовно уништување; борба против тероризмот; прашања што се однесуваат на одбраната, како што се планирањето, буџетирањето, политиката и стратегијата; планирање на вонредните состојби од невоен карактер и подготвеност за справување со несреќи;

соработка во однос на вооружувањето; нуклеарна безбедност; управување со воздушниот сообраќај и научна соработка.

ЕАПС располага со цел спектар опции, што му дава флексибилност и овозможува состаноци на сите земји-членки на НАТО и земјите-партнери или помали отворени работни групи, во зависност од темите за дискусија.

Повеќето земји-партнери имаат воспоставено дипломатски мисии во Седиштето на НАТО во Брисел, што овозможува редовна комуникација и консултации секогаш кога ќе биде потребно. Состаноците на ЕАПС на ниво на амбасадори се одржуваат секој месец, на ниво на министрите за надворешни работи и министрите за одбрана и началниците на ГШ еднаш годишно и повремено на ниво на самит или во случај на вонредни настани. Во 2005 година беше инициран нов Безбедносен форум на ЕАПС на високо ниво, кој ќе се состанува еднаш годишно и ќе разгледува важни безбедносни прашања во неформални услови и ќе ги собира високите владини претставници, парламентарците, креаторите на мислењето и претставниците на цивилниот сектор.

Партнерство за мир

Врз основа на практичната соработка и заложбата за демократските принципи што ги поддржува самата Алијанса, Партнерството за мир (ПЗМ) се обидува да промовира реформи, зголемена стабилност; намалени закани по мирот и градење на зајакнати безбедносни односи меѓу одделни земји-партнери и НАТО, како и меѓу самите земји-партнери.

Суштината на ПЗМ програмата е партнерство формирано поединечно меѓу секоја земја-партнер и НАТО, приспособено на поединечните потреби и заеднички имплементирано со она темпо што го има определено секоја од владите кои учествуваат. Од креирањето на Партнерството за мир се разви сеопфатен сет алатки и практични механизми за поддршка на имплементацијата на целите на ПЗМ и за претворање на идеите во акции. Овие инструменти даваат рамка за билатералните и за мултилатералните акции, овозможувајќи им на земјите-партнери да учествуваат во ефективните програми што ја отсликуваат суштинската природа на нивниот ангажман во НАТО.

Формална основа за Партнерството за мир е Рамковниот документ издаден од Алијансата во 1994 година, заедно со поканата за заинтересираните земји да земат учество во програмата. Рамковниот документ ја отелотворува заложбата на земјите-членки на Алијансата да се консултираат со секоја земја-партнер којашто гледа директна закана по

својот територијален интегритет, политичка независност или безбедност. Секоја земја-партнер, исто така, презема конкретни потфати и политички заложби за да ги поддржи демократските општества, да ги одржи принципите на меѓународниот закон, да ги исполни обврските според Повелбата на ОН, Универзалната декларација за човековите права, Хелсиншкиот финален акт и меѓународните договори за разоружување и за контрола на вооружувањето, да се воздржат од закани или од употреба на сила против други држави, да ги почитуваат постојните граници и да ги решат споровите по мирен пат. Конкретните заложби, исто така, се прават заради промовирање на транспарентноста во планирањето на националната одбрана и буџетирањето, за да се воспостави демократска контрола врз оружените сили и да развијат капацитети за заедничка акција со НАТО во мировните и хуманитарните операции.

Изборот на поединечни активности во рамките на ПзМ се заснова на амбициите и на капацитетите на секоја земја-партнер. Областите се селектирани и и се претставени на Алијансата во Документот за презентирање, кој служи како основа за Индивидуалните партнерски програми кои се заеднички развиени и договорени меѓу НАТО и секоја земја-партнер. Овие двегодишни програми произлегуваат од широко мени активности што ги отсликуваат целите и приоритетите на Партнерството. Соработката се фокусира на воената интероперабилност и на реформата во одбраната и управувањето со последиците од оваа реформа. Ова се однесува буквално на секое поле на дејствување на НАТО, вклучувајќи ги и одбранбената политика и планирањето, цивилно-воените односи, образованието и обуката, противвоздушната одбрана, комуникациско-информативните системи, прашањата на конверзија на одбраната, управувањето со кризи и планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, информативните и комуникациските програми и научната соработка.

Билатералните иницијативи и воените вежби им помогнаа на земјите-партнери да развијат сили со капацитет да учествуваат во мировните активности заедно со силите на НАТО, во согласност со една од клучните цели на Партнерството за мир. Со цел да помогнат да се осигура ефективност на теренот, тие сè повеќе ги приспособуваат своите воени сили на оперативните норми на Алијансата и прифаќаат процедури и системи кои се компатибилни со оние што ги користи НАТО. Партнерската ќелија за координација, формирана во Врховниот штаб на сојузничките сили (SHAPE) во 1994 година, работи и на стратегиските команди на НАТО, за да придонесе кон овој процес и да помогне во координацијата на обуката и на вежбите на ПзМ.

Значителни иницијативи беа лансирани на Самитот во Вашингтон во април 1999 година, со цел да се зголеми оперативниот фокус на

Партнерството за мир и инволвираноста на земјите-партнери во процесот на одлучување и планирање на ПЗМ. Ова вклучуваше воведување на Концептот на оперативните капацитети насочени кон развој на поблиска и пофокусирана воена соработка и подобрување на воената ефективност на мултинационалните сили. Политичко-воената рамка беше развиена за да се зајакнат консултациите за време на кризата што ескалираше и можеше да резултира со барање за распоредување на мировни трупи и да се инволвираат земјите-партнери што е можно порано во дискусиите за оперативното планирање и за прашањата во врска со генерирањето сили. Програмата на ПЗМ за унапредување на обуката и на образованието, исто така, беше воведена и креирана со цел да се помогне во подобрувањето на интероперабилноста и да се промовира поголема соработка и дијалог кај пошироките заедници во областа на одбраната и безбедноста и во земјите-членки на НАТО и во земјите-партнери. Исто така, постојат низа признати центри за обука на ПЗМ, кои придонесуваат кон развојот на можностите за обука за земјите од ПЗМ. За подобро интегрирање на земјите-партнери во секојдневната работа на Партнерството, елементи на Персоналот на ПЗМ со службеници од земјите-партнери беа организирани во осум воени штаба на НАТО.

Насоките за интероперабилноста или барањата за капацитетот се обезбедуваат во рамките на Процесот за планирање и анализа на ПЗМ, дизајниран како потврда за тоа дека силите на партнерот ќе бидат посposобни за дејствување со силите на земјите-членки на НАТО во заеднички мировни операции. Овој процес значително придонесе кон ефективноста на учеството на земјите-партнери во мировните операции на НАТО на Балканот и во Авганистан. Механизмот што се користи е моделиран според сопствениот систем на НАТО за планирање на силите и тој им е достапен на земјите-партнери кои сакаат да го искористат. Целите на планирањето, познати како партнерски цели, се предмет на разговорите со секоја земја-учесничка, што обезбедува мерка за мерење на напредокот во текот на широките проверки. Со тек на време барањата станаа сè посложени и пообемни, а се поврзани со подобрувањето на сопствениот капацитет на земјите-членки на НАТО. Процесот за планирање и анализа, исто така, го користат и земјите-партнери, за да развијат ефективни, исплатливи и одржливи оружени сили и да промовираат пошироки активности за реформи во одбраната.

Партнерскиот систем за управување и размена на информации во реално време (PRIME), што го разви Швајцарија во 2001 година, им овозможува на земјите-партнери и на земјите-членки размена на информации и барање или понуда за учество и ресурси во рамките на програмите на НАТО.

Дополнителни чекори беа преземени на Самитот во Прага во 2002 година за продлабочување на соработката во рамките на Партнерството. Сеопфатниот преглед на ЕАПС и на Партнерството за мир резултираше со идеја за унапредување на соработката во областа на реформите, зајакнување на политичкиот дијалог со земјите-партнери и натамошен развој на нивната инволвираност во планирањето, спроведувањето и во надгледувањето на активностите во коишто учествуваат. Партнерскиот акционен план против тероризмот, исто така, беше инициран за да обезбеди рамка за унапредување на мултилатералната соработка во борбата против теророт.

За да се одговори на потребите за реформа на земјите-партнери, на Самитот во Прага беше воведен нов билатерален механизам, во форма на Индивидуални партнерски акциони планови (ИПАП). Тие и овозможуваат на Алијансата да го приспособи својот совет и да им помогне на земјите-партнери кои се волни и способни да прават сеопфатни планови за реформа, особено по прашањата поврзани со одбраната и пошироката политика и со институционалните реформи. Развиени на двогодишна основа, ваквите планови се дизајнирани за да ги обединат сите различни механизми на соработка преку кои земјата-партнер соработува со Алијансата, заострувајќи го фокусот на активностите со цел да се поддржат напорите за внатрешни реформи. Интензивираниот политички дијалог по релевантните прашања претставува интегрален дел на ИПАП процесот. ИПАП, исто така, се обидува да ја олесни координацијата на билатералната помош што ја обезбедуваат поединечни земји-членки на НАТО и земји-партнери, како и да ги координира своите напори со напорите на другите релевантни меѓународни институции. Во ноември 2004 година Грузија стана првата земја што изработи Индивидуален партнерски акционен план со НАТО, а такви планови исто така се развиваат и со низа други земји-партнери.

По напредокот постигнат во Прага, на Самитот во Истанбул во јуни 2004 година беа преземени дополнителни чекори за зајакнување на Партнерството, со цел тоа на подиректен начин да се приспособи на специфичните клучни прашања и да се осврне на потребите и на капацитетите на одделни земји-партнери. Реформата во одбраната беше посочена како клучен приоритет на Евроатлантското партнерство, а Партнерскиот акционен план за градење на институциите во одбраната беше лансиран со цел да ги охрабри и да ги поддржи земјите-партнери во градењето ефективни и демократски одговорни одбранбени институции.

Се зголемуваат можностите партнерите да го унапредат својот придонес во операциите на НАТО, преку порано вклучување на земјите кои испраќаат свои трупи во процесот на одлучувањето и преку обезбедување на повеќе можности за политички консултации. Исто така, унапреден е и концептот на оперативните капацитети, со воведување

мерки за промовирање на поголема воена интероперабилност, како и за трансформација на одбранбените структури во придржувањето до оперативните улоги и капацитети што ги развива самата Алијанса. Се преземаат и активности од аспект на програмите што се нудат во рамките на ПЗМ за остварување на целите и приоритетите што им овозможуваат на земјите-партнери за полесно да ги идентификуваат оние активности кои се особено релевантни за нив.

На Самитот во Истанбул, исто така, се усвои одлуката според која НАТО треба посебно да се фокусира на ангажманот со земјите-партнери во двата особено важни стратегиски региони - кавкаскиот (Ерменија, Азербејџан и Грузија) и централна Азија (Казахстан, Киргистан, Таџикистан, Туркменистан и Узбекистан). Беше назначен специјален претставник за двата региона, кој треба да дејствува во име на генералниот секретар, како и двајца офицери за врски. Овие позиции се дизајнирани така што ќе ја зајакнат способноста на НАТО да обезбеди приспособена помош и совет за имплементација на релевантните аспекти на Индивидуалните партнерски акциони планови за земјите коишто ги развиле. Тие се дизајнирани така што треба да ја зајакнат натамошната соработка по прашањата во Партнерските акциони планови за градење на институциите на одбраната и против тероризмот, како и преку процесот на планирање и анализа што е од особена важност во контекст на прашањата од областа на реформата во одбраната.

Реформа во одбраната

Многу земји-партнери се соочени со предизвикот на трансформирање на наследството од Студената војна, како што се огромните армии и големите залихи оружје и муниција. Спроведувањето на неопходните реформи во одбраната за да се развијат капацитетите коишто се потребни за соочување со актуелните безбедносни предизвици и за да се даде ефективен придонес кон управувањето со кризи и со мировни операции, претставува голема и мошне важна задача. Подеднакво е важно да се изнајдат начини за справување со социјалните и со економските последици од овие реформи.

Еден од најважните придонеси на Партнерството за мир е во форма на билатерални програми развиени со одделни земји-партнери, за да се сподели експертиза и да се обезбеди помош во работата на широките концептуални и практични проблеми поврзани со процесот на реформите во одбраната. НАТО, исто така, лансираше и неколку иницијативи за поддршка на напорите на земјите-партнери во областите како што се реинтеграцијата на персоналот во цивилниот живот, пренамената на

воените капацитети и безбедното отстранување на непотребното или на старото оружје и муниција.

Градење на ефективни институции

Ефективните и ефикасните државни одбранбени институции под цивилна и демократска контрола се фундаментални за стабилноста во евроатлантската област и се неопходни за меѓународната безбедносна соработка. Во признавањето на оваа витална врска, новиот Партнерски акционен план за градење на институциите на одбраната, усвоен од страна на шефовите на државите и на владите од земјите на ЕАПС, беше инициран на Самитот во Истанбул во јуни 2004 година.

Овој нов механизам има за цел да ги зајакне напорите на земјите-партнери за иницирање и за спроведување реформи и за реструктурирање на нивните институции од областа на одбраната, како и да одговори на домашните потреби и да ги исполни меѓународните заложби. Акциониот план ги дефинира заедничките цели за работата во оваа област, ги охрабрува размените на релевантно искуство и помага во приспособувањето и во фокусирањето на билатералните програми за помош во одбраната и во безбедноста.

Најважните цели на Акциониот план за развој се: ефективни и транспарентни аранжмани за демократска контрола на одбранбените активности; цивилно учество во развојот на одбранбената и безбедносната политика; ефективно, транспарентно законодавство и судски надзор на одбранбениот сектор и воведување процеси што можат соодветно да ги проценат безбедносните ризици и националните одбранбени потреби и да ги спојат со економичните и со интероперабилните капацитети. Акциониот план, исто така, ја нагласува и важноста на ефективната меѓународна соработка и на добрососедските односи во областа на одбраната и безбедноста. При имплементацијата на Акциониот план се настојува максимално да се искористат алатките и механизмите на ЕАПС и на ПзМ, вклучувајќи го и процесот на планирање и анализа на ПзМ, што претставува клучен инструмент за имплементација на целите на Акциониот план кој се адаптира за подобро да ја исполни оваа улога. Ефективната имплементација, исто така, бара развој на заемно разбирање на стандардите и на концептите поврзани со одбраната, одбранбениот менаџмент и реформите во одбраната.

Политиката на Специјалниот фонд

Од особена важност за реформите во одбраната е воспоставувањето на политиката на Специјалниот фонд на НАТО/ПзМ во септември 2000 година, за да се обезбедат механизми за помош на земјите-партнери

во напорите за безбедно уништување на собраните нагазни мини како поддршка на имплементацијата на Конвенцијата од Отава за забрана на користење, чување, производство и трансфер на нагазни мини и за нивно уништување. Обемот на политиката на Специјалниот фонд е проширен, така што вклучува и дополнителни проекти за демилитаризација насочени кон уништување на друга муниција, мало и лесно оружје. Употребата на специјалните фондови, исто така, се прошири, така што тие ќе ги поддржат земјите-партнери во справувањето со последиците од реформите во одбраната, преку иницијативи како што се преквалификацијата на распуштените воени лица и пренамената на воените бази.

До почетокот на 2005 година проектите на специјалните фондови доведоа до уништување или до отстранување на околу 1,6 милиони нагазни мини во Албанија; 12.000 мини и 7.000 тони вишок муниција и ракетно гориво во Молдавија; 400.000 нагазни мини во Украина; 1.200 мини во Таџикистан и повеќе од 300 проекти во Грузија. Проекти за натамошна демилитаризација се планираат за Албанија, Азербејџан, Белорусија, Србија и Црна Гора и Украина.

Фондот како механизам им овозможува на земјите-членки на НАТО да работат со одделни земји-партнери и да ги идентификуваат и имплементираат конкретните проекти. Во секој случај, земја од НАТО или земја-партнер раководи со спонзорирањето и со развојот на предлог-проектот и со идентификувањето на потенцијалните учесници. Од земјата-партнер којашто има директна корист од проектот се очекува да заземе активна улога во оваа работа и да обезбеди максимална поддршка за проектот во рамките на своите можности. Експертите од НАТО обезбедуваат совети и насоки.

Земјите-членки на НАТО и земјите-партнери доброволно го финансираат Специјалниот фонд, вклучително и понудите на опрема и други средства. Во многу случаи, Агенцијата на НАТО за одржување и снабдување (NAMSA) служи како извршна агенција и е одговорна за имплементацијата на техничките и на финансиските аспекти.

Операции за поддршка на мирот

Земјите-партнери одиграа критична улога во мировните операции на НАТО на Балканот, а сега значително придонесуваат кон мисиите на НАТО во Авганистан. Нивното учество во овие операции им овозможува да стекнат практично искуство, работејќи заедно со сојузничките сили и помагајќи им да ја обноват стабилноста во кризните области. Исто така, земјите-партнери им помагаат на земјите-членки на Алијансата и обезбедуваат очигледна демонстрација на широк меѓународен консензус

за важноста на помагањето при решавањето на кризите и спречувањето на ширењето на нестабилноста.

Војници од голем број земји-партнери работат заедно со своите колеги од НАТО и на тој начин можат да научат како дејствува Алијансата во сложени и тешки услови. Ова практично искуство, повеќе од кој и да е друг поединечен фактор, е клучно за подобрувањето на односите и за градењето на довербата и на разбирањето меѓу воените сили кои до крајот на Студената војна формираа непријателски сојузи што се конфронтираа едни со други на поделениот континент. Денес, земјите-членки на НАТО и земјите-партнери работат заедно на теренот, за да се спротивстават на заканите и на предизвиците кои се заеднички на сите нив.

Поединечното учество на земјите-партнери и на земјите кои не се членки на НАТО во мировните операции на НАТО е предмет на финансиски и на технички договори меѓу сите земји што помагаат со трупи и НАТО, откако ќе се процени што е понудено како придонес за секоја операција. Секоја земја којашто помага останува одговорна за распоредувањето на своите контингенти и за обезбедувањето поддршка што е потребна за да им се овозможи да функционираат ефективно. Во некои случаи, поддршката од страна на поединечни членки на НАТО се става на располагање и на билатерална основа.

Мисијата во Авганистан

НАТО раководи со Меѓународните безбедносни сили за помош (ISAF) во Авганистан уште од август 2003 година. Мисијата на овие сили со мандат од ОН е да им помогнат на авганистанските власти во напорите за воспоставување мир и стабилност во земјата којашто се опоравува од дводецениската граѓанска војна и да се спречи можноста таа повторно да се користи како база за терористите.

Откако НАТО го презеде раководењето со силите, повеќе земји-партнери имаат учествувано во ISAF. Некои земји обезбедија важни специјализирани сили, како што се воената полиција и тимовите за деминирање. Земјите-партнери во Централна Азија, исто така, се инструментални во осигурувањето дека ISAF ја има потребната логистичка поддршка, во смисла на опремата и другите материјали. Односите развиени преку Партнерството за мир ги поставија основите на кои земјите од НАТО можат да изработат билатерални договори за транзит на материјал во овие држави и за распоредување на сили и средства на нивната територија. Со оглед на етничката разновидност на Авганистан, неколку партнери од Централна Азија исто така беа во можност да го

искористат своето влијание на други начини во поддршка на целите на ISAF.

Балканските операции

Земјите-партнери се интегрален дел од мировните операции на НАТО во Босна и Херцеговина и на Косово од самиот почеток на овие операции. Во обата случаја, најголемата поддршка на овие сили од една земја којашто не е членка на НАТО дојде од Русија.

Трупи од 14 земји-партнери беа дел од Силите за имплементација (IFOR) коишто се распоредија во Босна и Херцеговина по потпишувањето на Дејтонскиот мировен договор на 14 декември 1995 година. Во почетокот мировниците помагаа околу имплементацијата на воените аспекти на мировниот договор, а потоа - во рамките на помалите Сили за стабилизација (SFOR) што ги заменија IFOR во декември 1996 година - помагаа во спречувањето на обновувањето на непријателствата и во промовирањето на клима во којашто мировниот процес можеше да напредува. Околу 21 земја-партнер во повеќе наврати учествуваа во операциите на НАТО за поддршка на мирот во Босна и Херцеговина до моментот кога беше заокружен, во декември 2004 година, кога одговорностите за одржување на безбедноста беа предадени на мисијата што следеше под водство на Европската унија.

Трупи од значителен број земји-партнери, исто така, уште од самиот почеток учествуваа во рамките на Силите за Косово (КФОР) под водство на НАТО, формирани во 1999 година. Мисијата на КФОР се состоеше во тоа да ја спречи обновата на непријателствата, да воспостави безбедна средина, да ги поддржи меѓународните хуманитарни напори и да соработува со Обединетите нации на Косово.

Борба против тероризмот

Борбата против тероризмот е најголем приоритет на Алијансата и на нејзините партнери. Нападите на САД од 11 септември доведоа до тоа по првпат од своето постоење НАТО да се повика на член 5 (клаузулата за колективна одбрана од основачкиот договор на Алијансата). На состанокот кој беше свикан под итно (веќе следниот ден), амбасадорите во рамките на ЕАПС - кои ги претставуваа земји што се протегаат од Северна Америка и Европа до Централна Азија - безусловно и најостро ги осудија нападите.

Заедничката решеност за приклучување кон силите во борбата против терористичката закана доби конкретен израз со иницирањето на Партнерскиот акционен план против тероризмот на Самитот во Прага.

Акциониот план обезбедува рамка за споделување на разузнавачките информации, експертиза и подобрена соработка, како и политички консултации и практични мерки. Ова води кон унапредување на соработката во областите како што се: граничната безбедност, обуката и вежбите за борба против тероризмот и равојот на капацитетите за одбрана од терористички напади или за справување со последиците од ваквите напади. Исто така, помага во промовирањето на физичката безбедност и во сигурното уништување на вишокот муниција, малото и лесно оружје, како што се рачните лансери на ракети и гранатите.

Справување со ширењето на оружјето за масовно уништување

Борбата против ширењето на оружјето за масовно уништување (ОМУ) претставува еден од клучните безбедносни предизвици на 21 век. Дијалогот на НАТО со партнерите одигра дистинктивна улога во остварувањето на целите за спречување на ширењето, градејќи доверба и верба и креирајќи услови за отвореност и за транспарентност кои се неопходни за успех на напорите за спречување на ширењето на оружјето за масовно уништување.

Алијансата се обидува да го зголеми заедничкото разбирање и споделување на информации за прашањата што се однесуваат на ширењето на оружјето за масовно уништување преку консултации за политичките, како и за одбранбените напори. Повеќе земји-партнери, исто така, имаат и поединечна експертиза и искуство, што им овозможува значително да помогнат во зајакнувањето на заедничките напори на ова поле.

Работилниците на ЕАПС за потенцијалните ризици од биолошко и од хемиско оружје, како и истражувањата и развојот на новите капацитети и на опремата дизајнирани за заштита од агенсии на ОМУ и за унапредување на целокупната подготвеност помагаат во олеснувањето на размената на информации и во градењето на најдобрите практики.

Покрај ова, експерти за разоружување од земјите од НАТО и партнерите имаат можност да поразговараат за политичките аспекти и за споделувањето на информациите околу ширењето на ОМУ. Притоа, тие се фокусираат на некои од главните трендови на пролиферацијата и слушаат презентации за регионалните перспективи од земји кои не се членки на ЕАПС, како: Кина, Јапонија, Израел и Јужна Кореја. Се разменуваат информации за практиките на контрола на извозот и имплементацијата на неодамнешните иницијативи против ширењето на оружјето за масовно уништување.

Сојузниците, исто така, ги запознаа земјите-партнери со активностите на НАТО во конкретната област на хемиска, биолошка, радиолошка и нуклеарна (CBRN) одбрана, а особено за креирање и за распоредување на мултинационалниот Баталјон за одбрана од CBRN.

Акции против мини и лесно оружје

Мултилатералните иницијативи беа лансирани на глобално, регионално и на локално ниво за да се позанимаваат со ширењето на лесното оружје и да се осврнат на потребата од хуманитарна акција против мините. Земјите од НАТО и земјите-партнери се обидуваа да ги надополнат ваквите напори преку вклучување на политичко-военото знаење на Партнерството во однос на предизвиците на евроатлантската област.

ЕАПС формираше ад хок Работна група за мало и лесно оружје и акција против мините, за да обезбеди форум за размена на информации за тоа како најдобро да се контролира трансферот на таквото оружје, на пример преку контрола на извозот во земјата и контрола на механизмите за примена. ПЗМ програмата, исто така, се обидува да промовира обука за управување со залихите и за безбедно складирање, отстранување и уништување на залихите со вишоци, како и собирање и уништување на оружјето во текот на мировните операции. Дополнително, на поединечни земји, по нивно барање, им се обезбедува приспособена помош.

Помошта за уништување на залихите на мини и мало и лесно оружје, исто така, се обезбедува преку специјалните фондови на ПЗМ. Исто така, трупите на НАТО и партнерите - распоредени во рамките на мировните операции на Балканот и во Авганистан - редовно им помагаат на цивилните организации во хуманитарните активности за отстранување на мини.

Подготвеност и реакција во случај на несреќи

Соработката во однос на подготвеноста и реакцијата во случај на несреќи, во НАТО познато како планирање на вонредни состојби од невоен карактер, претставува најголемата невоена компонента на активностите на Партнерството за мир. Ефективните реакции на несреќите бараат координација на транспортните средства, медицинските ресурси, комуникациите, капацитетите за реакција на несреќи и другите цивилни ресурси. Иако сите земји се одговорни за тоа да обезбедат планови на национално ниво за справување со вонредни состојби од невоен карактер, потенцијалната големина и прекуграничниот карактер на некои несреќи

неопходно бараат способност за ефективна реакција на барањата за помош, соработка и планирање на меѓународно ниво.

Соработката меѓу земјите од НАТО и земјите-партнери во областа на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер вклучува активности како што се семинари, работилници, вежби и курсеви за обука, што го поврзуваат цивилниот и воениот персонал од различни нивоа на локални, регионални и национални влади. Други меѓународни организации како што се Канцеларијата на ОН за координација на хуманитарните прашања, Високиот комесар на ОН за бегалци, Меѓународната агенција за атомска енергија и Европската унија се исто така важни учесници, како и невладините организации за помош.

Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRCC) беше формиран во 1998 година, врз основа на предлогот на Русија за координација на управувањето со кризи во случај на несреќи во евроатлантската област (Дел II). Центарот дејствува како централно место за споделување на информациите и ги координира реакциите на земјите-членки на НАТО и на земјите-партнери на несреќите во евроатлантската област. Тој организира големи вежби, кои вклучуваат и вонредни состојби од невоен карактер, за извешување на реакции на симуирани природни непогоди и несреќи предизвикани од човекот, вклучувајќи и акти на тероризам. Преку изработка на планови за непредвидливи состојби и планирањето на соодветните процедури и на неопходната опрема, како и преку заедничката обука и вежбите, земјите од НАТО и земјите-партнери се во можност да ја координираат помошта на ефективен начин, преку EADRCC - како одговор на неколку природни непогоди и помош за бегалците во текот на Косовската криза.

Работата на ова поле, исто така, вклучува и споделување на информациите и учество во планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, заради проценка на ризиците и намалување на ранливоста на цивилното население на тероризам и оружје за масовно уништување, во контекст на Партнерскиот акционен план против тероризам. Беше договорено со Акциониот план за планирање на вонредни состојби од невоен карактер да им се помогне на националните власти во подобрувањето на нивната цивилна подготвеност за можни терористички напади со користење на хемиско, биолошко, радиолошко или нуклеарно оружје. Планот е спроведен со користење на низа механизми, вклучувајќи и подготовка на инвентарот на националните капацитети коишто се движат од медицинска помош и радиолошка детекција до идентификација на лаборатории, воздушна медицинска евакуација и складирање на критични предмети. Земјите од НАТО и земјите-партнери имаат изработено и

постојано го ажурираат списокот на националните капацитети што би биле ставени на располагање во случај на таков напад.

Безбедност, наука и животната средина

Две дистинктивни програми на НАТО редовно ги поврзуваат научниците и експертите од земјите од НАТО и земјите-партнери за да работат заеднички на проблемите што ги засегаат сите (Дел X).

Програмата на НАТО за безбедност преку наука, со којашто раководи Комитетот на НАТО за наука, има за цел да придонесе кон безбедноста, стабилноста и солидарноста кај земјите, со примена на науката за решавање на проблемите. Таа ја поддржува соработката, вмрежувањето и градењето на капацитетите кај научниците кои работат во земјите од НАТО, земјите-партнери и земјите од Медитеранскиот дијалог. Програмата ја концентрира својата поддршка на соработката во истражувањата на темите поврзани со одбраната од тероризмот или борбата против другите закани по безбедноста. Таа, исто така, се обидува да ги олесни споделувањето и преносот на технологијата при справувањето со одредени приоритети на земјите-партнери.

Програмата на Комитетот за предизвиците на современото општество (CCMS) работи на проблемите поврзани со животната средина и општеството, преку поврзување на националните агенции кои ќе соработуваат на краткорочни и на долгорочни студии во овие области. Таа обезбедува единствен форум за споделување на знаењето и искуствата во однос на техничките, научните и стратегиските аспекти на прашањата што се однесуваат на општеството и на животната средина во земјите од НАТО и земјите-партнери - и во цивилниот и во воениот сектор.

ГЛАВА 24

НАТО и Русија

По завршувањето на Студената војна, еден од најголемите приоритети за земјите-членки на НАТО беше воспоставувањето позитивен однос и соработка со Русија. Во текот на годините е постигнат голем напредок во трансформирањето на старите непријателства, засновани на идеолошка, политичка и воена конфронтација, во партнерство коешто се развива и кое е формално конституирано и засновано на заедничките интереси и на континуираниот дијалог.

Денес земјите-членки на НАТО и на Русија се состануваат редовно, како еднакви во рамките на Советот на НАТО и Русија, за да се консултираат во врска со моменталните безбедносни прашања и да развијат практична соработка во широкиот спектар области од заеднички интерес. Додека разликите по одредени прашања остануваат и ќе се решаваат малку подоцна, силата што стои зад новиот дух на соработка е согледувањето дека земјите-членки на НАТО и Русија имаат заеднички стратегиски приоритети и се соочуваат со заеднички предизвици, како што се борбата против тероризмот и ширењето на оружјето за масовно уништување.

Еволуцијата на односите

Идеолошката и политичката поделба на Европа заврши во 1989 година со падот на Берлинскиот ѕид. По распаѓот на Советскиот Сојуз и Варшавскиот пакт во 1991 година, како и со појавата на нови безбедносни предизвици во опкружувањето по завршувањето на Студената војна, НАТО започна со воспоставување на нови форми на дијалог и соработка со новите земји од Централна и од Источна Европа и земјите-членки на Заедницата на независни држави (ЗНД).

Во 1991 година Русија стана членка на Северноатлантскиот совет за соработка (кој беше заменет со Евроатлантскиот партнерски совет во 1997 година). Во 1994 година Русија му се приклучи на Партнерството за мир (ПзМ) на НАТО, една од главните програми за билатерална соработка. Во 1996 година, по потпишувањето на Дејтонскиот мировен договор, Русија учествуваше со свои сили и со логистичка поддршка во мировните сили на НАТО во Босна и Херцеговина.

Соработката во сложените услови на теренот на Балканот значително ја зајакна меѓусебната доверба, како и политичката волја соработката

меѓу НАТО и Русија да се издигне на повисоко ниво. Таа трансформација се случи во мај 1997 година, со потпишувањето на Основачкиот акт за заемни односи, соработка и безбедност, кој обезбеди формална основа за односите меѓу НАТО и Русија, ја изрази заемната цел за изградба на траен мир и го воспостави Постојаниот заеднички совет (PJC) - како форум за консултации и соработка. Како резултат на тоа, односите меѓу НАТО и Русија покрај оперативната димензија добија и конкретна институционална димензија.

Во годините што следуваа беше постигнат значителен напредок во изградбата на заемната доверба и во развојот на програма за консултации и соработка. Меѓутоа, заостанатите предрасуди од Студената војна го спречија PJC да го оствари својот потенцијал. Во 1999 година, кога се појавија различни ставови во врска со воздушните напади на НАТО на Косово, Русија го суспендираше своето учество во PJC, кој дотогаш се состануваше редовно на амбасадорско и на министерско ниво. Како и да е, неколку активности продолжија без прекин, вклучувајќи ги и мировните операции во Босна и Херцеговина. Исто така, Русија одигра клучна дипломатска улога во решавањето на косовската криза во јуни 1999 година, кога беа распоредени Силите на НАТО за Косово, а руските мировници беа дел од тоа.

Од 1999 година па наваму, односите меѓу НАТО и Русија почнаа значително да се подобруваат. Откако стана генерален секретар на НАТО во октомври истата година, Лорд Робертсон се заложи за средување на односите меѓу НАТО и Русија. Во 2000 година, пак, по неговиот избор за претседател на Русија, Владимир Путин најави дека ќе работи на обновата на односите со НАТО во духот на прагматизмот.

Неколку клучни настани, исто така, го забрзаа овој процес. На 12 август 2000 година потона нуклеарната подморница Курск, при што загинаа 118 членови на екипажот. Во таа пригода беше нагласена итната потреба од соработка меѓу НАТО и Русија, како реакција на ваквите трагични несреќи. Терористичките напади врз САД на 11 септември 2001 година, исто така, потсетија на потребата од меѓународна акција за ефективно справување со тероризмот и со другите нови безбедносни закани. Веднаш по терористичките напади, Русија го отвори својот воздушен простор за кампањата на меѓународната коалиција во Авганистан и ги сподели своите разузнавачки информации во насока на поддршка на антитерористичката коалиција.

Контактите на високо ниво меѓу НАТО и Русија во наредните месеци, вклучувајќи ги и двата состанока на Лорд Робертсон со претседателот Путин и состанокот на сојузничките и на рускиот министер за надворешни

работи во декември 2001 година, ги истражија можностите за давање нов поттик и нова суштина на односите меѓу НАТО и Русија.

Советот на НАТО и Русија

Интензивните преговори доведоа до договор за заедничката декларација „Односите меѓу НАТО и Русија: Нов квалитет“, потпишана во Рим во мај 2002 година, од страна на шефовите на држави и на влади на Русија и на сојузниците. Во оваа декларација, која се надградува на целите и принципите на Основачкиот акт, лидерите од НАТО и од Русија се заложиле за тоа да ја зголемат својата способност да работат заедно како еднакви во областа на заедничкиот интерес и да дејствуваат заедно против заедничките закани и ризици по својата безбедност.

Договорот го формираше Советот меѓу НАТО и Русија (NRC), што го замени PJC. 26-те земји-членки на НАТО и Русија учествуваат во NRC како еднакви партнери, идентификувајќи ги и искористувајќи ги можностите за заеднички одлуки и акции по широк спектар безбедносни прашања во евроатлантската област. Промената од PJC во NRC (што се состанува во формат „од 27“, а не во форматот „НАТО + 1“) претставува нов филозофски пристап кон односот меѓу НАТО и Русија. Ова даде значителен придонес кон креирањето на зајакнатата клима на доверба, политичка размена и консултации, многу поподложни за конкретна соработка.

Состаноците на NRC, со кои претседава генералниот секретар на НАТО, се одржуваат на различни нивоа – најмалку еднаш месечно на ниво на амбасадори и, по потреба, на ниво на самит. Подготвителниот комитет што се состанува најмалку двапати месечно ја поддржува работата на NRC и ја надгледува тековната соработка. Работата на конкретните области се развива во рамките на ад хок групите или постојаните работни групи. Исто така, еднаш месечно се одржуваат и состаноци меѓу воените претставници и двапати годишно состаноци на ниво на началници на генералштаб.

NRC и неговите подредени структури дејствуваат врз принципот на консензус и континуиран политички дијалог. Членовите на NRC дејствуваат со својот национален капацитет и на начин што е конзистентен со нивните колективни определби и обврски. И членките на НАТО и Русија го задржуваат правото да дејствуваат независно, иако нивната заедничка цел во рамките на NRC е да соработуваат во сите области каде што имаат заеднички интереси и грижи. Овие области беа идентификувани во Основачкиот акт, а се интензивираше и соработката по низа клучни прашања, кои вклучуваат: борба против тероризмот, управување со кризи, неширење на оружјето за масовно уништување, контрола на вооружувањето и мерки за градење доверба, одбрана на теренот од

проектили, логистика, воена соработка, реформи во одбраната и вонредни состојби од невоен карактер. На агендата на NRC, со заемна согласност на неговите членови, можат да се додадат и нови области.

NRC креираше неколку работни групи и комитети за развој на соработката во овие области, како и на планот на научната соработка и предизвиците на современото општество. Во рамките на NRC се разменуваат и гледишта во врска со моменталните меѓународни прашања коишто влијаат врз безбедноста на евроатлантската област, како што се: состојбата на Балканот, во Авганистан, Грузија, Украина, Ирак и во поширокиот регион на Блискиот Исток. Тој, исто така, помага во градењето на политичката волја за преземање на дополнителни заеднички практични иницијативи, како што е тековниот проект за испитување на потенцијалниот придонес во борбата против заканата од авганистанската дрога.

Друга конкретна манифестација на ниво на политичката соработка остварена од страна на NRC, што произлегува од искрената размена на гледишта, е заедничката изјава усвоена од страна на министрите за надворешни работи на NRC на 9 декември 2004 година, во екот на сериозната политичка криза во Украина. NRC апелираше до сите страни да ја избегнат употребата на сила и да не поттикнуваат на насилство, односно да се воздржат од заплашување на гласачите и да работат на обезбедувањето слободен и фер изборен процес што ќе ја отслика волјата на Украинците. Членовите на NRC ја повторил својата поддршка за демократијата во Украина и за независноста, суверенитетот и територијалниот интегритет на земјата – елементи што имаат витално значење за заедничката и неделива безбедност и за општата стабилност.

Од своето формирање, NRC се разви во продуктивен механизам за консултации, постигнување консензус, соработка, заедничко одлучување и заедничка акција и стана основниот столб на партнерството меѓу НАТО и Русија. Позитивниот развој на соработката меѓу НАТО и Русија нуди добри перспективи за иднината на NRC и за неговиот иден конкретен развој. Одржувајќи го овој импулс заснован на минатите политички и оперативни остварувања, ова ќе претставува важен фактор во развојот на поголемите можности за идна соработка.

Олеснување на контактите и на соработката

Руската мисија во НАТО беше формирана во март 1998 година за да ги олесни консултациите и соработката меѓу НАТО и Русија. Во почетокот на 2001 година беше отворена Информативната канцеларија на НАТО (ИКН) во Москва, со цел да се подобри заемното разбирање преку

дистрибуција на информации и публикации и организирање конференции и семинари за клучната целна публика и академии за младите студенти. ИКН особено се фокусираше на објаснувањето на идејата за соработката меѓу НАТО и Русија којашто го нагласува сè поголемиот број области каде што интересите на земјите-членки на НАТО и на Русија се поклопуваат, како што е борбата против тероризмот, спречувањето на ширењето на оружјето за масовно уништување и размената на искуства во областа на реформите во одбраната и трансформацијата на војската.

Воената мисија за врски беше формирана во Москва во мај 2002 година за да се подобри транспарентноста и да се олеснат секојдневните контакти, размената на информации и консултациите меѓу Воениот комитет на НАТО и Министерството за одбрана на Русија. Во 2003 година беше воспоставена директна безбедна телефонска врска меѓу генералниот секретар на НАТО и рускиот министер за одбрана. Руската локална воена канцеларија за врски беше воспоставена во стратегиската оперативна команда на НАТО во Монс, Белгија (Врховниот штаб на сојузничките сили во Европа, SHAPE) во 2004. Руски офицери, исто така, се назначени во Партнерската координативна ќелија во SHAPE, за да се олесни учеството во активностите на ПЗМ.

Борба против тероризмот

Ставовите на земјите-членки на НАТО и на Русија никаде не се поклопуваат толку јасно како во однос на борбата против тероризмот, кој стана главна закана по меѓународната безбедност и стабилност и бара сè покоординирана реакција. Низата трагични терористички акции што се случија во Русија летото 2004 година по првпат во историјата на меѓусебните односи ги обединија земјите од NRC на вонредна сесија. Амбасадорите од NRC силно го осудија тероризмот и облиците во кои се јавува и ја повторија својата решеност за зајакнување и за интензивирање на заедничките напори за елиминирање на оваа заедничка закана.

Следуваа одредени конкретни чекори, вклучувајќи го и развојот на еден сеопфатен Акционен план на NRC за борба против тероризмот, одобрен од страна на министрите за надворешни работи од NRC на 9 декември 2004 година. Акциониот план нуди структура, му предлага на NRC соработка во оваа клучна област и ја консолидира соработката на NRC насочена кон спречување на тероризмот, активностите за борба против терористичките активности и за управување со последиците од терористичките дела.

Заедничките проценки за специфичните терористички закани се развиваа и се следеа на три конференции на високо ниво – во Рим

и во Москва (2002) и во Норфолк, Вирџинија, САД (2004), на кои се разгледуваше улогата на војската во борбата против тероризмот и се собираа препораки за начините за развивање на практичната воена соработка во оваа област. Конференцијата што се одржа во Словенија во јуни 2005 година се фокусираше на предизвиците со кои се соочија националните власти во Русија, Шпанија, Турција и во САД додека управуваа со последиците од неодамнешните терористички напади, како и на тоа како научените лекции да станат интегрален дел од нивната политика и практика.

Конкретните аспекти на борбата против тероризмот, исто така, се клучен фокус на активностите во многу области на соработка во рамките на NRC, како што се: планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, неширењето на оружјето за масовно уништување, управувањето со воздушниот простор, одбраната на теренот од проектили, реформите во одбраната и научната соработка.

Осврт на новите безбедносни закани

Преку соработка во областа на одбраната на теренот од проектили, Русија и НАТО постигнаа импресивни резултати во активностите за намалување на невидливата опасност од сè поголемата достапност на балистичките проектили. Заедничката командно-штабна вежба што го скрши мразот се одржа во САД во март 2004 година, со користење на компјутерски симулирано сценарио со цел да се процени експерименталниот концепт на операциите во областа на одбрана на теренот од проектили. По ова следуваše втората вежба во Холандија, во март 2005 година. Целта беше да се воспостави ниво на интероперабилност на силите, што ќе им овозможи на НАТО и на Русија да работат заедно, брзо и ефективно во спротивставувањето на заканите од балистички проектили насочени против трупите на НАТО и на Русија кои се дел од заедничката мисија. Во 2005 година студијата за интероперабилноста на NRC во областа на одбраната на теренот од проектили влезе во својата втора фаза.

Иницијативата на NRC за хемиска, биолошка и за радиолошка заштита е во тек. Исто така, заеднички се работи и на нуклеарните прашања и на соработката на планот на борбата против ширењето на оружјето за масовно уништување.

Во рамките на NRC се соработува и на полето на управувањето со воздушниот простор, со цел да се подобри воздухопловната безбедност, да се постигне поголема транспарентност и да се пружи отпор на заканата од потенцијална употреба на цивилните авиони за терористички цели. Во

согласност со Иницијативата за воздухопловна соработка, се спроведува физибилити студија за реципрочна размена на податоци.

Оперативна соработка

Седум години - до повлекувањето на своите контингенти во летото 2003 година - Русија го обезбедуваше најголемиот контингент во рамките на мировните сили на НАТО на Балканот што не доаѓаше од земјите-членки на НАТО, а руските војници заедно со сојузничките и со колегите од другите земји-партнери работеа на поддршка на напорите на меѓународната заедница за градење на трајна безбедност и стабилност во регионот. Руските мировници први се распоредија во Босна и Херцеговина во јануари 1996 година, како дел од мултинационалната бригада во северниот сектор, спроведувајќи секојдневни патроли и безбедносни проверки и помагајќи во обновата и во извршувањето хуманитарни задачи. Со оглед на тоа дека одиграа витална дипломатска улога во ставањето крај на косовскиот конфликт, и покрај разликите во однос на воздушните напади на НАТО во 1999 година, руските сили се распоредија на Косово во јуни 1999 година и работеа како дел од мултинационалните бригади на истокот, северот и на југот од покраината, помогнаа во раководењето со аеродромот во Приштина и обезбедија медицински средства и услуги.

Надградувајќи се на искуството од соработката во чувањето на мирот на Балканот, генеричкиот концепт на заедничките мировни операции се развива и ќе послужи како основа за заедничките мировни операции на НАТО и Русија и треба да обезбеди детална шема за заедничката работа насочена кон обезбедување мирна, конструктивна и предвидлива соработка меѓу НАТО сојузниците и Русија во случај на таква операција.

Во декември 2004 година беа финализирани модалитетите во однос на руското учество во поморската операција на НАТО во Средоземно Море позната како „Активен напор“ (ОАЕ). Рускиот придонес кон оваа операција го означува почетокот на една нова фаза на оперативни активности коишто вклучуваат развој на поголема воена интероперабилност - како во однос на управувањето со кризи, така и во однос на борбата против тероризмот. Земјите-членки, исто така, ја поздравиле понудата на Русија да обезбеди практична поддршка за Меѓународните безбедносни сили за помош во Авганистан, под водство на НАТО.

На 21 април 2005 година на маргините на неформалниот состанок на министрите за надворешни работи на NRC во Вилнус, Литванија, Русија се приклучи кон Договорот на ПЗМ за статусот на силите во рамките на НАТО и со тоа ја воспостави потребната правна рамка за натамошните оперативни активности и за поинтензивна практична соработка.

Реформа во одбраната

И Русија и земјите-членки на НАТО се заинтересирани за реформа во одбраната, доколку се земе предвид заедничката потреба од оружени сили со соодветна големина, обука и опрема, односно оружени сили кои ќе можат да се справат со целиот спектар закани во 21 век. Соработката во рамките на NRC на полето на реформите во одбраната опфаќа повеќе различни аспекти, вклучувајќи и управување со ресурсите, пренамена на наменската индустрија, планирање на одбраната и на силите и макроекономски, финансиски и социјални прашања. Другите области на соработка вклучуваат управување со воениот нуклеарен отпад, со стратегискиот воен транспорт, воената инфраструктура и логистичка интероперабилност, како предуслов за ефективна соработка и надвор од границите. Во тек е и истражувачката работа за тоа како да се подобри општата интероперабилност меѓу НАТО и руските сили. Исто така, воспоставени се две стипендии за руски научници на НАТО-колеџот за одбрана во Рим, со цел да се поддржи истражувањето во однос на реформите во одбраната.

Во јуни 2001 година во Москва беше формиран Центарот НАТО и Русија за преквалификација на отпуштените воени лица и нивните семејства, а во 2003 година ширум Русија беа формирани уште 6 дополнителни регионални центри за преквалификација.

Воена соработка меѓу војските

Клучна цел на воената соработка меѓу војските е да се подобри интероперабилноста меѓу руските и сојузничките сили, со оглед на тоа дека современите војски мора да бидат способни да дејствуваат во рамките на мултинационалната команда и структури на силите кога ќе се повикаат да работат заедно во насока на поддршка на мирот и во други операции на управување со кризи. Во моментот се спроведува обемна програма на вежби и обука.

По загубата на руската нуклеарна подморница *Курск* во август 2000 година, исто така, се преземаат и заеднички активности за спасување на екипажите на подморниците, а во февруари 2003 година беше потпишан Рамковен договор кој претставува чекор напред кон стандардизацијата на процедурите за барање и спасување, соработувајќи во однос на развивањето на опремата, размената на информации и олеснувањето на заедничките вежби заради тестирање на процедурите.

Рамката за реципрочните морнарски размени и посети на пристаништата е во фаза на развој, а се развиваат и можните активности за унапредување на вежбите меѓу НАТО и руските поморски формации. Во 2005 година се

спроведе вежба за обука за да им се помогне на руските екипажи да се подготват за идната поддршка на операцијата „Активен напор“.

Логистичка соработка

Денес, безбедносната средина бара помобилни сили и мултинационални операции за кои е неопходна подобра координација и влечење на ресурси од секаде од каде што е можно. Различни иницијативи на NRC вклучуваат соработка во областа на логистиката - како на цивилната, така и на воената страна. Состаноците и семинарите се фокусираат на воспоставувањето здрави темели за заемно разбирање на ова поле, преку промовирање на споделувањето информации во областите како што се политиката на логистиката, доктрината, структурата и научените лекции.

Се испитуваат можностите за практична соработка во областите како што се воздушниот транспорт и полнењето гориво во воздух. Ваквата практична соработка меѓу НАТО и Русија ќе биде значително помогната со Договорот на ПЗМ за статусот на силите, откако ќе биде ратификуван, како и со Договорот за транзит и со Меморандумот за разбирање за поддршка на земјата-домаќин, кои се финализираа во 2005 година.

Напредок во контролата на оружјето

НАТО и Русија, исто така, разговараат за прашањата поврзани со контролата на вооружувањето и мерките за градење доверба. Во оваа рамка тие ја реafirмираа својата верност кон Договорот за конвенционалните сили во Европа (CFE), како камен-темелник на европската безбедност. Напредокот во оваа област зависи од имплементацијата, од страна на Русија, на преостанатите обврски артикулирани во Финалниот акт од Истанбулската конференција на државите-потписнички на CFE Договорот од 1999 година, во однос на Грузија и Молдавија. Земјите-членки на НАТО изјавија дека со исполнувањето на овие обврски ќе се креираат неопходните услови за ратификација на Договорот за приспособување на CFE од страна на сите 30 држави-потписнички на Договорот и ќе се обезбеди влез во силите.

Помош при вонредни состојби од невоен карактер и при несреќи

Соработката меѓу НАТО и Русија во областа на реакција во случај на несреќи датира уште од потпишувањето на меморандум за разбирање за планирање на вонредни состојби од невоен карактер и подготвеност

за несреќи од 1996 година. Практичните форми на соработка вклучуваат заедничка работа за подобра подготовка за заштита на цивилното население и реакција на различни видови вонредни состојби. Еден руски предлог доведе до формирање на Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRCC) во НАТО во 1998 година, кој се користеше за координирање на помошта од земјите-членки на ЕАПС за операциите за помош на бегалците за време на косовскиот конфликт, а последователно беше повикан да ја координира помошта во случај на поплави, земјотреси, лизгање на земјиштето, пожари и други несреќи во различни земји-партнери.

Во почетокот, работата во рамките на NRC беше концентрирана на подобрувањето на интероперабилноста, процедурите и размената на информации и искуства. Русија беше домаќин на вежбите за планирање и реакција во 2002 и во 2004 година. Русија, заедно со Унгарија, беше и коспонзор на една иницијатива за развој на капацитетите за брза реакција во случај на вонредни состојби кои вклучуваат употреба на хемиски, биолошки, радиолошки и нуклеарни агенсии.

Научна и еколошка соработка

Научната соработка со Русија датира уште од 1998 година, кога беше потпишан Меморандумот за разбирање за научна и технолошка соработка. Најголем број од научниците кои имале корист од стипендиите и од грантовите во рамките на научните програми на НАТО биле од Русија.

Клучен фокус на моменталните научни активности на соработка во рамките на NRC е примената на цивилната наука во одбраната од тероризам и од новите закани, како што се откривањето експлозиви, испитувањето на социјалните и на психолошките последици од тероризмот, заштитата од хемиски, биолошки, радиолошки и нуклеарни агенсии, кибернетичката и транспортната безбедност. Друга област на соработка е предвидувањето и спречувањето на катастрофите. Проблемите на еколошката заштита што произлегуваат од цивилните и од воените активности се друга важна област на соработка.

ГЛАВА 25

НАТО и УКРАИНА

Односите на НАТО со Украина се развиваат прогресивно од 1991 година, кога Украина се стекна со независност. Ако се земе предвид стратегиската позиција на Украина - како мост меѓу Источна и Западна Европа, тогаш може да се каже дека односите меѓу НАТО и Украина заземаат централно место во изградбата на мирот и стабилноста во рамките на евроатлантскиот регион.

НАТО и Украина се активно ангажирани во меѓународните мировни операции и во осврнувањето на заедничките безбедносни предизвици. Во текот на годините се воспостави шема на дијалог и практична соработка и во широк спектар други области. Клучен аспект на партнерството е поддршката, од страна на НАТО и одделни земји-членки, на напорите за реформи во Украина, што доби обновен импулс по драматичните настани од времето на „Портокаловата револуција“ во 2004 година и остана критичен за аспирациите на Украина за поблиска евроатлантска интеграција.

Еволуција на односите

Формалните односи меѓу НАТО и Украина започнаа во 1991 година, кога Украина му се приклучи на Северноатлантскиот совет (подоцна заменет од Евроатлантскиот партнерски совет), веднаш по стекнувањето независност по распадот на Советскиот Сојуз. Во 1994 година Украина стана првата земја-членка од Заедницата на независни држави (ЗНД) која се приклучи кон Партнерството за мир (ПзМ). Во текот на деведесеттите години на минатиот век земјата, исто така, ја демонстрираше својата заложба да придонесе кон евроатлантската безбедност, преку поддршка на мировните операции на НАТО на Балканот.

На 9 јули 1997 година во Мадрид украинскиот претседател и шефовите на држави и влади од НАТО ја потпишаа Повелбата за дистинктивно партнерство меѓу НАТО и Украина. Таа обезбедува формална основа за односите меѓу НАТО и Украина и претставува можност земјите-членки на НАТО да ја реafirмираат својата поддршка на суверенитетот и независноста на Украина, нејзиниот територијален интегритет, демократскиот развој, економскиот просперитет и статусот како држава без нуклеарно оружје, како и на принципот на неповредливост на границите. Алијансата гледа на ова како на клучен фактор за стабилноста

и за безбедноста во Централна и во Источна Европа и на континентот во целост.

Со Повелбата, исто така, се воспостави Комисијата на НАТО и Украина (NUC), како тело што носи одговорни одлуки за развојот на односите меѓу НАТО и Украина и за управување со активностите на соработката. Таа обезбедува форум за консултации во врска со безбедносните прашања од заеднички интерес и има задача да обезбеди соодветна имплементација на одредбите од Повелбата, проценувајќи го севкупниот развој на односите меѓу НАТО и Украина, испитувајќи го планирањето на идните активности и сугерирајќи начини за подобрување или за соработка која и натаму ќе се развива. Исто така, Комисијата на НАТО и Украина е одговорна за разгледување на активностите на соработката, организирани во различни рамки, како што се Партнерството за мир, но и активностите во сферата на соработката на војските, развиени во контекст на Годишните работни планови што се прават под покровителство на Воениот комитет со Украина.

Сите земји-членки на НАТО и Украина се претставени во NUC, која се состанува редовно на ниво на амбасадори и воени претставници, периодично на ниво на министри за надворешни работи и одбрана и началници на ГШ, како и на ниво на самит. Заедничките работни групи се воспоставуваат заради преземање активности во конкретни области, имено: реформа во одбраната, вооружување, економска безбедност и научна и еколошка соработка, групи што се идентификувани од Повелбата за политичките консултации и од практична соработка. Другите области вклучуваат оперативни прашања, управување со кризи и поддршка на мирот, соработка меѓу војските и планирање на вонредни состојби од невоен карактер.

Во мај 2002 година, нешто пред 5-годишнината од потпишувањето на Повелбата, тогашниот претседател Леонид Кучма ја најави целта на Украина за членство во НАТО. Подоцна, истиот месец, на состанокот на NUC на министерско ниво во Рејкјавик, министрите за надворешни работи ја нагласија својата желба нивните односи да добијат нов квалитет, меѓу другото и преку интензивирана консолидација и соработка во однос на политичките, економските и одбранбените прашања.

Акциониот план на НАТО и Украина

Акциониот план на НАТО и Украина беше усвоен на состанокот на министрите за надворешни работи од NUC во Прага, во ноември 2002 година. Акциониот план е изготвен врз основа на Повелбата којашто останува основен темел на кој се потпираат односите меѓу НАТО и

Украина. Негова цел е јасно да се идентификуваат стратегиските цели и приоритети на Украина во остварувањето на аспирациите за целосна интеграција во евроатлантските безбедносни структури и да се обезбеди стратегиска рамка за постојната и за идната соработка. Тој, исто така, има за цел да ги продлабочи и да ги прошири односите меѓу НАТО и Украина и да ги воспостави заеднички договорените принципи и цели што се однесуваат на политичките и на економските прашања; информациите, безбедноста, одбраната и воените прашања, заштитата и безбедноста на информациите и правните прашања.

Усвојувањето на Акциониот план – во време кога Алијанста изрази голема загриженост поради извештаите за овластувања од највисоко ниво за трансфер на противвоздушна опрема од Украина во Ирак – ја потенцираше цврстата заложба на сојузниците да развијат силни односи меѓу НАТО и Украина и да ја охрабрат Украина да работи на остварување на поблиска евроатлантска интеграција. Земјите од НАТО ургираа кај Украина итно да започне со процесот на реформи, заради зајакнување на демократијата, владеењето на правото, човековите права и пазарната економија. Тие, исто така, нагласија дека помошта што и ја даваат на Украина за да ги трансформира своите институции во областа на одбраната и безбедноста претставува клучен приоритет во соработката меѓу НАТО и Украина.

За да се поддржи имплементацијата на целите на Акциониот план договорени се годишни целни планови во рамките на Комисијата на НАТО и Украина. Украина сама ги поставува своите цели, во смисла на активностите што сака да ги оствари - како внатрешно, така и во соработка со НАТО, а NUC ја следи нивната имплементација. Состаноците за проценка се одржуваат двапати годишно, додека извештајот за напредокот се подготвува на годишно ниво.

Следејќи го напредокот во рамките на Акциониот план, во средината на 2004 година сојузниците ја нагласија потребата раководството на Украина да преземе цврсти чекори кон обезбедување на слободен и фер избран процес, гарантирана слобода на медиумите и владеење на правото, зајакнато граѓанско општество и судство, подобрена контрола на извозот на оружје и напредок во процесот на реформи во одбранбениот и во безбедносниот сектор, како и доделување финансиска поддршка за неговата имплементација. Тие, исто така, го признаваат значителниот напредок што е постигнат во спроведувањето на реформите во одбраната во Украина во 2004 година, особено со завршувањето на сеопфатниот преглед на одбраната во Украина, за што беше потребно големо реструктурирање на одбранбената поставеност на Украина, и значителна модернизација на украинските оружени сили.

Есента 2004 година сојузниците внимателно ги следеа политичките настани околу претседателските избори во Украина. Во вториот круг од изборите беше оспорена легитимноста на резултатите од страна на опозицијата и меѓународните набљудувачи, што доведе до „Портокаловата револуција“, до појава на масовни народни протести и повторување на вториот круг по налог на судот. Во вакви услови, беше одлучено да се одложи состанокот на Комисијата на НАТО и Украина на министерско ниво, планирана за декември 2004 година, за некој подоцнеж датум. Во најавата на оваа одлука генералниот секретар на НАТО нагласи дека слободните и фер избори се еден од основните принципи посочени во Специјалното партнерство.

Во повторениот втор круг победи Виктор Јушченко. Набрзо по неговата инаугурација во јануари 2005 година, тој беше поканет на Самитот во Брисел на 22 февруари. Лидерите од НАТО ја изразија поддршката за новите амбициозни планови на претседателот за реформи, што во голема мера одговараа на целите што ги презеде Украина во рамките на Акциониот план на НАТО и Украина. Тие се согласија да ја заострат и да ја префокусираат соработката меѓу НАТО и Украина, во согласност со приоритетите на новата влада.

Интензивиран дијалог

Два месеца подоцна, на состанокот на министрите за надворешни работи во рамките на NUC, што се одржа на 21 април 2005 година во Вилнус, Литванија, сојузниците и Украина го иницираа интензивираниот дијалог за аспирациите на Украина за членство во НАТО. Првиот конкретен чекор во овој процес беше преземен на 27 јуни 2005 година, за време на посетата на генералниот секретар на Киев, кога украинската Влада формално го презентираше почетниот документ за дискусија.

Документот за дискусија се задржа на прашањата поставени во Студијата за проширување на НАТО од 1995 година (Дел VI) – домашната и надворешната политика, реформата во областа на одбраната и безбедноста, како и правни и безбедносни прашања – а со посебна терминологија беа нагласени оние области каде што ќе биде потребен напредок, за аспирациите на Украина да се приближат кон реалноста. Овој документ обезбеди основа за водење на структурирани експертски дискусии, иницирани во септември 2005 година, како резултат на што украинските официјални претставници можеа да научат повеќе за она што ќе се очекува од Украина како потенцијален член на Алијансата, а на официјалните претставници на НАТО им се овозможи подетално да ја прегледаат стратегијата и капацитетите на Украина за реформи.

Во Вилнус сојузниците и Украина, исто така, најавија и пакет краткорочни активности дизајнирани заради унапредување на соработката меѓу НАТО и Украина во клучните области на реформата: зајакнување на демократските институции, унапредување на политичкиот дијалог, интензивирање на реформите во секторот на одбраната и безбедноста, подобрување на јавното информирање и управување со социјалните и со економските последици од реформата. Ова се највисоките приоритети на украинската Влада, бидејќи тие се од витална важност за успехот на демократската трансформација којашто ја бараше украинскиот народ во декември 2004 година. Ова се, исто така, областите каде што НАТО може да понуди конкретна експертиза, а во некои случаи и материјална помош.

Интензивираниот дијалог се осврна на прашања кои се конкретно поврзани со можното членство во НАТО. Пакетот краткорочни цели е дизајниран така што се фокусира на практичната соработка во поддршката на целите за итна реформа. И обете иницијативи треба да ја надополнат и да ја зајакнат постојната соработка во рамките на Акциониот план на НАТО и Украина.

Лансирањето на Интензивираниот дијалог со Украина претставува вистинска пресвртница во односите меѓу НАТО и Украина и во стремежот на Украина за евроатлантска интеграција. Ова е јасен сигнал од сојузниците на НАТО дека тие ги поддржуваат аспирациите на Украина. Во секој случај, овој процес не гарантира покана за влез во Алијансата – таквата покана би се засновала на улогата на Украина во имплементацијата на клучните цели од реформата. НАТО и одделни земји-сојузници се решени да обезбедат помош и совети, но темпото на напредокот останува во рацете на Украина.

Помош во контактите и во соработката

Украина беше меѓу првите земји кои воспоставија дипломатска мисија во НАТО во 1997 година, а Воената мисија за врски беше отворена во 1998 година. Украинскиот воен персонал, исто така, служи во Партнерската координативна ќелија лоцирана во воениот оперативен штаб на НАТО во Монс, Белгија.

Во мај 1997 година НАТО го отвори Центарот за информации и документација (NIDC) во Киев. Улогата на Центарот е да обезбеди контакт за активностите дизајнирани во насока на промовирање на заемната корист од партнерството на НАТО со Украина и да ги објасни политиките на Алијансата пред украинската јавност. Центарот се обидува да дистрибуира информации и да ја стимулира дебатата во врска

со евроатлантската интеграција и безбедносните прашања, преку публикации, семинари, конференции и информативни школи за младите студенти и државни службеници. Исто така, Центарот неодамна отвори серија информативни точки во неколку региони во земјата надвор од Киев.

Цивилната Канцеларија на НАТО за врски (NLO) во Киев беше формирана во април 1999 година за да работи директно со украинските официјални лица во насока на нивно охрабрување за целосно искористување на можностите за соработка во рамките на Повелбата на НАТО и Украина и програмата ПЗМ. Таа е активна во поддршката на украинските напори за реформа на одбранбениот и на безбедносниот сектор, за зајакнување на соработката во рамките на Акциониот план и за олеснување на контактите меѓу властите на НАТО и Украина на сите нивоа. Канцеларијата, исто така, има и дел за воени врски кој блиску соработува со украинските оружени сили, во насока на олеснување на учеството во заедничката обука, вежби и мировни операции на НАТО. Во август 2004 година беше отворена и Канцеларијата на НАТО и Украина за одбранбена документација, со цел да се подобри пристапот до документацијата на единиците и на персоналот на оружените сили инволвирани во активностите во рамките на ПЗМ.

Соработка во поддршката на мирот и безбедноста

Години наназад Украина дава значаен придонес кон мировните сили во Босна и Херцеговина, со пешадиски баталјон, механизирани пешадиски баталјон и со хеликоптерска ескадрила. Силите што беа распоредени во рамките на операцијата на НАТО на Косово вклучуваа хеликоптерска ескадрила, како и околу 300 мировници кои и натаму служат во американскиот сектор, како дел од заедничкиот полско-украински баталјон.

Украина, исто така, придонесува кон меѓународната стабилност и борбата против тероризмот, со дозволата за прелет за силите кои се распоредени во Авганистан, како дел од Меѓународните безбедносни сили за помош (ISAF) на НАТО или како дел од операцијата „Истрајна слобода“ на коалициските сили раководени од САД. Околу 1.600 украински трупи беа распоредени во Ирак, како дел од мултинационалните сили под водство на Полска, во еден од секторите на меѓународните сили за стабилизација, што вклучува мировници од неколку земји од НАТО и партнерите.

Сојузниците ја поздравиле понудата на Украина за поддршка на операцијата „Активен напор“, поморската операција на НАТО во Средоземно Море, која има за цел да помогне во одвраќањето, спречувањето и

заштитата од тероризам. Размената на писма потпишани од генералниот секретар на НАТО Јап де Хоп Шефер и министерот за надворешни работи Борис Тарасиук, во Вилнус на 21 април 2005 година, значеше почеток на договорените процедури за поддршка од страна на Украина. Ова го попочи патот за контакти на работно ниво, за да се разгледаат плановите за вклучување на Украина во операцијата. Поддршката на Украина дополнително ќе ја унапреди соработката меѓу НАТО и Украина во борбата против тероризмот и интероперабилноста меѓу воените сили на НАТО и Украина и ќе му даде конкретна димензија на веќе импресивниот спектар придонеси кон евроатлантската безбедност.

Реформа во секторот на одбраната и безбедноста

Соработката при спроведувањето на реформите во секторите на одбраната и безбедноста е клучна за тековната трансформација на безбедносната позиција на Украина и е неопходен дел од нивната демократска транзиција. Од стекнувањето независност во 1991 година и наследувањето на значителен дел од оружените сили на бившиот Советски Сојуз, Украина е во процес на воспоставување, а потоа и реформирање на своите оружени сили и на другите делови на своите безбедносни структури, со цел да се усогласат со потребите на изменетата безбедносна средина, демократските услови и расположливите ресурси. Таа побара помош од НАТО во трансформацијата на масовната редовна војска во помали, професионални и поподвижни оружени сили, кои се способни да одговорат на безбедносните потреби, како и да дадат активен придонес кон европската стабилност и безбедност. Приоритети за НАТО во овој контекст се зајакнување на демократската и на цивилната контрола на оружените сили на Украина и подобрување на нивната интероперабилност со силите на НАТО.

Согледувајќи ја важноста на овој процес, НАТО ја прошири практичната помош во управувањето со реформите во секторот на одбраната и безбедноста. Заедничката работна група на НАТО и Украина за реформи во одбраната (JWGDR) е првичниот фокус на соработка во однос на реформите во секторот на одбраната и безбедноста. Таа беше формирана во 1998 година, под покровителство на Комисијата на НАТО и Украина, за да ги следи иницијативите во областа на цивилно-воените односи, демократската контрола на оружените сили, планирањето на одбраната, политиката, стратегијата и националните безбедносни концептите. Сите земји-членки на НАТО се претставени на годишните состаноци на JWGDR на високо ниво, со кои претседаваат помошник-генералниот секретар на НАТО за одбранбена политика и за планирање и заменик-секретарот на Украинскиот совет за национална безбедност

и одбрана, која обединува високи претставници од земјите-членки на НАТО и Украина. Еднаш годишно JWGDR организира неформални консултации на високо ниво во врска со реформите во одбраната и одбранбената политика, на кои учествуваат украинскиот и НАТО-министрите за одбрана, како и експерти од областа на одбраната и безбедноста.

JWGDR и овозможува на Украина да го искористи искуството и стручноста на земјите од НАТО и да служи како канал за обезбедување помош. Таа, исто така, обезбедува институционална основа за соработка со министрите и со агенциите кои се вклучени во поддршката на реформите во секторот на одбраната и безбедноста во Украина. Клучни аспекти на соработката се обезбедувањето помош за Украина во развојот на новите безбедносни концепти и воена доктрина, помош во обезбедувањето поддршка за буџетирањето на одбраната и планирањето, намалување на војската и нејзина пренамена, воспоставување на сили за брза реакција и професионализација на оружените сили.

JWGDR лансираше неколку иницијативи во насока на поддршка на трансформацијата на украинската безбедносна поставеност, вклучително и употребата на ПзМ Процесот за планирање и анализа (PARP) како поддршка на реформите на одделни компоненти на безбедносниот сектор во Украина, за обезбедување помош во управувањето со процесот на ревидирање на одбраната, организирање тркалезни маси со Украинскиот парламент (Верховна Рада) на кои учествуваат експерти од НАТО и претставници на Парламентарното собрание (види: Дел IX) и разговараат на теми поврзани со законодавната програма на украинскиот Парламент, поддршка на напорите за зајакнување на улогата на цивилите во Министерството за одбрана и воспоставување ефективна организација за одбраната, организирање на состаноци за хармонизирање на билатералната помош за Украина и различни форми на соработка со украинските граничари, Министерството за внатрешни работи и Министерството за вонредни состојби. На тој начин, активностите се ограничени на оружените сили или на Министерството за одбрана, но имаат за цел да обезбедат поддршка за реформите што ги преземаат сите институции во рамките на безбедносниот сектор.

Во својата работа на реформите во секторот на одбраната и безбедноста, исто така, JWGDR има корист и од учеството во Партнерството за мир и од ПзМ Процесот за планирање и анализа, што овозможува развој на заеднички цели заради оформување на структурата и капацитетите на силите на начин што ќе и помогне на Украина да одговори на целите за интероперабилност со Алијансата. Продолжи и учеството на Украина во другите активности на ПзМ, преку нејзината годишна Индивидуална

партнерска програма, а во 2005 година се очекуваше да опфати и околу 400 други активности, меѓу кои настава по јазици, воени вежби и разгледување на оперативните концепти.

Многу потребната помош во спроведувањето на проектите за демилитаризација се канализираше преку специјалните фондови, кои дозволуваат одделни земји од НАТО доброволно да собираат финансиски прилози за да се зголеми нивното колективно влијание врз процесот на демилитаризација. Првиот таков проект имплементиран од Агенцијата на НАТО за одржување и за снабдување (NAMSA), како агенција за спроведување, резултираше со безбедно уништување на 400.000 мини и претставуваше прв чекор во уништувањето на резервите на Украина од речиси седум милиони нагазни мини. Со овој проект раководеше Канада, финансиски поддржана од Унгарија, Полска и од Холандија. Вториот проект на Специјалниот фонд на ПЗМ за уништување на 133.000 тони конвенционална муниција и 1,5 милиони парчиња лесно и друго оружје започна во 2005 година. Со првата тригодишна фаза на проектот, што треба да се спроведе во рок од проценети дванаесет години, ќе раководат САД. Ова е досега најголемиот проект за демилитаризација.

Економските аспекти на одбраната

Соработката со Украина во однос на економските аспекти на одбраната има две главни оски - активности за преквалификација и институционален дијалог. Тие се концентрираат на прашањата поврзани со одбранбената економија, економската безбедност и економските аспекти на реструктурирањето на наменската индустрија и на евроатлантската интеграција.

Како дел од дијалогот на ова поле, се промовираат и размени на искуства со експерти за безбедносните аспекти на економскиот развој, вклучително и за буџетите за одбрана и управувањето со ресурсите за одбраната и нивниот однос со макроекономијата и со реструктурирањето во секторот на одбраната. Исто така, се организираат курсеви по одбранбена економија, кои го покриваат целиот буџетски процес - од финансиското планирање до финансиската контрола.

Управувањето со економските и со социјалните последици од реформата во одбраната претставува клучна област на соработката. Според договорот со украинскиот Национален координативен центар, кој е задолжен за социјалното приспособување на распуштените воени лица, НАТО финансира и спроведува и курсеви за јазици и за менаџмент. По започнувањето на интензивираниот дијалог со Украина, Алијансата ги удвои ресурсите посветени на соработката во оваа област.

Соработка меѓу војските

Соработката меѓу војските на НАТО и на Украина се разви во рамките на Воениот работен план на Украина, под покровителство на Воениот комитет со Украина. Во фокусот на активностите е настојувањето да и се помогне на Украина во спроведувањето на целите на реформата во одбраната, надополнувајќи ја работата што се спроведува во рамките на JWGDR со воена експертиза.

Воениот персонал на НАТО, исто така, раководи и со развојот на правната рамка, со цел да им се овозможи на НАТО и на Украина дополнително да развијат оперативна соработка. Таа ги опфаќа ПЗМ Договорот за статусот на силите (SOFA) и неговиот дополнителен протокол, кој беше ратификуван на 1 март 2000 година од страна на Украинскиот парламент, а стапи во сила на 26 мај 2000 година. Овој договор ги спречува учесниците во настаните во рамките на ПЗМ да се придржуваат до регулативите за пасош и визи и за имиграциска проверка при влезот или при напуштањето на територијата на земјата каде што се одржуваат, со што го олеснува учеството на Украина во воените вежби во рамките на ПЗМ. Меморандумот за разбирање за поддршка на земјата-домаќин, ратификуван во март 2004 година, се осврнува на прашањата поврзани со обезбедувањето цивилна и воена помош за сојузничките сили кои се лоцирани или транзитираат низ територијата на Украина во мирнодопски услови, криза или војна, Меморандумот за разбирање за стратешкиот воздушен превоз, што беше потпишан во јуни 2004 година, ќе и овозможи на Украина да даде значителен придонес кон капацитетите на НАТО за пренесување големи товари.

Широкиот спектар ПЗМ активности и воени вежби, чиј домаќин понекогаш е и Украина, овозможуваат воениот персонал да се обучува за мировни операции и да се стекне со искуство од прва рака за работа со силите од земјите од НАТО и земјите-партнери. Високи офицери од Украина редовно ги посетуваат курсевите на НАТО-Колеџот за одбрана во Рим, Италија, и НАТО Школата во Оберамергау, Германија. Контактите со овие установи се корисни за воспоставување на нова мултинационална школа на Украинската академија за одбрана.

Соработка во областа на вооружувањето

Техничката соработка меѓу Украина и НАТО на полето на вооружувањето се фокусира на унапредувањето на интероперабилноста меѓу одбранбените системи, со цел да се олесни учеството на Украина во здружените мировни операции. Соработката во оваа област започна кога Украина се приклучи кон ПЗМ програмата под покровителство на

Конференцијата на националните директори за вооружување (CNAD) – високо тело на НАТО кое ги идентификува можностите за соработка меѓу земјите во процесите на набавка на потребната опрема, фокусирајќи се конкретно на техничките стандарди. Заедничката работна група за вооружување, којашто за првпат се состана во март 2004 година, го поддржува натамошниот развој на соработката во оваа област.

Планирање на вонредни состојби од невоен карактер

Западните региони на Украина се склони кон тешки поплави. Земјите од НАТО и земјите-партнери помогнаа по големите поплави во 1995, 1998 и 2001 година, во согласност со Меморандумот за разбирање за планирање на вонредни состојби од невоен карактер и подготвеност за непогоди. Клучен фокус на соработката е да и се помогне на Украина подобро да се подготви за вакви вонредни состојби од невоен карактер и поефективно да управува со последиците од истите. ПЗМ вежбите, вклучувајќи и една што се одржа во украинскиот транскарпатски регион (септември, 2001) ги вклучуваат соседните земји, за да се развие ефективен систем за предупредување од поплави и систем за реакција на устието на реката Тица. ПЗМ вежбите, исто така, помогнаа во развојот на плановите и ефективните капацитети за реакција во случај на несреќи, за да се справат со другите природни непогоди, како што се лавините и земјотресите или несреќите предизвикани од човек или од терористички напади, кои вклучуваат токсични излевања или хемиски, биолошки, радиолошки или нуклеарни агенсии.

Науката и прашањата што се однесуваат на животната средина

Учеството на Украина во научните програми на НАТО започна уште во 1991 година и оттогаш е зајакнато со креирањето на Заедничката работна група за научна и еколошка соработка. Во текот на годините, Украина е втората земја по Русија, од аспект на искористувањето на грантовите за научна соработка. Покрај примената на науката во одбраната од тероризмот и новите закани, во согласност со новите насоки на научната програма на НАТО, приоритетот на Украина за соработка вклучува и информатички технологии, клеточна биологија и биотехнологија, нови материјали, заштита на животната средина и рационално користење на природните ресурси. Еколошката соработка се фокусира на проблемите поврзани со животната средина. НАТО спонзорираше и неколку други проекти, со цел да обезбеди основна инфраструктура за компјутерско

вмрежување на украинските истражувачки заедници и за да го олесни нивниот пристап до Интернет.

Јавно информирање

Развивајќи интензивен дијалог, украинската администрација ќе треба да реализира една важна задача - да го убеди украинскиот народ дека нејзината амбициозна програма за реформи и нејзините аспирации за членство во НАТО се во интерес на земјата. Јасно е дека многу луѓе во Украина се сè уште сомничави кога станува збор за НАТО, бидејќи Алијансата ги асоцира на стереотипите од Студената војна. Како дел од краткорочните активности договорени во Вилнус, Алијансата понуди да соработуваат со украинските власти во насока на подигање на свеста за тоа што е НАТО денес и подобро да се објаснат односите меѓу НАТО и Украина. Охрабрувајќи ги луѓето да заземат свежо гледиште во однос на Алијансата, коешто би им овозможило да откријат на кој начин се трансформираше НАТО на крајот на Студената војна и како разви нови партнерства во евроатлантската област, за да одговори на новите безбедносни предизвици, вклучувајќи ги и стратешките односи со Русија. Украинската јавност треба да биде посвесна за формата на дијалогот и за практичната корист од заемната соработка меѓу НАТО и Украина, што стана добро воспоставена практика во широкиот спектар области во изминатата деценија. Ова споделено искуство ќе обезбеди солидна основа за натамошното продлабочување на односите меѓу НАТО и Украина во годините што следуваат.

ГЛАВА 26

СОРАБОТКАТА СО ЗЕМЈИТЕ ОД МЕДИТЕРАНСКИОТ РЕГИОН И, ПОШИРОКО, СО ЗЕМЈИТЕ ОД БЛИСКИОТ ИСТОК

НАТО развива поблиски безбедносни партнерства со земјите од медитеранскиот регион и, пошироко, со земјите од Блискиот Исток. Ова значи промена во приоритетите на Алијансата кон поголема инволвираност во овие стратески важни региони на светот, чијашто безбедност и стабилност се блиску поврзани со евроатлантската безбедност.

Моменталната работа на интензивирањето на дијалогот и соработката со земјите во овие региони се гради врз две клучни одлуки донесени на Самитот на НАТО во Истанбул, во јуни 2004 година. Земјите кои учествуваат во Медитеранскиот дијалог на НАТО, што започна пред десет години, беа поканети да воспостават поамбициозно и пошироко партнерство. Паралелно на ова, новата дистинктивна, но комплементарна Истанбулска иницијатива за соработка беше иницирана со цел да им се обрати на заинтересираните земји од поширокиот регион на Блискиот Исток, со предлог за унапредена безбедност и стабилност преку негување на билатерални односи од заемна корист.

Градењето мостови со медитеранскиот регион и, пошироко, со земјите од Блискиот Исток е мошне важно за НАТО, заради надминување на наследството од поделбата на Исток и Запад во деведесеттите години на минатиот век. Предизвиците се различни, но се подеднакво сложени. Слично како и тогаш, беа потребни големи напори во насока на надминување на предрасудите, занимавање со погрешните сфаќања и градење на довербата и разбирањето.

Големото значење на безбедноста и стабилноста на овие региони

Од аспект на Алијансата, постојат неколку причини зошто е важно да се промовира дијалогот и да се негува стабилноста и безбедноста во Северна Африка и, пошироко, во земјите од Блискиот Исток. Една од клучните причини е тоа што актуелните безбедносни предизвици со кои се соочува светот – тероризмот, ширењето на оружјето за масовно уништување, пропаднатите држави и транснационалниот организиран криминал – се заеднички и за земјите-членки на НАТО и за земјите во овие региони. Оттаму произлегува потребата за заедничка реакција. Исто

така, во осврнувањето на овие предизвици, НАТО стана поангажирана во областите надвор од Европа, вклучувајќи ги и операциите за помош во областа на безбедноста во Авганистан, поморската контратерористичка операција во Средоземјето и мисијата за обука во Ирак (види: Дел IV). Важно е да се дискутира за ваквиот развој на настаните со земјите од медитеранскиот регион и, пошироко, со земјите од Блискиот Исток.

Потенцијалот на овие региони за нестабилност, како резултат на бројните нерешени политички, социјални и економски прашања, е исто така важен. Израелско-палестинскиот конфликт на Блискиот Исток и натаму останува голем извор на тензии. Напредокот кон трајно и сеопфатно решавање на овој конфликт треба да претставува приоритет за земјите од регионот и за меѓународната заедница, како целина. Додека НАТО како таква не е инволвирана во мировниот процес на Блискиот Исток, сојузниците ги поддржуваат целите на Патната карта – иницијатива којашто ги прикажува чекорите што треба да се преземат кон постојано решавање на конфликтот што е спонзориран од двете директно засегнати страни и кваттетот што се состои од Европската унија, Русија, Обединетите нации и САД.

Енергетската безбедност е друго прашање што загрижува, бидејќи 65 проценти од увозот на нафта и природен гас во Европа минува низ Средоземјето. Безбедна и стабилна средина во медитеранскиот регион е важна не само за западните земји-увозници, туку и за производителите на енергија од регионот и за земјите низ кои се врши транзит на нафта и гас.

Медитеранскиот дијалог

Медитеранскиот дијалог на НАТО беше инициран во 1994 година од страна на Северноатлантскиот совет, со цел да се даде придонес кон регионалната безбедност и стабилност, да се постигне подобро заемно разбирање и да се разбијат погрешните сфаќања за политиките и за целите на НАТО кај земјите од Дијалогот. Во текот на годините, бројот на земјите-учеснички се зголеми. Во 1994 година се приклучија Египет, Израел, Мавританија, Мароко и Тунис, во 1995 година Јордан, а во 2000 година и Алжир.

Дијалогот го отсликува гледиштето на Алијансата според кое безбедноста во Европа е блиску поврзана со безбедноста и со стабилноста на Медитеранот. Дијалогот претставува интегрален дел од приспособувањето на НАТО кон безбедносната средина по завршувањето на Студената војна и претставува важна компонента на политиката на Алијансата за помош и соработка.

Во почетокот НАТО сакаше да креира форум за градење доверба и транспарентност, во кој би можело да се научи повеќе за она што ги загрижува земјите од Дијалогот во однос на безбедноста и да се разбијат погрешните сфаќања за целите и за политиките на НАТО. Оттогаш, политичките дискусии станаа почести и поинтензивни, а Дијалогот доби подобра структура и можности за поконкретна соработка.

Иницирањето на Медитеранскиот дијалог и неговиот последователен развој се засноваат на важни принципи, и тоа:

- Развојот на Дијалогот се заснова на заедничката сопственост. Тоа подразбира почитување на специфичната регионална, културна и политичка состојба на секој поединечен партнер од Медитеранскиот дијалог и ги зема предвид овие фактори во контекст на Дијалогот. На Медитеранскиот дијалог треба да се гледа како на двонасочна улица, каде што земјите-партнери учествуваат како засегната страна во кооперативниот напор. Тој го искористува искуството што е здобиено и додадената вредност што резултира од развојот на другите партнерства на НАТО.
- Дијалогот е напреден, во смисла на учеството и содржината. Оваа флексибилност им овозможи на низа земји од Дијалогот да се развијат, а содржината на Дијалогот да еволуира со текот на времето.
- На сите медитерански земји им се понудени активности на соработка и дискусии со НАТО на иста основа. Земјите од Дијалогот се слободни да изберат во која мерка и со колкав интензитет ќе учествуваат, дозволувајќи одреден степен на сопствено разликување. Оваа недискриминирачка рамка е неопходна карактеристика на Дијалогот и е клучна за неговиот развој.
- Дијалогот има за цел да ги зајакне и да ги надополни другите меѓународни напори, како што се Барселона процесот на Европската унија (Евро-медитеранското партнерство) и Медитеранската иницијатива на Организацијата за безбедност и соработка во Европа.

Дијалогот има и политичка и практична димензија.

Политичката димензија

Политичкиот дијалог се состои од редовни билатерални состаноци коишто вклучуваат поединечни земји од Дијалогот и земји-членки на НАТО, како и мултилатерални состаноци коишто ги вклучуваат сите седум

земји-учеснички во Дијалогот на заеднички состаноци со земјите-членки на НАТО. (Билатералните состаноци во рамките на НАТО се означуваат како „НАТО + 1“, додека оние што ги вклучуваат сите учесници се викаат „НАТО + 7“ состаноци). Сите тие се одржуваат на амбасадорско и на работно ниво. Политичкиот дијалог, исто така, вклучува и мултилатерални конференции на амбасадорско ниво и посети на високи официјални лица.

Политичките консултации со одделни земји-учеснички се одржуваат еднаш годишно - на амбасадорско, како и на работно ниво. Овие дискусии овозможуваат споделување на гледиштата по низа прашања кои се релевантни за безбедносната ситуација во Средоземјето, како и за натамошниот развој на политичката и на практичната димензија на соработката во рамките на Дијалогот.

Одлуката од Истанбул за креирање на поамбициозна и поширока рамка за Медитеранскиот дијалог повикува на унапредување на политичкиот дијалог, вклучително и на организацијата на министерските состаноци, како и можност колку што е можно поскоро да се издаде заедничка политичка декларација. На 8 декември 2004 година министрите за надворешни работи на НАТО и нивните соговорници од земјите од Медитеранскиот дијалог за првпат се состанаа на министерско ниво, на работната вечера одржана во чест на десетгодишнината од Дијалогот.

Овој состанок го нагласи заедничкото гледиште на земјите-учеснички што се однесува на потребата од поширока јавна дипломатија заради градење на попозитивна слика, поголема доверба и верба и подобро разбирање на политиките и на целите на НАТО од страна на земјите од регионот. Како дел од овој процес што ја отсликува новата динамика во Дијалогот, генералниот секретар на НАТО се состана со шефовите на државите и владите и со клучните министри, во рамките на серијата посети од исклучителна важност за земјите од Дијалогот, што се одржаа кон крајот на 2004 и во почетокот на 2005 година.

Практичната димензија

Медитеранскиот дијалог, исто така, има за цел да ја следи практичната соработка. Од 1997 година е воспоставена Годишна работна програма, која вклучува семинари, работилници и други практични активности. Работната програма е последователно проширена, за да вклучат поголем број активности што покриваат 21 област на соработка на полето на информациите, науката и животната средина, планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, управувањето со кризи, одбранбената политика и стратегија, прекуграничната соработка, малото и лесно оружје,

хуманитарните акции, реформите во одбраната и во одбранбената економија, како и консултациите во врска со тероризмот и ширењето на оружјето за масовно уништување.

Воената димензија на Годишната работна програма вклучува покани за земјите од Дијалогот за набљудување и за учество во воените вежби на НАТО/ПзМ, посета на курсеви и други академски активности на Школата на НАТО во Оберамергау, Германија, и на Колеџот на НАТО за одбрана во Рим, Италија, како и посета на другите воени тела на НАТО.

Воената програма, исто така, вклучува посета на пристаништа од страна на Постојаните поморски сили на НАТО, обука на инструктори на самото место, од страна на мобилните тимови за обука, и посета на експерти на НАТО, заради проценка на можностите за идна соработка на военото поле. Состаноците за консултации во врска со воената програма што ги вклучува воените претставници од НАТО и седумте земји од Медитеранскиот дијалог се одржуваат двапати годишно. Во раното манифестирање на унапредувањето на Дијалогот, првиот формален состанок на Воениот комитет на НАТО на ниво на началници на ГШ, со учество на седум земји од Дијалогот, се одржа во Седиштето на НАТО во Брисел, во ноември 2004 година. Дискусиите беа фокусирани на потребата од ефикасно споделување на контртерористичките разузнавачки информации и на начините за олеснување на соработката за постигнување на оваа цел.

Практичната интеракција меѓу НАТО и земјите од Медитеранскиот дијалог е добро отелотворена во помошта на операциите под водство на НАТО што ја даваа и ја даваат Египет, Јордан и Мароко, во рамките на Силите за имплементација (IFOR) и Силите за стабилизација (SFOR) во Босна и Херцеговина и Силите за Косово (KFOR).

Кон вистинско партнерство

Мерките за зајакнување на соработката со земјите од Медитеранскиот дијалог беа воведени на Самитот на НАТО во Вашингтон (1999) и на Самитот во Прага (2002). На Истанбулскиот самит (2004) Дијалогот отиде чекор понатаму, со цел да се процени вистинското партнерство.

Искористувајќи го фактот дека можностите за ефективна соработка со земјите од Дијалогот се зголемија, сојузничките лидери предложија поамбициозно и проширено партнерство. Одлуката бараше да се земат предвид интересите на Дијалогот и да се искористат искуството и алатките развиени од НАТО во другите партнерски рамки. Најважните цели на Медитеранскиот дијалог остануваат исти, но во иднина фокусот ќе биде

насочен кон развивање на попрактична соработка. Посебни цели се: унапредување на дијалогот, постигнување интероперабилност (односно подобрување на способноста на војските од земјите од Дијалогот да соработуваат со силите од НАТО), за да се помогне борбата против тероризмот, како и соработка во областа на реформите во одбраната.

Предлозите се однесуваат на проширувањето и на зајакнувањето на практичната соработка во низа приоритетни области, вклучувајќи ги и заедничките напори на НАТО насочени кон подобро појаснување на настојувањата за трансформација и соработка; промовирање на активностите на соработка меѓу војските, насочени кон интероперабилност; подобрување на спектарот на учество на силите на земјите од Дијалогот во операциите на реакција на криза под водство на НАТО, како што се помош при непогоди и хуманитарна помош; пребарување и спасување; операции за поддршка на мирот; промовирање на демократската контрола на оружените сили и олеснување на транспарентноста во рамките на планирањето и буџетирањето на одбраната; борбата против тероризмот, на пример преку ефективно споделување на разузнавачки информации и соработка во контекст на поморските антитерористички мерки на НАТО во Средоземно Море; поддршка на работата на НАТО во однос на закана од оружјето за масовно уништување; промовирање на соработката во сферата на граничната безбедност, на пример, поврзано со борбата против тероризмот или спротивставувањето на ширењето на мало и лесно оружје и нелегалната трговија; и унапредена соработка во однос на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, вклучувајќи ја и можноста во случај на некаква несреќа медитеранските партнери да побараат помош од Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди, кој е лоциран во Седиштето на НАТО.

Исто така, се остварува и соработка во низа други области, како што се: управувањето со воздушниот простор, вооружувањето, концептуалните аспекти на одбраната и на безбедноста, реформите во одбраната и во одбранбената економија, научните и еколошките прашања, логистиката, медицинските прашања, метеоролошките прашања, океанографијата, стандардизацијата, вежбите, обуката и военото образование, прашања во врска со обуката и доктрините и сл.

Унапредената соработка може да вклучува зголемено користење на механизмите, како што се Политиката на специјалниот фонд, кој обезбедува поддршка при уништувањето на нагазните мини и на другата муниција во повеќе земји од Партнерството за мир, развој на акционите планови и програмите за поединечна соработка и поголеми можности за учество во програмите за образование и обука и на вежбите. Исто така, неопходно е да се обезбедат соодветни правни и безбедносни

мерки и договори за мерки и врски, за да се олесни целосно учество на медитеранските партнери во овие унапредени активности.

Истанбулската иницијатива за соработка

Во посебна, но комплементарна активност на Самитот, во јуни 2004 година, Алијансата ја лансираше Истанбулската иницијатива за соработка и ги покани заинтересираните земји од поширокиот регион на Блискиот Исток да земат учество во иницијативата, почнувајќи од земјите-членки на Советот за соработка во Заливот (Бахраин, Кувајт, Катар, Оман, Саудиска Арабија и Обединетите Арапски Емирати). До средината на 2005 година Бахраин, Кувајт, Катар и Обединетите Арапски Емирати веќе ја прифатија поканата, а Алијансата се надева дека и другите ќе го сторат истото. Целта е да се негуваат заемно корисни билатерални односи со земјите од регионот, како начин за унапредување на регионалната безбедност и стабилност, со посебно акцентирање на практичната соработка на полето на одбраната и безбедноста. Клучни приоритети се: борбата против тероризмот и спротивставувањето на ширењето на оружјето за масовно уништување. Иницијативата ги надополнува другите меѓународни процеси и иницијативи во врска со областа, вклучувајќи го и паралелниот, но дистинктивен Медитерански дијалог на НАТО, но не удвојува ниту една од нив, ниту пак се обидува да креира политичка дебата околу прашањата, на кои посоодветно работат другите форуми.

Иницијативата е отворена за заинтересираните земји во регионот кои ги поддржуваат нејзините цели и се подготвени да ги развијат и да ги имплементираат договорените работни планови коишто ги отсликуваат нивните поединечни идеи и предлози. Што се однесува до Медитеранскиот дијалог, тој се заснова на принципот на заедничка сопственост, што значи целосно почитување на заемните интереси на НАТО и на земјите-учеснички, имајќи ја предвид нивната разновидност и нивните специфични потреби. Таа ќе се фокусира на практичната соработка во областите каде што НАТО може да „даде на вредност“ – со други зборови, области како што се безбедноста, особено онаму каде што силата и искуството на НАТО можат да се искористат за креирање можности за придонес кон долгорочната безбедност и стабилност во регионот, преку форми на соработка коишто не се достапни во други контексти.

Практичната имплементација на оваа иницијатива ќе се заснова на специфичните активности што вклучуваат различни форми на соработка и помош, примена на научените лекции и соодветни механизми и инструменти што произлегуваат од другите иницијативи на НАТО, вклучително и Партнерството за мир и Медитеранскиот дијалог. Таквите активности,

приспособени на поединечните потреби, можат да вклучуваат и совети во однос на реформите, буџетирањето и планирањето на одбраната, како и совети во однос на цивилно-воените односи; соработка меѓу војските, во насока на подобрување на интероперабилноста, вклучувајќи го и учеството во одредени избрани вежби и програми за образование и наука; во зависност од случајот, и учество во мировните операции на НАТО; борба против тероризмот преку споделување на информациите и преку поморска соработка; придонес кон работата на Алијансата во врска со заканата со оружје за масовно уништување; промовирање на соработката во сферата на пограничната безбедност, на пример во однос на борбата против тероризмот и борбата против ширењето на малото и лесно оружје и незаконската трговија, и соработката во областите што го отсликуваат планирањето на вонредните состојби од невоен карактер. НАТО разви мени на практични активности во овие приоритетни области, што ја сочинува основата на одделните работни планови, кои ќе бидат заеднички развиени и спроведени во рамките на соработката со заинтересираните земји.

Како во случајот на Медитеранскиот дијалог, најважен услов за успех на Иницијативата е развојот на сопственост во врска со нејзините цели и активности од страна на земјите во регионот. Согледувајќи го ова барање, документот објавен од страна на НАТО во јули 2004 година се однесува на потребата од јасно разбирање на НАТО и на целите на Иницијативата од страна владите и креаторите на мислењата кај земјите-учеснички. Таа предлага да се размисли за заедничките напори на јавната демократија и за процесот на редовни консултации, за да се осигура дека со постепениот развој и имплементацијата на Иницијативата ќе се земат предвид гледиштата на сите земји-учеснички.

ГЛАВА 27

СОРАБОТКАТА СО ЗЕМЈИТЕ ОД ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА

Конфликтот и нестабилноста на Балканот во деведесеттите години на минатиот век наметна директни предизвици од аспект на безбедносните интереси на земјите-членки на НАТО, како и пошироко, од аспект на мирот и стабилноста во Европа. Ова беше причината поради која Алијансата презеде операции за поддршка на мирот и за управување со кризи, прво во Босна и Херцеговина, а подоцна на Косово и во поранешната југословенска Република Македонија* (види: Дел IV).

Во 1999 година косовската криза ја натера меѓународната заедница да го преиспита својот ангажман во регионот и да утврди еден посеопфатен пристап за негување на безбедноста и стабилноста. Ова се манифестираше со лансирањето на Иницијативата за Југоисточна Европа, како и на Пактот за стабилност на Југоисточна Европа.¹ Оттогаш, инволвираноста на НАТО во градењето на безбедноста и стабилноста во Југоисточна Европа се прошири и на мировните операции за промовирање на безбедносната соработка во регионот.

Иницијативата за Југоисточна Европа

Иницијативата на НАТО за Југоисточна Европа (SEEI) беше лансирана на Вашингтонскиот самит во април 1999 година заради промовирање на регионалната соработка и долгорочна безбедност и стабилност во регионот.

Иницијативата се засноваше на четири столба: Консултативен форум за безбедносните прашања во Југоисточна Европа, отворена Ад-хок работна група (AHWG) за регионална соработка во Југоисточна Европа, под покровителство на Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС), работните тела на Партнерството за мир (ПЗМ) и програмите за соработка во областа на безбедноста, со јасно дефинирана цел за земјите од регионот.

1 Пактот за стабилност беше инициран од страна на Европската унија во мај 1999 година. Последователно, беше формално усвоен на меѓународната конференција во Келн, Германија, на 10 јуни 1999 година и ставен под покровителство на Организацијата за безбедност и соработка во Европа. Тој е дизајниран така што ќе придонесе кон трајниот мир, просперитет и стабилност во Југоисточна Европа, преку кохерентна и координирана акција, поврзување на земјите од регионот и другите заинтересирани земји и организации со капацитет да дадат свој придонес. Тој воспостави конкретни механизми за координирање на заедничките акции.

Консултативниот форум за првпат се состана на ниво на самит, на маргините на Вашингтонскиот самит на НАТО, а последователно се состана и на амбасадорско ниво во Седиштето на НАТО. Во моментот тој ги вклучува земјите-членки на НАТО, четири партнерски земји од Југоисточна Европа (Албанија, Хрватска, Молдавија и поранешната југословенска Република Македонија*), и Босна и Херцеговина и Србија и Црна Гора, кои сè уште не се дел од ЕАПС или од Партнерството за мир.

ЕАРС-АНВГ идентификуваше идеи за промовирање на регионалната соработка коишто ќе се развиваат. Овие идеи се инкорпорирани во низа активности моделирани според активностите спроведени во рамките на НАТО програмата на ПЗМ.

Методологијата на иницијативата на ПЗМ се користи за да се направи осврт на повеќе прашања коишто се важни за Југоисточна Европа, вклучувајќи ја и транспарентноста во планирањето на одбраната, управувањето со кризи и управувањето со одбраната. Активностите, како што се работилниците на овие теми, се креираат така што се фокусираат на целиот регион. Со некои од нив раководат земјите-учеснички од регионот, помогнати од НАТО, а со други самата Алијанса. Со цел да се надолупнуваат едни со други, тие помагаат во промовирањето на стабилноста - преку регионална соработка и интеграција.

Управната група за соработка во областа на безбедноста во Југоисточна Европа (SEEGROUP) беше формирана со цел да ги координира регионалните проекти. SEEGROUP се состанува редовно во Седиштето на НАТО во Брисел и сè повеќе се фокусира на проширувањето на улогата на земјите-учеснички во управувањето со регионалните проекти и во имплементацијата на годишниот Акционен план. Проектите вклучуваат компаративна студија на стратегиите на националната одбрана на земјите од регионот (SEESTUDY); размена на политичко-воени и други информации за рано предупредување, спречување на конфликти и управување со кризи (SEECHANGE); работа на намалување на ширењето и подобрена контрола на малото и на лесното оружје; управување со границата и со безбедноста; поддршка на реформите во одбраната; подобрување на соработката во насока на унапредување на контратерористичките капацитети (SEEPRO); активности за планирање на вонредните состојби од невоен карактер и иницирање на пристапот на „чистење на домот“, заради размена на информации поврзани со безбедноста.

Босна и Херцеговина и Србија и Црна Гора ја изразија својата желба да се приклучат кон Партнерството за мир. Алијансата е подготвена да ги прими како земји-партнери, откако ќе исполнат одреден број услови коишто вклучуваат полна соработка со Меѓународниот суд за воени злосторства во поранешна Југославија – поконкретно, со притворање и со предавање

на Судот на лицата обвинети за воени злосторства - и со клучни реформи во одбраната. За да им се помогне на овие земји да ги спроведат потребните реформи во 1997 година е иницирана специјална Програма за соработка со Босна и Херцеговина во областа на безбедноста, а во јуни 2004 година беа претставени „Мерките за соработка со Србија и Црна Гора“, додека Приспособената програма за соработка беше лансирана во јули 2004 година.

НАТО обезбедува совет и експертиза за преквалификација на воените лица кои се отпуштаат како дел од реформата на структурата на силите во земјите-партнери во регионот. Ова има форма на проект на НАТО што се спроведува во рамките на Пактот за стабилност за Југоисточна Европа, во соработка со Светска банка и со другите донатори. За првпат се примени во Бугарија и во Романија, кога тие се подготвуваа за влез во НАТО. До средината на 2002 година над 5.000 воени офицери ги искористија програмите за преквалификација. Потоа процесот беше проширен на другите земји од Западен Балкан, на пример Албанија, Хрватска, Србија и Црна Гора и поранешната југословенска Република Македонија*. Ова им овозможи на новите членки на НАТО кои имале полза од овој проект, да започнат да им даваат експертиза на другите земји-партнери. Исто така, започна работата околу затворањето на воените локации во Југоисточна Европа и нивната преадаптација за цивилна употреба.

ДЕЛ VIII

ОДНОСИТЕ МЕЃУ НАТО И ЕУ

Глава 28 Стратешкото партнерство меѓу НАТО и
Европската унија

ГЛАВА 28

СТРАТЕШКОТО ПАРТНЕРСТВО МЕЃУ НАТО И ЕВРОПСКАТА УНИЈА

И НАТО и Европската унија (ЕУ) од своите почетоци придонесуваат кон одржувањето и зајакнувањето на безбедноста и стабилноста во Западна Европа. НАТО работи во оваа насока искористувајќи го својот капацитет на силен одбранбен политички и воен сојуз, а по завршувањето на Студената војна ја прошири безбедноста и на пошироката евроатлантска област - преку проширување на своето членство, како и преку развој на други партнерства. Европската унија изгради поширока стабилност преку промовирање на прогресивната економска и политичка интеграција, во прво време кај западноевропските земји, а потоа и со прифаќање на нови земји-членки. Како резултат на овие процеси на проширување на организациите, сè поголем број европски земји станаа дел од главните текови на европскиот политички и економски развој, а многу од нив се членки и на обете организации.

До 2000 година не постоеја никакви формални односи меѓу НАТО и Европската унија. Пред тоа, во текот на деведесеттите, Западноевропската унија (ЗЕУ) дејствуваше како врска за соработка меѓу НАТО и овие европски земји, кои се обидуваа да изградат посилна европска безбедност и одбранбен идентитет во рамките на НАТО.

Состојбата се измени од корен во 1999 година, кога лидерите на ЕУ - имајќи ги на ум конфликтите на Балканот - одлучија да развијат Европска безбедносна и одбранбена политика во рамките на самата Европска унија, во координација со НАТО, преземајќи ја одговорноста за повеќе функции кои дотогаш ги вршеше Западноевропската унија. Следната година НАТО и Европската унија започнаа да работат заеднички на развивањето рамка за соработка и консултации. Ова доведе до развивање на стратегиско партнерство - Декларацијата на НАТО и на ЕУ за Европската безбедносна и одбранбена политика (ЕБОП) меѓу двете организации и договорите *Берлин плус*, кои обезбедуваат пристап до колективните средства и капацитети на НАТО за воени операции под водство на Европската унија.

Овие настани ја воспоставија основата за соработка меѓу НАТО и ЕУ во сферата на управување со кризи во Западен Балкан, како и за развој на соработката по овие прашања.

Еволуцијата на односите меѓу НАТО и ЕУ

Периодот на Студената војна

И покрај заедничките цели и интереси во многу сфери, паралелниот развој на НАТО и на Европската унија за времена Студената војна се карактеризираше со јасна поделба на улогите и на одговорностите и со отсуство на формални или неформални институционални контакти меѓу нив. Структурната основа за конкретната европската безбедносна и одбранбена улога постоеше во форма на Западноевропската унија креирана во 1948 година, но од практични причини западноевропската безбедност беше чувана исклучиво од НАТО. Од своја страна, Западноевропската унија презеде низа конкретни задачи, пред сè во однос на поствоените договори за контрола на оружјето во Западна Европа. Меѓутоа, нејзината улога беше ограничена, а нејзиното членство не беше идентично на она на Европската унија.

Имајќи ја на ум оваа институционална рамка, кога се појавија прашањата во врска со потребата од порамномерно споделување на товарот на европската безбедност од обете страни на Атлантикот, тие беа разгледувани најпрво на билатерално политичко ниво. Се спроведоа низа репрезентативни иницијативи од страна на европските земји-членки на НАТО со цел да се убедат САД за нивото на европските напори во областа на безбедноста и на одбраната. Меѓутоа, не постојеа мултилатерални или институционални договори за развој на независни структури надвор од рамката на Алијансата.

Соработката меѓу НАТО и ЗЕУ и развивањето на Европскиот безбедносен и одбранбен идентитет во рамките на НАТО

Во почетокот во деведесеттите години на минатиот век стана јасно дека европските земји треба да преземат поголема одговорност за својата заедничка безбедност и одбрана. Ребалансирањето на односите меѓу Европа и Северна Америка беше од суштинско значење од две причини: прво, за да се редистрибуира економскиот товар за обезбедување на континуираната безбедност на Европа; и второ, за да се отслика постепената појава на посилен и поинтегриран европски политички идентитет во рамките на европските институции и убеденоста на многу членки на ЕУ дека Европа мора да развие капацитет за воено дејствување во одредени услови кога Алијансата не е воено инволвирана.

Појавата на овие нови пристапи кон проблемите на европската безбедност беше изложена на силно влијание од конфликтите во

земјите од Западен Балкан, кои се случија во текот на деведесеттите. Неспособноста на Европа да интервенира и да ги спречи или да ги реши таквите конфликти доведе до колективно согледување дека Европската унија мора да поработи на нерамнотежата меѓу далекусежната економска моќ и ограничената политичка моќ. На многумина им стана јасно дека координираните дипломатски активности, со кои требаше да се стави крај на конфликтот со примена на политички средства, мораат да бидат поддржани, доколку е потребно и со воена сила со кредибилитет. Од овие причини, во текот на деведесеттите години од минатиот век Европската унија беше значително ангажирана во однос на спречувањето на конфликтите и управувањето со кризи надвор од своите граници.

Важен чекор во оваа насока беше направен во 1992 година со потпишувањето на Договорот од Маастрихт, кој вклучуваше договор на лидерите на ЕУ за развој на Заедничката надворешна и безбедносна политика (ЗНБП), „вклучително и можно градење на заедничка надворешна политика, која со тек на време ќе доведе до заедничка одбрана“. Како интегрален дел од развојот на Европската унија, од Западноевропската унија беше побарано да ги елаборира и да ги спроведе одлуките и активностите на ЕУ кои имаа одбранбени импликации. Иницијативата за развивање на одбранбените капацитети преку Западноевропската унија беше спроведена подоцна, врз основа на Договорот на ЕУ од Амстердам од 1997 година. Овој договор што стапи во сила во мај 1999 година ги вклучуваше т.н. Петербуршки задачи на ЗЕУ, односно мисиите за хуманитарно барање и спасување, мировните мисии, задачите на управување со криза, вклучително и унапредувањето на мирот и заштитата на животната средина и обезбедувањето на основата за оперативниот развој на заедничката европска одбранбена политика.

Во истата временска рамка, на Самитот на НАТО во Брисел во 1994 година беше одлучено да се развие Европскиот безбедносен и одбранбен идентитет. Ова доведе до воведување на политички договори со цел да и се овозможи на Алијансата да ги поддржи европските воени операции преземени од Западноевропската унија.¹ Одлуките коишто послужија за зајакнување на ваквиот развој на настаните беа донесени од Алијансата на последователните состаноци на министрите за надворешни работи

1 Овие договори вклучуваа и неколку одредби коишто беа претставени во јуни 1996 година во Финалното комунике. Тие вклучуваат достапност на средствата на Алијансата за ЗЕУ, елаборирање на соодветните мултинационални европски командни договори во рамките на НАТО, за команда и за спроведување операции под раководство на ЗЕУ и концептот на Комбинираните здружени тактички сили, чијашто цел беше да се обезбедат пофлексибилни и помобилни сили кои се способни да одговорат на барањата на сите мисии на Алијансата, како и штабови што ќе можат да се одвојат, но кои не се посебен дел и ќе можат да бидат користени од страна на ЗЕУ.

и одбрана од НАТО во Берлин и во Брисел, во јуни 1996 година, и на Самитот на НАТО во Мадрид, во 1997 година.

На овој начин, Западноевропската унија беше развиена како одбранбена компонента на Европската унија и како средство за зајакнување на европскиот столб на НАТО. Европските земји-членки на Алијансата согледаа дека во процесот на остварување на вистинскиот европски воен капацитет треба да се избегнува непотребното повторување на командните структури, персоналот за планирање и воените средства и капацитети, коишто се веќе достапни во рамките на НАТО. Покрај тоа, таквиот пристап ќе служи во насока на зајакнување на европскиот придонес кон мисиите и активностите на Алијансата, се додека одговара на целта на Европската унија за развивање на заедничка надворешна и безбедносна политика, како и на севкупната потреба од поизбалансирано трансатлантско партнерство.

Она што беше договорено во однос на соработката меѓу НАТО и ЗЕУ од 1991 до 2000 година го подготви теренот за последователниот развој на идните односи меѓу НАТО и ЗЕУ. Во практиката, овие договори беа креирани со цел да се обезбеди дека доколку дојде до криза во којашто Алијансата ќе одлучи да не интервенира, а Западноевропската унија ќе одлучи да го стори тоа, ЗЕУ може да побара употреба на средствата и на капацитетите на НАТО заради спроведување операција под сопствена политичка контрола и стратегиски насоки.

Новиот поттик за развојот на ваквиот однос беше обезбеден на британско-францускиот самит во Сан Мало во декември 1998 година. Франција и Обединетото Кралство се согласија со тоа дека Европската унија „мора да има капацитет за автономна акција поддржана од воени сили со кредибилитет, средства за одлучување за нивна употреба и подготвеност да се стори тоа, со цел да се одговори на меѓународните кризи“. Тие дадоа заедничка изјава во којашто ја изразија својата решеност да и овозможат на Европската унија конкретно да ги изрази овие цели.

Трансфер на обврските на ЗЕУ на Европската унија

Во новата клима којашто преовладуваше по англо-француската иницијатива можеа да се донесат дополнителни одлуки. На Самитот во Вашингтон, во април 1999 година, лидерите од НАТО го поздравиле новиот поттик за зајакнување на Европската безбедносна и одбранбена политика, потврдувајќи дека посилната европска улога би помогнала во насока на зајакнување на виталноста на Алијансата во 21 век. Лидерите од НАТО, исто така, изјавиле дека со развивањето на овој процес НАТО и Европската унија треба да обезбедат развој на ефективни заеднички

консултации, соработка и транспарентност, како и градење на постојните механизми меѓу НАТО и Западноевропската унија.

Тие, исто така, ја започнаа работата на бројните принципи на кои ќе се заснова идната соработка во Европската унија и на изнаоѓањето задоволително решение за важните прашања. Тоа особено се однесуваше на три прашања кои долго време се сметаа како тешки за решавање, имено:

- средствата кои ќе обезбедат развој на ефективни заемни консултации, соработка и транспарентност меѓу Европската унија и Алијансата, врз основа на механизмите што се воспоставени меѓу НАТО и Западноевропската унија;
- учеството на европските сојузници кои не се членки на ЕУ во одлуките и во операциите кои може да ги спроведе Европската унија; и
- практични договори за обезбедување пристап на ЕУ до НАТО-капацитетите за планирање и средствата и капацитетите на НАТО.

Лидерите од ЕУ на состанокот во Келн, во јуни 1999 година, ја поздравиле изјавата од Сан Мало и земајќи го предвид Договорот од Амстердам кој ги вклучуваше Петербуршките задачи се согласија со концептот и со целта на Европската безбедносна и одбранбена политика (ЕБОП) за Европската унија. Тие одлучиле „да и дадат на ЕУ средства и капацитети за преземање на обврските кои се однесуваат на заедничката европска политика во поглед на безбедноста и одбраната“ и презедоа обврска да го осигураат развојот на ефективни консултации, соработка и транспарентност заедно со НАТО. Слични заложби беа понудени и на последователните состаноци на Европскиот совет, особено во Хелсинки (декември 1999 година) и во Ница (декември 2000 година).

На состанокот во Хелсинки, Европскиот совет ја утврди „Водечката цел“ за земјите-членки на ЕУ, во смисла на воените капацитети за операциите на управување со кризи коишто се развиваат. „Водечката цел“ требаше да и овозможи на Европската унија до 2003 година да распореди и да одржува воени сили од 60.000 трупы во период од најмалку една година, за да можат да преземат цел спектар од Петербуршките задачи кои беа посочени погоре, во контекст на воените операции под водство на ЕУ, а како одговор на меѓународните кризи во кои Алијансата, во целина, не беше воено вклучена. Дополнително, Европската унија одлучи да креира постојани политички и воени структури, вклучително и Политички и одбранбен комитет, Воен комитет и Воен штаб, со цел да се обезбеди потребното политичко раководење и стратетиското насочување за таквите

операции. Улогата на управување со кризи на Западноевропската унија, исто така, беше трансформирана (во Марсеј, декември 2000). Другите одговорности на ЗЕУ и натаму остануваат недопрени и се вршат со многу помала политичка структура и мал секретаријат.

Изграден врз одлуките усвоени во Келн и во Хелсинки, Договорот од Ница потпишан во декември 2000 година (кој стапи во сила во февруари 2003 година) и обезбеди на ЕУ политичка рамка за воените операции (ЕБОП) и постојани политички и воени структури.

На крајот од 2000 година, со формалниот трансфер на одговорностите за одлуките и за акциите на ЕУ кои имаа одбранбени импликации од Западноевропската унија на Европската унија, односот меѓу НАТО и ЕУ доби нова димензија.

Кон стратезиско партнерство со Европската унија

Преговорите што започнаа во септември 2000 година доведоа до размена на писма меѓу генералниот секретар на НАТО и претседавачот на ЕУ во јануари 2001 година, за да се дефинира обемот на соработката и модалитетите на „консултации и соработка по прашањата кои се од заеднички интерес, а се поврзани со безбедноста, одбраната и управувањето со кризи, така што на кризите ќе може да се одговори со најсоодветна воена реакција и ќе се обезбеди ефективно управување со кризите“.

Размената на писма овозможи заеднички состаноци на различни нивоа. Ова предвидувааше дека на годишно ниво ќе се одржат по два заеднички состанок на министрите за надворешни на НАТО и ЕУ и најмалку три заеднички состаноци по семестар на амбасадорско ниво на Северноатлантскиот совет и на Политичкиот и безбедносниот комитет на ЕУ (познати како NAC-PSC состаноци). Покрај ова, секој семестар би се одржувале и по два заеднички состанок на Воениот комитет, а состаноците меѓу подредените комитети би се закажувале редовно. Размената на писма, исто така, овозможи и состаноци на ниво на персоналот.

Оттогаш, NAC-PSC состаноците станаа нормална карактеристика на соработката меѓу двете организации. Терористичките напади на САД во септември 2001 година обезбедија дополнителен поттик за унапредување на соработката. Веќе следниот ден, генералниот секретар на НАТО учествуваше во работата на Советот за општи работи на ЕУ, на кој се анализираше состојбата на меѓународно ниво. Последователно,

се интензивираа и формалните контакти и реципрочното учество на состаноците.

На Самитот во Прага, во ноември 2002 година, лидерите од НАТО ја повториле својата заложба за унапредување на соработката меѓу НАТО и ЕУ, како и за поголема ефективност, што дојде до израз уште со првите заеднички напори за обновување на мирот и за креирање услови за напредок на Балканот.

Во Декларацијата на НАТО и на ЕУ во врска со ЕБОП, објавена во декември 2002 година, двете организации го поздравиле стратегиското партнерство меѓу ЕУ и НАТО во однос на управувањето со кризи засновано врз заедничките вредности, неделивоста на безбедноста и решеноста да се занимаваме со предизвиците на новиот век“. Неколку месеци подоцна, НАТО и Европската унија му дадоа тежина на ова стратегиско партнерство и го отворија патот за координирана акција преку договарање на серија документи што обезбедуваа размена на доверливи информации и соработка во областа на управувањето со кризи, вклучително и преку договорите *Берлин плус*.

Развивање на практичната соработка меѓу НАТО и ЕУ

Договорите Берлин плус

Договорите *Берлин плус* се базираат на согледувањето дека земјите-членки на двете организации имаат само една група сили и ограничени одбранбени ресурси врз кои можат да работат. Во вакви услови, а со цел да се избегне непотребното удвојување на ресурсите, беше договорено дека во операциите под водство на Европската унија ќе можат да се користат средствата и капацитетите на НАТО. Во практиката овие договори и овозможиле на Алијансата да поддржува операции раководени од ЕУ во кои таа - како целина - не беше вклучена. Ова го олесни трансферот на обврските - од НАТО на Европската унија - во врска со воените операции во поранешната југословенска Република Македонија* и во Босна и Херцеговина (види подолу).

Договорени во март 2003 година, овие договори беа наречени *Берлин плус*, затоа што беа изградени врз основа на одлуките донесени во Берлин во 1996 година, во контекст на соработката меѓу НАТО и ЗЕУ. Главните карактеристики на договорите *Берлин плус* се состојат од следниве елементи:

- осигуран пристап на ЕУ до капацитетите на НАТО за планирање, кои можат да придонесат кон военото планирање на операциите под водство на ЕУ;
- претпоставка за пристап на Европската унија до претходно идентификуваните капацитети на НАТО и до заедничките средства, кои би се користеле од операции под водство на ЕУ;
- идентификување на цел спектар европски командни опции за операции под водство на ЕУ, како и дополнително развивање на улогата на заменик-врховниот командант на сојузничките сили на Европа (DSACEUR), за да може - во целост и на ефективен начин - да ги преземе европските обврски;
- натамошното приспособување на системот на НАТО за планирање на одбраната, за да се вклучи - на еден посеопфатен начин - достапноста на силите за операции под водство на ЕУ;
- договор меѓу НАТО и ЕУ кој се однесува на размената на доверливите информации, според правилата за безбедносна заштита врз основа на реципроцитет;
- процедури за ослободување, набљудување, враќање и отповикување на средствата и капацитетите на НАТО, и
- договори за консултации меѓу НАТО и ЕУ, во контекст на операциите на управување со кризи под водство на ЕУ со употреба на средствата и капацитетите на НАТО.

Соработката во Западен Балкан

Кризата во јужна Србија и нестабилната политичка состојба во поранешната југословенска Република Македонија* влегоа во фокусот на меѓународниот интерес во 2001 година. Серијата заеднички посети на регионот од страна на генералниот секретар на НАТО и високиот претставник на ЕУ за заедничка надворешна и безбедносна политика го нагласија единството на целта и заложбите што ги споделуваат НАТО и Европската унија во однос на безбедноста во регионот.

На 30 мај 2001 година, на првиот формален состанок на министрите за надворешни работи од НАТО и ЕУ во Будимпешта, генералниот секретар на НАТО и земјата-претседавач со ЕУ издадоа заедничко соопштение за Западен Балкан. Подоцна, тие се состанаа во Брисел (во декември 2001 година) и во Рејкјавик (во мај 2002 година) за да ја разгледаат соработката меѓу овие две организации по сите прашања. Тие го нагласија својот натамошен ангажман во однос на поранешната југословенска Република

Македонија*, како и во другите делови на Западен Балкан, и ја повторија својата преданост кон блиските и транспарентни односи меѓу двете организации.

Соработката на теренот даде позитивен придонес во насока на подобрување на состојбата во поранешната југословенска Република Македонија*. Од август 2001 година до крајот на март 2003 година НАТО ги обезбедуваше набљудувачите на ЕУ и на ОБСЕ кои ја следеа имплементацијата на мировниот план што беше постигнат во Охрид, со поддршка на меѓународната заедница. На 31 март 2003 година заврши мировната мисија под раководство на НАТО (Операцијата „Килибарна лисица“), а одговорноста за оваа задача формално и беше предадена на Европската унија, во договор со властите во Скопје. Преименувана во „Конкордија“, ова беше првата воена операција на управување со криза под водство на ЕУ. Спроведена врз основа на договорите *Берлин плус*, таа го означи вистинскиот почеток на соработката меѓу НАТО и Европската унија во спроведувањето на задачите на оперативно управување со кризи.

На 29 јули 2003 година НАТО и Европската унија формално се договорија за еден „концентриран пристап кон безбедноста и стабилноста на Западен Балкан“ и дадоа приказ на својот стратески пристап кон проблемите во регионот, со цел да се стави крај на конфликтот и да се помогне во стабилизацијата на регионот во целина.

На Самитот во Истанбул во 2004 година, во услови на позитивен развој на безбедносната ситуација во Босна и Херцеговина, лидерите на Алијансата ја потврдија својата одлука да ја прекинат својата мисија во Босна и Херцеговина, со која раководеа од 1996 година, и ја поздравилја подготвеноста на Европската унија да преземе одговорност за една нова мисија - операцијата „Алтеа“, заснована на договорите *Берлин плус*. Блиската соработка и координацијата што се однесува на планирањето и имплементацијата на мисијата на ЕУ беше олеснета со назначувањето на заменик-врховниот командант на сојузничките сили на Европа (DSACEUR) за оперативен командант на ЕУ.

Лидерите од НАТО нагласија дека НАТО и натаму ќе работи на стабилизацијата на земјата и ќе одржува намалено воено присуство преку штабот на НАТО во Сараево. Овој штаб е одговорен пред се за обезбедувањето на помошта во процесот на реформа на одбраната, како и за другите задачи, вклучувајќи ја и борбата против тероризмот и поддршката на Меѓународниот суд за воените злосторства во поранешна Југославија.

Церемонијата со којашто се означи предавањето на одговорноста за безбедноста во Босна и Херцеговина од страна на НАТО на Европската

унија се одржа на 2 декември 2004 година во Сараево. Новиот воен штаб на НАТО беше формално формиран истиот ден.

Соработка по други прашања

Стратегиското партнерство, исто така, покрива и низа други прашања од заеднички интерес, меѓу другото и усогласените напори во однос на планирањето и развојот на воените капацитети. Експертите од НАТО даваат воени и технички совети во однос на почетните подготовки, но и по имплементацијата на Акциониот план за европските капацитети (АПЕК) на Европската унија, кој беше изготвен во ноември 2001 година. АПЕК има за цел да ги обезбеди силите и капацитетите кои се потребни за да се одговори на Водечката цел на ЕУ, утврдена во Хелсинки во 1999 година. Групата за капацитетите на НАТО и на ЕУ, формирана во мај 2003 година, работи на тоа да се осигура дека иницијативите на Алијансата за капацитети и АПЕК заемно се зајакнуваат и го проверуваат односот меѓу Силите на НАТО за реакција и новоформираните Борбени групи на ЕУ, како дел од агендата на НАТО и ЕУ во согласност со договорите *Берлин плус*.

Единиците на ЕУ за брза реакција, составени од борбени групи, беа дел од новата „Водечка цел“ за 2010 година, објавена во февруари 2004 година. Тие треба да бидат целосно развиени до 2007 година. „Водечката цел“, исто така, доведе до креирање на Агенцијата за одбрана на ЕУ, која се фокусира на развојот на одбранбените капацитети, истражувањата, набавките и вооружувањето.

Преку размената на информациите за своите активности, консултациите и контактите на експертско ниво и на ниво на персонал, како и заедничките состаноци, НАТО и Европската унија - исто така - заедно работат на прашањата, како што се: борбата против тероризмот, ширењето на оружјето за масовно уништување (ОМУ), состојбата во Молдавија, медитеранските прашања и соработката во Авганистан и др. Дополнителните сфери на размена на информации и соработка вклучуваат: заштита на цивилното население од хемиски, биолошки, радиолошки и нуклеарни напади и други прашања кои се однесуваат на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер и ОМУ. Соработката понекогаш може да вклучува и учество на вежби. Во ноември 2003 година, на пример, се одржа првата заедничка вежба на НАТО и ЕУ за управување со кризи (СМЕ/СМХ 03). Таа беше заснована на низа од постојните договорите *Берлин плус* и концентрирана на тоа како ЕУ ги планира предвидените операции под водство на ЕУ со употреба на средствата и капацитетите на НАТО, кога Алијансата - како целина - нема да биде вклучена.

Дел IX

ПОШИРОКАТА ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА ЗА БЕЗБЕДНОСТА

- Глава 29 Односите на НАТО со Обединетите нации
- Глава 30 НАТО и Организацијата за безбедност и соработка во Европа
- Глава 31 Соработката со другите меѓународни организации
- Глава 32 Соработката со парламентарните и со невладините организации

ГЛАВА 29

Односите на НАТО со ОБЕДИНЕТИТЕ НАЦИИ

Обединетите нации (ОН) се во срцевината на пошироката институционална рамка во којашто оперира Алијансата и тоа е принцип што е вграден во основачкиот договор на НАТО. Резолуциите на Советот за безбедност на ОН обезбедија мандат за главните операции на НАТО за поддршка на мирот на Балканот и во Авганистан, но исто така обезбедуваат и рамка за мисијата на НАТО за обука во Ирак. Неодамна, НАТО обезбеди логистичка помош за мировната операција на Африканската унија, со поддршка на Европската унија во регионот на Дарфур, во Судан.

Последниве години соработката меѓу НАТО и Обединетите нации се разви и денес опфаќа многу повеќе од заедничкиот ангажман во земјите од Западен Балкан и во Авганистан. Соработката меѓу двете организации постепено се проширува на сите нивоа – на теренот, концептуално, политички и институционално. Соработката и консултациите со специјализираните тела на ОН го надминуваат управувањето со кризи и покриваат широк спектар прашања, вклучително и планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, цивилно-воената соработка, борбата против трговијата со луѓе, борбата за уништување на мините и борбата против тероризмот.

Северноатлантскиот договор и Повелбата на ОН

Потврдата за непосредниот однос меѓу Северноатлантскиот договор и Повелбата на Обединетите нации е фундаменталниот принцип на Алијансата. Повелбата потпишана во Сан Франциско на 26 јуни 1945 година од страна на педесет земји дава правна основа за креирањето на НАТО и ја утврдува општата одговорност на Советот за безбедност на ОН за меѓународниот мир и безбедност. Овие два фундаментални принципа се втемелени во Северноатлантскиот договор на НАТО, потпишан во Вашингтон на 4 април 1949 година.

Преамбулата на Вашингтонскиот договор јасно вели дека Повелбата на ОН е рамката во којашто дејствува Алијансата. Во почетокот потписниците на Договорот ја потврдија својата верба во целите и во принципите на Повелбата. Во член 1 тие, исто така, се обврзуваат да ги решат меѓународните спорови по мирен пат и да се воздржат од употребата на закани или сила, што - на кој било начин - не е во согласност со целите од Повелбата на Обединетите нации. Член 5 од Договорот јасно се повикува

на член 51 од Повелбата на ОН во насока на афирмирање на правото на сојузниците да преземаат - поединечно или заедно - активности за коишто сметаат дека се неопходни за нивната самоодбрана. Ова вклучува и употреба на оружените сили. Исто така, тој ги обврзува земјите-членки да стават крај на секој таков вооружен напад и на сите мерки што се преземаат како резултат на истиот, кога и самиот Совет за безбедност на ОН ги презема потребните мерки за обновување и за одржување на меѓународниот мир и безбедност.

Друго повикување на Повелбата на Обединетите нации може да се најде во член 7 од Северноатлантскиот договор, којшто вели дека заканата не влијае и нема да се смета дека таа, на кој било начин, влијае врз правата и обврските на сојузниците, во согласност со Повелбата, и дека таа ја потврдува основната одговорност на Советот за безбедност на ОН за одржување на меѓународниот мир и безбедност. И за крај, во член 12 од Договорот стои клаузулата според која Договорот треба да се разгледа по десет години, доколку која било од страните го побара тоа. Тој уредува дека ревизијата ќе се направи во случај на нов развој на настаните кои можат да влијаат врз мирот и безбедноста во Северноатлантската област, вклучително и развојот на универзалните и регионалните договори, во согласност со Повелбата на ОН.

Северноатлантскиот договор стапи во сила на 24 август 1949 година. Ниту една од страните во него нема побарано ревизија на Договорот според член 21, иако во секоја фаза од својот развој Алијансата постојано ја следи имплементацијата на Договорот, заради обезбедување на своите цели.

Практична соработка

Иако формалната врска меѓу Обединетите нации и Северноатлантската алијанса остана солидно закотвена на врската меѓу нивните ценети основачки документи од основањето на Алијансата во 1949 година, работните односи меѓу институциите на Обединетите нации и оние на Алијансата во поголемиот дел од овој период останаа ограничени. Ваквата состојба се измени во 1992 година, како последица на растечкиот конфликт во земјите од Западен Балкан, каде што нивните ценети улоги во управувањето со кризата доведоа до интензивирање на практичната соработка меѓу двете организации.

Во јули 1992 година бродови на НАТО кои им припаѓаа на Постојаните поморски сили на Алијансата во Средоземно Море, со помош на Поморскиот патролен авион на НАТО, започнаа операции во Јадранско Море, како поддршка на ембаргото за оружје на ОН против републиките

од поранешна Југославија. Неколку месеци подоцна, односно во ноември, НАТО и Западноевропската унија (ЗЕУ) започнаа со зајакнување на операциите во знак на поддршка на резолуциите на Советот за безбедност на ОН, чијашто цел беше спречување на ескалацијата на конфликтот.

Подготвеноста на Алијансата за поддршка на мировните операции под надлежност на Советот за безбедност на ОН беше формално изразена од страна на министрите за надворешни работи во декември 1992 година. Земјите-членки на НАТО веќе презедоа мерки - и поединечно и како Алијанса, а Алијансата посочи дека е подготвена позитивно да одговори на идните иницијативи на Советот за безбедност на ОН, со кои се бара помош од Алијансата на ова поле. Последователно, беа преземени низа мерки, вклучувајќи и заеднички поморски операции со овластување на советите на НАТО и на ЗЕУ, воздушни операции на НАТО, блиска воздушна поддршка за Силите за заштита на Обединетите нации (UNPROFOR); воздушни напади за заштита на „безбедните области“ на ОН и планирање на непредвидени ситуации за други опции што можат да ги преземат Обединетите нации.

По потпишувањето на општиот рамковен мировен договор за Босна и Херцеговина (Дејтонскиот договор) на 14 декември 1995 година, НАТО доби мандат од Обединетите нации -врз основа на Резолуцијата 1031 на Советот за безбедност на ОН - за спроведување на воените аспекти на мировниот договор. Ова беше првата мировна операција. Силите за имплементација (IFOR) под раководство на НАТО започнаа да дејствуваат во Босна и Херцеговина на 16 декември 1995 година, со цел да го исполнат својот мандат. Една година подоцна беа заменети со Силите за стабилизација (SFOR) под раководство на НАТО. За време на своите мандати, обете сили соработуваа со другите меѓународни организации и хуманитарни агенции на теренот, вклучително и агенциите на ОН, како што се Високиот комесаријат за бегалци при Обединетите нации (UNHCR) и Меѓународните полициски сили со посебна намена (IPTF).

Од почетокот на конфликтот на Косово во 1998 година и во текот на кризата се одржуваа блиски контакти меѓу генералниот секретар на ОН и генералниот секретар на НАТО. Алијансата спроведе активности како поддршка на резолуциите на Советот за безбедност на ОН за време на конфликтот, како и во постконфликтниот период. Силите на Косово (KFOR) беа распоредени врз основа на Резолуцијата 1244 на Советот за безбедност на ОН од 12 јуни 1999 година, со цел да се обезбеди меѓународното безбедносно присуство, како предуслов за мирот и обновата на Косово.

Во 2000 и во 2001 година НАТО и Обединетите нации успешно соработуваа во контролата на големите етнички несогласувања во јужна

Србија и во спречувањето на граѓанската војна од големи размери во поранешната југословенска Република Македонија.*

Неодамна, соработката меѓу НАТО и ОН одигра клучна улога во Авганистан. На 11 август 2003 година Алијансата формално ја презеде одговорноста за Меѓународните безбедносни сили за помош (ISAF), сили со мандат на ОН чијашто прва задача беше да помогнат во воспоставувањето на безбедноста во и околу Кабул. Со серија резолуции на Обединетите нации, ISAF беа овластени за проширување на нивното присуство во другите региони на земјата, со цел да се прошири владеењето на централната влада и да се олесни развојот и обновата на земјата. Алијансата, исто така, привремено распореди и дополнителни сили во Авганистан, во насока на поголема поддршка на авганистанските власти во нивното настојување да обезбедат сигурни услови за претседателските избори во октомври 2004 година и за парламентарните и за општинските избори во септември 2005 година.

Во Ирак, според условите од Резолуцијата 1546 на Советот за безбедност на ОН и по барање на Привремената ирачка влада, НАТО помага преку обезбедување обука и опрема за ирачките безбедносни сили.

Во јуни 2005 година по барање на Африканската унија и во блиска координација со Обединетите нации и со Европската унија, НАТО се согласи да ја поддржи Африканската унија во однос на проширувањето на својата мисија, со цел да се стави крај на континуираното насилство во регионот Дарфур во Судан. НАТО помогна обезбедувајќи воздушен превоз за мировниците од африканските земји кои ги обезбедуваа силите во регионот во текот на летните месеци, а помогна и околу обуката на офицерите од Африка за раководење со мултинационалниот воен штаб и со воведување на менаџерски начин на размислување.

Редовни контакти

Генералниот секретар на НАТО редовно поднесува извештаи за напредувањето на операциите под водство на НАТО и за другите клучни одлуки на Северноатлантскиот совет во областа на управувањето со кризи и борбата против тероризмот.

Состаноците на ниво на персоналот зачестија, а бројни се и посетите на високо ниво меѓу Обединетите нации и НАТО во текот на годината. На пример, во март 2004 година во Њујорк се одржа Тркалезна маса меѓу НАТО и ОН. Во април 2004 година заменик-генералниот секретар на ОН Луиз Фрешет го посети НАТО, а во ноември 2004 година генералниот

секретар на НАТО Јап де Хоп Шефер се обрати пред Советот за безбедност на ОН. Во септември 2005 година Јап де Хоп Шефер се врати во Њујорк и се состана со генералниот секретар на ОН Кофи Анан, со цел да поразговараат за моменталните операции и да иницираат идеи за поструктуриран однос со Обединетите нации.

Се организираат состаноци на ниво на персонал и со другите организации на ОН, како што се Канцеларијата за дроги и криминал при Обединетите нации, а експерти на НАТО учествуваат на настани организирани од други тела на ОН. Во областа на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер, воспоставени се добри контакти меѓу Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRCC) и Канцеларијата на ОН за координација на хуманитарните работи, којашто има свој постојан офицер за врски во EADRCC.

НАТО, исто така, активно придонесува кон работата на Комитетот на ОН за борба против тероризмот (UN CTC) – формиран во согласност со Резолуцијата 1373 на Советот за безбедност на ОН, донесена по терористичките напади на САД од 11 септември 2001 година – а учествува и на специјалните состаноци на Комитетот коишто ги поврзуваат меѓународните, регионалните и субрегионалните организации инволвирани во овој процес.

ГЛАВА 30

НАТО и ОРГАНИЗАЦИЈАТА ЗА БЕЗБЕДНОСТ И СОРАБОТКА ВО ЕВРОПА

НАТО и Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) имаат улоги и функции коишто се надополнуваат, во рамките на промовирањето на мирот и стабилноста во Евроатлантскиот регион и во спречувањето на конфликтите и управувањето со кризи. Односот меѓу НАТО и ОБСЕ се манифестира и на политичко и на оперативно ниво. Од деведесеттите години на минатиот век, двете организации соработуваат во активностите по прашањата од заеднички интерес поврзани со земјите од Западен Балкан и редовно разменуваат гледишта и се обидуваат да се надополнуваат една со друга во однос на задачите како што се: управувањето со кризи, граничната безбедност, разоружувањето, тероризмот и иницијативите насочени кон конкретни региони.

Политичката основа на соработката

Односот меѓу НАТО и ОБСЕ ја отсликува определеноста на Алијансата за широк пристап кон безбедноста и желбите на земјите-членки на НАТО, изразени во Стратешкиот концепт на Алијансата од 1999 година, за воспоставување на односи на соработка со другите организации кои се надополнуваат и заемно се зајакнуваат.

Политичките односи меѓу двете организации се водат според „Платформата за кооперативна безбедност“, лансирана на Самитот на ОБСЕ во Истанбул во 1999 година. Платформата бара засилена соработка на меѓународните организации, со користење на ресурсите на меѓународната заедница за поттикнување на демократијата, безбедноста и стабилноста во Европа и пошироко. Таа е основа за состаноците меѓу организациите, со цел да се разгледаат оперативните и политичките прашања од заеднички интерес.

На Самитот во Прага во ноември 2002 година лидерите од НАТО ја изразија својата желба за проширување на соработката со Организацијата за безбедност и соработка во Европа во областите на спречување на конфликтите, управување со кризи и операциите на обнова по конфликтите. Тие, исто така, ја нагласија потребата да се искористи комплементарноста на меѓународните напори насочени кон зајакнување на стабилноста во регионот на Средоземно Море. По оваа изјава, двете организации започнаа да развиваат поблиски контакти коишто влијаеја врз нивните ценети дијалози со земјите во регионот.

Во услови на промени во безбедносното опкружување, обете организации го проширија својот дијалог во другите области од заеднички интерес, вклучувајќи го и тероризмот. Во декември 2003 година Министерскиот совет на ОБСЕ на состанокот во Мастрихт, Холандија, донесе нова „Стратегија за осврнување на заканите по безбедноста и стабилноста во 21 век“. Овој документ се повикува на потребата од едно безбедно опкружување коешто постојано ќе се менува и ќе дејствува со другите организации и институции коишто соработуваат во контекст на Платформата за кооперативна безбедност и на потребата да се искористат средствата и силите на секоја од нив.

Што се однесува до борбата против тероризмот, напорите на НАТО - особено во рамките на партнерствата со земјите кои не се членки - ги надополнуваат оние на Организацијата за безбедност и соработка во Европа. По терористичките напади на САД во септември 2001 година, ОБСЕ лансираше низа иницијативи, вклучувајќи ја и Повелбата за спречување и за борба против тероризмот, донесена во Порто во 2002 година.

Практична соработка

Најдобар пример за практичната соработка меѓу НАТО и ОБСЕ се мисиите што се надополнуваа една со друга, а кои беа преземени од страна на двете организации во земјите од Западен Балкан. Во 1996 година, по потпишувањето на Дејтонскиот мировен договор, тие развија заедничка програма за акција во Босна и Херцеговина. Силите за имплементација (IFOR) под водство на НАТО беа формирани со цел да ги спроведат воените аспекти на мировниот договор, а Силите за стабилизација (SFOR) кои ги наследија (види во Дел IV, кој зборува за операциите на НАТО) обезбедија витална поддршка на имплементацијата на цивилните аспекти на Договорот. Грижејќи се за безбедноста на персоналот на ОБСЕ и за хуманитарната помош, НАТО потпомогна - меѓу другото - и во тоа изборите во Босна и Херцеговина, под покровителство на ОБСЕ, да поминат без проблеми.

Во октомври 1998 година Организацијата за безбедност и соработка во Европа ја формираше Мисијата за верификација на Косово, за да го следи почитувањето на договорите за прекин на огнот на терен, склучени по влошувањето на состојбата на Косово, како и напорите на меѓународната заедница да се спречат натамошните конфликти. Паралелно со овие активности на ОБСЕ, НАТО спроведе мисии на воздушно набљудување. По дополнителното влошување на безбедносните услови, Мисијата за верификација на ОБСЕ беше принудена да се повлече во март 1999 година.

По воздушната кампања на НАТО на Косово, во јули 1999 година беше формирана нова мисија на ОБСЕ на Косово, како дел од Мисијата на привремената управа на Косово од страна на Обединетите нации. Улогата на Мисијата на ОБСЕ, меѓу другото, се состоеше во тоа да се следи напредокот на демократизацијата, создавањето на институциите и заштитата на човековите права. Мисијата одржува блиски односи со Силите на Косово (KFOR) под водство на НАТО, кои имаат мандат од Обединетите нации да обезбедат сигурни услови за работа на меѓународната заедница.

НАТО, исто така, блиску соработува со Организацијата за безбедност и соработка во Европа во поранешната југословенска Република Македонија*. Задачата на НАТО беше утврдена во септември 2001 година и требаше да обезбеди дополнителна безбедност за набљудувачите на ЕУ и на ОБСЕ кои ја следеа имплементацијата на Рамковниот мировен договор што беше постигнат летото 2001, по периодот на внатрешни етнички немири во текот на пролетта. Европската унија официјално ја презеде оваа операција, којашто беше преименувана во „Конкордија“, од март 2003 година па сè до нејзиното завршување во декември 2003 година.

Соработката меѓу НАТО и ОБСЕ, исто така, придонесе кон подоброто управување и обезбедување на границите во земјите од Западен Балкан. На конференцијата на високо ниво одржана во Охрид во мај 2003 година, пет балкански земји ја прифатија Заедничката платформа развиена од Европската унија, НАТО и Организацијата за безбедност и соработка во Европа и Пактот за стабилност¹, чијашто цел беше унапредување на пограничната безбедност во регионот. Секоја организација ги поддржува земјите кои се вклучени во областите на нејзината јурисдикција.

НАТО и Организацијата за безбедност и соработка во Европа, исто така, се обидуваат да ги координираат и своите активности во другите области. Иницијативите што ги презема НАТО во областите, како што се: контролата на вооружувањето, чистење на мините, елиминирањето на резервите на муниција и напорите за контрола на ширењето на малото и лесно оружје, се спојуваат со напорите на ОБСЕ насочени кон спречување на конфликтите и обнова на стабилноста во постконфликтниот период. Исто така, во регионален контекст обете организации ставаат посебен

1 Пактот за стабилност беше инициран од страна на Европската унија во мај 1999 година, а беше формално прифатен на меѓународната конференција одржана во Келн, на 10 јуни 1999 година, кога е ставен под покровителство на Организацијата за безбедност и соработка во Европа. Пактот за стабилност е дизајниран со цел да се придонесе кон трајниот мир, просперитетот и стабилноста во Југоисточна Европа, преку кохерентна и координирана акција и со поврзување на земјите од регионот и другите заинтересирани земји и организации кои се способни да дадат свој придонес. Тој воспостави конкретни механизми за координација на заедничките акции.

акцент на Југоисточна Европа, Кавказ и на Централна Азија. Секоја од нив, исто така, паралелно развива иницијативи насочени кон земјите од Медитеранскиот дијалог.

Редовни контакти

Контактите меѓу НАТО и Организацијата за безбедност и соработка во Европа се одвиваат на различни нивоа и во различни контексти, вклучувајќи ги и состаноците на високо ниво меѓу генералниот секретар на НАТО и претседавачот со ОБСЕ. Одвреме навреме, генералниот секретар на НАТО е поканет да се обрати пред Постојаниот совет на ОБСЕ. На сличен начин, Северноатлантскиот совет може одвреме навреме да го покани претседавачот на ОБСЕ да се обрати на еден од неговите состаноци.

Размената на гледиштата по прашањата од заеднички интерес, како што се управувањето со кризите, граничната безбедност, разоружувањето и тероризмот, редовно се одвиваат меѓу официјалните претставници од обете организации. Нивните ценети претставници на теренот редовно се состануваат, со цел да ги споделат информациите и да поразговараат за различните аспекти на својата соработка.

ГЛАВА 31

СОРАБОТКАТА СО ДРУГИТЕ МЕЃУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ

НАТО сака да ги продлабочи своите односи со другите меѓународни организации за да ги сподели информациите и да промовира соодветна и ефективна акција во областите од заеднички интерес. Првичниот фокус на нејзините односи со другите меѓународни организации се однесува на соработката со Европската унија, Обединетите нации и со Организацијата за безбедност и соработка во Европа, како што беше опишано во претходната глава. НАТО, исто така, врши консултации и е вклучена во различни форми на соработка со низа други важни меѓународни институции.

Совет на Европа

Советот на Европа беше формиран на 5 мај 1949 година, со цел да се оствари поголемо единство меѓу неговите членки заради заштита и реализирање на идеалите и на принципите кои го претставуваат нивното заедничко наследство и основните принципи на хуманитарните права, плуралната демократија и владеењето на правото, како и за унапредување на квалитетот на живеењето на европските граѓани.

НАТО редовно прима документи, извештаи и записи од Советот на Европа и се информира за различните сесии или за идните настани. Резултатите од различните сесии и извештаи за прашањата од заеднички интерес ги следи Меѓународниот штаб на НАТО, а оваа информација се дистрибуира до релевантните сектори во рамките на организацијата.

Меѓународна организација за миграции

Меѓународната организација за миграции е водечката меѓународна организација којашто работи со мигрантите и со владите по прашањата што се однесуваат на предизвиците на миграцијата. Таа се залага за принципот според кој хуманата и уредна миграција може да им биде од корист и на мигрантите и на општествата во коишто живеат. Формирана во 1951 година со задача да работи на повторното населување на раселените лица во Европа, односно со бегалците и со мигрантите, организацијата денес покрива различни прашања што се однесуваат на управувањето со миграцијата и други активности низ целиот свет.

Со канцеларии и операции на секој континент, организацијата им помага на владите и на цивилните општества за, на пример, да одговорот на ненадејните текови на миграцијата, да се вратат во нормала по вонредните состојби од невоен карактер и при реализацијата на програмите за реинтеграција, и обезбедува помош за мигрантите на нивниот пат кон новите домови. Таа, исто така, промовира обука за официјалните лица и мерки за борба против трговијата со луѓе.

Соработката со НАТО се одвива на неколку полиња, како што се: борбата против трговијата со луѓе, граничната безбедност и обновата на постконфликтните региони. Кавказ и Централна Азија се региони каде што има поголем потенцијал за соработка. Првите формални и структурни контакти меѓу двете организации се случија на состаноците на ниво на персоналот, во септември 2004 година.

Собрание на Западноевропската унија

НАТО, исто така, има контакти со Собранието на Западноевропската унија (ЗЕУ). Иако не е меѓународна организација во вистинска смисла на зборот, Собранието беше формирано во 1954 година, според дополнетиот Бриселски договор од 1948 година, кој претставува основачки документ на Западноевропската унија. Повикана во 1984 година за да придонесе кон процесот на воспоставување на посилен Европски безбедносен и одбранбен идентитет, Западноевропската унија подоцна беше ослободена од овие одговорности, со тоа што дел од нив на крајот на 1999 година беа пренесени на Европската унија, во контекст на Европската безбедносна и одбранбена политика на Европската унија (види во Дел VIII). Западноевропската унија продолжи да постои со мал секретаријат лоциран во Брисел, преземајќи го остатокот од обврските.

Собранието на ЗЕУ и натаму е активно, како форум за имплементација на општото стратешко разгледување, и придонесува кон меѓувладината и јавната дебата во однос безбедносните и одбранбените прашања. Националните парламентарци од 28 европски земји испраќаат делегации во Собранието, коешто во моментот има 370 членови. Неговата работа се одвива во четири главни комитети кои се занимаваат со прашањата од областа на одбраната, политичките прашања, прашањата што се однесуваат на технологијата и на воздушно-вселенскиот простор и парламентарните односи и односите со јавноста. Собранието на ЗЕУ се состанува најмалку двапати годишно, на пленарни сесии, и на состаноците на комитетите повеќепати во текот на годината, како и на конференции и средби.

Организација за забрана на хемиското оружје

Друга организација со којашто соработува НАТО на полето на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер е Организацијата за забрана на хемиското оружје. Организацијата е формирана во 1997 година, од страна на земјите кои и се приклучија на Конвенцијата за хемиско оружје, и се обидува да обезбеди ефективно дејствување на Конвенцијата и да ги оствари своите цели. Сите сојузници од НАТО се членови на оваа организација, која во моментов брои вкупно 174 земји-членки.

Една од обврските на Организацијата е да обезбеди помош и заштита за земјите доколку се нападнати или им се закануваат со хемиско оружје, вклучувајќи и напади од страна на терористи. Токму во оваа област, Организацијата може да помогне во напорите на НАТО за цивилна заштита, бидејќи по терористичките напади на САД од септември 2001 година во фокусот на активностите е заштитата на населението од потенцијалните последици од нападите со користење на хемиски, биолошки, радиолошки и нуклеарни агенци.

ГЛАВА 32

СОРАБОТКАТА СО ПАРЛАМЕНТАРНИТЕ И СО НЕВЛАДИНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

НАТО соработува со парламентарните и со невладините организации, што помага во разбирањето и во поддршката на политиките и на целите на НАТО, пошироко од арената на меѓународните организации.

Меѓународен комитет на Црвениот крст

Една од најважните невладини организации со којашто соработува НАТО е Меѓународниот комитет на Црвениот крст – непристрасна, неутрална и независна организација којашто ја засегаат исклучиво хуманитарните активности за заштита на животите и на достоинството на жртвите од војна и внатрешно насилство и обезбедувањето на потребната помош.

Меѓународниот комитет на Црвениот крст управува со и ги координира меѓународните активности за помош во услови на конфликт. Дополнително, Комитетот се обидува да ги спречи страдањата, промовирајќи зајакнување на меѓународниот хуманитарен закон и на универзалните хуманитарни принципи. Токму во овој контекст се развија неговите контакти со НАТО. Во своето оперативно планирање, властите на НАТО ги земаат предвид одредбите на меѓународниот хуманитарен закон, а оперативните планови ги отелотворуваат референците на имплементација и почитување на меѓународниот хуманитарен закон. Иако дистрибуцијата на информации за меѓународниот хуманитарен закон во принцип е прашање за самите земји-членки, НАТО ги разгледува соодветните активности за стимулирање на овој процес со помош на Меѓународниот комитет на Црвениот крст.

Односите меѓу овие две организации се фокусираа врз ад хок соработката, со повремени неформални размени на гледишта меѓу персоналот и состаноци на високо ниво, тогаш кога е потребно. Соработката постои во контекст на низа прашања во различни земји и региони, на пример на Балканот, во Авганистан и во Ирак.

Она за што е најмногу заинтересиран Меѓународниот комитет на Црвениот крст, во контекст на односите со НАТО, е примената на меѓународниот хуманитарен закон во воените конфликти, комплементарноста на воените, политичките и на хуманитарните пристапи кон кризните ситуации и почитувањето на разликите меѓу нив, како и обврските на НАТО во врска со имплементацијата на меѓународниот хуманитарен закон.

На практично ниво, Меѓународниот комитет на Црвениот крст ги поддржува курсевите за обука за планирање на мировните операции и за планирање на вонредните состојби од невоен карактер во Школата на НАТО во Оберамергау, организирани во рамките на програмата на Партнерството за мир. Соработка, исто така, постои и во контекст на улогата на НАТО на Косово, а Комитетот обезбеди содржина во рамките на некои од проценките на „научените лекции“ спроведени од НАТО.

Во контекст на активностите за планирање на вонредните состојби од невоен карактер и вежбите, НАТО честопати соработува и со Меѓународната федерација на Црвениот крст и со Црвената полумесечина.

Парламентарно собрание на НАТО

Парламентарното собрание на НАТО (NATO PA) претставува меѓупарламентарна организација која од своето создавање во 1955 година дејствува како форум за законодавците од Северна Америка и западноевропските земји-членки на Алијансата, кои се состануваат за да ги разгледаат прашањата од заеднички интерес и грижа. Негова главна цел е да го негува заемното разбирање меѓу парламентарците од Алијансата во однос на клучните безбедносни предизвици со кои се соочува трансатлантското партнерство, а неговите дискусии придонесуваат кон развојот на консензус меѓу земјите-членки, што го нагласува процесот на одлучување во Алијансата.

Конкретната цел на Парламентарното собрание на НАТО го вклучува следново:

- негување на дијалогот меѓу парламентарците по главните безбедносни прашања;
- поттикнување на парламентарната свест и разбирање за клучните безбедносни прашања и политики на Алијансата;
- обезбедување на Алијансата и на нејзините земји-членки, со индикација за колективното парламентарно мислење;
- обезбедување на поголема транспарентност во политиките на НАТО, како и колективна отчетност, и
- зајакнување на трансатлантските односи.

Следејќи ги големите политички промени што се случија од крајот на осумдесеттите години, Собранието значително го прошири своето членство, како и мандатот. Неколку земји-партнери на Алијансата имаат делегации со асоцијативен статус во Собранието, што им овозможува

да учествуваат во неговата работа и во дебатите. Тие сè повеќе се фокусираат на безбедноста на Европа во целина, во однос на конкретните економски, политички, еколошки и културни проблеми на Централна и на Источна Европа. Затоа, Собранието обезбедува широка мрежа за осврнување на соработката во однос на безбедносните прашања и форум за меѓународен парламентарен дијалог во однос на безбедносните, политичките и економските прашања и широк спектар интереси кои се далеку пошироки од оние што ги засегаат само земјите-членки на НАТО. Од 1989 година, Собранието ги вклучи и овие дополнителни цели:

- помош во развојот на парламентарната демократија во евроатлантската област, преку интегрирање на парламентите од земјите кои не се членки во работата на Парламентот;
- директна помош на парламентите на земјите кои активно бараат членство во Алијансата;
- зголемување на соработката со земјите кои сакаат да соработуваат со НАТО, а не толку да станат членки на НАТО, вклучувајќи ги и оние од кавкаскиот и од медитеранскиот регион, и
- помош во развојот на парламентарните механизми, практики и знаења кои се неопходни за ефективна демократска контрола на оружените сили.

Во исполнувањето на овие цели, Собранието обезбедува централен извор на информации и лице за контакт за законодавците кои се членови и за нивните ценети национални парламенти. Неговите активности, исто така, му овозможуваат да придонесе за поголема транспарентност и да ги направи работите и политиките на Алијансата потранспарентни и поразбирливи за парламентите и за нивната јавност.

Собранието е сосема независно од НАТО, но воспоставува врска меѓу националните парламенти и Алијансата, охрабрувајќи ги владите да ја земат предвид загриженоста на Алијансата за оформувањето на националното законодавство. Исто така, тоа дејствува како постојан потсетник дека меѓувладините одлуки донесени во рамките на НАТО во крајна линија зависат од политичкото одобрување, во согласност со уставниот процес на демократски избраните парламенти.

Собранието беше директно засегнато со помагањето на процесот на ратификација на Протоколите за пристапување, потпишани кон крајот на 1997 година, кои кулминираа со пристапувањето на Чешка, Унгарија и Полска кон Алијансата, во март 1999 година, а ја одигра истата улога и во процесот на ратификација што доведе до пристапувањето на Бугарија, Естонија, Летонија, Литванија, Романија, Словачка и Словенија, во март 2004 година.

Делегатите во Собранието ги именуваат нивните парламенти во согласност со нивните национални процедури, а врз основа на партиската претставеност во парламентите. Оттука, Собранието претставува широк спектар политички мислења и конституира важен критериум за проценка на парламентарното и на јавното мислење за прашањата на Собранието, и во оваа смисла игра индиректна, но мошне важна улога во формирањето на политиката.

Собранието функционира преку пет комитети (Политички комитет; Комитет за одбрана и безбедност; Комитет за економија и безбедност; Комитет за наука и технологија и Комитет за цивилната димензија на безбедноста), како и преку Медитеранската специјална група. Ова се групи за студија, како и главни форуми за дискусија, кои се состануваат редовно во текот на годината. Двапати годишно, Собранието се состанува на пленарна сесија.

Меѓународниот секретаријат на Собранието го спроведува поголемиот дел од истражувањата и анализите потребни за суштинскиот ефект на комитетите на Собранието и обезбедува административна поддршка за состаноците и за другите активности на Собранието. Тој се состои од генералниот секретар на Собранието и од персонал од приближно 30 лица. Секретаријатот одржува блиски работни односи со НАТО и со другите меѓународни организации, дава извештаи за активностите на НАТО PA и се занимава со посета на парламентарните групи, новинарите и научните работници. Последниве години Секретаријатот, исто така, организираше и беше домаќин на програмите за обука за парламентарниот персонал од земјите со статус на асоцијативна членка на Собранието. Типично, Собранието одржува речиси четириесет настани секоја година, вклучително и две пленарни сесии – една напролет (вообичаено кон крајот на мај) и една наесен (во октомври или во ноември) – кои се одржуваат или во некоја од земјите-членки или во некоја од асоцијативните земји-членки.

За првпат во историјата на Собранието, постојаните претставници на земјите-членки на НАТО учествуваа на специјален заеднички состанок на Северноатлантскиот совет со Собранието во полн состав, со кој копретседаваше генералниот секретар на НАТО, а се одржа за време на сесијата на NATO PA по повод 50-годишнината, одржана во Венеција од 12 до 16 ноември 2004 година.

Улогата на Собранието во развивањето на односите со парламентите од Централна и од Источна Европа (преку т.н. Роуз-Рут иницијатива) беше призната и со Основачкиот акт на НАТО и Русија и со Повелбата потпишана меѓу НАТО и Украина во 1997 година. Овие документи повикуваат на проширен дијалог и на соработка меѓу NATO PA и Федералното собрание на Руската Федерација, како и Украинската Верховна Рада (Парламентот).

Програмата за помош на Собранието е одделена, но ја зајакнува работата на Евроатлантскиот партнерски совет и иницијативата на Партнерството за мир. Посебен акцент се става на помошта во остварување на клучната цел на програмата на Партнерството за мир, имено на воспоставувањето демократска контрола на оружените сили. Активностите на Собранието треба да обезбедат експертиза, искуство и информации кои се потребни за да им се помогне на парламентарците од земјите-партнери да станат поефективни во влијанието врз развојот на националните одбранбени политики и остварувањето на контролата врз своите национални оружени сили на целосно демократски начин.

Голем дел од програмата за помош на Собранието е организирана во блиска соработка со женевскиот Центар за демократска контрола на оружените сили (DCAF), којшто исто така придонесува кон финансиската поддршка на низа активности на Собранието.

Безбедноста чијашто природа постојано се менува и трансформацијата на НАТО и даваат ново значење на улогата на парламентите во областа на одбраната и безбедноста. Традиционалните парламентарни задачи на ова поле вклучуваат и преглед на одбранбените буџети и на оружените сили, овластување на трошоците и распоредување на сили во странство, градење консензус, обезбедување транспарентност и генерирање на одржлива јавна поддршка. Опкружувањето коешто бара се повеќе, а во коешто треба да се спроведат овие задачи, опфаќа нови улоги и мисии на оружените сили, реформа во одбраната и реструктурирање и револуција во информатичката технологија, особено во поглед на улогата и влијанието на медиумите. Спектарот и значењето на парламентарниот ангажман ја зголеми пропорционалноста.

Дополнителни информации за Парламентарното собрание на НАТО можете да најдете на неговата веб-страница (www.nato-pa.int).

Асоцијација на Северноатлантскиот договор

Асоцијацијата на Атлантскиот договор формирана на 18 јуни 1954 година ги обедини како членки националните доброволни и невладини организации од земјите-членки на Алијансата, во поддршката на активностите на НАТО и во промовирањето на целите на Северноатлантскиот договор.

Од почетокот на деведесеттите години на минатиот век, АТА редовно ги прима како асоцијативни членки националните доброволни и невладини организации формирани во земјите-партнери на НАТО. Во моментот АТА има 18 асоцијативни членки. Во согласност со статутот, асоцијативните

членки можат да станат полноправни членки на Асоцијацијата кога нивните земји ќе станат членки на НАТО и кога нивната позиција ќе биде призната од страна на Собранието на АТА, а по предлог на Советот на АТА.

Од 1999 година по дополнувањето на статутот, Собранието на АТА - по предлог на Советот - може да им додели статус на член набљудувач на невладините организации формирани во земјите кои се дел од Медитеранскиот дијалог или на оние кои - на директен или на индиректен начин - се засегнати со евроатлантските безбедносни проблеми, дури и ако немаат потпишано договор за Партнерството за мир.

Целите на АТА и на националните организации поврзани со неа се:

- информирање на јавноста за мисиите и за одговорностите на Организацијата на Северноатлантскиот договор;
- спроведување истражувања во однос на различните цели и активности на НАТО и нивното проширување на земјите од Централна и од Источна Европа, како и унапредување на Медитеранскиот дијалог на НАТО;
- промовирање на солидарноста на луѓето од областа на Северниот Атлант и на оние чиишто земји учествуваат во програмата Партнерство за мир на НАТО;
- промовирање на демократијата, и
- развивање на соработката меѓу сите организации членки, заради промовирање на горенаведените цели.

Атлантскиот комитет за образование (АЕС) и Атлантската асоцијација на млади политички лидери (AAYPL) се активни во сопствените домени. **Младинската асоцијација на Атлантскиот договор (YATA)** беше формирана во рамките на АТА во 1996 година.

Имињата и адресите на различните национални членки, асоцијативни здруженија и набљудувачи поврзани со Асоцијацијата на Атлантскиот договор, како и дополнителни информации за активностите на АТА можете да добиете од Секретаријатот на АТА на следнава адреса:

Club Prince Albert
Rue des Petits Carmes, 20
1000 Brussels
Belgium

Тел: +32 2 502 31 60.
Факс: +32 2 502 48 77.
Email: info@ata-sec.org
Веб страница: www.ata-sec.org

ДЕЛ X

ПРОГРАМИ, АКТИВНОСТИ, ОРГАНИЗАЦИИ И АГЕНЦИИ

- Глава 33 Противвоздушна одбрана
- Глава 34 Рано противдесантско предупредување
- Глава 35 Раководење со воздушниот сообраќај и со воздушниот простор
- Глава 36 Соработката и планирањето на планот на вооружувањето
- Глава 37 Контрола на оружјето и разоружување
- Глава 38 Планирање на вонредните состојби од невоен карактер
- Глава 39 Комуникациско-информативни системи
- Глава 40 Образование и обука
- Глава 41 Електронско војување
- Глава 42 Логистика
- Глава 43 Метеорологија
- Глава 44 Воена океанографија
- Глава 45 Комуникациско-информативни програми во областа на јавната дипломатија
- Глава 46 Научни програми и програми за животната средина во рамките на јавната дипломатија
- Глава 47 Истражување и технологија
- Глава 48 Стандардизација

ГЛАВА 33

ПРОТИВВОЗДУШНА ОДБРАНА

Противвоздушната одбрана на НАТО ги опфаќа сите средства и мерки организирани како реакција на потенцијалните воздушни закани и како спротивставување на непријателските воздушни акции. Таа има своја континуирана мисија во мирнодопски услови, како и во услови на криза и конфликти, и на тој начин придонесува кон зачувување на интегритетот на воздушниот простор на НАТО и обезбедува слобода на дејствување со целиот опсег операции. Таа опфаќа мрежа од меѓусебно поврзани системи за откривање, следење и идентификување на воздухопловните објекти и за нивно пресретнување со соодветни средства, како што се поморските или копнените оружени системи и авионите пресретнувачи, доколку е потребно.

Командната и контролната структура на противвоздушната одбрана се состои од: Системот на НАТО за противвоздушна одбрана на копнената средина (NADGE), кој опфаќа локации што се протегаат од северна Норвешка до источна Турција; Подобрениот Систем на Велика Британија за противвоздушна одбрана на копнената средина (IUKADGE); Португалскиот систем на воздушна команда и контрола (POACCS), и системите во земјите кои неодамна се приклучија кон НАТО. Овие системи ги интегрираат локациите кои се опремени со радар и системите за обработка и за прикажување на податоците, поврзани преку современи дигитални комуникации, како и оружените системи и системите за команда и контрола во рамките на Интегрираниот систем на НАТО за противвоздушна одбрана.

Голем дел од постојната структура на противвоздушната одбрана е заеднички финансиран од Безбедносно-инвестиционата програма на НАТО (NSIP). Значаен дел од Системот на воздушната команда и контрола (ACCS) што сега се воспоставува, се финансира на сличен начин. ACCS има за цел да ги комбинира и да ги автоматизира тактичкото планирање, задавањето задачи и извршувањето на сите воздушни операции, со цел да се обезбеди единствен систем на воздушна команда и контрола за целата Алијанса. Тој се имплементира под надзор на Организацијата на НАТО за управување со ACCS (NACMO). Во рамките на програмата, на крајот на 2003 година започна фазата на развој на софтверот. Тестирањето на софтверските компоненти започна во 2005, додека тестирањето на системот е предвидено во периодот од 2006 до 2008. На тој начин, системот ќе биде подготвен за оперативна употреба, иако одреден дел од капацитетите можеа да се обезбедат и претходно.

Интегрираниот систем ќе обезбеди капацитети за спротивставување на сите видови закани, вклучувајќи ги и балистичките и крстосувачките проектили. Ова подразбира развој на Активна повеќеслојна одбрана од балистички проектили (ALTBMD) за заштита на распоредените сили, како и опфаќање на поширокото прашање за одбраната на територијата, населението и силите на НАТО од напади со проектили. На ова поле се преземаат низа релевантни студии и консултации, а се разгледува и програмата за спроведување, во согласност со министерските насоки дадени на Самитот во Истанбул.

Системот за противвоздушна одбрана на НАТО, исто така, опфаќа флота од 17 авиони за Системот за противдесантско предупредување и контрола (AWACS), кои се претставени во следната глава.

Од март 2004, кога Алијансата прими седум нови членки, контролата на воздушниот простор на земјите кои немаат сопствени капацитети за противвоздушна одбрана се спроведува од страна на одреден број други земји-членки на НАТО, кои се менуваат на секои три месеци - по принципот на ротација.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Комитет на НАТО за противвоздушна одбрана (NADC)

Комитетот има задача да им дава совети на Северноатлантскиот совет и на Комитетот за планирање на одбраната за сите аспекти на противвоздушната одбрана, а во тие рамки и за одбраната на оперативната зона од проектили, како и за релевантните аспекти на воздухопловната сила. Натаму, NADC развива Програма за противвоздушна одбрана која им овозможува на земјите-членки да ги хармонизираат своите национални напори со планирањето на меѓународна основа, во врска со воздушната команда и контролата и вооружувањето за противвоздушна одбрана. Противвоздушната одбрана на Канада и на САД се координира во рамките на Северноамериканската команда за одбрана на воздушниот простор (NORAD).

Во 1994 година NADC започна дијалог со земјите-партнери, во насока на негување на заемното разбирање, транспарентноста и довербата во однос на прашањата од заемен интерес, поврзани со противвоздушната одбрана. Активностите во рамките на иницијативата Партнерство за мир уште повеќе ја зајакнаа соработката во оваа област и тие опфаќаат состаноци на експертите за противвоздушна одбрана заради

утврдување на состојбата, семинари за противвоздушна одбрана, посети на капацитетите и на објектите за противвоздушна одбрана, заеднички аналитички студии, како и програма за размена на податоци за состојбата во оваа област.

Студиска работна група за противвоздушна одбрана

Студиската работна група за противвоздушна одбрана е мултинационално тело коешто работи на поддршката на Воениот комитет. Таа има задача да врши ревизија, да советува и да дава препораки во врска со прашањата од областа на противвоздушната одбрана кои влијаат на интегрираниот систем на НАТО за противвоздушна одбрана.

Организација на НАТО за управување со Системот за команда и контрола (ACCS) во воздухопловството (NACMO)

Организацијата на НАТО за управување со системот за команда и контрола (ACCS) во воздухопловството ја обезбедува структурата за планирање и имплементација на Системот за команда и контрола, кој им дава поддршка на воздушните операции на НАТО. Таа со време ќе го замени Системот на НАТО за противвоздушна одбрана на копнената средина (NADGE) (исто така погледни и во делот за противвоздушна одбрана). Нејзиниот штаб се наоѓа во Брисел, Белгија.

Подетални информации:

(Агенција на НАТО за управување со системот за команда и контрола (ACCS) во воздухопловството (NACMA))

NATO Air Command Control System (ACCS)

Management Agency (NACMA)

Avenue du Bourget 140,

1110 Brussels,

Belgium

Тел: +32 2 707 8313.

Факс: +32 2 707 8777.

ГЛАВА 34

РАНО ПРОТИВДЕСАНТСКО ПРЕДУПРЕДУВАЊЕ

НАТО-флотата од авионите E-3A за рано противдесантско предупредување и контрола (NAEW&C) претставува централен елемент на капацитетите на Алијансата за рано предупредување. Овие воздухоплови обезбедуваат капацитети за противдесантски надзор, предупредување и контрола на големи далечини и на ниски височини на летање. Тие овозможуваат податоците да се пренесат директно од авионот до копнените, поморските и до воздухопловните командни и контролни центри. Системот, исто така, обезбедува можност за предупредување и откривање на сите височини, што пак ја подобрува сликата на Алијансата за поморската површина, којашто има суштинско значење за операциите на набљудување.

Авионите се сопственост на НАТО и со нив управува НАТО, а заедно со E-3D авионите кои се сопственост на и со кои управува Обединетото Кралство ги сочинуваат Силите на НАТО за рано противдесантско предупредување. Француската и противвоздушната одбрана на САД, исто така, поседуваат E-3 авиони, кои се интероперабилни во рамките на структурата за противвоздушна одбрана на НАТО.

Првичната програма за рано предупредување се состоеше од набавка на оваа флота од страна на 12-те земји кои беа опфатени со оваа програма (Шпанија се приклучи на NAEW&C програмата во 1998 година) која денес е во сопственост на НАТО и со која раководи и ја одржува НАТО, како и надградбата на 40-те постоечки локации на НАТО за противвоздушна одбрана лоцирана на копно (NADGE), со цел да се оспособат за интероперативност со системот за рано противдесантско предупредување. Овие локации се наоѓаат во девет различни земји и се протегаат од северна Норвешка до источна Турција.

Најголемиот елемент од програмата беше набавката на 17 НАТО E-3A авиони, со кои се раководи од Геиленкирхен, Германија. Британската компонента E-3D е лоцирана во базата на британските сили за противвоздушна одбрана во Вадингтон. E-3A авионот се заснова на авионите од системот за противдесантско предупредување и контрола (AWACS), на Воздухопловните сили на САД (UASF), во служба уште од 1977 година. Авионите E-3A се засновани на воздушната рамка на Боинг 707-320В и се одликуваат со ротирачка купола со дијаметар од 30 стапки (9м 14см) монтирана на врвот на трупот, во која што се сместени радарите

за набљудување и IFF-радарите. Подоцна се набавени и три 707 карго-авиони за обука (TCA).

Преземени се и краткорочни и среднорочни програми за модернизација, а среднорочната програма ги опфаќа потребите на НАТО во однос на противдесантскиот систем за рано предупредување за периодот од 1998 до 2008/2009.

Од август 1990 до март 1991 година, како одговор на инвазијата на Ирак врз Кувајт, во источна Турција беше распоредена една Е-3А компонента на НАТО, со цел да се зајакне јужното крило на НАТО за да се следи воздушниот и поморскиот сообраќај во источниот дел на Средоземно Море и да се обезбеди постојано воздушно набљудување по должината на турско-ирачката граница.

Од јули 1992 година NAEW-силите, составени од Е-3А компонентата и британската Е-3D компонента, се распоредени во областа на поранешна Југославија, како поддршка на акциите на НАТО кои се однесуваат на следењето и имплементацијата на резолуциите на Советот за безбедност на Обединетите нации и, аналогно на тоа, за поддршка на операциите на Силите за имплементација (ИФОР), Силите за стабилизација (СФОР) и Силите на Косово (КФОР). Во овие операции учествуваа и француските авиони Е-3F.

Од средината на октомври 2001 до средината на мај 2002, AWACS авионите на НАТО беа испратени да помогнат во заштитата на САД по нападите на Вашингтон и Њујорк од 11 септември. Овие авиони за набљудување беа повторно распоредени од февруари до април 2003 година, како помош во заштитата на Турција во случај на закани по нејзината територија или население, како резултат на војната во Ирак. Флотата беше распоредена и се користеше за повремено воздушно набљудување во текот на масовните манифестации, како што се Олимписките игри во Атина во 2004 година.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Организација на НАТО за управување со програмата за рано противдесантско предупредување и контрола (NAPMO)

NAPMO е одговорна за сите аспекти на раководењето и имплементацијата на Програмата на НАТО AEW&C и таа одговара директно пред Северноатлантскиот совет. Организацијата се состои од

Одбор на директори (BOD), поддржан од Агенцијата за управување со програмата (NAPMA) која е лоцирана во Брунсум, Холандија, од Комитетот за закони, договори и финансии (LCF), Комитетот за операции, техника и поддршка и од Управната група за одржување на депоата.

Секоја од 13-те земји-учеснички има свој претставник во Одборот на директори и во неговите комитети. Претставниците на генералниот секретар на НАТО, стратегиските команданти на НАТО, командантот на силите на НАТО за рано противдесантско предупредување и контрола (AEW&C) и другите тела на НАТО, исто така, присуствуваат на состаноците на комитетите и на состаноците на Одборот на директори, кои вообичаено се одржуваат двапати годишно.

Секојдневното управување со програмата е обврска на генералниот директор на NAPMA. Штабот на Командата на силите на НАТО за AEW е лоциран на исто место со Врховниот штаб на сојузничките сили на Европа (SHAPE) - во Монс, Белгија. И NAPMA и Командата на силите се пополнети со персонал од земјите-учеснички.

Главната оперативна база се наоѓа во Геиленкирхен, Германија и таа е пополнета со персонал од земјите кои учествуваат во NAPMO. Воздухопловните бази во Италија, Грција и во Турција и истурената локација во Норвешка се во голема мерка модифицирани, со цел да обезбедат оперативна поддршка за операциите на авионите E-3A од НАТО.

Во моментот, земји-членки на NAPMO се: Белгија, Германија, Грција, Данска, Италија, Канада, Луксембург, Норвешка, Португалија, Соединетите Американски Држави, Турција, Холандија и Шпанија. Велика Британија обезбедува 7 E-3A авиони за AEW силите на НАТО. Франција присуствува на состаноците на NAPMO, но во улога на набљудувач, врз основа на набавката на четири сопствени авиони E-3F.

Подетални информации:

(Агенција на НАТО за управување со програмата за рано противдесантско предупредување и контрола)

NATO Airborne Early Warning and Control Programme,
Management Agency (NAPMA)

Akerstraat 7,
6445 CL Brunssum,
the Netherlands

Тел: +31 45 526 2759.

Факс: +31 45 525 4373.

ГЛАВА 35

РАКОВОДЕЊЕ СО ВОЗДУШНИОТ СООБРАЌАЈ И СО ВОЗДУШНИОТ ПРОСТОР

Постојаниот раст на цивилниот воздушен сообраќај и воведувањето нови воени оперативни концепти и системи за вооружување резултираат со растечка побарувачка на воздушен простор - и од страна на цивилните и од страна на воените корисници. Затоа, од суштинска важност е да се обезбеди делотворна координација меѓу цивилните и воените власти на меѓународно ниво, со цел да се овозможи задоволување на потребите на сите корисници на рамноправна основа. Конкретно, улогата на НАТО во координацијата на цивилниот/воениот воздушен сообраќај се состои во тоа да ги заштити, во соработка со релевантните меѓународни организации, потребите од воздушен простор, кои и овозможуваат на Алијансата да ги исполни безбедносните цели и задачи, истовремено минимизирајќи ги нарушувањата за цивилната авијација, која е ограничена поради лимитираниот капацитет на системите за контрола на воздушниот сообраќај и на аеродромските структури.

Терористичките напади на САД во 2001 драматично го свртеа вниманието кон новата закана - цивилните авиони, трансформирани во смртоносни оружја. Зголемената свест за таквите нови форми на агресија ја зајакна меѓународната борба против тероризмот и паралелните напори на Алијансата за јакнење на воздушната безбедност.

Новата глобална перспектива на НАТО сè повеќе го нагласува суштинското барање за ефикасни аеродроми во рамките на оперативните областите на НАТО. Достапноста на употребливите средства и механизми за раководење со воздушниот сообраќај, кои водат до координација на меѓународните напори за рехабилитација на аеродромите, е од централно значење во однос на одржувањето на делотворноста на Алијансата.

Исто така, неопходно е да се обезбеди дека воздушните средства на НАТО ќе можат да го одржуваат потребниот степен на компатибилност со различните елементи на инфраструктурата за раководење со воздушниот сообраќај. Следствено, особено со оглед на тековните напори за постигнување на паневропската и евроатлантската хармонизација на системите и на постапките за раководење со воздушниот сообраќај, НАТО е застапен во одреден број меѓународни форуми во врска со раководењето со воздушниот простор и со воздушниот сообраќај.

Нормализацијата на цивилната авијација по кризата бара целосна инволвираност на сите релевантни актери. Способноста на НАТО да го

определи темпото на премин кон конечното предавање на контролата на воздушниот простор, во координација со засегнатите локални власти, е клуч за успехот на операциите на НАТО.

Координацијата на употребата и раководењето со воздушниот простор беа меѓу првите области во коишто се разви соработката со партнерите на НАТО. Алијансата останува ангажирана во обезбедувањето помош за партнерите, земјите од Медитеранскиот дијалог и преостанатите земји, во развојот на цивилните и воените системи за раководење со воздушниот сообраќај, како и структурите за воздушна безбедност кои се интероперабилни со НАТО и ги исполнуваат меѓународните стандарди. Исто така, се спроведуваат и иницијативите за соработка во однос на воздушниот сообраќај, во рамките на Советот на НАТО и Русија и Дистинктивното партнерство на НАТО со Украина.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Комитетот на НАТО за раководење со воздушниот сообраќај (NATMC)

NATMC е високо цивилно-воено советодавно тело на Северноатлантскиот совет за користење на воздушниот простор и за раководење со воздушниот сообраќај. Задача на Комитетот е да го дефинира, застапува и да го промовира гледиштето на НАТО по однос на прашањата поврзани со безбедните и ефикасните воздушни операции во воздушниот простор на областа под одговорност и од интерес за НАТО. NATMC работи на јакнење на воздухопловната безбедност и е одговорен за тоа да обезбеди дека барањата на НАТО во однос на воздушниот простор се целосно координирани, во насока на зачувување на ефективноста на Алијансата. Ова вклучува спроведување на воздушни операции и вежби од поголем обем, како и хармонизација на системите и на постапките. Комитетот врши надзор и дава оценка за активностите во областа на комуникациите, воздушната пловидба и надзорот, со цел да се определи нивното влијание врз оперативниот капацитет на НАТО.

На Комитетот му помагаат претставници на Меѓународната организација за цивилно воздухопловство, Меѓународната асоцијација за воздушен транспорт, Европската комисија и Европската организација за безбедност на воздушната пловидба (EUROCONTROL), како и други организации за цивилно воздухопловство. Оттаму, NATMC може да обезбеди единствена меѓусебна врска на воените органи на НАТО одговорни за координацијата на движењата на воените воздухоплови од поголем обем и националните и меѓународните тела и организации за цивилно воздухопловство.

ГЛАВА 36

СОРАБОТКАТА И ПЛАНИРАЊЕТО НА ПЛАНОТ НА ВООРУЖУВАЊЕТО

Соработката во однос на вооружувањето во рамките на НАТО има за цел да им даде поддршка на стратешките цели на Алијансата, преку економичен развој и набавка на воена опрема, јакнење и поттикнување на интероперабилноста и унапредување на технолошката и на индустриската соработка меѓу сојузниците и, кога е соодветно, земјите-партнери. Целта на соработката во однос на вооружувањето е здружување на ресурсите и на знаењето, споделување на ризиците и намалување на производните трошоци. Големо внимание му се посветува на надминувањето на најитните недостатоци на капацитетите на Алијансата, на пример со задоволување на барањата на Силите на НАТО за реакција во однос на опремата, во однос на развојот на капацитетите за одбрана од тероризам и задоволувањето на барањата во однос на операциите на национално ниво.

Заедницата за вооружување на НАТО настојува да создаде синергија меѓу заедниците кои работат на набавката, технологијата и индустријата во оваа област. Преку мрежа од комитети се разменуваат информации за воените барања и за технологиите во развој. Се разгледуваат и можностите за хармонизирање на националните барања и за спроведување на програмите за соработка.

Планирањето на вооружувањето, како една од главните компоненти на планирањето на одбраната на НАТО, ги преточува целите на воените сили во цели на вооружувањето. Со оглед на долгите периоди на користење, најголем дел од воената опрема, особено внимание им се посветува на долготрајните елементи на системот за планирање на силите на НАТО. Активностите за планирање на вооружувањето се одвиваат на најразлични начини: за Конференцијата на националните директори за вооружување (CNAD), како и за нејзините главни тела, се формулираат годишни планови за раководење, со цел да се разработат оперативните, економските и технолошките аспекти на целите на НАТО. Уште една значајна алатка за планирање е серијата долгорочни барања во однос на опремата/капацитетите (LTCRs) кои ги идентификува Сојузничката команда за трансформација (ACT). LTCRs ги опишуваат главните недостатоци во однос на опремата за различните воени функции на Алијансата. Тие служат како патоказ кој ја насочува работата на заедницата во врска со вооружувањето.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Конференција на националните директори за вооружување (CNAD)

Главните активности во рамките на НАТО за идентификација на можностите за соработка при истражувањето, развојот и производството на воената опрема се одвиваат во рамките на Конференцијата на националните директори за вооружување (CNAD). CNAD е висок советодавен комитет на Северноатлантскиот совет за прашањата во однос на вооружувањето. Таа ги определува приоритетите и им дава насоки на своите подредени тела, кои ги сочинуваат воени и цивилни експерти од земјите-членки и од земјите од Партнерството за мир. Таа се состанува двапати годишно на ниво на националните директори за вооружување (NADs) и почесто на ниво на постојаните претставници на овие земји во Брисел (NADREPs).

На состаноците на експертските групи од оружените сили и министерствата за одбрана се разменуваат информации за воените барања кои се во постојан развој, за можностите за хармонизација, за воспоставувањето на стандардите и интероперабилноста, како и за најновите технологии во развој. Исто така, овие групи соработуваат и со експертските групи од Организацијата за истражување и технологија, Организацијата за консултации, команда и контрола (КЗ), Сојузничката команда за трансформација (АСТ), како и со индустријата и со крајните корисници претставени од воените власти на НАТО. CNAD-структурата на земјите-членки им овозможува да ги одберат оние истражувачки проекти и проекти за технологија и опрема во кои сакаат да учествуваат. Истовремено, таа овозможува размена на информации за националните програми, што би било корисно и за индивидуалните земји и за НАТО во целина. Вкупните насоки за овие активности се обезбедуваат преку формулирањето на годишни планови на CNAD за раководење, во кои се идентификуваат клучните цели и приоритетните области за работа.

Организацијата на CNAD

Подструктурата на CNAD се состои од:

- **Три главни групи за вооружување:** Морнаричката група на НАТО за вооружување (NNAG), Воздухопловната група на НАТО за вооружување (NAFAG) и Армиската група на НАТО за вооружување (NAAG), како и други подгрупи и работни групи.

- **Индустриската советодавна група на НАТО (NIAG), благодарение** на која на CNAD добива експертиза од одбранбената индустрија.
- **Групата на националните директори за кодификација, Групата за раководење со животниот циклус и Групата за безбедност на муницијата**, како и различни подгрупи
- **Управен комитет на Алијансата за копнено набљудување (AGS SC).**
- **Управен комитет за активната повеќеслојна одбрана на оперативната зона од балистички проектили (ALTBMD SC).**

Одбор на НАТО за истражување и технологија (RTB)

Одборот на НАТО за истражување и технологија (RTB) е интегрирано тело на НАТО одговорно за одбранбените истражувања и за технолошкиот развој, обезбедува совети и помош за CNAD, како и за Воениот комитет. Одборот ја координира политиката за истражување и технологија во различни тела на НАТО, а за таа цел Одборот добива поддршка од специјализираната Агенција на НАТО за истражување и технологија (RTA).

Подетални информации:

(Агенција на НАТО за истражување и технологија (RTA))

Research and Technology Agency (RTA)

BP 25,

F-92201, Neuilly-sur-Seine

France

Тел: +33 1 55 61 22 00.

Факс: +33 1 55 61 22 98/99.

Email: mailbox@rta.nato.int

Веб страница: www.rta.nato.int

Раководењето со поголемите проекти за соработка во текот на преминувањето од развојната кон фазата на производство се спроведува од страна на специјализирани агенции на НАТО кои дејствуваат од името на земјите-членки кои учествуваат.

Агенција на НАТО за управување со дизајнирањето, развојот, производството и логистиката на воздушниот одбранбен систем со среден дострел (NAMEADSMA)

NAMEADSMA врши надзор врз Воздушниот одбранбен систем со среден дострел (MEADS).

Подетални информации:

NAMEADSMA (Агенција на НАТО за управување со дизајнирањето, развојот, производството и логистиката на воздушниот одбранбен систем со среден дострел (NAMEADSMA)

Building 1,
620 Discovery Drive, Suite 300,
Huntsville,
AL 35806,
USA

Тел: +1 205 922 3972.

Факс: +1 205 922 3900.

Агенција на НАТО за управување со развојот, производството и логистиката на Еурофајтер 2000 и ТОРНАДО (NETMA)

NETMA беше формирана со спојување на поранешната агенција на НАТО за управување со развојот и производството на повеќенаменските борбени авиони (NAMMA) и Агенцијата за управување со развојот, производството и логистиката на европскиот борбен авион (NEFMA). Оваа Агенција е одговорна за здружениот развој и за производството на европскиот борбен авион на НАТО (Еурофајтер) и за обезбедување поддршка во текот на работењето на повеќенаменскиот авион на НАТО MRCA (Торнадо).

Подетални информации:

NETMA (Агенција на НАТО за управување со развојот, производството и логистиката на Еурофајтер 2000 и ТОРНАДО (NETMA)

PO Box 1302
82003 Unterhaching
Germany

Агенција на НАТО за управување со дизајнот, развојот, производството и логистиката на хеликоптерите (НАНЕМА)

НАНЕМА го контролира спроведувањето на програма на НАТО - NH90 за хеликоптери.

Подетални информации:

НАНЕМА (Агенција на НАТО за управување со дизајнот, развојот, производството и логистиката на хеликоптерите (НАНЕМА)

Le Quatuor, Bâtiment A,

42 Route de Galice

13082 Aix-en-Provence Cedex 2

France

Тел: +33 42 95 92 00.

Факс: +33 42 64 30 50.

Канцеларија на НАТО за менаџмент на HAWK (NHMO)

NHMO е одговорна за програмите за подобрување на ракетниот систем копно-воздух - HAWK.

Подетални информации:

NHMO (Канцеларија на НАТО за менаџмент на HAWK (NHMO)

26 rue Gallieni

92500 Rueil-Malmaison

France

Тел: +33 147 08 75 00.

Факс: +33 147 52 10 99.

ГЛАВА 37

КОНТРОЛА НА ОРУЖЈЕТО И РАЗОРУЖУВАЊЕ

Земјите-членки на НАТО настојуваат да ја одржат безбедноста и стабилноста со најниското можно ниво сили, во согласност со нивната способност за преземање на целиот опсег на мисиите на Алијансата, и да се справат со сите безбедносни предизвици коишто можат да се појават. Оттаму, спроведувањето и имплементацијата на ефективната и проверлива контрола на оружјето, како и договорите за разоружување и спречување на ширењето, претставуваат важен дел од сеопфатниот приод кон безбедноста што го применуваат членките на Алијансата, но и интегрален дел од стратегијата на НАТО.

Три земји-членки на НАТО поседуваат нуклеарно оружје - САД, Обединетото Кралство и Франција. Секоја од овие земји ја намали големината на нуклеарните сили коишто ги поседуваат - преку склучените меѓународни договори и со свои едностранни одлуки. НАТО, во целина, веќе не се потпира толку на нуклеарното оружје, така што неговата улога е повеќе политичка, како дел од вкупната политика за одвраќање на агресија. Наспроти ова, зголемената закана за тероризам и за потенцијална употреба на оружјето за масовно уништување во преден план ги ставаат контролата на оружјето и мерките за спречување на ширењето, зголемувајќи го значењето на новите иницијативи во оваа сфера.

Алијансата, исто така, му придава големо значење на намалувањето на конвенционалното оружје. Најзначајните достигнуања во оваа сфера и главниот фактор за обезбедувањето на стабилноста во евроатлантската област е Договорот за конвенционалните сили во Европа од 1999 и неговото приспособување кон новата состојба којашто преовладуваше во Европа по завршувањето на Студената војна. Договорот доведе до уништување на големи количества воена опрема и предвидува редовна размена на информации меѓу земјите-членки на Договорот во врска со преостанатите сили, како и строги мерки за проверка. НАТО, исто така, ги координира активностите меѓу сојузниците, во контекст на процесот на преговарање во врска со мерките за градење на довербата и безбедноста, предвидени во договорот познат како Виенски документ, и го поддржува Договорот за отворено небо од 1992, кој дозволува прелети преку националната територија на реципрочна основа.

НАТО, исто така, иницираше и одреден број проекти во врска со уништувањето на вишокот складирано оружје и муниција, вклучително

и на мините против жива сила, како и акции во врска со справувањето со другите последици на одбранбената реформа. Алијансата помогна во иницирањето и во помошта при спроведувањето на таквите проекти во контекст на Партнерството за мир. Механизмите воведени заради канализирање на финансиската поддршка од земјите-донатори за безбедно отстранување на ова опасно и несакано наследство е Фондот за Партнерството за мир. (види Дел VII).

Политиките на НАТО во однос на неширењето произлегуваат од фактот дека една од најзначајните области на загриженост во однос на светскиот мир се должи на ширењето на нуклеарното, хемиското и биолошкото оружје и на средствата за нивна примена. Земјите-членки на НАТО се согласија околу тоа дека спречувањето на ширењето на оружјето за масовно уништување е една од најважните задачи со коишто се соочува Алијансата. Во 1999 година беа преземени неколку нови иницијативи на ова поле - Иницијативата за оружјето за масовно уништување (ОМУ), а во мај 2000 во седиштето на НАТО се формираше Центарот за оружјето за масовно уништување. Оваа иницијатива се надоврзува на претходните активности за подобрување на вкупните политички и воени напори на Алијансата во оваа област и таа продолжи да се развива по терористичките напади на САД.

Земјите-членки на НАТО сметаат дека градењето на довербата, контролата на оружјето, разоружувањето и неширењето се важни компоненти за спречување на конфликтите и прифаќаат дека Алијансата може да одигра суштинска улога на ова поле, преку спроведување на посеопфатна и поповерлива меѓународна контрола на оружјето и преку процесот на разоружување. На ваков начин, НАТО придонесува кон работата на другите меѓународни организации, чијашто основна задача е да се фокусираат на овие прашања. Целокупната политика на Алијансата на ова поле, формулирана со Стратешкиот концепт објавен во 1999 година, вклучува и заложба за активен придонес кон овој процес.

Алијансата обезбедува консултативен форум за своите членки, за сите аспекти на контролата на оружјето, разоружувањето и неширењето. Консултациите по овие прашања се одвиваат во рамките на повеќе тела на НАТО, кои се основани со цел да овозможат идентификување на начините за постигнување напредок во секоја од овие области. За овие теми се разговара и со земјите-партнери, во рамките на Евroatлантскиот партнерски совет (ЕАПС), Советот на НАТО и Русија, Комисијата на НАТО и Украина и Медитеранскиот дијалог.

Телата на НАТО редовно се состануваат со експерти за разоружување, особено пред значајни меѓународни состаноци, како што е Прегледната конференција на Договорот за спречување на ширењето на нуклеарното оружје, состаноците на Првиот комитет на ОН и Конференцијата за

разоружување. НАТО, исто така, обезбедува форум за консултации во врска со импликациите на опциите на одбраната на оперативната зона со проектили врз безбедноста на Алијансата и врз стратешката глобална стабилност.

Подолу е даден краток преглед на главните активности, преговарачки процеси и области на соработка на ова поле.

Активности во однос на нуклеарното, биолошкото и хемиското оружје

Земјите-членки на НАТО и натаму се изложени на најразновидни воени и невоени ризици кои одат во повеќе правци и кои тешко можат да се предвидат. Ширењето на нуклеарното, биолошкото и на хемиското оружје (НБХ), како и средствата за нивна примена, се прашања кои и натаму предизвикуваат голема загриженост. НАТО увидува дека ширењето може да постои и покрај напорите за нејзино спречување и дека таа може да претставува директна воена закана за населението, територијата и за силите на Алијансата. Поддршката што им ја дава НАТО на режимите за спречување на ширењето - и на конвенционалното и на нуклеарното оружје - претставува составен дел од безбедносната политика на НАТО. Земјите-членки на НАТО усвоија двонасочен политички и одбранбен приод кон борбата против ширењето на оружјето за масовно уништување и средствата за нивна примена. Сепак, и покрај напредокот во јакнењето на меѓународните режими за спречување на ширењето, главните предизвици сè уште не се решени. Зголемувањето на заканата од тероризмот ја нагласи важноста на усогласеното меѓународно дејствување во оваа сфера.

Во тој контекст се зема предвид и постоењето на значителни нуклеарни сили надвор од Алијансата. Сепак, околностите во кои би морала да се разгледа употребата на нуклеарното оружје од страна на НАТО се далечни, а улогата на нуклеарните сили во рамките на вкупната безбедносна стратегија на Алијансата е значително намалена. Направени се значајни намалувања и на самите сили од страна на земјите-членки кои поседуваат нуклеарни сили - САД, Франција и Обединетото Кралство.

- *Договор за спречување на ширењето на нуклеарното оружје (NPT)*

Договорот за спречување на ширењето на нуклеарното оружје претставува камен-темелник на меѓународните договори за глобално спречување на ширењето и за процесот на нуклеарното разоружување. Договорот беше неограничено проширен на Конференцијата за ревизија и продолжување на NPT во 1995 година. Исто така, беше одлучено да се

зајакне процесот на ревизија и да се прифатат низа „принципи и цели за спречување на ширењето на нуклеарното оружје и за разоружување“, со цел да се промовира ефикасна имплементација на Договорот.

Заклучоците од Конференцијата за ревизија на NPT од 2000 година, која се одржа од 24 април до 19 мај 2000 година во Њујорк, ја отсликуваат континуираната поддршка за универзалното спроведување на NPT, строгото придржување кон одредбите на NPT, засилените заштитни мерки на Меѓународната агенција за атомска енергија (IAEA) и идните чекори кон крајната цел - нуклеарното разоружување.

Финалниот документ содржи план за систематско и прогресивно спроведување на обврската од член VI од NPT во врска со нуклеарното разоружување. Покрај тоа, петте држави кои поседуваат нуклеарно оружје, утврдено во рамките на NPT, дадоа заедничка изјава во којашто го поздравуваат неограниченото проширување на Договорот и ја потврдуваат својата приврзаност кон одлуките од 1995 година.

- *Биолошко и хемиско оружје*

Капацитетите со биолошко и хемиско оружје не се дел од стратегијата на Алијансата и немаат никаква улога во структурата на силите на НАТО. Политиката на Алијансата во врска со ова оружје го поддржува универзалното почитување на релевантните режими за разоружување. Сепак, ширењето на биолошкото и на хемиското оружје се смета за растечки меѓународен безбедносен проблем, особено во контекст на тероризмот.

Женевскиот протокол од 1925 година ја забранува употребата на хемиското и на биолошкото оружје. Другите релевантни договори во оваа сфера ја вклучуваат Конвенцијата за биолошко и токсично оружје (BTWC), којашто стапи во сила во 1975 година, а во рамките на која земјите-потписнички се договорија да не развиваат, произведуваат, складираат или набавуваат биолошки агенси и слична опрема којашто се користи за непријателски цели. Во 1994 година на специјална конференција беше формирана Ад хок група на земјите-потписнички на Конвенцијата, со цел да се испитаат можните мерки за верификација и предлозите за зајакнување на Конвенцијата. На последователните прегледни конференции се забележаа натамошни чекори во оваа насока.

Конвенцијата за хемиско оружје која го забранува хемиското оружје, а за која се преговараше на Конференцијата за разоружување во периодот меѓу 1980 и 1992 година, стапи во сила во 1997 година. Таа ја предвидува обврската да не се развива, произведува, набавува,

складира или задржува хемиско оружје, потоа обврската за некористење или подготовка за употреба на хемиско оружје и обврската да не им се помага на други во дејности кои не се во согласност со одредбите од Конвенцијата. Конвенцијата, исто така, бара од земјите-потписнички да го уништат целото хемиско оружје коешто го поседуваат и да ги уништат нивните постројки за производство на хемиско оружје.

- *Проектили и други средства за примена*

Режимот за контрола на ракетната технологија (MTCR) што беше формиран во 1987 година обединува 32 земји, во обидите да се ограничи ширењето на проектилите и ракетната технологија. Партнерите од MTCR го контролираат извозот на општата листа на контролирани производи, во согласност со заедничката политика за контрола на извозот.

Активности за контрола на конвенционалното вооружување и разоружување

- *Адаптирање на Договорот за конвенционалните вооружени сили во Европа (CFE)*

Договорот за конвенционалните вооружени сили во Европа (CFE) од 19 ноември 1990 година наметна правно обврзувачки ограничувања за пет категории опрема ограничени од Договорот (TLE) и вклучи одредби за особено сеопфатна размена, известување, како и инвазивни инспекции на теренот и аранжмани за верификација. Договорот обезбеди дотогаш невидена транспарентност во врска со поседуваното оружје, како и драматично намалување на опремата ограничена со Договорот во Европа.

Преговорите за приспособувањето на Договорот кон новите околности коишто преовладуваа по завршувањето на Студената војна започнаа во 1996 година, отсликувајќи го фактот дека по 1990 година, односно по неговото потпишување, дојде до фундаментални промени, како што се: обединувањето на Германија, распаѓањето на Варшавскиот пакт и на СССР, појавата на нови земји наследнички, кои го зголемија членството на Договорот од 22 на 30 земји, процесот на демократизација на Централна и на Источна Европа. Последователните активности коишто влијаат врз примената на Договорот ги опфаќаат пристапувањето на новите членки кон НАТО (во 1999 и во 2004) и перспективите за натамошно проширување на Алијансата.

„Договорот за приспособување” на Договорот за CFE беше потпишан на Самитот на ОБСЕ во Истанбул во ноември 1999 година, а за да стапи во сила треба да го ратификуваат сите 30 земји-членки на Договорот. На Самитот беше донесен и Финалниот акт, кој предвидува политичко обврзувачки одредби во врска со ограничувањето, повлекувањето и прогресивното дополнително намалување на дозволите за опрема, кој беше дополнително понуден од земјите-потписнички во контекст на приспособувањето на Договорот.

Во текот на Самитот на НАТО во Истанбул, одржан во јуни 2004 година, лидерите на Алијансата ја повторил својата заложба кон Договорот за CFE, како камен-темелник на европската безбедност, и ја потврдил својата заложба за рано стапување во сила на Договорот за приспособување. Тие, исто така, нагласил дека исполнувањето на преостанатите истанбулски обврски во однос на присуството на руските сили во Република Молдавија и во Грузија би создало услови за сојузниците и другите пристапнички кон Договорот да постигнат напредок во однос на ратификацијата на Договорот за приспособување на Договорот за CFE. Стапувањето во сила на Договорот ќе го трасира патот за пристапување на земјите кои сè уште не се членки на овој Договор, а кои изјавиле таква намера, и истовремено ќе претставува дополнителен придонес кон европската безбедност и стабилност.

Силата на НАТО за посебна намена на високо ниво (HLTF) е одговорна за дефинирање на политиката во областа на конвенционалното разоружување, контролата на оружјето и мерките за градење на довербата. Координативниот комитет за верификација на НАТО (VCC) се фокусира на спроведувањето и на координацијата на активностите за надзор на активностите за контрола на оружјето. VCC организира годишен семинар за 30 држави-членки на CFE и за други земји во рамките на Евроатлантскиот партнерски совет за аспектите на спроведувањето на Договорот за CFE.

Виенскиот документ

На Самитот во Истанбул во ноември 1999 година земјите-членки на Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) го донесоа и Виенскиот документ од 1999 година, со кој се унапредуваат Мерките за изградба на довербата и безбедноста, кои беа воведени со Виенските документи од 1990, 1992 и 1994 година. Виенскиот документ од 1999 година ги подобрува постојните CSBM мерки и ја нагласува важноста на регионална соработка на ова поле.

Отворено небо

Друг важен елемент во создавањето поголема отвореност во однос на воените активности и структури е Договорот „Отворено небо“, од март 1992 година. Договорот го зајакнува процесот на градење доверба, олеснувајќи го набљудувањето на придржувањето кон постојните или идните договори за контрола на вооружувањето, како и јакнење на можностите за рано препознавање и за соодветно справување со кризите, преку дозволување на реципрочни надлетувања на националната територија. Договорот беше ратификуван во 2001, со што овозможи неколку пробни летови пред неговото стапување во сила на 1 јануари 2002.

Мало и лесно оружје

Растечката меѓународната свест за потребата од спречување и намалување на дестабилизирачките акумулации и нелегалната трговија со мало и лесно оружје, во сите негови аспекти, доведе до одреден број иницијативи на глобално, регионално и на локално ниво.

Во рамките на Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС) во јануари 1999 се формираше Ад хок работна група која се фокусираше на практичните активности по ова прашање. По заклучоците на Меѓународната конференција за нелегална трговија со оружје, свикана од Генералното собрание на ООН во јули 2001, земјите-членки ја одобрија меѓународната акциона програма, кон која придонесуваат и НАТО и неговите партнери. НАТО, исто така, иницираше одреден број Фондови во рамките на Партнерството за мир, кои се конкретно насочени кон отстранување на оружјето и на резервите на муниција во земјите како што се Азербејџан, Грузија и Украина.

Мини против жива сила

Се преземаат активни напори за борба против хуманитарните проблеми и страдањето предизвикано од мините против жива сила. Земјите-членки на НАТО ја демонстрираа својата заложба за справување со ова прашање, преку проекти во рамките на фондовите за Партнерството за мир. На пример, големи количества вакви мини се уништени во Албанија; слична иницијатива којашто се однесува на мините, муницијата и корозивното ракетно полнење се спроведе и во Молдавија, а во Украина се вовеле иницијативата за уништување на неколку милиони мини складирани за време на Советскиот Сојуз.

Протоколот за забрана и за рестрикција на употребата на мините, мините на изненадување и другите направи, донесен од земјите-членки

на Конвенција од 1980 за забрана или за ограничување на употребата на одредени конвенционални оружја за кои се смета дека предизвикуваат особено сериозни повреди или кои имаат општо дејство, беше потпишан во 1996 година. На 3 декември 1997 година во Отава беше потпишана Конвенцијата за забрана на употребата, складирањето, производството и превозот на мините против жива сила и за нивно уништување. Таа стапи во сила на 1 март 1999 година. Ад хок работната група на Евроатлантскиот партнерски совет, којашто беше спомената погоре, исто така доби задача да им даде поддршка на активностите во однос на мините и да спроведе активности за да се помогне во спроведувањето на истите.

Ширење на оружјето за масовно уништување (WMD)

Ширењето на оружјето за масовно уништување претставува закана за меѓународната безбедност, што резултира со одлуката на лидерите на НАТО во 1994 за интензивирање и за проширување на напорите на Алијансата на ова поле. Политичката рамка на Алијансата за ширењето на оружјето за масовно уништување е објавена во 1994 и во неа се вели дека главна цел на Алијансата и на нејзините земји-членки е да се спречи појавата на пролиферација, а доколку се појави да се прекине со дипломатски средства. Сепак, во документот се забележува дека ширењето сепак може да се појави, и покрај меѓународните норми и договори за спречување на ширењето, и дека оружјето за масовно уништување и средствата за негова примена можат да претставуваат директна воена закана за територијата, населението и за силите на НАТО. Следствено, Алијансата се повеќе се концентрира на опсегот на одбранбените капацитети потребни за обезбедување на ширењето на WMD и на неговата употреба и за подобрување на одбранбената позиција на НАТО против ризиците од оружјето за масовно уништување. Овие напори се насочени кон намалување на оперативните слабости на воените сили на НАТО, како и кон одржување на нивната флексибилност и ефикасност во потенцијалните ситуации кои вклучуваат присуство, закана или употреба на нуклеарно, биолошко и хемиско оружје.

Сеопфатната Иницијатива за WMD беше лансирана на Вашингтонскиот самит од април 1999, а во мај 2000 при седиштето на НАТО беше формиран Центар за оружјето за масовно уништување. Центарот работи на јакнење на дијалогот и на заедничкото разбирање на земјите-членки по прашањата поврзани со оружјето за масовно уништување, на засилувањето на консултациите за спречување на ширењето, контрола на оружјето и на прашањата поврзани со разоружувањето, како и на оценувањето на ризиците и на давањето поддршка на одбранбаните напори кои служат за подобрување на подготвеноста на Алијансата за одговор на ризиците од оружјето за масовно уништување и од средствата за негова примена.

Персоналот на Центарот го сочинуваат членови на Меѓународниот штаб на НАТО и национални експерти.

Иницијативата се надоврзува на претходните активности за подобрување на вкупните политички и воени напори на Алијансата во оваа област. Таа е понатаму развиена по терористичките напади врз САД во септември 2001, во насока на посистематично фокусирање на заштитата на силите и на населението од нуклеарно, биолошко и од хемиско оружје, од опасностите од пролиферација и за одбрана од балистички проектили.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Здружениот комитет за пролиферација (JCP) е високо советодавно тело кое му поднесува координирани извештаи на Северноатлантскиот совет во врска со политичко-воените и одбранбените аспекти на ширењето на оружјето за масовно уништување. Под раководство на заменик-генералниот секретар, во овој Комитет се собираат членовите на Високата политичко-воена група за пролиферација (SGP) и Високата одбранбена група за пролиферација (DGP) на заеднички состаноци за координирање на политичките и на одбранбените димензии на одговорот на НАТО на заканата од оружјето за масовно уништување.

Високата политичко-воена група за пролиферација (SGP) е составена од високи национални претставници надлежни за политичките и за безбедносните прашања поврзани со спречување на ширењето, кои се состануваат под раководство на помошник-генералниот секретар за политички работи и безбедносна политика. SGP разгледува широк опсег фактори - од политички, безбедносен и економски аспект - кои можат да предизвикаат или да влијаат на ширењето, како и политичките и економските средства за спречување или за реакција на ширењето.

Високата одбранбена група за пролиферација (DGP) е високо советодавно тело на Северноатлантскиот совет за ширење на оружјето за масовно уништување и средствата на неговата примена. Ова тело ги собира експертите и официјалните претставници кои имаат надлежност на ова поле, под заедничко северноамериканско и европско раководство. DGP работи на прашањата поврзани со воените капацитети потребни за одвраќање на ширењето на оружјето за масовно уништување, потоа за одвраќање на заканите за употреба на ова оружје и за заштита на населението, територијата и силите на НАТО.

Силата за посебна намена на високо ниво за контрола на конвенционалното оружје (HLTF) е консултативно и советодавно тело каде што се собираат владини експерти под раководство на заменик-

генералниот секретар, за да се насочат советите во врска со прашањата поврзани со контролата на конвенционалното оружје за министрите за надворешни работи и за министрите за одбрана. Ова тело, исто така, се состанува на ниво на политичките советници на националните делегации при НАТО.

Координативниот комитет за верификација (VCC) е главно тело во рамките на НАТО за одлуките во врска со прашањата поврзани со активностите за спроведување контрола и верификација на конвенционално оружје. Комитетот се состанува на различни нивоа и во вид на различни работни групи, експертски групи и работилници.

Центарот за оружје за масовно уништување основан при седиштето на НАТО во мај 2000 работи на јакнењето на заедничкото разбирање по прашањата поврзани со оружјето за масовно уништување, на оценката на ризиците и на подобрувањето на подготвеноста на воените сили за операции во средина со оружје за масовно уништување и за спротивставување на заканите за употреба на оружје за масовно уништување.

ЕАПС (Ад хок работна група за мало и лесно оружје) и ЕАПС (Ад хок работна група за глобална хуманитарна акција против мините) обезбедуваат форуми кои овозможуваат размена на информации и идеи меѓу НАТО и партнерите за тоа како најдобро да ја спроведуваат контролата и да ги унапредуваат заедничките цели во секоја од овие области.

ГЛАВА 38

ПЛАНИРАЊЕ НА ВОНРЕДНИ СОСТОЈБИ ОД НЕВОЕН КАРАКТЕР

Планирањето на вонредните состојби од невоен карактер веќе долго време е една од главните активности на НАТО. Главната улога на оваа активност е да обезбеди цивилна поддршка за воените операции и поддршка за националните власти во вонредни состојби од невоен карактер, особено за заштита на цивилното население.

По терористичките напади врз САД, голем дел од напорите на НАТО за цивилна заштита се фокусирани на помагање на земјите-членки и на земјите-партнери во заштитата на нивното население од потенцијалните последици од нападите со хемиско, биолошко и нуклеарно оружје. Во контекст на поддршката на военото планирање и на операциите, активностите за планирање во вонредни состојби од невоен карактер придонесуваат на тој начин што обезбедуваат дека заеднички дефинираните планови и постапки се ефективни и дека неопходните средства се достапни. Таквите средства можат да ги вклучуваат: комерцијалните бродови, цивилните воздухоплови, возовите и железничката мрежа, здравствените капацитети, комуникациите, капацитетите за реакција при природни непогоди и другите цивилни ресурси.

Сепак, карактеристиките на активностите на НАТО за планирање во вонредни состојби од невоен карактер суштински се изменија по завршувањето на Студената војна. Таквите активности веќе не се првенствено фокусирани на раководењето со цивилните ресурси и на заштитата на населението, во контекст на војна од најшироки размери. Наместо тоа, ваквите активности се ориентирани кон обезбедување поддршка за операциите на реакција во услови на воена криза и за справување со последиците од елементарните непогоди или од терористичките напади.

Уште една карактеристика на денешните активности за планирање во вонредни состојби од невоен карактер е сеопфатната соработка меѓу земјите-партнери во рамките на Партнерството за мир и Евроатлантскиот партнерски совет, Советот за соработка на НАТО и Русија, Комисијата за соработка на НАТО и Украина, Медитеранскиот дијалог и, во поново време, Истанбулската иницијатива за соработка. Најголемата невоена компонента на активностите на Партнерството за мир - планирањето на вонредните состојби од невоен карактер - сега вклучува и редовни

консултации и дискусии меѓу сите членки на НАТО и земјите-партнери, како и заеднички операции и вежби во кои важна улога игра Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRCC), основан при седиштето на НАТО во Брисел.

Како последица на ваквите аранжмани, НАТО и земјите-партнери можеа да ја канализираат координираната помош за Украина, Република Чешка и за САД при големите поплави, потоа за Грција, Турција и Пакистан по големите земјотреси, за Португалија по големите шумски пожари, и за Балканот, каде што како резултат на регионалните конфликти и војни се јави итна потреба од хуманитарна помош. Капацитетите на НАТО за планирање на вонредните состојби од невоен карактер беа исто така корисни и даваа помош при управувањето со последиците во земјите кои се соочуваат со особени состојби, како што беа потенцијалните ризици во Турција, во контекст на конфликтот во Ирак пролетта 2003, и подготовката и спроведувањето на Летните олимписки игри во Грција.

Голем број други меѓународни организации соработуваат со НАТО на полето на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер. Таквите организации ги вклучуваат: Европската унија, Меѓународната агенција за атомска енергија, Меѓународниот комитет на Црвениот крст (ICRC), Меѓународната федерација на Црвениот крст и Црвената полумесечина (IFRC), Канцеларијата на ОН за координација на хуманитарните прашања (UNOCHA), Организацијата за забрана на хемиското оружје и Организацијата за безбедност и соработка во Европа.

Активности за планирање во вонредни состојби од невоен карактер, во контекст на Партнерството за мир

Активностите за планирање во вонредни состојби од невоен карактер, во рамките на Евроатлантскиот партнерски совет и Програмата за Партнерство за мир, вклучуваат семинари, работилници, вежби, курсеви за обука и размена на информации, во кои се вклучени воениот и цивилниот персонал од различни нивоа на локалната, регионалната и на националната власт, како и од невладините организации.

Заедничка карактеристика на голем број од активностите е силниот фокус врз подготвеноста за природни непогоди и за заштита на цивилното население во вонредни состојби кои се јавуваат како резултат на природните непогоди или како последица на терористичките напади. Оваа област на дејствување често се нарекува „менаџмент на последиците“. Соработката со Канцеларијата на ОН за координација на хуманитарните прашања (UNOCHA), во рамките на нејзиниот проект за употреба на

воените и на цивилните одбранбени ресурси за помош при непогоди, има важен удел во многу од активностите.

Врз основа на рускиот предлог изнесен во ноември 1997 година, кој се однесуваше на поконкретните форми на соработка на полето на давањето помош во случај на природни непогоди, во 1998 се утврди Евроатлантскиот капацитет за реакција при непогоди, што го сочинуваат Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRCC) и Евроатлантската единица за реакција при елементарни непогоди (EADRU). Оттогаш, EADRCC одигра важна улога во многу операции за давање помош и беше корисен затоа што им помогна на земјите да ја подобрат нивната подготвеност за посебни активности и кризи. Набрзо по основањето, тој одигра значајна улога за време на косовскиот конфликт од 1999, координирајќи ја помошта од ЕАПС во насока на поддршка на операциите за помош во Албанија, од страна на Канцеларијата на Високиот комесар на ОН за бегалци. Последователно, EADRCC беше инволвиран и во набљудувањето на хуманитарната состојба во и околу Косово, а во април 1999 презеде натамошни активности за координација на хуманитарната помош, со цел да се ублажат проблемите на косовските бегалци.

EADRU е комбинација од мултинационални и национални цивилни или воени единици кои земјите на ЕАПС ги испраќаат на доброволна основа, а чиј состав се определува според конкретните потреби во моментот кога се бара интервенција на единицата. Таа може да се состои од единица за потрага и за спасување, медицински единици, единици за транспорт и логистика, комуникации и други капацитети. EADRCC води доверлива инвентарна листа на националните капацитети, за да им овозможи на НАТО и на земјите-партнери, на доброволна основа, да ги евидентираат средствата што би можеле да ги стават на располагање во некоја погодена земја. Во неколку наврати инвентарната листа беше добро искористена, а последен пример за тоа е поддршката на Грција во текот на Олимписките игри од 2004 година.

Постапките за распоредување на EADRU беа тестирани на одреден број мултинационални вежби кои опфаќаат меѓународно учество од поголем обем. Овие вежби, исто така, служат за подобрување на интероперабилноста меѓу националните единици за првична реакција, како и за подобрување на цивилно-воената соработка. Сценаријата за вежбите вклучуваат симулирани поплави во западна Украина, шумски пожари во Хрватска, експлозии од подметната бомба близу до фудбалски стадион во Романија, напад на постројка за производство на хемикалии во Русија и активности за противпожарна заштита, потрага и спасување во Узбекистан.

Соработката меѓу НАТО и Русија

Соработката меѓу НАТО и Русија на полето на планирањето во вонредни состојби од невоен карактер започна во декември 1991 година, кога Северноатлантскиот совет му даде задача на Високиот комитет за планирање во вонредни состојби од невоен карактер да помогне при координацијата на транспортот на хуманитарната помош за тогашниот Советски Сојуз. На 20 март 1996 година беше потпишан Меморандумот за разбирање за планирање на вонредните состојби од невоен карактер и за подготовки за елементарни непогоди, а по потпишувањето на Основачкиот акт за меѓусебните односи, соработката и безбедноста меѓу НАТО и Руската Федерација во 1997 година беше формирана Експертската група за подготовка за цивилни вонредни состојби и за реакција на елементарни непогоди, којашто ја надгледуваше имплементацијата на Меморандумот за разбирање. Оттогаш, соработката со Русија во областа на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер прогресивно се зајакнува. Во рамките на Советот на НАТО и Русија, земјите-членки на НАТО и Русија спроведуваат сеопфатни програми на активности за соработка, вклучително и активности за капацитетите за брза реакција и заеднички вежби.

Соработката меѓу НАТО и Украина

Меѓу НАТО и Украина се одвива сеопфатна соработка за планирање на вонредните состојби од невоен карактер. Таа започна во 1995 година, кога Дирекцијата на НАТО за планирање на вонредни состојби од невоен карактер ја координираше помошта од НАТО и земјите-партнери по големите врнежи и поплави по течението на реките Уда и Донет во источна Украина. Соработката во оваа област е клучната компонента на Повелбата меѓу НАТО и Украина, потпишана во јули 1997 година. Потоа следуваše потпишувањето на Меморандумот за разбирање, на 16 декември 1997 година, меѓу НАТО и украинското Министерство за вонредни состојби и заштита на населението од последиците на чернобилската катастрофа, кој се фокусираше на областите каде што практичната соработка е возможна и изводлива, како и на специјализираната експертиза и ресурси. Од Договорот резултираа многу практични активности, вклучително и пилот-проектите за спречување на поплавите и за реакција во карпатскиот регион, како и голема теренска вежба на EADRCC во Украина. Украина и натаму активно учествува во активностите на НАТО за планирање на вонредните состојби од невоен карактер, а за во иднина се планирани и други вежби.

Медитерански дијалог

Земјите од Медитеранскиот дијалог учествуваа во одреден број активности за планирање на вонредните состојби од невоен карактер, вклучително и во курсевите за цивилно воената соработка (CIMIC) на Школата на НАТО во Оберамергау, како и во активностите организирани од одборите и комитетите за планирање на вонредните состојби од невоен карактер.

Семинарите чијашто цел е олеснување на размената на информациите и искуствата во релевантните области и зголемување на контактите меѓу експертите во областите на планирањето на вонредните состојби од невоен карактер се одржаа во Грција и во Турција, фокусирајќи се на намалувањето на природните непогоди и на потрагата и спасувањето во услови на природни непогоди. Другите теми кои беа разгледувани ја вклучуваат регионалната соработка и улогата на невладините организации во услови на природни непогоди. Во контекст на јакнењето на Медитеранскиот дијалог, овие контакти и натаму се зајакнуваат, а се предвидува и зголемено учество на земјите од Медитеранскиот дијалог во активностите за планирање на вонредните состојби од невоен карактер.

Цивилно-воена соработка

Со цел да се обезбеди кохерентност и ефективност на активностите на полето на планирањето во вонредни состојби од невоен карактер и да се овозможи воените капацитети и средства на НАТО да бидат употребени, доколку е потребно, за поддршка на националните власти во справувањето со вонредните состојби од невоен карактер, воспоставени се силни врски меѓу воените власти на НАТО и структурите за планирање во вонредни состојби од невоен карактер. Помошта може да вклучи поддршка во однос на логистиката, транспортот, безбедноста, комуникациите, информациите и другите форми на достапна поддршка.

Од друга страна, една од улогите на структурите во рамките на НАТО при планирањето во услови на вонредни состојби од невоен карактер, кои се споменуваат погоре, е да се обезбеди поддршка, доколку е потребно, и за воените операции. Во вакви околности, релевантната експертиза на цивилно-техничко поле може да се обезбеди преку одборите и комитетите за планирање во вонредни состојби од невоен карактер, кои се опишани подолу, и тоа на полето на комуникациите, транспортот, медицинските прашања, храната и земјоделството, заштитата на цивилното население и индустриската подготвеност.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Висок комитет за планирање на вонредни состојби од невоен карактер (SCEPC)

Високиот комитет за планирање на вонредни состојби од невоен карактер (SCEPC) е одговорен за тоа да ги обедини политиките на НАТО во сферата на планирањето во вонредни состојби од невоен карактер и мерките за нивно спроведување. Комитетот се состанува најмалку двапати годишно (на пленарни состаноци), а на секои две недели се одржуваат постојани седници. SCEPC поднесува извештаи до Северноатлантскиот совет. Претставниците на министерствата за внатрешни работи или на агенциите за раководење со кризни состојби и членовите на персоналот на одреден број национални делегации при Седиштето на НАТО даваат поддршка на работата на Комитетот. Национални претставници на пленарните состаноци се шефовите на националните организации за планирање во вонредни состојби од невоен карактер во главните градови на државите. Со состаноците на SCEPC претседава помошник-генералниот секретар на оперативниот сектор при Меѓународниот штаб.

Тела и комитети за планирање во вонредни состојби од невоен карактер

Под раководство на SCEPC, одреден број технички одбори и комитети за планирање ги обединуваат националните владини претставници, експертите од индустријата и воените претставници заради координирање на планирањето во релевантните области на цивилното дејствување. Тие вклучуваат: копнен транспорт, океански транспорт, цивилно воздухопловство, храна и земјоделство, индустриско производство и снабдување, пошта и телекомуникации, медицински прашања, цивилна заштита. Во моментот постојат осум такви одбори и комитети за планирање, имено: Телото за планирање на прекуокеанскиот транспорт, Одборот за планирање на транспортот по копно, Комитетот за планирање во цивилното воздухопловство, Комитетот за планирање во областа на исхраната и земјоделството, Комитетот за индустриското планирање, Комитетот за планирање на цивилните комуникации, Здружениот медицински комитет и Комитетот за цивилна заштита.

Овие тела се состануваат редовно и ја обезбедуваат суштинската врска меѓу политиката на НАТО во однос на планирањето во вонредни состојби од невоен карактер и средствата за нејзиното спроведување. Тие

имаат поддршка од помалите флексибилни групи и од специјализираните технички комитети.

Евроатлантскиот координативен центар за реакција при елементарни непогоди (EADRCC)

EADRCC ја координира реакцијата при елементарни непогоди во областа на ЕАПС и дејствува како контакт-точка за споделување на информациите меѓу земјите од ЕАПС. Тој тесно соработува со релевантните тела на Обединетите нации и со другите меѓународни организации кои имаа водечка улога во реакциите при елементарни непогоди. При Центарот е назначен и постојан офицер за врска од Канцеларијата на ОН за координација на хуманитарните прашања (UNOCHA).

Центарот разработил постојани оперативни постапки, со цел да помогне во обезбедувањето брза реакција во вонредни состојби, и ги поттикнува земјите-учеснички да развијат билатерални или мултилатерални аранжмани за справување со прашањата како што се: регулирањето на визите, барањата во однос на преминувањето на државните граници, договорите за транзит и постапките за ослободување од царински формалности, кои можат да го одолжат давањето итна помош на местото на настанот. EADRCC организира редовни вежби за големи елементарни непогоди во различни земји-учеснички, со цел да се утврдат постапките, да се обучат локалните и меѓународните учесници, да се надградат интероперабилните способности и капацитети, да се усвојат искуства и да се извлечат поуки за идните операции.

ГЛАВА 39

КОМУНИКАЦИСКО-ИНФОРМАТИВНИ СИСТЕМИ

Прашањата кои се однесуваат на консултациите, командувањето и на контролата во НАТО се познати под колективното име КЗ. Целта на соработката во оваа област е обезбедување економична, интероперативна и безбедна можност за политички консултации на високо ниво и за командување и контрола на оружените сили во сите земји на НАТО.

Одреден број комуникациско-информативни системи (КИС) ги поврзуваат статичните и мобилните национални мрежи за да се опфати целата област на НАТО, поврзувајќи ги седиштето на НАТО во Брисел и сите штабови на Интегрираната воено-командна структура, престолнините на државите и националните воени команди. Системот, исто така, обезбедува безбедни врски кои овозможуваат консултации со земјите-партнери на НАТО.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Организацијата на НАТО за консултации, команда и контрола (NC3O) беше формирана во 1996 за да ги обезбеди потребните КЗ капацитети насекаде во земјите од НАТО. Потпирајќи се на заеднички финансираните мултинационални и национални средства, Организацијата ги обединува функциите на КИС на НАТО - во однос на планирањето, науката, развојот и набавките, со цел да се зајакнат капацитетите на Алијансата за извршување на задачите во областа на кризниот менаџмент, како и да се зачуваат капацитетите за колективна одбрана.

Организацијата се состои од Телото на НАТО за консултации, команда и контрола (NC3B) коешто дејствува како Тело на директорите на NC3O; Групата на националните претставници за КЗ (NC3REPS), кои дејствуваат како NC3B во рамките на постојаните сесии; Агенцијата на НАТО за КЗ (NC3A), и Агенција на НАТО за поддршка на КИС (NCSA).

NC3B е највисокото мултинационално тело коешто работи во име на и има обврска да ги советува Северноатлантскиот совет и Комитетот за планирање на одбраната во врска со сите прашања од областа на КЗ, вклучувајќи ја и интероперативноста на НАТО и на националните КЗ системи, како и советување на CNAD во врска со програмите за соработка во однос на КЗ. Телото врши надзор на работењето на NC3A и NCSA.

NC3B е составено од високи национални претставници од самите земји; претставници на Воениот комитет и на стратегиските команданти

и комитетите на НАТО со интерес за КЗ, генералниот директор на НАТО Агенцијата за КЗ (NC3A) и директорот на NCSA. Со телото претседава заменик-генералниот секретар и тоа има постојан претседавач (помошник-генералниот секретар за одбранбена поддршка), како и двајца копотпретседавачи (директорот на NHQC3S и копотпретседавачот избран од националните кандидати).

Нему му помага подредена структура од мултинационални тела, составена од осум поткомитети (Заеднички потреби и концепти за КЗ, Интероперативност, Менаџмент на фреквенциите, Информативни системи, Информативни безбедносни системи, Комуникациска мрежа, Идентификација и Навигација). Секој од нив има сопствена субструктура. Организацијата има поддршка и од Штабот во седиштето на НАТО за КЗ (NHQC3S), кој ги комбинира поранешните КЗ елементи и од Меѓународниот штаб и од Меѓународниот воен штаб во единствен интегриран штаб.

Главна задача на NHQC3S е развој на политиките и давање насоки за планирањето, спроведувањето, работењето и одржувањето на НАТО КИС и за надзор врз неговата примена. NHQC3S му обезбедува поддршка на НАТО КЗ телото и на неговите потструктури. Исто така, тој му дава поддршка на Северноатлантскиот совет, Воениот комитет, Конференцијата на националните директори за вооружување, Високиот одбор за ресурси и на другите комитети, со одговорности во врска со КЗ прашања.

NHQC3S е организиран во пет дела - Дел за архитектура и интероперабилност, Дел за информативни системи и размена, Дел за безбедноста на информациите, Дел за вкупен менаџмент, Дел за мрежи на комуникација, идентификација и навигација и Канцеларијата за планирање и ресурси. NHQC3S работи под координираното раководство на помошник-генералниот секретар за поддршка на одбраната и директорот на меѓународниот воен штаб. Директорот на NHQC3S е копретседавач на НАТО КЗ одборот.

Повеќе информации на:

Седиште на НАТО КЗ Штаб (NHQC3S) www.nc3a.nato.int

Групата на националните претставници за КЗ (NC3REPS), која вообичаено, е составена од членови на националните делегации или од воените претставници во НАТО, му помага на Одборот на NC3B и дејствува во негово име, како NC3B на постојани сесии.

Агенцијата на НАТО за консултации, команда и контрола (NC3A) беше формирана како дел од стратегијата на НАТО за реструктурирање на активностите на КЗ. Агенцијата обезбедува централно планирање, системска интеграција, дизајн, системско инженерство, техничка поддршка

и конфигурациска контрола на КЗ системите и инсталациите на НАТО. Агенцијата обезбедува и ги изведува проектите што и се доверени и обезбедува научен и технички совет и поддршка за стратегиските команданти и за другите, во врска со прашањата што се однесуваат на оперативното истражување, следењето, воздушната команда и контрола (вклучувајќи ги и одбраната со проектили на теренот, електронското војување и раното противдесантско предупредување и контрола) и комуникациско-информативните системи. Седиштето на NC3A е во Брисел, Белгија, но дејствува од посебни локации во Брисел (планирање и набавки) и од Хаг, Холандија (научна поддршка).

Агенцијата на НАТО за поддршка на КИС (NCSA) е одговорна за обезбедувањето услуги и за размена на информациите потребни за НАТО КЗ, употребувајќи ги системите кои и се доделени од страна на Одборот на НАТО за КЗ. NCSA е формирана во август 2004 од поранешната Агенцијата на НАТО за функционирање и за поддршка на КИС (NACOSA).

NCSA обезбедува оперативна поддршка, која се состои од хардверско и од софтверско одржување, технички совети, менаџмент на конфигурациите, обука на персоналот, инсталација и други услуги. Ова вклучува безбедност за доделениот КИС и за овластените корисници. Во соработка со другите тела на НАТО, со комерцијални фирми и национални агенции, NCSA треба да дава економични КИС услуги, во согласност со договорите со корисниците, односно онака како што е предвидено во Каталогот на услуги.

NCSA е составена од Централен штаб лоциран во SHAPE Монс, Белгија, и од десет NCSA сектори кои ги поддржуваат штабовите со коишто се поврзани, два баталјони на НАТО за сигнализирање што стојат на располагање НАТО за КИС во Латина, Италија.

Повеќе информации: (Агенција на НАТО за поддршка на КИС) NATO CIS Services Agency: www.ncsa.nato.int

Повеќе информации, исто така, можат да се добијат и од:

NATO HQ C3 Staff	NC3A Brussels	NC3A The Hague
NATO Headquarters	(HQ, Planning &	(Scientific &
1110 Brussels	Acquisition)	Technical matters)
Belgium	Z Building	P.O. Box 174
Тел: +32 2 707 4358	NATO Headquarters	Oude Waalsdorperweg 61
Факс: +32 2 707 5834	1110 Brussels	2501 CD The Hague
	Belgium	The Netherlands
	Тел: +32 2 707 8213	Тел: +31 70 374 3002
	Факс: +32 2 708 8770	Факс: +31 70 374 3239

Службата за информативни системи и системски менаџмент при седиштето на НАТО (ISMS) Службата за информативни системи и системски менаџмент при седиштето на НАТО (ISMS) претставува дел од Извршниот управен сектор. Иако е тело на Меѓународниот штаб, ISMS има персонал како од Меѓународниот штаб, така и од Меѓународниот воен штаб. Таа обезбедува поддршка на информативните системи за Северноатлантскиот совет, Комитетот за планирање на одбраната и Воениот комитет, како и за подредените комитети и персоналот за поддршка. Дополнително, ISMS обезбедува поддршка со системски дизајн, развој и одржување за Меѓународниот штаб и за Воената агенција за стандардизација. Таа поддржува задачи како што се: кризниот менаџмент, услугите за регистрирање и за контрола на документите, информативните системи за финансиски и персонален менаџмент и планирањето на силите. Таа е одговорна за работата на централизираните компјутерски услуги во седиштето на НАТО, за развојот и за одржувањето на софтверот за специфичните кориснички апликации, за обезбедувањето на обуката и помошта за корисниците, за одржувањето на информативните системи во седиштето на НАТО и за советувањето на официјалните лица во врска со прашањата од областа на информативните системи.

ГЛАВА 40

ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА

Иако земјите-членки на НАТО и натаму се одговорни за образованието и за обуката на нивните воени сили, програмите и курсевите кои се нудат на национално ниво се надополнети на меѓународно ниво, преку активностите што се одвиваат во мал број колеџи и школи основани од Северноатлантскиот совет, Воениот комитет и стратегиските команди.

Образованието и обуката, исто така, имаат клучна улога во контекст на програмата Партнерство за мир (ПЗМ). Покрај редовното учество на земјите-партнери и земјите од Медитеранскиот дијалог во образовните и во институциите на НАТО за обука кои се опишани подолу, а се составен дел од структурата на НАТО, Алијансата воспостави мрежа - којашто се уште се развива - на официјално признати центри за обука во рамките на програмата Партнерство за мир, лоцирани во различни земји-партнери. Во моментот има 11 такви центри лоцирани во: Австрија, Финска, Грција, Романија, Словачка, Словенија, Шведска, Швајцарија, Турција, Украина и во САД.

Образованието и обуката, исто така, се составни делови од мандатот за Сојузничката команда за трансформација (АСТ), создадена по реорганизацијата на командната структура на НАТО во 2003 година.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Водечките образовни установи на НАТО што се користат за обука и образование на лидерите и експертите од земјите членки и партнери, се НАТО-Колеџот за одбрана, Школата на НАТО во Оберамергау и школата на НАТО за комуникациско-информативни системи (КИС). НАТО исто така располага и со низа други образовни установи имено Групата на НАТО за обука, НАТО Оперативниот центар за обука за поморско попречување, центрите за усовршување, Здружената програма за повисоко изучување и симулација и Образовната мрежа на НАТО/ПЗМ.

НАТО-Колеџот за одбрана

Целта на НАТО-Колеџот за одбрана (NDC) е да придонесе кон ефективност и кохезијата на Алијансата, развивајќи ја својата улога на главен центар за образование, студии и истражување по прашањата поврзани со трансатлантската безбедност. Тој секоја година организира

курсеви и семинари за прашањата кои се релевантни за евроатлантската безбедносна состојба, во кои учествуваат разни високи офицери од вооружените сили, високи владини службеници, академици и парламентарци. Покрај учесници од земјите-членки на НАТО, практично сите активности на Колеџот се отворени и за слушатели од земјите-членки на Партнерството за мир и на земјите од Медитеранскиот дијалог, а исто така можат да учествуваат и претставници на другите земји од поширокиот регион на Блискиот Исток, во рамките на Истанбулската иницијатива за соработка.

НАТО-Колеџот за одбрана е основан во Париз во 1951 година, а во 1966 година беше преместен во Рим. Тој работи по раководство на Воениот комитет, кој го именува командантот на Колеџот со тригодишен мандат. Командантот на Колеџот е офицер, најмалку со чин генерал потполковник или еквивалент на тоа. Нему му помагаат еден цивилен ректор и еден воен раководен директор, кои ги обезбедува земјата-домаќин. Претседавачот на Воениот комитет претседава со Академскиот советодавен одбор на Колеџот. Наставниот кадар на Колеџот е составен од воени офицери и од цивилни функционери, најчесто од Министерствата за надворешни работи и за одбрана од земјите-членки.

Следејќи ги насоките кои Колеџот ги доби од Северноатлантскиот совет и од Воениот комитет во 2002, Колеџот ги фокусира своите активности на три клучни области: образование, помош за образование и истражување. Образовните и истражувачките активности на Колеџот ги координира Сојузничката команда за трансформација (АСТ), која ќе биде соодветно застапена на релевантно високо ниво, во Академскиот советодавен одбор на Колеџот, со цел да се даде подобар придонес кон вкупните цели на НАТО во однос на образованието и истражувањето.

Во однос на образовните програми, Колеџот нуди курсеви на стратешко ниво за политичко-воените прашања коишто имаат за цел да се подготви одбран персонал за назначување во НАТО или на позиции поврзани со НАТО. Клучната образовна активност на Колеџот е Напредниот курс, којшто го следат околу 90 слушатели избрани од страна на нивните влади, врз основа на националната квота. Неговите слушатели се или високи офицери на ниво на полковник или потполковник или цивилни функционери со еквивалентен статус од релевантните владини министерства или национални институции. Поголемиот број од слушателите на курсот добиваат функции во командите на НАТО или во командите за соработка со НАТО во самите земји. Почнувајќи од 2002 година воведени се измени во наставните програми за курсевите, со што е создаден академски зајакнат форум на стратешко ниво - за критичко размислување и за анализа на ризиците.

Секојдневните предавања ги држат академици, политичари и високи воени и цивилни службеници. Особена важност му се придава на

постигањето консензус меѓу посетителите на курсот во текот на нивните подготвителни активности и дискусии, како одраз на важноста на начелото на консензус во сите структури на НАТО.

Делови од Напредниот курс се наменети да се користат како модуларни кратки курсеви, кои на избраните офицери и на цивилните функционери од седиштето на НАТО и од стратешките команди им овозможуваат да се приклучат кон Напредниот курс, во период од една недела и да изучуваат одредена стратешка тема.

Во 1991 година Колеџот воведе двонеделен Курс за високи офицери и цивили од земјите на Конференцијата за безбедност и соработка во Европа, сега Организација за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ). Следната година Курсот прерасна во интегриран курс на ПЗМ/ОБСЕ во рамките на Напредниот курс. Како составен дел од програмата Партнерство за мир на НАТО, овој двонеделен курс има за цел меѓу посетителите на редовниот напреден курс на Колеџот и претставниците на земјите од ПЗМ, ОБСЕ и земјите од Медитеранскиот дијалог во рамките на НАТО да создаде заедничко сфаќање за евроатлантскиот регион.

Секоја година – напролет и наесен - се организираат по два курса за генерали, високи офицери и амбасадори. Ваквите курсеви имаат за цел да дадат придонес кон јакнењето на регионалната стабилност, преку промовирање на дијалогот, разбирањето и градењето на довербата.

Како дел од програмата за помош во образованието на Колеџот, секоја година се одржува конференција на командантите на којашто се собираат команданти на високите национални колеџи за одбрана на земјите од НАТО, ПЗМ и Медитеранскиот дијалог, со цел да се разменат ставови за академската филозофија и за образовните методи. Колеџот е полноправна членка на Секретаријатот на Конзорциумот на академии за одбрана и институти за безбедносни студии, образовно тело за соработка коешто не му припаѓа на НАТО. Во ова својство, Колеџот служи како контакт-точка во рамките на НАТО, со овој Конзорциум. Во февруари секоја година, Колеџот организира меѓународен курс на Украинската национална одбранбена академија во Киев. На крајот, Колеџот нуди и курсеви преку Интернет, како дел од активностите за помош во образованието.

Колеџот значително ја надгради својата работа на полето на истражувањето и има за цел на високите офицери на НАТО да им обезбеди најнова перспектива, којашто се потпира на идеите на врвните академици, експерти и практичари, преку извештаи засновани на конференции и работилници кои се фокусирани на главните прашања со кои се соочува Алијансата. Покрај тоа, Колеџот секоја година организира Меѓународен истражувачки семинар за евроатлантската безбедност, во соработка

со академска институција од една од земјите од ПЗМ. Исто така, секоја година се организира сличен меѓународен истражувачки семинар за земјите од Медитеранскиот дијалог.

Во областа на безбедносните студии, Колеџот секоја година обезбедува стипендии за научна работа за двајца претставници од земјите-членки на Партнерството за мир и за двајца претставници од земјите на Медитеранскиот дијалог, со цел да се промовира индивидуалното академско истражување на теми кои се од посебен интерес за земјите од ПЗМ, особено за оние кои се однесуваат на евроатлантските, евроазиските и медитеранските безбедносни прашања.

Преку активностите на националните здруженија на посетители на Колеџот и годишниот семинар кој за дипломците се организира секој септември, Колеџот генерира силен дух на соработка меѓу дипломците, а многу од нив имаат одговорни позиции во рамките на Алијансата.

Подетални информации:

(НАТО Колеџот за одбрана)

NATO Defense College

Via Giorgia Pelosi 1

00143 Roma

Italy

Тел: 39 06 505 259 (Switchboard)

Факс: 39 06 50525799

Веб страница: www.ndc.nato.int

Школата на НАТО - Оберамергау, Германија

Школата на НАТО во Оберамергау функционира како центар за индивидуална обука на воениот и на цивилниот персонал на Алијансата, ПЗМ и земјите од Медитеранскиот дијалог и контакт-земјите. Негова цел е да обезбеди образование и обука, во насока на поддршка на тековната стратегија и на стратегијата, политиката, доктрината и постапките на НАТО кои се во развој. Курсевите ги одразуваат тековните развојни активности на Алијансата, како и приоритетите на Врховниот командант на сојузничките сили на Европа (SACEUR) и на Врховниот сојузнички командант за трансформација (SACT).

Секоја година се организираат широк спектар курсеви на различни теми. Иако главно фокусирана на индивидуалното образование, тогаш кога е потребно Школата им дава поддршка на сите аспекти на колективната обука, вежби и операции. Образованието и обуката се потпираат на комбинираните заеднички оперативни вештини, со

употреба на наставни методи како што се: курсеви, семинари, напредно распределено учење, моделирање и симулации. Како дел од програмата за помош во образованието на Школата, мобилните тимови за образование и обука обезбедуваат посебни курсеви кои помагаат во процесот на трансформација, интероперабилност и соработка.

Школата потпаѓа под оперативна контрола на Врховниот командант на сојузничките сили за трансформација (SACT), но функционира како образовна институција на НАТО за двете Стратешки команди на НАТО. Одборот на советници обезбедува помош и насоки. Германија и Соединетите Американски Држави ги обезбедуваат објектите и логистичката поддршка, како и 60% од персоналот. Но, сепак, оперативните трошоци на Школата се покриваат од школарината што ја плаќаат студентите, така што може да се каже дека таа во суштина се самоиздржува.

Школата на НАТО датира уште од првите години на постоењето на Алијансата, но својата повелба и сегашното име го доби во 1975 година. Долго години во фокусот на нејзиниот интерес беа прашањата во врска со колективната одбрана на НАТО. Од неодамна, по ревизијата на стратегискиот концепт на Алијансата во 1999 година, улогата на Школата беше фундаментално изменета, со цел да вклучи курсеви, обука и семинари за поддршка на моментната и на развојната стратегија и политика на НАТО, вклучувајќи ја и соработката и дијалогот со воениот и со цивилниот персонал од земјите кои не се членки на НАТО. Понатаму, од почетокот на операциите на НАТО на Балканот, Школата обезбедува индиректна поддршка за тековните воени операции на НАТО.

Курсевите се организирани во пет основни оперативни области на НАТО: здружени операции, политика, операции и планови и оружје за масовно уништување. Наставниот персонал на планови вклучува персонал од земјите на НАТО, дополнет со гости предавачи од командите и од штабовите на НАТО, како и од земјите-членки на НАТО и Партнерството за мир и од невладините организации. Курсевите се фокусирани кон тоа да се развијат комбинирани и здружени оперативни штабни офицери од НАТО и од земјите кои не се во НАТО, а кои можат поефикасно да работат заедно.

Во изминатите неколку години, со зголемувањето на контактите на Школата со меѓународните организации, значително се зголеми присуството на слушатели кои не се воени лица. Најголем пораст во активностите од наставниот план на Школата се забележува во активностите за поддршка на програмите на Партнерството за мир, Медитеранскиот дијалог и на Истанбулската иницијатива за соработка.

Во наставните програми и планови на Школата се воведуваат нови содржини, со цел да се вклучат научените лекции од операциите предводени од НАТО на Балканот и во Авганистан и да се подготват силите за учество во Силите за реакција на НАТО. Во најново време, Школата организираше обука за поддршка на Мисијата на НАТО за спроведување на обука во Ирак. Школата, исто така, го предводи развојот на наставните програми за борба против трговијата со луѓе и за одбрана од тероризам.

Преку нејзините образовни програми и програмите за обука, Школата придонесува кон развојот на тековните и на идните оперативни капацитети. Во овој контекст, Школата на НАТО и натаму работи на исполнувањето на приоритетите на Алијансата, како и на унапредувањето на трансформацијата на воените капацитети на НАТО и на земјите-партнери.

Подетални информации:

(Школа на НАТО)

NATO School

Am Rainenbichl 54

82487 Oberammergau

Germany

Тел: 49 8822 9481 1304 (студентски прашања)

Факс: 49 8822 3680

E-mail: stra@natoschool.nato.int

Веб страница: www.natoschool.nato.int

Школата на НАТО за комуникациско-информативни системи (NCISS)

НАТО школата за комуникациско-информативни системи (КИС) (NCISS) обезбедува напредна обука за цивилниот и за воениот персонал, во врска со функционирањето и одржувањето на комуникациско-информативните системи на НАТО. Школата, исто така, обезбедува и ориентациски курсеви и обука по менџмент за КИС на НАТО а исто така нуди и курсеви за земјите-партнери.

Првично формирана во 1959 година, Школата претрпе неколку трансформации и оттогаш (од 1989 година) постои под сегашното име. Во 1994 година беа воведени нови курсеви во контекст на Партнерството за мир. Од 1995 година, кога започнаа операциите на НАТО во Босна и Херцеговина, Школата обезбедува и курсеви за поддршка на силите на НАТО во нивната оперативна улога. Во овој момент во Школата се изведуваат повеќе од 50 курсеви, во времетраење од една до десет недели, и годишно Школата има приближно 2.700 студенти.

Школата има две насоки: обука и поддршка. Насоката за обука е поделена на Оддел од доменот на мрежите, одговорен за курсевите за системите за пренос, системите за премостување и контрола на мрежи; потоа Оддел од доменот на корисниците, одговорен за курсевите за комуникациско-информативни системи за команда и контрола, раководење со проектите за развој на софтвер и програмирање; и Оддел од доменот на безбедноста на информациите (Инфосек), одговорен за курсевите за функционирање, одржување и поправка на криптографската опрема. Насоката за обука, исто така, реализира и офицерски и ориентациски курсеви за КИС, курсеви за менаџмент на фреквенциите и курсот за КИС за земјите-партнери. Насоката за поддршка е одговорна за логистичката и за административната поддршка на насоката за обука.

Командантот на Школата е активен италијански офицер, со чин полковник или со еквивалентен чин. Главниот инженер за телекомуникации работи како негов технички советник. Канцеларија за раководење со обуката е одговорна за раководните прашања, како што се развивањето на годишните распореди за курсевите и водењето на документацијата и на статистиката од обуката.

Школата функционира како институција за обука за потребите на обете стратегиски команди на НАТО. Таа добива административна поддршка од седиштето на Сојузничката команда на здружените сили во Неапол и потпаѓа под оперативна одговорност на Агенцијата на НАТО за поддршка на комуникациско-информативните системи(NCSA), во тесна соработка со Сојузничката команда за трансформација. Во својата улога на вршење надзор, NCSA и помага на НАТО КИС здружената група за планирање на обуката и на Сојузничката команда за трансформација, која е главно одговорна за координирањето на наставните програми, а е поддржана од NCISS Одборот на советници. Школата е поддржана од италијанското Министерство за одбрана, преку италијанската бригада за обука на военото воздухопловство во Латина, со којашто е споена.

Подетални информации:

(НАТО Школа за КИС)

NATO CIS School

04010 Borgo Piave

Latina

Italy

Тел: +39 0773 6771

Факс: +39 0773 662467

НАТО Група за обука (NTG)

Севкупната цел на НАТО Групата за обука е да се зголеми интероперативноста меѓу силите на Алијансата, како и меѓу силите на земјите-партнери, преку подобрена координација и стандардизација на индивидуалната и на колективната обука. Подредена на Врховниот командант на сојузничките сили за трансформација (SACT), NTG е дел од воената структура на НАТО и одржува тесни контакти со Агенцијата на НАТО за стандардизација (NSA). Меѓу другото, NTG ја олеснува размената на информации меѓу членките на НАТО, земјите од Партнерството за мир и од Медитеранскиот дијалог и воените власти на НАТО, поврзани со националните способности за обука, и обезбедува форум за дебати и размена на мислења по прашањата поврзани со индивидуалната и со колективната обука.

Преку идентификација и охрабрување во користењето на проектите за обука кои се погодни за билатерална и за мултилатерална соработка, NTG промовира квалитативни подобрувања во обуката, како и заштеди на трошоци и луѓе, стандардизација и интероперативност. Исто така, NTG подготвува процедури, документи и прирачници, како поддршка и совет за обука во земјите-членки на НАТО и партнерските земји, ги поддржува напорите на НАТО за трансформација, на пример преку развојот на нови концепти за обука и политички документи за Сојузничката команда за трансформација. Учеството во заедничките проекти за обука на одделни земји се заснова на начелото „случај по случај“ и не ги удвојува или заменува националните програми за обука. NTG ги охрабрува индивидуалните земји да преземат одговорност за посебни проекти за обука во име на Алијансата во целост или во корист на групата земји-членки на НАТО кои имаат заеднички барања. Активностите на NTG се зголемени и вклучуваат и заеднички проекти за обука за земјите-членки на Партнерството за мир и на Медитеранскиот дијалог.

Активностите се спроведуваат преку пет подгрупи (Заедничка, Морнарица, Копнена војска, Воздухопловство и Финансиска) и подредени специјалистички работни групи, каде што се претставени земјите-членки на НАТО и земјите-партнери. Активностите на NTG се координираат од страна на NTG Одделот на огранокот за дизајн и развој, Заедничкиот под-сектор за образование и обука, Командата на SACT, лоцирана во Норфолк, Вирџинија, САД.

Подетални информации:

(НАТО Штабен елемент на Групата за обука

IMS оперативен сектор

Седиштето на НАТО),

NATO Training Group Staff Element

IMS Operations Division

NATO Headquarters,

1110 Brussels

Belgium

Тел: +32 2 707 5750

Факс: +32 2 707 5988

Email: ntg@hq.nato.int

Веб страница: www.nato.int/structur/ntg

(NTG оддел

Заеднички подсектор за образование и обука (JET)

Седиштето на Врховниот командант на сојузничките сили за трансформација (HQ SACT))

NTG Section

Joint Education and Training (JET) Sub-Division

Headquarters Supreme Allied Commander Transformation (HQ SACT)

7857 Blandy Road, Suite 100

Norfolk, Virginia 23551-2490

USA

Тел: +1 757 747 3219

Факс: +1 757 747 3863

Email: NTGsection@act.nato.int

НАТО Оперативен центар за обука за поморско попречување

НАТО Оперативниот центар за обука за поморско попречување, лоциран во заливот Суда, Грција, е НАТО центар за обука со мултинационален состав. Иако е надвор од командната структура на НАТО, тој е поврзан со Сојузничката команда за трансформација, на сличен начин како што се поврзани образовните капацитети коишто беа опишани претходно. Овој центар спроведува комбинирана обука, со цел да им се овозможи на НАТО силите подобро да изведуваат површински, потповршински и воздушен надзор и посебни оперативни активности како поддршка на операциите за поморско попречување.

Центри за усовршување

Центрите за усовршување се признати, национално и мултинационално спонзорирани и финансирани од правни лица кои нудат експертиза и искуство во корист на Алијансата, особено во поддршката на процесот на трансформација. Овие центри овозможуваат водачите на единиците на земјите-членки на НАТО и на земјите-партнери да го зголемат нивното образование и обука, да ја подобрат интероперативноста и способностите и да помогнат во развојот на доктрината, како и да ги тестираат и да ги потврдат концептите преку експериментирање. Тие не се дел од командната структура на НАТО, туку претставуваат дел од пошироката рамка за образование и обука во насока на поддршка на НАТО. Посебните односи меѓу Центрите за усовршување и Стратегиските команди се засноваат на меморандумите за разбирање, кои се составуваат со засегнатата земја или земји, и на техничките договори и критериумите за акредитација.

Програма за заедничко напредно распределено учење и симулација

Во тек е развојот на програмата за заедничко напредно распределено учење и симулација, која ги вклучува новините во технологиите за учење, со цел да се искористат развојните компјутерски и комуникациски технологии и да се обезбеди учење „секаде и во секое време“. Воведувањето на пристапот на учење од далечина има потенцијал да го усогласи и многу да го зајакне образованието и обуката на воениот кадар во земјите-членки на НАТО и земјите-партнери, и тоа на сите нивоа, а курсевите да станат подостапни за пошироката публика, со значително штедење во ресурсите. Со тоа ќе се зголеми подготвеноста за поголем опсег мисии, особено за мултинационалните операции за реакција при кризи, и ќе им се овозможи на земјите-партнери пристап до подетална обука со НАТО, со што ќе се промовира и интероперативноста.

Управувањето и надзорот на програмата се обезбедуваат преку Трансформацијата на командата на сојузничките сили. Тоа вклучува достапност, интероперативност, повеќекратна употреба, трајност, приспособливост и штедење во военото образование и обука. Се очекува нејзин брз развој, со повикување на комерцијално достапните Интернет технологии и услуги, а ќе може да се искористи работата на сите релевантни НАТО и национални образовни институции, кои ќе се оспособат за споделување во развојот на распределените курсеви за учење и управувачки системи на учење кои се во можност да ги следат и да ги оценат можностите за образование и обука што тие ги обезбедуваат. Тоа е сеопфатна програма што не вклучува само динамични интерактивни

курсеви и користење на симулации, туку обезбедува и систем за управување со знаењето во кој се интегрирани релевантни бази на податоци, инструменти за соработка и мултинационален кадар вклучен во процесот на трансформација, преку обезбедување на навремено образование и обука, кои се важни за нивните развојни вежбовни и оперативни улоги.

Подетални информации:

(HQ SACT

Заеднички подсектор за образование и обука (JET))

HQ SACT

Joint Education and Training (JET) Sub-Division

7857 Blandy Road, Suite 100

Norfolk, Virginia 23551-2490

USA

Тел: +1 757 747 3386

Факс: +757 747 3863

Email: adl@act.nato.int

Веб страница: www.act.nato.int/adl

Образовна мрежа на НАТО/ПзМ

Покрај образовните капацитети, центрите за обука на Партнерството за мир (ПзМ) и центрите за усовршување кои беа претходно споменати, образовната мрежа на НАТО/ПзМ исто така претставува дел од образовната димензија на процесот на трансформација. Преку здружување на НАТО образовните установи, центрите за обука на ПзМ и центрите за усовршување кои беа претходно споменати, како и релевантните национални образовни институции и центри во една кохерентна мрежа заснована на целите на Сојузничката команда за трансформација НАТО/ПзМ образовната мрежа ќе ја подобри употребата на ресурсите и на експертизата, ќе помогне во усогласувањето на наставните планови и ќе го избегне удвојувањето на активностите.

ГЛАВА 41

ЕЛЕКТРОНСКО ВОЈУВАЊЕ

Способностите за електронско војување се клучен фактор во заштитата на воените сили и при набљудувањето на исполнувањето на меѓународните договори, а се од суштинско значење и за одржувањето на мирот и за исполнувањето на другите задачи што ги презема Алијансата. Овие структури беа воведени во 1966 година, како поддршка на Воениот комитет, НАТО стратегиските команданти и земјите-членки во оваа сфера, како и за промоција на ефективната способност на НАТО за електронско војување (ЕВ).

Помошни политички комитети, организации и агенции

Советодавниот комитет за електронско војување на НАТО (NEWAC) е заедничко, мултинационално тело востановено заради исполнување на овие цели и за следење на напредокот во спроведувањето на договорените ЕВ мерки на национално ниво и во рамките на интегрираната воена командна структура. Тој е одговорен за развојот на НАТО политиката за електронско војување, доктрината, операциите и образовните барања и придонесува во развојот на командните и на контролните концепти. NEWAC, исто така, помага во воведувањето на ЕВ концептите на НАТО во земјите-партнери, во рамките на Партнерството за мир.

Комитетот е составен од претставници на секоја земја-членка на НАТО и од НАТО стратегиските команданти. Членовите се високи воени претставници во националните ЕВ организации. Претседавачот и секретарот на Комитетот се постојано назначени во Секторот за операции на Меѓународниот воен штаб. Има повеќе подредени групи кои работат на поддршка на базите на податоци за електронско војување, обука и доктрина.

Подетални информации:

(Советодавен комитет за електронско војување на НАТО (NEWAC)
Сектор за операции
Меѓународен воен штаб)
NATO Electronic Warfare Advisory Committee (NEWAC)
Operations Division
International Military Staff, NATO Headquarters
1110 Brussels
Belgium
Тел: +32 2 707 5627

ГЛАВА 42

ЛОГИСТИКА

Во различни земји и во различни контексти терминот „логистика“ може да значи различни работи. Според дефиницијата на НАТО, тоа е „наука за планирање и за извршување на движење, како и за одржување на силите“. Терминот се однесува на одредени аспекти на воените операции, кои се однесуваат на следниве области:

- дизајн и развој, набавка, складирање, транспорт, распределба, одржување, евакуација и отстранување на борбените технички средства;
- транспорт на персоналот;
- набавка, изградба, одржување, функционирање и распоредување на капацитетите;
- набавка или обезбедување на услуги; и
- медицинска и здравствена поддршка.

Овие категории вклучуваат голем опсег услуги и одговорности, кои можат дополнително да се поделат во следниве сектори:

- производство или набавка (планирање, развоен дизајн и набавка на опрема). Овие работи се примарна национална одговорност и се решаваат на национално ниво. Сепак, соработката и координацијата се одвиваат во рамките на НАТО, во различни сфери, а најмногу под покровителство на Конференцијата на националните директори за вооружување (CNAD) и нејзините подредените тела.
- потрошувачки или оперативни аспекти - се однесуваат на обезбедувањето и на поддршката на функционирањето на силите, кои се под надлежност на НАТО- Конференцијата за високи претставници од логистиката и НАТО Комитетот за снабдување. Други тела, како што се Комитетот на шефовите на воените медицински служби во НАТО, го советуваат Воениот комитет за логистика за посебните области на одговорност.

Голем дел од програмите и активностите што се претставени во овој дел ги спроведуваат организациите и агенциите основани од Северноатлантскиот совет или од Воениот комитет на НАТО за преземање на посебни задачи.

Логистичка поддршка за стратегискиот концепт на Алијансата

Стратегискиот концепт на Алијансата од 1999 година го нагласува мобилниот и мултинационален карактер на НАТО-силите и потребата од флексибилна логистика, како поддршка. Иако во основа е национална одговорност, основен принцип на одредбата за логистичка поддршка на воените операции на НАТО е колективната одговорност споделена меѓу земјите-учеснички и структурите во рамките на НАТО за промовирање на соработката во оваа сфера. Тоа се Конференцијата на високите НАТО логистичари и мултинационалните логистички структури, како што се Мултинационалниот здружен логистички центар и Мултинационалните интегрирани логистички единици.

Логистички начела и политики

Новите логистички начела и политики беа првично одобрени во 1992 година и оттогаш периодично се прегледуваат, во насока на практичното искуство стекнато во мировните операции предводени од НАТО. Начелата и политиките одобрени од Воениот комитет во 2003 година и од Северноатлантскиот совет во 2004 година служат како основа за поспецифичните директиви што се однесуваат на функционалните области на логистиката, вклучувајќи ја и медицинската поддршка, поддршката за земјата-домаќин, движењето и транспортот.

Колективна одговорност. Земјите-членки на Алијансата и НАТО властите имаат колективна одговорност за логистичката поддршка на мултинационалните операции на НАТО. Ова фундаментално начело ги поттикнува земјите-членки на меѓународните структури на НАТО да го споделат товарот за обезбедување и за искористување на логистичките способности и ресурси, кои се потребни за поддршка на операциите на мултинационалните сили, на поефективен и поефикасен начин. Стандардизацијата, соработката и мултинационалноста по однос на логистичките барања ја даваат основата за флексибилната и ефикасна употреба на логистичката поддршка и придонесуваат кон оперативната ефективност.

Овластување. Одговорноста и овластувањето се меѓусебно зависни. Одговорноста што му е дадена на еден НАТО командант од страна на земјите-членки и НАТО-телата мора да биде проследена со соодветно овластување, коешто му е потребно за соодветно извршување на одговорностите. Ова значи дека секој командант, на соодветното ниво, мора да има овластување за логистичките ресурси што му се потребни, заради најефективно примање, распоредување, одржување и прераспределување на силите кои му се дадени од земјите. Истото

се однесува и во однос на командантите на мултинационалните сили од земјите кои не се членки на НАТО, а кои учествуваат во операциите предводени од НАТО.

Првенство на оперативни барања. Сите напори за логистичка поддршка од страна на воениот и цивилниот сектор треба да се насочат кон задоволување на оперативните барања кои се потребни како гаранција за успехот на мисијата.

Соработка. Соработката меѓу земјите-членки и НАТО-телата е од суштинско значење за целиот спектар на логистиката – вклучувајќи ја и соработката меѓу цивилниот и воениот сектор, во рамките на и меѓу земјите-членки – и придонесува за најдобро користење на ограничените ресурси. За кризните операции надвор од член 5, оваа соработка мора да се прошири кон земјите кои не се членки на НАТО, а по потреба и кон другите релевантни организации.

Координација. Логистичката поддршка мора да се координира меѓу земјите-членки и НАТО-телата на сите нивоа. Тоа подразбира координација со земјите кои не се членки на НАТО, а по потреба и со другите релевантни организации. Процесот е олеснет со претходно склучените договори за логистичка координација и соработка. Соодветните тела на НАТО се одговорни за целосната координација.

Овие начела се однесуваат на развојот на политиката и на доктрината за сите функционални области на логистиката, вклучувајќи и: движење, транспорт и медицинска поддршка (освен во случајот со Германија, каде што медицинската поддршка не се третира како логистичка функција). Постои елемент на значително преклопување меѓу овие начела, со цел да се обезбеди дека секоја мисија на Алијансата ќе се базира на ефективна и доследна логистичка поддршка, а тие можат да се надополнат и со други начела кои се однесуваат на посебни функционални области.

Кооперативна логистика

Целта на соработката во областа на логистиката е зајакнување на ефективноста на мултинационалните операции предводени од НАТО, преку подобрување на ефикасноста и постигнување на штедење, на пример преку економии од размер и со елиминирање на можноста за удвојување. Се користат модерни методи за управување и за обезбедување на борбени технички средства, како што се SHARE (Размена на информации за постојните ресурси и потреби) шемата, подготвена од страна на

Агенцијата на НАТО за одржување и снабдување (NAMSA), која го олеснува споделувањето или размената на стоки меѓу корисниците, преку обезбедување на ефективна врска меѓу посебните потреби и средствата коишто стојат на располагање.

Мултинационална логистика

Задачите со коишто се соочува НАТО, како и мисиите и операциите за поддршка коишто ги презеде на Балканот, во Авганистан и во Ирак, ја нагласуваат потребата од поголема соработка и мултинационалност во логистичката поддршка (на пример, транспорт, инженерство и набавки и медицински способности). Потребата за извршување на операции на локации каде што логистичката поддршка обезбедена од страна на националната инфраструктура не е достапна, како и интегрирање на воени сили на земји кои не се членки на НАТО и нивна логистичка поддршка, им дава суштинско значење на мултинационалните здружени логистички структури.

Мултинационалната логистика, исто така, ги оптимизира националните напори за логистичка поддршка, зголемувајќи ги оправданоста на трошоците и ефикасноста на овие поединечни активности. Со цел да се постигне поголема мултинационалност, се користат голем број концепти и иницијативи, вклучувајќи и специјализација на улогите и начелото на нација-водач. Ваквите договори можат значително да придонесат за успехот во планирањето и спроведувањето на логистичките операции.

Движење и транспорт

Ефикасното и навремено движење на силите, вклучувајќи го и нивното распоредување, како и пренесувањето на големи количества борбени технички средства и опрема, е предуслов за сите воени операции. НАТО мора да обезбеди стратешка мобилност на силите и на борбените средства, преку обезбедување на соодветни транспортни средства, опрема и инфраструктура. Ова вклучува можно користење на цивилните ресурси преку мултинационалните иницијативи коишто водат кон комерцијални повелби и договори за стратешко пренесување преку воздух и вода.

Цивилните и воените офицери кои се одговорни за логистиката во рамките на Меѓународниот штаб и Меѓународниот воен штаб ги координираат политичките и доктринарните прашања, Стратегиските команди, како и релевантните воени и цивилни агенции.

Помошни политички комитети, организации и агенции

НАТО-Конференција за високи претставници од логистиката (SNLC)

Основниот комитет кој се справува со логистиката (SNLC) се состанува под претседателство на генералниот секретар на НАТО двапати годишно, на заеднички цивилни и воени седници. Има два постојани копретседавачи, и тоа помошник-генералниот секретар на Секторот за одбранбена политика и планирање и заменик-претседавачот на Воениот комитет. SNLC им поднесува извештај и на Северноатлантскиот совет и на Воениот комитет, по прашања поврзани со зависноста на логистиката од цивилните и од воените фактори.

Членството во SNLC се избира од редот на високите национални цивилни и воени претставници на министерствата за одбрана или од еквивалентните тела, со одговорност за потрошувачките аспекти на логистиката во земјите-членки. Претставниците на стратегиските команди, на Агенцијата за одржување и за набавка на НАТО, Агенцијата на НАТО за стандардизација, Комитетот на шефовите на воените медицински служби во НАТО и на другите сектори на НАТО, како и штабниот персонал, учествуваат во работата на SNLC. Мандатот на SNLC е да се занимава со логистички прашања, со цел да се подобри ефектот, ефикасноста, одржливоста и ефективната на борбата на силите на Алијансата, како и да биде надлежен за координација на целиот спектар логистички функции во рамките на НАТО, во име на Северноатлантскиот совет.

SNLC Група за движење и транспорт (M&TG)

Средишна точка за прашањата поврзани со стратегиската мобилност во НАТО е Групата за движење и транспорт (M&TG), подгрупа на SNLC создадена заради развивање на кооперативни пристапи во управувачкиот дел на движењето, транспортот и мобилноста меѓу воените и цивилните агенции и меѓу силите на НАТО и земјата-членка. M&TG ги планира и ги оценува транспортните капацитети и способности и подготвува препораки за тоа како најдобро да се исполнат политичките и воените барања. M&TG прима цивилни совети, како и совети од комитетите за планирање: Комитетот за планирање на цивилното воздухопловство Советот за планирање за прекуокеанскиот транспорт и Советот за планирање на копнениот транспорт.

Организација на НАТО за одржување и за снабдување (NAMSO)

Организацијата на НАТО за одржување и за снабдување ја обезбедува структурата за логистичката поддршка на одбраните оружени системи во националните инвентари на две или повеќе земји-членки на НАТО, преку заедничка набавка на резервни делови и обезбедување на капацитетите за одржување и за поправка.

Агенција на НАТО за одржување и за снабдување (NAMSA)

Агенцијата на НАТО за одржување и за снабдување е извршната рака на NAMSO. Нејзина задача е обезбедување на логистички услуги во насока на поддршка на заедничките системи на оружје и опрема на земјите-членки на НАТО, со цел да се унапреди подготвеноста на борбените технички средства, да се подобри ефикасноста на логистичките операции и да се ефектуира штедењето преку консолидирана набавка во областите на снабдување, одржување, калибрација, набавка, транспорт, техничка поддршка, инженерски услуги и управување со конфигурациите. Современото управување со борбените технички средства и набавката на техники развиени од NAMSA ја вклучуваат шемата за Размена на информации за постојните ресурси и потреби, позната како SHARE, Заедничкото управување со борбените технички средства (COMMIT). NAMSA, исто така, обезбедува поддршка за Групата национални директори за кодификација, која управува со Системот на НАТО за кодификација, во име на Конференцијата на националните директори за вооружување, како и логистичка поддршка за распоредените НАТО-сили.

NAMSA одигра фундаментална улога како извршна агенција на НАТО за спроведување на проектите за безбедно уништување на мини и друго оружје и муниција, во согласност со Политиката на фондот на Партнерството за мир на НАТО.

Подетални информации можат да се добијат од:

(Агенција на НАТО за одржување и за снабдување (NAMSA))

NATO Maintenance and Supply Agency (NAMSA)

8302 Capellen

Luxembourg

Тел: +352 30 631

Факс: +352 30 87 21

Комитет на НАТО за системите на цевководи (NPC)

NPC, предводен од шефот на логистиката во Меѓународниот штаб, е високо советодавно тело во НАТО за потрошувачката политика поврзана со нафтата. Тој дејствува во име на Северноатлантскиот совет, во постојана консултација со воените власти на НАТО и со другите тела, за сите прашања кои се од интерес за НАТО, а се поврзани со воените горива, мазива и со другите производи и опрема, системот на цевководите на НАТО и другите нафтени објекти.

НАТО Системот на цевководи (NPS)

Иако колективно се назначува како еден систем, NPS се состои од десет посебни воени системи за складирање и за дистрибуција: Исланд, Италија, Грција, Турција (два одделни система – *Запад и Исток*), Норвешка, Португалија, Обединетото Кралство, Северно-европскиот систем на цевководите (NEPS), лоциран во Данска и во Германија, и најголемиот систем - Централноевропскиот систем на цевководите (CEPS) лоциран во Белгија, Франција, Германија, Луксембург и во Холандија.

NPS е долг околу 11.500 километри и минува низ 13 земји на НАТО, со помошни депоа, поврзани воздухопловни бази, цивилни аеродроми, пумпни станици, рафинерии и точки на влез. Најголем дел од дистрибуцијата се извршува со користење на капацитети обезбедени преку Програмата на НАТО за инвестиции во безбедноста, која е заеднички финансирана (Дел II, Глава 4). Мрежите се контролираат преку националните организации, со исклучок на CEPS, кој е мултинационален систем.

Покрај споменатите елементи, NPS има и системи за гориво во Чешката Република, Унгарија, Полска и во Шпанија. Системите во Чешка, Унгарија и во Полска се национални системи. Воените барања на НАТО се инкорпорирани во подобрени пакети на способност, а се спроведуваат и сродни проекти. Системот во Шпанија е чисто национален.

Организација за управување со системот на цевководите во Централна Европа (CEPMO)

CEPMO е организацијата за управување со системот на цевководите во Централна Европа (CEPS) и е една од Организациите на НАТО за производство и за логистика (NPLO). CEPS ги вклучува средствата на НАТО за пренесување, складирање и испорака на гориво во Белгија, Франција, Германија, Луксембург и во Холандија. Тие се познати како земји-домаќини, а Канада и САД се назначени како земји-кориснички.

Колективно гледано, и земјите-домаќини и земјите-кориснички се членки на СЕРМО. Системот е направен и управуван со цел да ги исполни оперативните барања во Централна Европа во услови на мир, криза и конфликт, но исто така се користи и комерцијално, но под строго утврдени услови. Дневното функционирање на СЕРПС е задача на Агенцијата за управување со системот на цевководите во Централна Европа (СЕРМА), лоцирана во Версај, Франција.

Бордот на директори на СЕРМО е управувачкото тело коешто дејствува имајќи ги предвид колективните интереси на сите земји-членки на СЕРМО. Во Бордот има по еден претставник од секоја земја-членка на СЕРМО, а секој од претставниците ги застапува политичките, воените, економските, финансиските и техничките интереси на својата земја. Претставниците на Националните воени власти, генералниот раководител на СЕРМА и именуваниот офицер за врска на генералниот секретар, исто така, учествуваат на состаноците на Бордот на директори на СЕРМО.

СЕРМА е организирана на тој начин што ги покрива основните функции на операциите, маркетингот и економскиот развој и дава техничка, финансиска и административна поддршка.

Подетални информации:

(Агенција за управување со системот на цевководите во Централна Европа (СЕРМА))

Central Europe Pipeline Management Agency (СЕРМА)

11bis rue du Général Pershing

B.P. 552

78005 Versailles Cedex

France

Тел: +33 1 3924 4900

Факс: +33 1 3955 6539

Email: registry@cepma.nato.int

Комитет на началниците на воените медицински служби во НАТО (COMEDS)

Комитетот на началниците на воените медицински служби во НАТО (COMEDS) е составен од високи воени медицински власти на земјите-членки. Дејствува како централна точка за развој и за координација на воено-медицинските прашања и за обезбедување медицински совет за Воениот комитет на НАТО.

Историски гледано, медицинските прашања во рамките на НАТО беа сметани за стриктно национална одговорност. Во поголемиот дел од

постоењето на Алијансата не постоеше барање за воспоставување на воени медицински власти на високо ниво во рамките на НАТО.

Новите мисии на НАТО и начелата на операциите им даваат поголем акцент на заедничките воени операции, зголемувајќи ја важноста на координацијата на медицинската поддршка во операциите за одржување на мирот, помош при катастрофи и хуманитарни операции. COMEDS беше основан во 1994 година и тоа токму за оваа цел. Претседавачот и секретарот на Комитетот ги дава Белгија, а секретаријатот е лоциран во рамките на Канцеларијата на началникот на санитетската служба на Белгија, во Брисел. COMEDS-офицер за врска е назначен и во рамките на Секторот за логистика, вооружување и ресурси на Меѓународниот воен штаб.

Составен од началниците на санитетските служби на земјите-членки на Алијансата, како и од медицинските советници на Стратегиските команди на НАТО, претставник на Агенцијата на НАТО за стандардизација, претседавачот на Заедничкиот медицински комитет, претставник на Воениот комитет, како и претставник на Меѓународниот воен штаб, COMEDS се состанува еднаш во две години, на пленарни седници, и поднесува годишни извештаи до Воениот комитет. Од 2001 година, началниците на санитетските служби на земјите-партнери се поканети да учествуваат на пленарните состаноци на COMEDS, според форматот на Евроатлантскиот партнерски совет.

Целите на COMEDS се подобрување и проширување на договорите меѓу земјите-членки за координација, стандардизација и интероперативност на полето на медицината, како и подобрување на размената на информации поврзани со организациските, оперативните и процедуралните аспекти на воените медицински служби во НАТО и земјите-партнери. Од 1997 година, земјите-членки на Партнерството за мир (ПЗМ) се покануваат на учество во работата на повеќе работни групи на COMEDS, а од 1996 година и на годишниот COMEDS/ПЗМ медицински семинар, кој е инкорпориран во пленарните состаноци на COMEDS. Во 2001 година COMEDS - во соработка со Стратегиските команданти - основа Постојана група на партнерски медицински експерти за проценка на медицинските средства и способности, целите на ПЗМ и медицинските преддоговори. Работата на COMEDS е координирана со активностите на другите тела на НАТО кои се одговорни за одредени задачи на полето на медицината, вклучувајќи ги и: Агенцијата на НАТО за стандардизација, Заедничкиот медицински комитет, Медицинските советници на стратегиските команданти на НАТО, човечкиот фактор и Медицинскиот панел на Организацијата за истражување и технологија, како и Центарот за оружје за масовно уништување.

Како поддршка во извршувањето на задачите и поддршка на телата кои беа претходно споменати, COMEDS има повеќе подредени работни групи кои се состануваат најмалку еднаш годишно и дискутираат на следниве теми: воено-медицинските структури; операциите и процедурите; воената превентивна медицина; итната медицина; воената психијатрија; стоматолошките служби; медицинските технички средства и воената фармација; хигиената на исхраната, технологијата на исхрана и ветеринарната медицина; медицинската обука, и системите за управување со медицинските информации.

Исто така, воспоставена е и ад хок Управна група за оружјето за масовно уништување, која е задолжена за преглед на постојните медицински способности и за откривање на недостатоците во поглед на заканите за употреба на биолошко оружје.

Подетални информации:

(COMEDS штабен офицер за врска	(Секретаријат на COMEDS)
Седиштето на НАТО	COMEDS Secretariat
Сектор за логистика и ресурси	Etat-major du Service Médical
Меѓународен воен штаб)	Quartier Reine Elisabeth
COMEDS Liaison Staff Officer	Rue d'Evere
NATO Headquarters	1140 Brussels
Logistics Resources Division	Belgium
International Military Staff	Тел: +32 2701 3067/8/9
1110 Brussels	Факс: +32 2 701 3071
Belgium	
Тел: +32 2 707 9862	
Факс: +32 2 707 9869	

ГЛАВА 43

МЕТЕОРОЛОГИЈА

Целта на соработката на НАТО на полето на метеорологијата е да се обезбеди најефикасна и најефективна употреба на националните средства и средствата на НАТО за обезбедување точни и навремени метеоролошки информации за силите на НАТО. Оваа работа е одговорност на Метеоролошката група при Воениот комитет, која е опишана подолу.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Метеоролошка група при Воениот комитет (MCMG)

Метеоролошката група при Воениот комитет (MCMG) е форум на специјалисти, составен од национални претставници и претставници на Стратегиските команданти на НАТО, кои ги даваат насоките на метеоролошката политика до Воениот комитет, Стратегиските команданти и земјите-членки на НАТО. MCMG е поддржана од две постојани работни групи: Работната група за операции, планови и комуникации и Работната група за метеоролошки системи и поддршка во борбената област.

Работната група за операции, планови и комуникации се фокусира на прашањата поврзани со планирањето и на оперативните прашања поврзани со метеоролошката поддршка на вежбите и операциите на НАТО. Исто така, таа дејствува на планот на развојот на метеоролошките комуникациски способности и на стандардните процедури за комуникација и за размена на метеоролошките податоци. Со реорганизацијата на интегрираната командна структура на НАТО, функциите на оваа група ќе се пренесат и на Сојузничките командни операции.

Работната група за метеоролошки системи и поддршка во борбената област работи на зајакнување на соработката во истражувањето, развојот и користењето на нова метеоролошка опрема, техники и софтвер, со што се овозможува поголема оперативна способност. Таа обезбедува технички совет во врска со метеоролошките прашања за другите групи на НАТО и работи на студии по прашањата како што се: предвидување на поплави и растерување на вештачка магла. Основните временски прогнози се често несоодветни за тактичкото планирање или за извршувањето на мисиите. Затоа, работната група води инвентар на

метеоролошки помагала за тактичка одлука (TDAs), кои ги развиваат земјите-членки. Заради понатамошна стандардизација во користењето на TDAs и зголемување на оперативноста, работната група основа библиотека на одобрени TDAs, кои се достапни за сите земји од НАТО.

MCMG одржува годишни состаноци со земјите-партнери, во рамките на програмите Партнерство за мир и Медитерански дијалог, и работи на развивањето Прирачник за метеоролошка поддршка за земјите-партнери, кои исто така учествуваат во Работната група за метеоролошки системи и поддршка во борбената област.

Подетални информации:

(Сектор за операции на MCMG (IMS)

Седиштето на НАТО)

MCMG Operations Division (IMS)

NATO Headquarters

1110 Brussels

Belgium

Тел: +32 2 707 5538

Факс: +32 2 707 5988

Email: imssmo@hq.nato.int

ГЛАВА 44

ВОЕНА ОКЕАНОГРАФИЈА

Воената океанографија е студија на океанографските услови, почнувајќи од температурата и соленоста, па сè до движењата на плимата и крајбрежните карактеристики, кои можат да имаат влијание врз поморските операции. Предметот е важен за многу аспекти на поморските операции и е од особена важност за војувањето против подморници, војувањето со мини и со амфибии. Активностите преземени во оваа сфера се фокусираат на добивањето максимална воена предност за силите на НАТО од аспект на океанографските влијанија.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Група за воена океанографија (MILOC)

Групата за воена океанографија (MILOC) е составена од национални претставници, претставници на оние НАТО команданти кои имаат поморско искуство и претставници од Подводниот истражувачки центар на Сојузничката команда за трансформација. Таа ги советува Стратегиските команди на НАТО и е поддржана од постојаната MILOC подгрупа.

MILOC-групата обезбедува дека воените океанографски активности ќе бидат доследни на стратегијата на Алијансата. Рутинските активности на групата вклучуваат поддршка на операциите и вежбите на НАТО, развојните планови и политиките применливи на полето на воената океанографија, унапредување на истражувањето на полето на океанографијата и поврзување со другите групи на НАТО и со националните групи, вклучувајќи ги и оние со одговорности во сферата на метеорологијата и географијата.

MILOC-групата активно ги поддржува новите концепти на полето на животната средина и е одговорна за начелото на НАТО за брза поморска проценка на животната средина. Оваа методологија користи развојни технологии, како што се: компјутерското моделирање, најсовремените сензори, помагалата за тактички одлуки и мрежните системи за обезбедување на навремени форми за поддршка, приспособени на потребите на воените корисници.

Работата на групата, исто така, ги зема предвид и барањата што произлегуваат од стратешкото партнерство на НАТО со Европската унија, зајакнувањето на Партнерството за мир и процесот на проширување на НАТО, и помага во зајакнувањето на трансатлантската соработка во целина.

MILOC-подгрупата ги истражува прашањата дадени од MILOC-групите и формулира соодветни препораки и извештаи. Групата се состанува еднаш годишно, а земјите-партнери се охрабруваат да земат учество во нејзината работа, во рамките на програмата Партнерство за мир.

Подетални информации:

(MILOC-група Сектор за стратегија)

MILOC Group

Strategy Division

HQ SACLANT

7857 Blandy Road, Suite 1000

Norfolk, Virginia 23551-2490

USA

Тел: +1 757 445 3431

Факс: +1 757 445 3271

Веб страница: www.saclant.nato.int

ГЛАВА 45

КОМУНИКАЦИСКО-ИНФОРМАТИВНИ ПРОГРАМИ ВО ОБЛАСТА НА ЈАВНАТА ДИПЛОМАТИЈА

Одговорноста за објаснувањето на националните одбранбени и безбедносни политики и за нивната улога како земји-членки на Алијансата пред јавноста во земјите-членки на НАТО е задача на индивидуалните влади-членки. Изборот на методите што ќе се усвојат и на ресурсите за задачата на информирање на јавноста за политиката и за целите на НАТО е исто така прашање на одлука на секоја земја-членка. Сите влади-членки на НАТО го признаваат демократското право на граѓаните да бидат информирани за меѓународните структури кои ја даваат основата на нивната безбедност, како и за важноста на одржувањето на јавното разбирање и поддршката за безбедносните политики на земјите.

Улогата на активностите на НАТО на полето на јавната дипломатија се сведува на тоа да се надополнат активностите за јавно информирање што ги презема секоја земја. Тие треба да и ги објаснат на јавноста политиките и целите на организацијата и да се залагаат за дијалог и разбирање, придонесувајќи кон јавното познавање на безбедносните прашања и промовирајќи го јавното вклучување во една добро информирана и конструктивна дебата во врска со безбедноста. НАТО го прави ова преку ширење на информации и организирање на програми наменети за водачите, новинарите, академиците и за парламентарните групи, за младите и образовни кругови, како и за другите целни групи. Исто така, НАТО има за цел да го стимулира постојаниот процес на дискусија и развој на политиките во врска со меѓународните безбедносни прашања.

Програмите во рамките на буџетот на НАТО за Јавната дипломатија се состојат од активности што се одвиваат во главниот штаб на НАТО, надворешни настани раководени од кадарот на НАТО, активности што се одржуваат под покровителство на владините и на невладините организации надвор од границите на Главниот штаб, кои НАТО ги поддржува преку концептуални, практични или финансиски придонеси, како и настани што се организирани од други надворешни агенции, со посредна или непосредна помош од НАТО.

Активностите за комуникација и информирање на цивилната страна можат да се поделат на три главни области: печатени и електронски медиуми, надворешни односи и електронско и печатено ширење на информации. Исто така, тука е и советникот за воени јавни информации,

кој служи како портпарол на претседавачот на Воениот комитет и на Меѓународниот воен штаб. Офицерот именуван на оваа задача одржува врски со мрежата на главни офицери за јавни информации кои имаат улога на официјални портпароли за нивните команди, а преку Комитетот на НАТО за јавна дипломатија и со националните власти на земјите-членки на НАТО. Канцеларијата на воениот советник за јавно информирање претставува административен дел од структурата на Меѓународниот воен штаб, но исто така и дел од Меѓународниот штаб, заради координација и врски.

- *Печатени и медиумски активности*

Брифинзите и интервјуата со високите претставници, брифинзите во заднината, пристапот до фотографиите, аудио и видеокапацитетите и службите за електронско пренесување се дел од подготовките за исполнување на потребите на светските медиуми во текот на годината. Големите настани, како што се самитите или настани во Алијансата, можат да привлечат повеќе од илјада новинари во Главниот штаб на НАТО, за што се потребни соодветни ресурси. Слични ресурси се потребни и за големите настани што се одвиваат надвор од Главниот штаб, на пример за време на министерските состаноци или самити што се одржуваат во странство.

Портпаролот и офицерите за печат работат во тесен секојдневен контакт со Приватната канцеларија на Генералниот секретар и го поддржуваат Генералниот секретар при неговите контакти со печатот и со медиумите. Тие одржуваат постојан контакт со новинарите, со цел да одговорат на нивните прашања и да ги објаснат политиките и операциите на НАТО, и учествуваат во организирањето тури и посети наменети за претставниците на печатот. Исто така, се организираат и контакти на медиумите со други високи претставници, како и официјална акредитација на новинарите кои присуствуваат на настаните за печатот организирани од страна на НАТО.

Прегледите на меѓународниот печат и извештаите на агенцијата за печат се подготвуваат секојдневно и во корист на Меѓународниот штаб, националните делегации на земјите-членки и дипломатските мисии на земјите-партнери. Офицерите за информации и офицерите за печат, исто така, помагаат во подготовката на официјалните посети на генералниот секретар на овие земји.

- *Надворешни односи*

Офицерите за информирање помагаат при ширењето на информациите во голем број земји, играјќи улога на програмски офицери во земјите-членки

на НАТО и земјите-партнери. Нивните програми се состојат од посети на НАТО заради брифинзи и дебати по одредени прашања, организирање на конференции и семинари на различни локации во земјите-членки на НАТО и земјите-партнери, поддршка за симулациски игри и активности за младите, како и поддршка на парламентарците, академиците, новинарите и другите релевантни целни групи во нивните земји, при добивањето пристап до јавно достапните информации за НАТО. Програмите за посета можат да донесат и до 20.000 креатори на јавното мислење во политичките штабови на Алијансата во Брисел, заради брифинзи и дебати со експерти од Меѓународниот штаб на НАТО, Меѓународниот воен штаб и националните делегации, за сите аспекти на работата и политиките на Алијансата.

Покрај тоа, се подготвуваат и се организираат посебни настани во земјите-членки на Алијансата, заедно со Генералниот секретар на НАТО и други високи претставници на Алијансата, на повеќе конференции, предавања, дебати и други говорнички ангажмани.

Многу информативни активности на НАТО имаат интерактивен или двонасочен карактер, овозможувајќи и на Организацијата врз основа на искуството на аудиториумот да научи кому да му се обрати, да ги идентификува нивните проблеми и полиња на интерес и да одговори на нивните прашања. Големо значење има и пристапот што е добиен на тој начин, во врска со погледите и проценките на општата јавност и на одделни групи во нејзини рамки. Се одржуваат периодични конференции под покровителство на Генералниот секретар на НАТО и Јавната дипломатија, при што се собираат експерти од меѓународните институции и од сличните национални институции.

Креирани се и голем број активности за академските аудиториуми, кои вклучуваат: конференции, семинари и посети наменети за студентите, професорите и за експертите, како и доделување награди за есеи, во вид на стипендијата „Манфред Вернер“, што претставува годишен натпревар воспоставен во 2005 година. Овие активности помагаат во барањето нови контакти и во зајакнувањето на традиционалните контакти во академските заедници во земјите-членки и земјите-партнери. Програмата, исто така, придонесува кон координација и спроведување на мултинационални програми за помош при анимирање на дебати по прашања поврзани со НАТО, проекции на политиките на Алијансата и придонесува кон зајакнувањето на знаењата за нејзините цели во рамките на академските кругови.

- *Електронско и печатено ширење на информации*

Официјалните текстови што ги објавува Алијансата, во форма на коминикеа и изјави за печатот, се формални документи кои ја прикажуваат

договорената политичка ориентација на земјите-членки во однос на специфичните предмети или колективноста на политичките прашања што се прегледуваат периодично во текот на целата година. Тие ја сочинуваат јавната архива на Алијансата и овозможуваат процесот на креирање на политиките и еволуцијата на одлуките да се поврзат со политичките настани или околности на кои тие се однесуваат. Таквите текстови се објавени на двата официјални јазика на Алијансата, англиски и француски, а често и на другите јазици.

Покрај овие документи, улогата на Јавната дипломатија е да ги рашири изјавите на Генералниот секретар на НАТО, кој е главен гласоговорник на Организацијата, и текстот на говорите на Генералниот секретар и на другите високи претставници. Овие документи помагаат во објаснувањето на политиката и овозможуваат увид во нагласените цели и образложенија.

Голем број од печатените и електронските публикации коишто се креираат се во надлежност на Генералниот секретар, почнувајќи од компилациите на официјалните текстови и декларации, па сè до магазините. Тие се однесуваат на различни целни групи, кои ги вклучуваат креаторите на јавното мислење и младите луѓе, и имаат за цел да ја зголемат јавната свест и да придонесат кон информирана јавна дебата за релевантните аспекти на безбедносната политика. Тука спаѓаат: електронските магазини (НАТО Преглед) и голем број прирачници, брошури, документи од брифинзи, билтени и други материјали, како што се CD ROM и DVD, кои придонесуваат кон јавното знаење и разбирање. Овие написи се објавуваат на веб-страната на НАТО и се испечатени на двата официјална јазика на организацијата. Покрај тоа, во согласност со ресурсите и барањата, тие се издаваат и на другите јазици кои се користат во земјите-членки на НАТО, а често се достапни и на јазиците на земјите-партнери. НАТО, исто така, обезбедува поддршка за издавачките активности на невладините организации во земјите-членки и во земјите-партнери.

Веб-страната на НАТО ги прикажува сите јавно објавени информации за Алијансата. Покрај официјалните документи (договори, коминикеа и изјави), гореспоменатите публикации, кои можат да се нарачаат директно од веб-страната, говорите и мислењата (написи и интервјуа), веб-страната на НАТО нуди и најнови вести за медиумите и за засегнатите страни, како и образовни материјали. Достапни се и мултимедијални производи (видеоконференции, слики и аудиоизвадоци), а Интернет корисниците можат да ги достават своите прашања за НАТО преку електронската пошта. Веб-страната на НАТО служи како линија за комуникација со

новинарите за брифинзи и за активности кои го привлекуваат нивниот интерес (новинарски турнеи, патувања и посети).

НАТО исто така има библиотека во служба на вработените во Седиштето на НАТО, која исто така е отворена и за студенти и истражувачи преку акредитација. Специјализирана на прашања поврзани со безбедноста и одбраната како и збогатена со преку 20.000 книги и 200 списанија, библиотеката чува и значаен фонд материјали поврзани со Алијансата и Студената војна. Посетителите можат да позајмуваат книги преку онлајн пристап во библиотеката на (<http://207.67.203.60/N10314UK/Index.asp>). Библиотеката исто така води и мрежа библиотеки, особено на Балканот.

Помошни политички комитети и други тела

Комитетот за јавна дипломатија е одговорен за прашањата поврзани со информативната политика и за советување на Северноатлантскиот совет за релевантните прашања. Претседавач на Комитетот е помошник-генералниот секретар за јавна дипломатија, а го сочинуваат претставници од националните делегации во НАТО. Исто така, редовно се состанува и во формат на Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС), со учество на претставници од земјите-партнери и, периодично, со претставници од контакт-амбасадите во главните градови на земјите-партнери. Амбасадите на земјите-членки на НАТО во овие земји-партнери служат како контакт-амбасади, на ротациона основа.

НАТО одржува мала **Регионална информативна канцеларија во Рејкјавик**, Исланд. Покрај овој исклучок, во земјите-членки на НАТО нема други регионални информативни канцеларии.

Од 1995 година имаше еден офицер за информации во Москва, а во февруари 2001 година се отвори **Информативна канцеларија на НАТО во центарот на Москва**, управувана, снабдена со персонал и финансирана од страна на Секторот за јавна дипломатија. Канцеларијата организира програми насекаде низ земјата, давајќи информации, помош при истражување и поддршка за проектите на руските граѓани и организации за НАТО и за безбедносните прашања, како и пристап до документите и публикациите на НАТО. Многу од нив се објавени на руски јазик, заедно со коментар и аналитички напис за заедничките проекти преземени од страна на НАТО и Русија, како и за односите меѓу НАТО и Русија во целина.

Центарот на НАТО за информирање и за документација беше отворен во Киев во 1996 година. И тој, како и информативната канцеларија

во Москва, е во надлежност на Јавната дипломатија и организира информативни програми низ цела Украина, вклучувајќи слични форми на проекти и помош при истражувањето, како и пристап до документацијата и до публикациите. Центарот има клучна улога за достапноста на документацијата на украински јазик, а неговите активности и објавени материјали се фокусираат на кооперативните активности, како и на образложението и статусот на дистинктивното партнерство меѓу Украина и НАТО. Центарот е лоциран во рамките на Украинскиот институт за меѓународни односи и обезбедува пристап до документацијата и до другите информативни активности, како што се посетите на НАТО и семинарите.

Покрај НАТО, и голем број други организации и агенции играат важна улога во обезбедувањето пристап до информациите за прашањата поврзани со Алијансата, во ширењето на писмените материјали, искористувањето на предностите на електронските комуникации преку Интернет и во одговарањето на прашањата на јавноста. Ова вклучува информативни канцеларии во земјите-членки на НАТО и земјите-партнери, во националните парламенти и во Парламентарното собрание на НАТО (Дел IX), невладините организации, како и во институтите и во фондациите.

ГЛАВА 46

НАУЧНИ ПРОГРАМИ И ПРОГРАМИ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО РАМКИТЕ НА ЈАВНАТА ДИПЛОМАТИЈА

Граѓанската наука се покажа како мошне ефективно средство за меѓународен дијалог, поради својата универзалност и можноста да создава нови меѓународни мрежи, како и средствата што ги обезбедува за изнаоѓање одговори на суштинските прашања и за поврзување на земјите. Програмата на НАТО за безбедност преку наука е насочена кон примената на науката за решавање на безбедносните прашања, како и кон потенцијалот што се нуди преку научната соработка меѓу земјите-членки и земјите-партнери при справувањето со посебните предизвици за мирот и за безбедноста, кои произлегуваат од новите закани.

- *Програма на НАТО за безбедност преку наука*

Целта на Програмата на НАТО за безбедност преку наука е да даде свој придонес кон безбедноста, стабилноста и солидарноста, преку примена на науката во решавањето на проблемите. Соработката, вмрежувањето и градењето на капацитетите се средства што се користат за постигнување на оваа цел. Друга цел е да се катализираат демократските реформи и да се поддржи економскиот развој во земјите-партнери на НАТО во транзиција. Исто така, програмата е структурирана со цел да допре до помладата генерација научници и да им овозможи да се стекнат со потребното искуство за да можат да учествуваат во обуката.

Програмата нуди грантови за научниците кои ќе соработуваат во приоритетните истражувачки теми и средства за помош на академската заедница во земјите-партнери за воспоставување на основната компјутерска инфраструктура. Апликациите за поддршка на темите во приоритетните области ги подготвуваат научници од земјите-членки на НАТО, од земјите-партнери, како и од земјите кои се дел од Медитеранскиот дијалог. Посебните формулари за апликација за секој поддржувачки механизам се претставени на веб-страницата (www.nato.int/science). Апликациите можат да се предадат во секое време, но се поставуваат три крајни рока во текот на годината, што одговара на трите седници за преглед на научните советодавни панели.

На тој начин, целите на програмата се извршуваат преку колаборативни грантови и преку компјутерско вмрежување:

➤ Колаборативни грантови во приоритетните истражувачки области:

- Колаборативни поврзувачки грантови: грантови за помош во обединувањето на идеите и ресурсите при истражувачките проекти и создавање на специјални мрежи;

- Експертски посети: грантови кои го дозволуваат трансферот на експертиза во областа на истражувањето;

- Напредни студиски институти: грантови за организирање таторски курсеви на високо ниво за пренесување на најновите случувања кај еден предмет на публика од повисоко ниво;

- Напредни истражувачки работилници: грантови за организација на експертски работилници со интензивна, но неформална размена на мислења по предметот, кои имаат за цел да ги идентификуваат насоките на идните активности;

- Проекти во рамките на Наука за мир: грантови за соработка на повеќегодишните применети истражувачки и развојни проекти во земјите-партнери и во земјите од Медитеранскиот дијалог;

- Грантови за реинтеграција: имаат за цел да им дозволат на младите научници кои работат во земјите-членки на НАТО да се вратат и да ги реинтегрираат истражувачките заедници на своите матични земји.

Колаборативните грантови се нудат за теми во приоритетните истражувачки области, како што се: одбраната од тероризам или справувањето со другите закани по безбедноста и/или во приоритетите на земјите-партнери. Проектите можат да бидат посебно ополномоштени. Познати како проекти „од врвот кон дното“, тоа се често проекти Наука за мир или активности генерирани преку работата на краткорочните експертски групи.

➤ Компјутерска мрежна поддршка за земјите-партнери:

- Грантови за мрежна инфраструктура: за поддршка на истражувачките институции на земјите-партнери во подобрувањето на нивото и на квалитетот на нивните телекомуникациски капацитети;

- Напредни мрежни работилници: грантови за организација на политички работилници за зајакнување на мрежната политика на национално и на меѓународно ниво, или работилници за обука за продлабочување на знаењето на квалификуваните мрежни менаџери.

Програмата на НАТО за цивилна наука ја обезбеди потребната мрежна инфраструктура за пристап до Интернет на голем број истражувачки и образовни институции во земјите-партнери. Мрежите во метрополите се воспоставени заради подобрување на Интернет пристапот за академските заедници во источните региони на Русија и Украина, како и националните мрежи во Молдавија и во поранешната југословенска Република Македонија*. Најголемиот и најамбициозниот проект на НАТО во оваа област е проектот *Виртуелен свилен автопат*, кој обезбедува сателитски Интернет пристап за академските и научните заедници во Јужен Кавказ и во Централна Азија. Неодамна мрежата е проширена и во Авганистан.

Грантовите за компјутерско вмрежување имаат поинаква цел од колаборативните грантови и не спаѓаат во приоритетните истражувачки области. Тие се однесуваат на развојот на основната мрежна инфраструктура во земјите-партнери, особено во оние кои немаат доволно компјутерски мрежни способности.

➤ Научна соработка меѓу НАТО и Русија

Посебна програма за поддршка на соработката меѓу научниците во Русија и научниците во земјите-членки на НАТО е воспоставена во рамките на *Програмата на НАТО за безбедност преку наука*. Научниот комитет на Советот на НАТО и Русија (NRC) создаде акционен план за соработка во следниве шест приоритетни области поврзани со безбедноста: детекција на експлозиви, психолошки и социолошки последици од тероризам, предвидување и спречување на катастрофи, CBRN заштита, кибернетичка заштита и заштита при транспорт.

Апликациите за поддршка на активностите по овие прашања на руските научници кои соработуваат со научниците од земјите-членки на НАТО можат да се поднесат до НАТО. Поддржувачки механизми се проектите: *Наука за мир*, *Колаборативни грантови за поврзување*, *Експертски посети*, *Институти за напредни студии (ASIs)* и *Работилници за напредно истражување (ARWs)*. ASIs и ARWs најчесто се одржуваат во Русија.

Руските научници можат, исто така, да учествуваат во програма за клучна соработка во рамките на Евроатлантскиот партнерски совет.

➤ Фондови, признанија и наградата Научно партнерство на НАТО

Кодиректорите на проектите ASIs и ARWs ги имаат на располагање фондовите на НАТО кои можат да се искористат за поддршка на трошоците на квалификуваните учесници од земјите-членки на НАТО, земјите-партнери или членките на Медитеранскиот дијалог. Ажурираниот календар на состаноци може да се види на веб-страната на програмата, а барањата за учество мора да се адресираат до кодиректорите.

Во поголем дел, резултатите од наградите во рамките на програмата *Безбедност преку наука* се објавуваат и се достапни за научната заедница, или преку научни журнаи, или во томовите на научните серии на НАТО, кои ги покриваат резултатите од ASIs и ARWs. Публикуваните каталози за научните серии на НАТО се достапни он-лајн, преку веб-страната на програмата.

Годишната награда се доделува како признание за извонредност во научната соработка меѓу земјите-членки на НАТО и земјите-партнери за активности кои ги поддржува програмата. Наградата на НАТО за научно партнерство беше воведена во 2002 година, и ја доделува Генералниот секретар на НАТО, на посебна церемонија.

➤ Програмски операции

Програмата е управувана од членовите на Меѓународниот штаб на НАТО во Седиштето на НАТО во Брисел. Одговорноста за програмата се одвива во две области: *кооперативни програми* и *закани и предизвици*. Претседавач на Научниот комитет е помошник-генералниот секретар за јавна дипломатија. Активностите за научна соработка се во надлежност на заменикот на помошник-генералниот секретар.

Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС) ја обезбедува рамката за политичките и за безбедносните консултации во НАТО, вклучувајќи ги и земјите-членки на ЕАПС, и соработката во рамките на *Програмата на НАТО за безбедност преку наука*. Научниот комитет на Советот на НАТО и Русија, воспоставен од страна на NRC, ги промовира и ги координира заедничките кооперативни проекти меѓу научниците и експертите од земјите-членки на НАТО и Русија.

Научниците од земјите-членки на Медитеранскиот дијалог можат да учествуваат во следниве кооперативни активности во приоритетните истражувачки области: проектите *Наука за мир*, *Колаборативните грантови за поврзување*, *Експертски посети*, *Институтите за напредни студии*, *Работилници за напредно истражување*, *Грантови за мрежна*

инфраструктура и Мрежни работилници. Апликациите мора да се поднесат во соработка со научниците од една или повеќе од 26-те земји-членки на НАТО.

➤ Еволуција на програмата

Почетоците на програмата датираат од 1956 година, со усвојувањето на извештајот од страна на Северноатлантскиот совет за невоена соработка во рамките на НАТО од страна на министрите за надворешни работи на Канада, Италија и Норвешка (познат како *Извештај на тројцата мудреци*). Според извештајот, напредокот на полето на науката и технологијата може да биде од одлучувачко значење за одредувањето на безбедноста на земјите и нивните ставови по светските прашања. Во него се вели дека науката и технологијата се области од особена важност за Атлантската заедница, па затоа беше воспоставена *Научната програма на НАТО за промовирање на научната соработка*.

Во следните 40 години научниците во земјите-членки на НАТО поддржуваа разни форми на соработка, поставувајќи високи стандарди на научна извонредност. Од раните 90-ти, по завршувањето на Студената војна, програмата постепено се отвораше за учество на земјите кои не беа членки на НАТО. Од 1999 година таа е речиси целосно посветена на обезбедувањето поддршка за соработка меѓу научниците од земјите-членки на НАТО и оние од земјите-партнери или од земјите-членки на Медитеранскиот дијалог. Една фундаментална промена, која се однесуваше на концентрацијата на поддршка на колаборативните проекти за безбедносните прашања, беше воведена во 2004 година, како одговор на заканата од меѓународен тероризам и другите закани по безбедноста на модерниот свет. Програмата, порано позната како Научна програма на НАТО, беше преименувана во Програма на НАТО за безбедност преку наука, со цел да ја одрази оваа нова мисија. Од 2004 година НАТО, исто така, работи, преку таа програма и Комитетот за предизвиците на современото општество (види во делот што следи) и на Иницијативата за животна средина и безбедност (ENVSEC), преку таа програма и Комитетот за предизвиците на современото општество, заедно со Програмата за животна средина на Обединетите нации (UNEP), Програмата за развој на Обединетите нации (UNDP) и Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ). НАТО, исто така, се вклучи во заеднички кооперативни активности со Европската научна фондација (ESF) и со Меѓународната асоцијација за промовирање на соработката со научниците во новите независни држави на поранешниот Советски Сојуз (INTAS).

Подетални информации:

(Програма за безбедност преку наука
Сектор за јавна дипломатија)
Programme for Security through Science
Public Diplomacy Division
NATO
1110 Brussels
Belgium
Тел: +32 2 707 4111
Факс: +32 2 707 4232
Email: science@hq.nato.int
Веб страница: www.nato.int/science

- *Предизвици на современото општество*

Целта на активностите на НАТО според програмата Предизвиците на современото општество е да се фокусира на прашањата како што се: нетрадиционални закани по безбедноста, нови и развојни ризици што можат да предизвикаат економска, општествена и политичка нестабилност, како и спречување на конфликтите во однос на недостигот од ресурси. Програмата се разликува од Програмата за безбедност преку наука, која беше спомената претходно, и има различни цели, начела за финансирање и работни методи.

Програмата Предизвиците на современото општество беше иницирана од страна на Северноатлантскиот совет во 1969 година и нејзина примарна цел беше да се работи на решавањето на проблемите кои влијаат врз животната средина во земјите-членки и на квалитетот на живеењето на нивното население. Активностите се одвиваа во текот на годините, со вклучување на земјите-партнери на НАТО и експерти од земјите-членки на Медитеранскиот дијалог, а во поново време се земаат предвид и прашањата што влијаат врз безбедноста. Комитетот за предизвиците на современото општество (CCMS) дава единствен форум за споделување на знаењата и искуствата по техничките, научните и политичките аспекти на општествените прашања, како и прашањата поврзани со животната средина и со цивилниот и воениот сектор на современото општество.

Програмата се фокусира на проблемите поврзани со безбедноста на животната средина и општеството, кои се веќе предмет на студии на национално ниво, и преку комбинирање на експертизата и технологијата што е достапна во земјите-членки на НАТО и земјите-партнери, таа има за цел релативно брзо да дојде до заклучоци и до препораки за акција во корист на сите. Нејзината клучна цел вклучува: намалување на влијанието на воените активности врз животната

средина, извршување на регионалните студии, вклучувајќи и прекугранични активности, спречување на конфликтите поврзани со недостигот на ресурси, спречување на растечките ризици по животната средина и по општеството, кои би можеле да предизвикаат економска, културна и политичка нестабилност, како и справување со нетрадиционалните закани по безбедноста.

Основниот критериум за започнување на активностите е постоењето интерес кај доволен број земји кои би работеле колективно по прашањата поврзани со предизвиците на современото општество и нивната волја да дадат ресурси. Работата се одвива на децентрализирана основа, најчесто преку пилот-студии коишто траат три до пет години, како и краткорочни ад хок проекти кои траат 12-18 месеци, а двете се национално финансирани. Активностите, исто така, вклучуваат организирање на тематски работилници и коспонзорство на меѓународните конференции и семинари. Техничките извештаи објавени во рамките на CCMS се наменети за поширока употреба и се достапни бесплатно.

Примерите на проектите преземени во последниве неколку години вклучуваат системи за управување со животната средина во воениот сектор, чистење и повторно користење на поранешните воени капацитети, проценка на ризикот и на последиците од инцидентот во Чернобил, предизвици поврзани со животната средина на Касписко Море, донесување на одлуки поврзани со животната средина за одржлив развој во Централна Азија, како и безбедност на синџирот на исхрана. Покрај тоа, фокусот на работата на Комитетот е насочен кон безбедносните аспекти на научниот и на технолошкиот развој во областите идентификувани како релевантни за пошироката безбедност на меѓународната заедница.

Од 1995 година во оптек е Интернет системот на CCMS (клириншка куќа) за олеснување на пристапот до базите на податоци поврзани со животната средина, со што учесниците ќе можат да добиваат, организираат, повторно да ги добијат и да ги шират информациите од заеднички интерес поврзани со животната средина. Техничките извештаи за пилот-студиите и за проектите на CCMS се објавуваат, а информациите поврзани со активностите на CCMS се достапни и на посебна веб-страница.

Подетални информации:

(NATO – CCMS

Сектор за јавна дипломатија)

NATO - CCMS

Public Diplomacy Division

NATO Headquarters

1110 Brussels

Belgium

Тел: +32 2 707 4850

Факс: +32 2 707 4232

Email: ccms@hq.nato.int

Веб страница: www.nato.int/ccms

Помошни политички комитети, организации и агенции

Вкупната политичка директива за Програмата на НАТО за безбедност преку наука е обезбедена преку **Научниот комитет на НАТО**, кој е составен од претставници на земјите-членки кои се експерти по прашања на научната политика, именувани од владата или од независни национални научни институции. Со Комитетот претседава помошник-генералниот секретар за јавна дипломатија, кој одржува состаноци трипати во годината. Еден од состаноците има формат на Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС), кога на претставниците од земјите-членки на НАТО им се приклучуваат и колегите кои ги претставуваат земјите-партнери. Комитет, исто така, се состанува двапати во годината во формат на Советот на НАТО и Русија (NRC), кога се дискутира по заеднички прашања на полето на науката.

Работата на Научниот комитет поврзана со проценката и со изборот на апликациите за поддршка е потпомогната од советодавните комисии, чиешто членови се избираат од страна на комитетот од редот на меѓународната научна заедница. Помошните членови од земјите-партнери и од земјите-членки на Медитеранскиот дијалог, исто така, седат во советодавните комисии.

Комитетот за предизвиците на современото општество се состанува двапати во годината на пленарна седница и на годишно ниво со земјите-партнери, во формат на Евроатлантскиот партнерски совет (ЕАПС), под претседателство на помошник-генералниот секретар за јавна дипломатија. Општо гледано, тој е составен од национални претставници – експерти за национални програми поврзани со животната средина. Комитетот обезбедува единствен форум за споделување на знаењата по техничките, научните и политичките аспекти поврзани со општествените прашања, како и оние поврзани со животната средина - и во цивилниот и во воениот сектор - меѓу земјите-членки на НАТО и земјите-партнери на ЕАПС. Задачите на CCMS беа ажурирани во 2000 година, со што програмата беше приспособена кон новите мисии на НАТО.

CCMS, исто така, се состанува двапати годишно, во формат на NRC за разгледување на политичките прашања и за спроведување на нејзиниот акционен план. Во рамките на акциониот план на NRC се идентификувани 12 теми за соработка, кои вклучуваат одбранбени прашања поврзани со животната средина. Научниот комитет и CCMS, исто така, воспоставија

посебна Заедничка работна група НАТО-Украина за научна соработка и за соработка во врска со животната средина, која ги прегледува средствата за натамошно зголемување на учеството на украинските експерти во активностите на CCMS и на Програмата на НАТО за безбедност преку наука.

ГЛАВА 47

ИСТРАЖУВАЊЕ И ТЕХНОЛОГИЈА

Промовирањето и извршувањето на кооперативното истражување и размената на информациите за поддршка на ефективната употреба на националното одбранбено истражување и технологија е суштински елемент во исполнувањето на воените потреби на Алијансата, одржувањето на технолошкиот развој и давањето совети на НАТО и на оние кои ги донесуваат одлуките на национално ниво. Овие задачи бараат голема мрежа од национални експерти и координација на активностите меѓу телата на НАТО кои се вклучени во различните аспекти на истражувањето и технологијата во различните полиња на експертиза.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Организацијата на НАТО за истражување и технологија (RTO) е одговорна за насочување и координација на прашањата на истражувањето и технологиите на полето на одбраната во рамките на НАТО, за извршување и за промовирање на кооперативното истражување и за размена на информации меѓу националните институции, како и за развој на долгорочна стратегија на НАТО за истражување и за технологија и за давање совети по прашањата поврзани со истражувањето и со технологијата.

RTO се надградува на претходната соработка при истражувањето и технологијата на полето на одбраната, под раководство на поранешната Советодавна група за воздушно-вселенско истражување и развој и Групата за истражувања во одбраната, со чиешто здружување се формираше новата организација. RTO поднесува извештаи и до Воениот комитет и до Конференцијата на националните директори за вооружување. Тука спаѓа и Одборот за истражување и технологија, кој е одговорен за дефинирањето на политиката на НАТО во врска со истражувањето и технологијата, поддржан од Агенцијата за истражување и технологија со седиште во Ноли, Франција. Целиот опсег активности за истражување и технологија е покриен со седум комисии, кои работат на следниве предмети:

- Студии, анализа и симулација;
- Системски концепти и интеграција;

- Сензори и електронска технологија;
- Технологија на информатичките системи;
- Технологија на применети средства;
- Човечки фактори и медицина, и
- Група на НАТО за моделирање и за симулација.

Секоја комисија е составена од национални претставници, вклучувајќи и висококвалификувани научни експерти. Комисиите одржуваат врски со воените корисници и со другите тела на НАТО. Истражувачката и технолошката работа на RTO ја изведуваат технички тимови создадени за посебни активности и со посебно времетраење. Техничките тимови организираат работилници, симпозиуми, теренски вежби, лабораториски експерименти, серија предавања и курсеви за обука и го обезбедуваат континуитетот на експертските мрежи. Тие, исто така, играат важна улога во формулирањето на долгорочните планови.

Со цел да се олеснат контактите со воените корисници и другите активности во рамките на НАТО, дел од вработените во RTA се лоцирани во Одделот за истражување, технологија и индустриски опсег во Главниот штаб на НАТО во Брисел. Штабот обезбедува врска со Меѓународниот воен штаб и со Меѓународниот штаб и Секторот за инвестиции во одбраната. Координацијата на напорите насочени кон земјите-партнери е, исто така, главно преземена од Брисел.

Координацијата на активностите за истражување и технологија со другите делови на НАТО структурата е олеснета со учеството на претставници од RTO во релевантните одбори и на состаноците на телата за насочување, како што се Одборот за консултација, команда и контрола (КЗ) и Научниот комитет на НАТО. Исто така, воспоставен е и Советодавен одбор за технологија, задолжен за давање независен совет на Сојузничката команда за трансформација по технолошките прашања поврзани со трансформацијата на воените способности на НАТО. Генералниот раководител на КЗ Агенцијата на НАТО и директорот на Подводниот истражувачки центар на НАТО по службена должност се членови на Одборот за истражување и технологија. Координацијата на активностите за истражување и технологија со земјите-членки се врши преку националните координатори, кои исто така помагаат во организирањето на активностите како што се: симпозиуми, состаноци на одборите, серии предавања и консултантски мисии.

Подетални информации:

(Агенција за истражување и технологија (RTA))

BP 25

F-92201 Neuilly sur Seine

France

Тел: +33 1 55 61 22 00

Факс: +33 1 55 61 22 98/99

Email: mailbox@rta.nato.int

Веб страница: www.rta.nato.int

ГЛАВА 48

СТАНДАРДИЗАЦИЈА

Стандардизацијата дава витален придонес во комбинираната оперативна ефективност на воените сили на Алијансата и во искористувањето на можностите за подобро користење на економските ресурси. Се прават големи напори за подобрување на соработката и за елиминирање на удвојувањата во развојот, производството, набавката и логистичката поддршка на одбранбените системи, првенствено преку објавување на Договорите на НАТО за стандардизација, познати како STANAG. Спроведувањето на STANAG им помага на земјите да ги постигнат бараните нивоа на интероперативност и подобро да ги постигнат нивните заеднички стратешки, оперативни и тактички задачи, да ги разбираат и извршуваат командните процедури и на поефикасен начин да воведуваат техники, борбени технички средства и опрема.

Помошни политички комитети, организации и агенции

Основниот форум за елаборација на политиката за стандардизација е **Организацијата на НАТО за стандардизација (NSO)**, која има за цел да ја инкорпорира стандардизацијата како составен дел од планирањето на Алијансата, и служи како координатор меѓу високите тела на НАТО кои се занимаваат со барањата за стандардизација. NSO е составена од Комитетот на НАТО за стандардизација, Штабната група на НАТО за стандардизација и Агенцијата на НАТО за стандардизација.

Појавата на нови закани и мерките што ги презема НАТО за приспособување на своите способности доведоа до промени во оперативните барања за оружените сили. Овие промени значително ја зголемија важноста на интероперативноста во однос на борбените технички средства, доктрина, тактика, обука, комуникација и многу други области каде што интероперативноста на воените сили и системите кои ги поддржуваат претставуваат значаен фактор. Целта на стандардизацијата е да се постигне бараното критично ниво на интероперативност во однос на сите овие аспекти.

Улогата на NSO е да ја зајакне интероперативноста, со цел да придонесе кон способноста на силите на Алијансата да се обучуваат, да изведуваат вежби и ефективно да функционираат, заедно со силите на земјите-партнери и другите земји кои не се членки на НАТО, во извршувањето на нивните задачи. Тоа се постигнува преку иницирање,

усогласување и координација на напорите за стандардизација и преку обезбедување поддршка за активностите за стандардизација. Исто така, NSO дејствува во име на Воениот комитет на НАТО во врска со развојот, координацијата и проценката на оперативните прашања поврзани со стандардизацијата.

Во согласност со политиката на Алијансата, националните и НАТО властите се охрабруваат да развиваат, договараат и да спроведуваат начела, доктрини, процедури и дизајни што ќе им овозможат постигнување и одржување на интероперативноста. Тоа бара воспоставување на потребното ниво на компатибилност, замена или заедништво на полето на операциите, процедурите, борбените технички средства, техниката и администрацијата.

NSO, основан од Северноатлантскиот совет во јануари 1995 година, беше реструктуриран во 2000 година, како резултат на Прегледот за стандардизација извршен со цел да се исполнат барањата од одлуките за трансформацијата на НАТО, донесени на Самитот во Вашингтон во 1999 година.

Комитетот на НАТО за стандардизација (NCS) е високо тело на НАТО коешто е надлежно за прашањата поврзани со стандардизацијата и со поднесувањето извештаи до Советот.

Тој е поддржан од претставниците на NCS (NCSREPs), кои обезбедуваат усогласување и насочување на делегирано ниво, под целосна управа на Комитетот. Во фокусот на работата на NCRREPs е усогласувањето на стандардизацијата меѓу НАТО и националните тела, како и промовирање на интеракцијата меѓу нив на полето на стандардизацијата.

Генералниот секретар претседава со NCS, најчесто претставен од два постојани копретседавачи, имено помошник-генералниот секретар за инвестиции во одбраната и директорот на Меѓународниот воен штаб. Од септември 2000 година, земјите-партнери на НАТО се активно вклучени во активностите на NCS.

Штабната група на НАТО за стандардизација (NSSG) е подредена на Комитетот на НАТО за стандардизација. Нејзината основна задача е да ги усогласи политиките и процедурите за стандардизација и да ги координира активностите за стандардизација со телата на НАТО. Таа е одговорна за поврзување на штабовите и за подготовка на документацијата, придонесувајќи меѓу другото и за формулацијата на Воените барања за стандардизација од страна на Стратегиските команди, како и за подготовката на Целите за стандардизација во рамките на Програмата на НАТО за стандардизација. Таа вклучува претставници од Стратегиските команди и претставници на штабовите од Меѓународниот воен штаб, како

и од Меѓународниот штаб за поддршка на Управата за стандардизација. Ова се високи тела на НАТО кои се надлежни за тоа да им дадат задачи на подредените групи, да ги креираат Договорите за стандардизација (STANAG) и Сојузничките публикации (AP) за објавување на таквите договори, имено Воениот комитет, Конференцијата на националните директори за вооружување, Конференцијата на високите претставници од логистиката на НАТО, како и Одборот на НАТО за консултација, команда и контрола. Штабните претставници од другите тела и организации, исто така, учествуваат во работата на NSSG.

Агенцијата на НАТО за стандардизација (NSA) е единствено, интегрирано тело основано од Северноатлантскиот совет и составено од воен и од цивилен кадар. Таа е одговорна пред NCS за координација по прашањата во врска со сите аспекти на стандардизацијата. Таа ги поставува процедурите и функциите за планирање и извршување поврзани со стандардизацијата во Алијансата. NSA е одговорна за подготовката на состаноците на NCS, NCSREPs и NSSG, како и за целокупната администрација на сите STANAG и AP.

NSA ги поддржува Здружениот, Поморскиот, Копнениот и Воздушниот одбор за стандардизација - кои имаат посебни овластувања за оперативната стандардизација, вклучувајќи ја и доктрината - делегирани од страна на Воениот комитет. Одборите за стандардизација се одговорни за развојот на оперативната и на процедуралната стандардизација кај земјите-членки. Како и другите тела, и тие го прават ова преку развој на применливи STANAG и AP со земјите-членки и воените команди на НАТО. NSA, исто така, ја поддржува Канцеларијата на НАТО за координација на терминологијата. Воспоставена под надлежност на NCS, оваа канцеларија раководи со Програмата на НАТО за терминологија и ја надгледува политиката на НАТО за стандардизација на терминологијата, која ги дава главните начела и одговорности, како и процесот на стандардизација на терминологијата во рамките на НАТО како целина.

Директорот на NSA е одговорен за секојдневната работа на петте ограноци на агенцијата, имено: Огранокот за политика и координација, како и Здружениот, Поморскиот, Воениот и Воздухопловниот огранок. Овие ограноци обезбедуваат штабна поддршка на одборите и на помошните работни групи и комисии и се одговорни за надзорот и за усогласувањето на активностите за стандардизација во рамките на нивните одговорности.

Одборите, со по еден член од секоја земја, се во постојано заседавање и формално се состануваат 8-12 пати во текот на годината. Одлуките најчесто се донесуваат едногласно. Сепак, бидејќи стандардизацијата е доброволен процес, договорите исто така се засноваат врз мнозинските

одлуки меѓу земјите кои учествуваат во одреден STANAG. Стратегиските команданти имаат штабен претставник во секој одбор.

Подетални информации:

(Агенција на НАТО за стандардизација

Седиштето на НАТО)

NATO Standardisation Agency

NATO Headquarters

1110 Brussels

Belgium

Тел: +32 2 707 5576

Факс: +32 2 707 5718

Email: nsa@hq.nato.int

Веб страница: <http://nsa.nato.int>

Прилог 1

КРАТЕНКИ

Прилог 1

КРАТЕНКИ¹

AAP

Административна публикација на Алијансата (*Allied Administrative Publication*)

AAYPPL

Атлантска асоцијација на младите политички лидери (*Atlantic Association of Young Political Leaders*)

ABM

Антибалистички проектил
[Договорот за ABM од 1972 год.]
(*Anti-Ballistic Missile [ABM Treaty of 1972]*)

AC

Комитет на Алијансата
(*Alliance Committee*)

ACCIS

Автоматизиран информативен систем за команда и контрола
(*Automated Command and Control Information System*)

ACCS

Систем за воздушна команда и контрола (*Air Command and Control System*)

ACO

Сојузничка команда за операции
(*Allied Command Operations*)

ACT

Сојузничка команда за трансформација (*Allied Command Transformation*)

ADP

Автоматска обработка на податоци
(*Automated Data Processing*)

ADREP

Претставник на противвоздушната одбрана (*Air Defence Representative*)

AEC

Атлантски комитет за образование
(*Atlantic Education Committee*)

AEW&CS

Систем за рано противдесантско предупредување и контрола
(*Airborne Early Warning and Control System*)

AGARD

Советничка група за истражување и развој во областа на воздушно-вселенскиот простор (реорганизирана во организацијата на НАТО за истражување и технологија (RTO), како Агенција за истражување и технологија)
(*Advisory Group for Aerospace Research and Development (re-organised under the NATO Research and Technology Organisation (RTO) as the Research & Technology Agency)*)

AGS

Сојузничко копнено следење
(*Alliance Ground Surveillance*)

1 Оваа листа ги опфаќа повеќето акроними што се појавуваат во Прирачникот, како и некои други коишто се актуелни. Оваа листа не е конечна листа на сите акроними што се користат во НАТО.

AGS SC

Управен комитет за AGS
(*AGS Steering Committee*)

AHWG

Ад хок работна група
(*Ad Hoc Working Group*)

AJP

Заедничка публикација на
Алијансата (*Allied Joint Publication*)

ALCM

Крстосувачки проектил што се
лансира од воздух (*Air-Launched
Cruise Missile*)

ALP

Публикација на Алијансата
за логистика (*Allied Logistic
Publication*)

ALTBMD SC

Управен комитет на активниот
слоевит простор за одбрана од
балистички проектили (*Active
Layered Theatre Ballistic Missile
Defence Steering Committee*)

AOR

Област на одговорност (*Area of
Responsibility*)

AP

Публикација на Алијансата (*Allied
Publication*)

APAG

Советничка група за политиката во
однос на Атлантикот (*Atlantic Policy
Advisory Group*)

AQAP

Публикација на Алијансата за
осигурување на квалитетот (*Allied
Quality Assurance Publication*)

ARW

Работилница за напредно
истражување (Научна програма
на НАТО) (*Advanced Research
Workshop (NATO Science
Programme)*)

ASG

Помошник-генерален секретар
(*Assistant Secretary General*)

ASI

Институт за напредно
истражување (Научна програма
на НАТО) (*Advanced Study Institute
(NATO Science Programme)*)

ASR

Потребите на Алијансата во однос
на стандардизацијата (*Alliance
Standardization Requirements*)

ASW

Противподморничко војување
(*Anti-Submarine Warfare*)

ASZ

Зона на воздушна сигурност
(*Air Safety Zone*)

ATA

Асоцијација на Атлантскиот
договор (*Atlantic Treaty Association*)

ATMG

Група за управување со
воздушниот сообраќај (*Air Traffic
Management Group*)

AWACS

Систем за противдесантско
предупредување и контрола
(*Airborne Warning and Control
System*)

BICES

Систем за собирање и за користење на информациите од борбеното поле (*Battlefield Information Collection and Exploitation System*)

BMEWS

Систем за рано предупредување од балистички проектили (*Ballistic Missile Early Warning System*)

BoD

Одбор на директорите (*Board of Directors*)

BTWC

Конвенција за биолошко оружје и отрови (*Biological and Toxin Weapons Convention*)

C&EE

Централна и Источна Европа (*Central and Eastern Europe*)

C3

Консултации, команда и контрола (*Consultation, Command and Control*)

CALS

Континуирана обнова и поддршка на животниот циклус (*Continuous Acquisition and Life-cycle Support*)

CAPC

Комитет за планирање на цивилното воздухопловство (*Civil Aviation Planning Committee*)

CAPS

Систем за планирање на конвенционалното вооружување (*Conventional Armaments Planning System*)

CAS

Блиска воздушна поддршка (*Close Air Support*)

CASG

Група на CNAD за безбедноста на муницијата (*CNAD Ammunition Safety Group*)

CBC

Комитет за цивилниот буџет (*Civil Budget Committee*)

CBM

Мерка за градење на довербата (*Confidence-Building Measure*)

CBRN

Хемиско, биолошко, радиолошко и нуклеарно (оружје) *Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (weapons)*

CCC

Ќелија за координација на капацитетите (*Capabilities Coordination Cell*)

CCMS

Комитет за предизвиците на модерното општество (*Committee on the Challenges of Modern Society*)

CCPC

Комитет за планирање на цивилните комуникации (*Civil Communications Planning Committee*)

CDE

Конференција за мерките за градење на безбедноста и довербата и за разоружување во Европа (*Conference on Confidence- and Security-Building Measures and Disarmament in Europe*)

CEP

Планирање на вонредните
состојби од невоен карактер
(*Civil Emergency Planning*)

CEPMA

Агенција за управување со
системот на цевководи во
Централна Европа (*Central Europe
Pipeline Management Agency*)

CEPMO

Организација за управување
со системот на цевководите во
Централна Европа (*Central Europe
Pipeline Management Organisation*)

CEPS

Системот на цевководи во
Централна Европа (*Central Europe
Pipeline System*)

CESDP

Заедничка европска безбедносна
и одбранбена политика (*Common
European Security and Defence
Policy*)

CFE

Конвенционални вооружени сили
во Европа (CFE од Договорот од
1990 год.) (*Conventional Armed
Forces in Europe (CFE Treaty of
1990)*)

CFSP

Заедничка надворешна и
безбедносна политика (*Common
Foreign and Security Policy*)

CHOD

Началник на ГШ (*Chief of Defence*)

CIMIC

Цивилно-воена соработка
(*Civil-Military Cooperation*)

CIOMR

Здружена конфедерација на
резервните санитарски офицери
(*Interallied Confederation of Medical
Reserve Officers*)

CIOR

Здружена конфедерација на
резервните офицери (*Interallied
Confederation of Reserve Officers*)

CIS

Заедница на независните
држави -ЗНД (*Commonwealth of
Independent States*)

CIS

Комуникациско-информативни
системи - КИС (*Communication and
Information Systems*)

CJTF

Комбинирани здружени сили за
посебна намена (*Combined Joint
Task Force*)

CLG

Грант за поврзување заради
соработка (*Collaborative Linkage
Grant*)

C-M

Меморандум на Советот
(*Council Memorandum*)

CMC

Претседавач на Воениот
комитет (*Chairman of the Military
Committee*)

CMTF

Цивилно-воени сили за посебни
намени (*Civil-Military Task Force*)

CMX

Вежба за управување со кризи
(*Crisis Management Exercise*)

CNAD

Конференција на националните директори за вооружување
(*Conference of National Armaments Directors*)

CNIS

Системи за комуникација, навигација и идентификација
(*Communication, Navigation and Identification Systems*)

CNS

Група за комуникации, навигација и следење
(*Communications, Navigation and Surveillance Group*)

COEC

Комитет на Советот за операции и вежби
(*Council Operations and Exercise Committee*)

COMCEN

Комуникациски центар
(*Communication Centre*)

COMEDS

Комитет на началниците на воените медицински служби во НАТО
(*Committee of the Chiefs of Military Medical Services in NATO*)

CP

Пакет капацитети
(*Capability Package*)

CPC

Комитет за цивилна заштита
(*Civil Protection Committee*)

CPC

Центар за спречување конфликти
(*Conflict Prevention Centre*)

CPD

Комитет за јавна дипломатија
(*Committee on Public Diplomacy*)

CPX

Командно-штабна вежба
(*Command Post Exercise*)

CSBM

Мерки за изградба на довербата и на безбедноста
(*Confidence- and Security-Building Measure*)

CSCE

Конференција за европската безбедност и соработка
– КЕБС (од јануари 1995 година - Организација за безбедност и соработка во Европа или ОБСЕ)
(*Conference on Security and Co-operation in Europe (from January 1995, Organization on Security and Co-operation in Europe, or OSCE)*)

CST

Конвенционални разговори за стабилност
(*Conventional Stability Talks*)

CTBT

Сеопфатен договор за забрана на нуклеарните тестирања
(*Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty*)

C3

Консултации, команда и контрола
– К3
(*Consultation, Command and Control*)

CUSRPG

Канадско-американска група за регионално планирање
(*Canada–United States Regional Planning Group*)

CWC

Конвенција за хемиско оружје
(1993) (*Chemical Weapons Convention (1993)*)

DCA

Авион со двојна можност
(*Dual-Capable Aircraft*)

DCI

Иницијатива за одбранбените
капацитети
(*Defence Capabilities Initiative*)

DCMC

Заменик-претседавач на Воениот
комитет (*Deputy Chairman of the
Military Committee*)

DGP

Висока група за пролиферација во
одбраната (*Senior Defence Group
on Proliferation*)

DI

Сектор за инвестиции во
одбраната (*Defence Investment
Division*)

DIMS

Директор, Меѓународен воен штаб
(IMS) (*Director, International Military
Staff (IMS)*)

DPC

Комитет за планирање во
одбраната (*Defence Planning
Committee*)

DPP

Сектор за одбранбена политика
и планирање (*Defence Policy and
Planning Division*)

DPQ

Прашалник за планирање во
одбраната (*Defence Planning
Questionnaire*)

DRC

Комитет за разгледување на
одбраната (*Defence Review
Committee*)

DRG

Група за истражување во областа
на одбраната (апсорбирана
во Организацијата на НАТО за
истражување и технологија (RTO)
(*Defence Research Group (absorbed
into the NATO Research and
Technology Organisation (RTO))*)

DSACEUR

Заменик-врховен командант на
сојузничките сили во Европа
(*Deputy Supreme Allied Commander
Europe*)

EADRCC

Евроатлантски координативен
центар за реакција при
елементарни непогоди
(*Euro-Atlantic Disaster Response
Coordination Centre*)

EADRU

Евроатлантска единица за
реакција при елементарни
непогоди (*Euro-Atlantic Disaster
Response Unit*)

ЕАФ

Вооружени сили на ентитетот
(*Entity Armed Forces*)

ЕАПС

Евроатлантски партнерски совет
- ЕАПС (*Euro-Atlantic Partnership
Council*)

ЕАПВП

Евроатлантски партнерски работен
план (*Euro-Atlantic Partnership
Work Plan*)

ЕМ

Сектор за извршно управување
(*Executive Management Division*)

EPC	GSZ
Европска политичка соработка (<i>European Political Cooperation</i>)	Копнена безбедносна зона (<i>Ground Safety Zone</i>)
ESA	HLG
Европска вселенска агенција (<i>European Space Agency</i>)	Група на високо ниво (<i>High-Level Group</i>)
ESDI	HLSG
Европски безбедносен и одбранбен идентитет (<i>European Security and Defence Identity</i>)	Управна група на високо ниво (<i>High-Level Steering Group</i>)
ESDP	HLTF
Европска безбедносна и одбранбена политика (<i>European Security and Defence Policy</i>)	Сили за посебна намена на високо ниво (<i>High-Level Task Force</i>)
EU	HNS
Европска унија (<i>European Union</i>)	Поддршка од земјата-домаќин (<i>Host Nation Support</i>)
EW	IATA
Електронска војна (<i>Electronic Warfare</i>)	Меѓународна асоцијација за воздушен транспорт (<i>International Air Transport Association</i>)
EWG	ICAO
Извршна работна група (<i>Executive Working Group</i>)	Меѓународна организација на цивилното воздухопловство (<i>International Civil Aviation Organisation</i>)
FORACS	ICB
Места за проверка на прецизноста на сензорите и оружјето на поморските сили на НАТО (<i>NATO Naval Forces Sensors and Weapons Accuracy Check Sites</i>)	Меѓународно конкурентно наддавање (<i>International Competitive Bidding</i>)
FRP	ICBM
Финансиски правила и процедури (<i>Financial Rules and Procedures</i>)	Интерконтинентален балистички проектил (<i>Intercontinental Ballistic Missile</i>)
GLCM	ICI
Крстосувачки ракети што се лансираат од копно (<i>Ground- Launched Cruise Missile</i>)	Истанбулската иницијатива за соработка (<i>Istanbul Cooperation Initiative</i>)
GNW	
Група за нуклеарно оружје (<i>Group on Nuclear Weapons</i>)	

ICIG

Група на Истанбулската
иницијатива за соработка (*Istanbul
Cooperation Initiative Group*)

ICRC

Меѓународен комитет на Црвениот
крст (*International Committee of the
Red Cross*)

ICTY

Меѓународен суд за воени
злосторства во поранешна
Југославија (*International Criminal
Tribunal for the former Yugoslavia*)

IFOR

Сили за имплементација
(Босна и Херцеговина)
(*Implementation Force (Bosnia and
Herzegovina)*)

IFRC

Меѓународна федерација на
Црвениот крст и на Црвената
полумесечина (*International
Federation of the Red Cross and
Red Crescent Societies*)

IGC

Меѓувладина конференција
(*Intergovernmental Conference*)

IISS

Меѓународен институт за
стратешки студии (*International
Institute for Strategic Studies*)

IMS

Меѓународен воен штаб
(*International Military Staff*)

INF

Нуклеарни сили со среден дострел
(Договорот за INF од 1987 год.)
(*Intermediate-range Nuclear Forces
(INF Treaty of 1987)*)

INFOSEC

Оддел за безбедност на
информациите (*Information Security
Branch*)

IO

Целта на интероперативноста
(*Interoperability Objective*)

IPAP

Индивидуален партнерски
акционен план (*Individual
Partnership Action Plan*)

IPP

Индивидуална партнерска
програма (ПзМ) (*Individual
Partnership Programme (PfP)*)

IPTF

Меѓународни полициски сили
за посебна намена (Обединети
нации) (*International Police Task
Force (United Nations)*)

IRBM

Балистички проектил со среден
дострел (*Intermediate-Range
Ballistic Missile*)

IRF

Сили за брза реакција (*Immediate
Reaction Force(s)*)

IS

Меѓународен штаб
(*International Staff*)

ISAF

Меѓународни безбедносни сили за
помош (Авганистан) (*International
Security Assistance Force
(Afghanistan)*)

ISTB

Отсек за информатички системи
и технологија (*Information Systems
and Technology Branch*)

JCP
Здружен комитет за
пролиферација (*Joint Committee on
Proliferation*)

JMC
Здружен медицински комитет
(*Joint Medical Committee*)

JWGDR
Здружена работна група за
реформи во одбраната (НАТО и
Украина) (*(NATO-Ukraine) Joint
Working Group on Defence Reform*)

KFOR
Сили за Косово (*Kosovo Force*)

KLA
Ослободителна војска на Косово
(*Kosovo Liberation Army*)

KPS
Полиција на Косово
(*Kosovo Police Service*)

KVM
Мисија за верификација на Косово
(*Kosovo Verification Mission*)

LCC
Центар за логистичка
координација (*Logistics
Coordination Centre*)

LCMG
Група за управување со животниот
циклус (*Life Cycle Management
Group*)

LTDP
Долгорочна одбранбена програма
(*Long-Term Defence Programme*)

LTS
Долгорочна студија
(*Long-Term Study*)

M&TG
Група за движење и транспорт
(*Movement and Transportation
Group*)

MAP
Акционен план за членство
(*Membership Action Plan*)

MAPE
Мултинационален советодавен
полициски елемент (*Multinational
Advisory Police Element*)

MARAIRED
Медитерански поморски
воздухопловни сили (*Maritime Air
Forces Mediterranean*)

MAREQ
Барање за воена помош (*Military
Assistance Requirement*)

MBC
Комитет за воениот буџет (*Military
Budget Committee*)

MC
Воен комитет (*Military Committee*)

MCDA
Средства за воена и за цивилна
одбрана (*Military and Civil Defence
Assets*)

MCG
Медитеранска група за соработка
(*Mediterranean Cooperation Group*)

MCJSB
Здружен одбор за стандардизација
при Воениот комитет (*Military
Committee Joint Standardization
Board*)

MCM
Противмерки за мини (*Mine
Countermeasures*)

MCWG
Работна група на Воениот комитет
(*Military Committee Working Group*)

MDF
Главни сили за одбрана
(*Main Defence Force(s)*)

MDFS
Физибилити студија за
противракетната одбрана (*Missile
Defence Feasibility Study*)

MEADS
Воздушен одбранбен систем со
среден дострел (*Medium Extended
Air Defence System*)

MEP
Член на Европскиот парламент
(*Member of the European
Parliament*)

MILREP
Воен претставник (во Воениот
комитет) (*Military Representative (to
the MC)*)

MLM
Воена контакт-мисија
(*Military Liaison Mission*)

MLRS
Повеќекратен систем за
лансирање ракети (*Multiple Launch
Rocket System*)

MNC
Главна команда/командант
на НАТО (преименуваната
стратегиска команда/командант
на НАТО) (*Major NATO Command/
Commander (renamed NATO
Strategic Command/Commander)*)

MND
Мултинационална дивизија
(*Multinational Division*)

MOB
Главна оперативна база
(*Main Operating Base*)

MoD
Министерство за одбрана
(*Ministry of Defence*)

MOU
Меморандум за разбирање
(*Memorandum of Understanding*)

MPA
Поморски патролен авион
(*Maritime Patrol Aircraft*)

MRCA
Повеќенаменски борбен авион
(Торнадо) (*Multi-Role Combat
Aircraft (Tornado)*)

MSC
Главна подредена команда/
командант (*Major Subordinate
Command/Commander*)

MSIAC
Центар за анализа на
информациите што се однесуваат
на безбедноста на муницијата
(*Munitions Safety Information
Analysis Centre*)

MSU
Мултинационална безбедносна
единица (*Multinational Specialized
Unit*)

MTCR
Контролен режим за ракетната
технологија (*Missile Technology
Control Regime*)

MTRP
Среднорочен план за ресурси
(*Medium-Term Resource Plan*)

NAADC

Аналитичка ќелија на НАТО за противвоздушна одбрана (*NATO Analytical Air Defence Cell*)

NAAG

Армиска група на НАТО за вооружување (*NATO Army Armaments Group*)

NAC

Северноатлантски совет (*North Atlantic Council*)

NACC

Северноатлантски совет за соработка (*North Atlantic Cooperation Council*)

NACCIS

Автоматизиран команден, контролен и информативен систем на НАТО (*NATO Automated Command, Control and Information System*)

NACMA

Агенција на НАТО за управување со ACCS (*NATO ACCS Management Agency*)

NACMO

Организацијата на НАТО за управување со ACCS (*NATO ACCS Management Organisation*)

NADC

Комитет на НАТО за противвоздушна одбрана (*NATO Air Defence Committee*)

NADEFCOL

НАТО - колеџ за одбрана (исто така, и NDC) (*Defense College (also NDC)*)

NADGE

Системот на НАТО за противвоздушна одбрана на копнената средина (*NATO Air Defence Ground Environment*)

NADREPS

Претставници на националниот директор за вооружување (*National Armaments Director's Representatives*)

NAEW&C

Противдесантско рано предупредување и контрола на НАТО (*NATO Airborne Early Warning and Control*)

NAFAG

Воздухопловна група на НАТО за вооружување (*NATO Air Force Armaments Group*)

NAHEMA

Агенција на НАТО за управување со креирањето, развојот, производството и логистиката за хеликоптери (*NATO Helicopter Design and Development, Production and Logistics Management Agency*)

NAMEADSMA

Агенција на НАТО за управување со воздушниот одбранбен систем со среден дострел (*NATO Medium Extended Air Defence System Design and Development, Production and Logistics Management Agency*)

NAMFI

Инсталација на НАТО за лансирање ракети (*NATO Missile Firing Installation*)

NAMMA

Агенција на НАТО за управување со развојот и производството на повеќенаменските борбени авиони (*NATO Multi-Role Combat Aircraft Development and Production Management Agency*)

NAMMO

Организација на НАТО за управување со развојот и производството на повеќенаменските борбени авиони (*NATO Multi-Role Combat Aircraft Development and Production Management Organisation*)

NAMP

Годишен план на НАТО за човечкиот потенцијал (*NATO Annual Manpower Plan*)

NAMSA

Агенција на НАТО за одржување и за снабдување (*NATO Maintenance and Supply Agency*)

NAMSO

Организација на НАТО за одржување и за снабдување (*NATO Maintenance and Supply Organisation*)

NAPMA

Агенција на НАТО за управување со програмата за рано противдесантско предупредување и контрола (AEW&C) (*NATO Airborne Early Warning and Control (AEW&C) Programme Management Agency*)

NAPMO

Организација на НАТО за управување со програмата за рано противдесантско предупредување и контрола (*NATO Airborne Early Warning and Control Programme Management Organisation*)

NAPR

Преглед на плановите на НАТО за вооружување (*NATO Armaments Planning Review*)

NATINADS

Интегриран систем на НАТО за противвоздушна одбрана (*NATO Integrated Air Defence System*)

NATMC

Комитет на НАТО за раководење со воздушниот сообраќај (*NATO Air Traffic Management Committee*)

NATO

Организација на Северноатлантскиот договор - НАТО (*North Atlantic Treaty Organization*)

NATO PA

Парламентарното собрание на НАТО (исто така, и NPA) (*NATO Parliamentary Assembly (also NPA)*)

NAU

Сметководствена единица на НАТО (*NATO Accounting Unit*)

NBC

Нуклеарно, биолошко и хемиско (оружје) (*Nuclear, Biological and Chemical (weapons)*)

NC3A

Агенција на НАТО за консултации, команда и контрола (*NATO Consultation, Command and Control Agency*)

NC3B

Одбор на НАТО за консултации, команда и контрола (*NATO Consultation, Command and Control Board*)

NC3O

Организација на НАТО за консултации, команда и контрола (*NATO Consultation, Command and Control Organisation*)

NC3REPs

Група на националните претставници за К3 (*Group of National C3 Representatives*)

NCARC

Комитет на НАТО за разгледување на конвенционалното вооружување (*NATO Conventional Armaments Review Committee*)

NCISS

Школа на НАТО за комуникациско-и информативни системи (*NATO Communications and Information Systems School*)

NCS

Комитет на НАТО за стандардизација (*NATO Committee for Standardization*)

NCSA

Агенција на НАТО за КИС-услуги (*NATO CIS Services Agency*)

NCSREPs

Претставници во NCS (*NCS Representatives*)

NDC

НАТО колеџ за одбрана (исто така, и NADEFECO) (*NATO Defense College (also NADEFECO)*)

NDMAA

Властите на НАТО за ревизија на човечкиот потенцијал во одбраната (*NATO Defence Manpower Audit Authority*)

NDMP

План на НАТО за човечкиот потенцијал во одбраната (*NATO Defence Manpower Plan*)

NEASCOG

АТМ Безбедносна координативна група на НАТО/EUROCONTROL (*NATO/EUROCONTROL ATM Security Coordinating Group*)

NEFMA

Агенција на НАТО за управување со развојот, производството и логистиката на европскиот борбен авион (ЕФА) (*NATO European Fighter Aircraft (EFA) Development, Production and Logistics Management Agency*)

NEFMO

Организација на НАТО за управување со развојот, производството и логистиката на европскиот борбен авион (ЕФА) (*NATO European Fighter Aircraft (EFA) Development, Production and Logistics Management Organisation*)

NEPS

Северноевропски систем на цевководи (*North European Pipeline System*)

NETMA

Агенција на НАТО за управување со развојот, производството и логистиката на Еврофајтер 2000 и Торнадо (*NATO Eurofighter 2000 and Tornado Development, Production and Logistics Management Agency*)

NETMO

Организација на НАТО за управување со развојот, производството и логистиката на Еврофајтер 2000 и Торнадо (*NATO Eurofighter 2000 and Tornado Development, Production and Logistics Management Organisation*)

NFR

Финансиска регулатива на НАТО (*NATO Financial Regulations*)

NGO

Невладина организација – НВО (*Non-Governmental Organisation*)

NHMO

Канцеларија на НАТО за управување со HAWK (*NATO HAWK Management Office*)

NHPLO

Организација на НАТО за производство и логистика на HAWK (*NATO HAWK Production and Logistics Organisation*)

NHQC3S

Персонал за консултации, команда и контрола во Седиштето на НАТО (*NATO Headquarters Consultation, Command and Control Staff*)

NIAG

Индустриска советодавна група на НАТО (*NATO Industrial Advisory Group*)

NICS

Интегриран комуникациски систем на НАТО (*NATO Integrated Communications System*)

NIDS

Интегрирана служба на НАТО за податоци (*NATO Integrated Data Service*)

NIG

Инфраструктурен грант за вмрежување (Научна програма на НАТО) (*Networking Infrastructure Grant (NATO Science Programme)*)

NIMIC

Информативен центар на НАТО за нечувствителна воена опрема (*NATO Insensitive Munitions Information Centre*)

NMA

Воени власти на НАТО (*NATO Military Authority*)

NMR

Национален воен претставник (во SHAPE) (*National Military Representative (to SHAPE)*)

NNAG

Група на НАТО за поморско вооружување (*NATO Naval Armaments Group*)

NORAD

Северноамериканска команда за одбрана на воздушниот простор (*North American Aerospace Defense Command*)

NOS

Канцеларија на НАТО за безбедност (*NATO Office of Security*)

NPA
Парламентарно собрание на НАТО
(*NATO Parliamentary Assembly*
(also NATO PA))

NPC
Комитет на НАТО за системите
на цевководи (*NATO Pipeline*
Committee)

NPG
Група за нуклеарно планирање
(*Nuclear Planning Group*)

NPLO
Организација на НАТО за
производство и за логистика
(*NATO Production and Logistics*
Organisation)

NPS
НАТО-систем на цевководи (*NATO*
Pipeline System)

NPSC
Комитет на НАТО за управување
со проекти (*NATO Project Steering*
Committee)

NPT
Договор за спречување на
ширењето на нуклеарното оружје
(1968 год.) (*Treaty on the Non-*
Proliferation of Nuclear Weapons
(1968))

NRC
Совет на НАТО и Русија
(*NATO-Russia Council*)

NRF
НАТО-Сили за реакција
(*NATO Response Force*)

NSA
Агенција на НАТО за
стандардизација
(*NATO Standardization Agency*)

NSC
Безбедносен комитет на НАТО
(*NATO Security Committee*)

NSC
НАТО-центар за снабдување
(*NATO Supply Centre*)

NSIP
Програма на НАТО за
инвестирање во безбедноста
(*NATO Security Investment*
Programme)

NSLB
Контакт-тело на НАТО за
стандардизација (*NATO*
Standardization Liaison Board)

NSN
НАТО број на стоката
(*NATO Stock Number*)

NSO
Организација на НАТО за
стандардизација (*NATO*
Standardization Organisation)

NSSG
Група на персоналот за
стандардизација во НАТО (*NATO*
Standardization Staff Group)

NTG
НАТО-група за обука
(*NATO Training Group*)

NUC
Комисија на НАТО и Украина
(*NATO-Ukraine Commission*)

OCC
Концепт за оперативните
капацитети (*Operational Capabilities
Concept*)

ODIHR
Канцеларија за демократските
институции и за човековите права
(*Office for Democratic Institutions
and Human Rights*)

OECD
Организација за економска
соработка и развој (*Organisation
for Economic Cooperation and
Development*)

OHR
Канцеларија на високиот
претставник (Босна и Херцеговина)
(*Office of the High Representative
(Bosnia and Herzegovina)*)

OMIK
Мисија на ОБСЕ на Косово
(*OSCE Mission in Kosovo*)

ONS
Канцеларија на НАТО за
стандардизација (*Office of NATO
Standardization*)

OPEC
Организација на земјите извозници
на нафта (*Organisation of
Petroleum Exporting Countries*)

OPLAN
Оперативен план
(*Operational Plan*)

OPS
Сектор за операции
(*Operations Division*)

OSCE
Организација за безбедност и
соработка во Европа (поранешен

КЕБС) (*Organization for Security
and Co-operation in Europe
(formerly CSCE)*)

PAD
Одбор за противвоздушна одбрана
(*Panel on Air Defence*)

PARP
(ПЗМ) Процес на планирање и
анализа ((*PfP*) *Planning and Review
Process*)

PASP
Сектор за политички прашања и
безбедносна политика (*Political
Affairs and Security Policy Division*)

PBEIST
Одбор за планирање на копнениот
транспорт во Европа (*Planning
Board for European Inland Surface
Transport*)

PBOS
Одбор за планирање на
прекуокеанскиот транспорт
(*Planning Board for Ocean Shipping*)

PC
Политички комитет
(*Political Committee*)

PCC
Координативна ќелија на
Партнерството (*Partnership
Coordination Cell*)

PCG
Група за координација на
политиката (*Policy Coordination
Group*)

PDD
Сектор за јавна дипломатија
(*Public Diplomacy Division*)

PERM REP

Постојан претставник (во NAC)
(*Permanent Representative (to the NAC)*)

PfP

Партнерство за мир – ПзМ
(*Partnership for Peace*)

PfP/SC

Политичко-воен управен комитет
за Партнерството за мир (*Political-
Military Steering Committee on
Partnership for Peace*)

PIA

Советник за јавно информирање
(*Public Information Adviser*)

PIC

Совет за имплементација на мирот
(*Peace Implementation Council*)

PMF

Политичко-воена рамка (*Political-
Military Framework*)

PMSC/ANG

Политичко-воен управен комитет/
Ад хок група за соработка при
мировните операции (*Political-
Military Steering Committee/Ad
Hoc Group on Cooperation in
Peacekeeping*)

PNET

Мировен договор за нуклеарните
експлозии (1976 год.) (*Peaceful
Nuclear Explosions Treaty (1976)*)

PO

Приватен кабинет на генералниот
секретар (*Private Office of the
Secretary General*)

PPCG

Привремена група за координација
на политиката (*Provisional Policy
Coordination Group*)

PRT

Тим за обнова на покраината
(*Provincial Reconstruction Team*)

PSC

Главна подредена команда/
командант (*Principal Subordinate
Command/ Commander*)

PSE

Персонал на ПзМ
(*PfP Staff Element*)

PSI

Иницијатива за ширење на
безбедноста (САД) (*Proliferation
Security Initiative (United States)*)

PSO

Операции за мировна поддршка
(*Peace Support Operations*)

PST

Советодавен одбор за физика,
инженерски науки и технологија
(*Advisory Panel on Physical
and Engineering Sciences and
Technology*)

PTBT

Договор за делумна забрана на
тестирањата (*Partial Test Ban
Treaty*)

RWP

Работна програма на
Партнерството (ПзМ) (*Partnership
Work Programme (PfP)*)

R&D

Истражување и развој
(*Research and Development*)

R&T

Истражување и технологија
(*Research and Technology*)

REA

Брза еколошка проценка (*Rapid Environmental Assessment*)

REACT

Тимови за брза стручна помош и соработка (*Rapid Expert Assistance and Cooperation Team*)

RPC

Регионален комитет за планирање
(*Regional Planning Committee*)

RPC WT

Работен тим на Регионалниот комитет за планирање (*Regional Planning Committee Working Team*)

RRF

Сили за брза реакција
(*Rapid Reaction Force*)

RTA

Агенција за истражување и технологија (*Research and Technology Agency*)

RTB

Одбор за истражување и технологија (*Research and Technology Board*)

RTO

Организација за истражување и технологија (*Research and Technology Organisation*)

SAC

Стратегиска воздухопловна команда (*Strategic Air Command*)

SACEUR

Врховен командант на сојузничките сили во Европа
(*Supreme Allied Commander Europe*)

SACT

Врховен командант на сојузничките сили за трансформација (*Supreme Allied Commander Transformation*)

SALT

Стратегиски разговори за ограничување на вооружувањето
(*Strategic Arms Limitation Talks*)

SALW

Мало и лесно оружје (*Small Arms and Light Weapons*)

SAM

Мисии за поддршка на санкциите
(*Sanctions Assistance Missions*)

SAM

Проектил земја-воздух
(*Surface-to-Air Missile*)

SAR

Пребарување и спасување (*Search and Rescue*)

SATCOM

Сателитски комуникации (*Satellite Communications*)

SC

Научен комитет
(*Science Committee*)

SC

Стратегиски командант
(*Strategic Commander*)

SCEPC

Висок комитет за планирање на вонредни состојби од невоен карактер (*Senior Civil Emergency Planning Committee*)

SCG

Специјална консултативна група (*Special Consultative Group*)

SCMM

Постојан комитет за воени прашања (босанскиот мировен договор) (*Standing Committee on Military Matters (Bosnian Peace Agreement)*)

SCP

Програма за соработка во поглед на безбедноста (*Security Cooperation Programme*)

SCR

Висок цивилен претставник (*Senior Civilian Representative*)

SDI

Стратегиска одбранбена иницијатива (*Strategic Defence Initiative*)

SEECAP

Заеднички документ за проценка на регионалните безбедносни предизвици и можности во Југоисточна Европа (*South East Europe Common Assessment Paper on Regional Security Challenges and Opportunities*)

SEEGROUP

Управна група за соработка во однос на безбедноста во Југоисточна Европа (*South East Europe Security Cooperation Steering Group*)

SEEI

Иницијативата на Југоисточна Европа (*South East Europe Initiative*)

SFOR

Сили за стабилизација (Босна и Херцеговина) (*Stabilisation Force (Bosnia and Herzegovina)*)

SG

Генерален секретар (*Secretary General*)

SGP

Висока политичко-воена група за пролиферација (*Senior Politico-Military Group on Proliferation*)

SG PLE

Група експерти за логистика од земјите-партнери коишто стојат на располагање (*Standing Group of Partner Logistic Experts*)

SHAPE

Врховен штаб на сојузничките сили во Европа (*Supreme Headquarters Allied Powers Europe*)

SHARE

Размена на информации за постојните ресурси и потреби (*Stock Holding and Asset Requirements Exchange*)

SITCEN

Центар за состојби (*Situation Centre*)

SLBM

Балистички проектил што се лансира од подморница (*Submarine-Launched Ballistic Missile*)

SLCM

Крстосувачки проектил што се лансира од море (*Sea-Launched Cruise Missile*)

SLWPG

Висока група за заштита на оружјето (*Senior-Level Weapons Protection Group*)

SNF

Нуклеарни сили со краток дострел (*Short-Range Nuclear Force(s)*)

SNLC

Конференција на НАТО за високите претставници од логистиката (*Senior NATO Logisticians Conference*)

SO

Цел на стандардизацијата (*Standardization Objective*)

SOFA

Договор за статусот на силите (*Status of Forces Agreement*)

SPC

Висок политички комитет (*Senior Political Committee*)

SPC(R)

Висок политички комитет (зајакнат) (*Senior Political Committee (Reinforced)*)

SRB

Висок одбор за ресурси (*Senior Resource Board*)

STANAG

Договор за стандардизација (*Standardization Agreement*)

START

Стратегиски преговори за

намалување на вооружувањето (*Strategic Arms Reduction Talks*)

TDA

Тактичка помош при одлучувањето (*Tactical Decision Aid*)

TEEP

Програма за унапредување на обуката и на образованието (*Training and Education Enhancement Programme*)

TMD

Простор за противракетна одбрана (*Theatre Missile Defence*)

UN

Обединети нации – ОН (*United Nations*)

UNAMA

Мисија на Обединетите нации за помош во Авганистан (*United Nations Assistance Mission in Afghanistan*)

UNESCO

Образовна, научна и културна организација на Обединетите нации (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation*)

UNHCR

Висок комесаријат за бегалци при Обединетите нации (*United Nations High Commissioner for Refugees*)

UNMAC

Центар за акција против мините при Обединетите нации (*United Nations Mine Action Centre*)

UNMIK

Мисија на Обединетите нации на Косово (*United Nations Mission in Kosovo*)

UNOCHA

Канцеларија за координација
на хуманитарната помош при
Обединетите нации (*United Nations
Office for the Coordination of
Humanitarian Affairs*)

UNPROFOR

Сили за заштита на Обединетите
нации (*United Nations Protection
Force*)

UNSC

Совет за безбедност на
Обединетите нации (*United Nations
Security Council*)

VCC

Координативен комитет за
верификација (*Verification
Coordinating Committee*)

VERITY

НАТО-База на податоци за
верификација (*NATO Verification
database*)

WCO

Западна канцеларија за
консултации (*Western Consultation
Office*)

WEAG

Западноевропска група за
вооружување (*Western European
Armaments Group*)

WEU

Западноевропската унија (*Western
European Union*)

WG

Работна група (*Working Group*)

WHO

Светска здравствена организација
(*World Health Organization*)

Прилог 2

СЕВЕРНОАТЛАНТСКИ ДОГОВОР

Прилог 2

СЕВЕРНОАТЛАНТСКИ ДОГОВОР

Вашингтон, 4 април 1949 година

Страните во Договорот ја потврдуваат својата верба во целите и во принципите на Повелбата на Обединетите нации и нивната желба да живеат во мир со сите народи и со сите влади.

Тие се решени да ја чуваат слободата, заедничкото наследство и цивилизацијата на своите народи, засновани врз принципите на демократијата, индивидуалната слобода и владеењето на правото.

Тие работат на промовирањето на стабилноста и добросостојбата во северноатлантската област.

Тие се решени да ги обединат своите напори за колективна одбрана и за зачувување на мирот и безбедноста. Затоа, тие се согласија на следниов Северноатлантски договор:

Член 1

Страните преземаат обврска, како што е дадено во Повелбата на Обединетите нации, да решат каков било меѓународен спор во кој би можеле да бидат инволвирани, со мирни средства и на начин на кој нема да бидат загрозувани меѓународниот мир, безбедноста и правдата и дека во рамките на своите меѓународни односи нема да се впуштат во закани или во употреба на сила, на каков и да е начин што не е во согласност со целите на Обединетите нации.

Член 2

Страните ќе придонесуваат кон натамошниот развој на мирните и пријателски меѓународни односи, преку зајакнување на нивните слободни институции, со цел да се овозможи подобро разбирање на принципите на кои се засноваат овие институции и преку промовирање на услови за стабилност и добросостојба. Тие ќе се обидат во своите меѓународни економски стратегии да ги избегнат судирите и ќе ја поддржуваат економската соработка со некои од нив или со сите.

Член 3

Со цел што поефикасно да се постигнат целите од Договорот, страните - поединечно и заеднички - преку континуирана и ефикасна самопомош и заемна помош, ќе ги одржуваат и ќе ги развиваат своите индивидуални и колективни капацитети за спротивставување на вооружените напади.

Член 4

Страните ќе се консултираат меѓу себе секогаш кога, според мислењето на која и да е од нив, постои закана по територијалниот интегритет, политичката независност или по безбедноста на која било од страните.

Член 5

Страните се согласија дека оружениот напад против една или повеќе од нив во Европа или во Северна Америка ќе се смета за напад против сите и се договорија дека доколку се случи таков оружен напад, секоја од нив - користејќи го правото на поединечна или колективна самоодбрана, како што е дадено во член 51 од Повелбата на Обединетите нации - ќе и помогне на страната или на страните кои се нападнати, преземајќи - поединечно и во соработка со другите страни - акција што ќе одговара на потребите, вклучувајќи и употреба на оружени сили, заради возобновување и одржување на безбедноста во Северноатлантската област.

За секој оружен напад и мерките преземени како резултат на истиот, веднаш треба да биде известен Советот за безбедност. Таквите мерки ќе бидат сопсени кога Советот за безбедност ќе ги преземе мерките коишто се неопходни за возобновување и за одржување на меѓународниот мир и безбедност.

Член 6¹

Заради член 5, оружениот напад на една или повеќе страни треба да вклучува оружен напад на територијата на која било страна во Европа или во Северна Америка, врз претставништвата на Франција² во Алжир, врз окупациските сили на секоја страна во Европа, на островите под јурisdикција на која и да е страна во Северноатлантската област северно од Повратникот на ракот или на бродовите или авионите во оваа област на која било од страните.

Член 7

Договорот не влијае и нема да се толкува како да влијае на кој било начин врз правата и обврските што произлегуваат од Повелбата на Страните кои се членки на Обединетите нации или од првичната обврска на Советот за безбедност за одржување на меѓународниот мир и безбедност.

1 Член 6 е изменет и дополнет со член 2 од Протоколот на Северноатлантскиот договор за прием на Грција и на Турција.

2 На 16 јануари 1963 година Северноатлантскиот совет го дополни и го измени овој Договор со својата одлука C-R(63)2, точка V, во врска со независноста на алжирските оддели на Франција.

Член 8

Секоја страна објавува дека ниту еден од меѓународните ангажмани што се во сила меѓу неа и која било од другите страни или некоја трета страна нема да биде во конфликт со одредбите од Договорот и дека ќе ги преземе сите мерки за да избегне вклучување во каков било меѓународен ангажман што е во конфликт со овој Договор.

Член 9

Страните организираат Совет, во кој секоја од нив ќе има свој претставник, заради разгледување на прашањата во врска со имплементација на овој Договор. Советот ќе биде организиран така што ќе може да се состане брзо и во секое време. Советот ќе воспостави подредени тела, во зависност од потребите. Конкретно, Советот ќе воспостави одбранбен комитет кој веднаш ќе предложи мерки за имплементација на членовите 3 и 5.

Член 10

Страните можат, со едногласен договор, да поканат која било европска земја да се приклучи кон овој Договор доколку таа може да ги унапреди принципите на овој Договор и да придонесе кон безбедноста на северноатлантската област. Секоја држава којашто е поканета на овој начин, може да стане страна во овој Договор, преку депонирање на својот инструмент на пристапување кај Владата на Соединетите Американски Држави. Владата на САД ќе ги информира сите страни за депонирањето на секој таков инструмент за пристапување.

Член 11

Овој Договор ќе биде ратификуван и неговите одредби ќе бидат спроведени во согласност со нивните ценети уставни процедури. Колку што е можно побрзо, инструментите за ратификација ќе бидат депонирани кај Владата на Соединетите Американски Држави, која ќе ги информира сите други потписнички за секој депозит. Договорот меѓу земјите кои го ратификувале истиот ќе стапи во сила веднаш штом ратификациите на поголемиот број потписнички, вклучувајќи ги ратификациите од страна на Белгија, Канада, Франција, Луксембург, Холандија, Обединетото Кралство и САД, ќе бидат депонирани, а во однос на другите држави ќе стапи во сила на денот на депонирањето на нивните ратификации.

Член 12

Откако Договорот ќе биде во сила 10 години или во кое било време по тоа, Страните - доколку некоја од нив го побара тоа - ќе се консултираат заради разгледување на Договорот, земајќи ги предвид факторите што

во тој момент влијаат врз мирот и безбедноста во Северноатлантската област, вклучувајќи го и развојот на универзалните, како и на регионалните активности, во согласност со Повелбата на Обединетите нации за одржување на меѓународниот мир и безбедност.

Член 13

Откако Договорот ќе биде во сила дваесет години, секоја Страна од Договорот ќе може да престане да биде страна, една година откако барањето за откажување ќе и биде доставено на Владата на САД, која ќе ги информира владите на другите страни за депонирањето на секое известување за откажување.

Член 14

Овој Договор, кај кој и англискиот и францускиот текст се сметаат за подеднакво автентични, ќе биде депониран во архивите на Владата на Соединетите Американски Држави. Таа Влада ќе достави соодветно заверени копии до владите на другите земји-потписнички.

NATO Public Diplomacy Division

1110 Brussels – Belgium

Website: www.nato.int

Email: natodoc@hq.nato.int

Division Diplomatie publique de l'OTAN

1110 Bruxelles – Belgique

Site web : www.otan.nato.int

Courriel : otandoc@hq.nato.int